

Győr-Moson-Sopron megyei Wiki

Személyek

Tartalomjegyzék

Ács Mihály
Áldozó József
Baditz Ottó
Bálint Mihály
Balsay László
Bánhegyi Jób
Bánvártth Sándor
Barsy Sarolta
Békéssy Leó
Benes Pál
Berecz Endre, Dr.
Berg Gusztáv báró
Bisinger József
Bodnár Alajos
Bodor Ödön
Borsa (Schutzbach) Antal Mihály,
Borsa (Schutzbach) Károly
Csala Benedek János
Csiba Lajos
Csúzi Cseh János
Czéh Sándor
Czetter (Tzetter) Sámuel
Cziráky Margit Ludovika Johanna
grófnő
Dány János
A Dorosmai család
Drobni Lajos, dr.
Enessey György
Eva Quittner (szül. Klein Éva)
Eőry Endre
Ecker János
Érsek Imre
Fehér János, dr.
Felsmann Tibor
Ferenczy Vilmos
Fruhmann Antal
Füredi Oszkár
Gallyas (Goldsand) Frigyes
Gestetner Dávid
Gladich Pál
Gódorné Nagy Mariann
Gömöry Dávid (Gömöri)
Götz Irén Júlia
Grábics Frigyes
Gróf Béla
Gulyás József
Gyapay Dénes
Gyöngyi Barath (Reinhaller Gyöngyi)
Hargitai Gusztáv
Hensch Árpád
Hetvényi István
Hofbauer János
Holényi Géza
Horváth Elemér
Horváth Lóránt Ödön, Dr.
Hermán Medárd Mihály
Horváth Pál, dr.
Hoff Miklós
Hotarek Rezső
Hógyészy Pál
Hőnel Béla
Itzés János
Jáky Ferenc
Jummerspach Frigyes
Káldi Károly
Karpf Antal
Karpf Antal ifj.
Kássa Gábor
Kaszás Miklós
Kerényi György, Dr.
Keresztény Béla, Dr.
Kis János
Kiss Ernő
Kiss Ferenc

Király Iván
Klafszky Katalin – Katherina Lohse
Klafsky
Kocsis István
Kokas Lajos, Dr.
Korcz Antalné
Korzenszky Richárd
Kovács József
Kugler Pál Ferenc
Kumpf Antal
Laky Demeter
Lám Frigyes
Lipovits Károly
Litschauer Lajos, Id.
Lóth József
Lovas (Leitner) Elemér Károly, dr.
Lukácsy Lajos
Lumniczer Sándor
Lumnitzer Károly
Magvassy Mihály
Manninger Vilmos
Martincsevics Károly
Marosi Arnold
Mauthner Lajos
Mithay Sándor
Mohl Antal
Molnár (Szabó) János
Mulartz János Henrik
Nagy Kálmán
Nagy Károly, dr.
Nagy (Keresztély) János
Naszódi Zsigmond
Neuberger Ferenc
Nikisch Artúr
Ofner József
Opitz Gyöngyi Margit
Ostermayer Károly
Pájer Imre
Palatin István Gergely
Pandur József
Papp Vendel
Pataky Imre

Pethő Sándor
Petz Aladár
Petz Margit
Preysz Mór
Polgár Sándor
Pozsgai Pálné
Pődör István
Reigl Judit
Rehák Sarolta Ilona
Renner Kálmán
Richards Richárd
Richly Rezső
Reinhaller Nándor
Rozsonits Géza
Ruff Andor
Sárközy Pál Endre
Scherer Gyula
Schima Bandi
Sebesy Kálmán
Smuk Antal
Steurer József
Sugár Sándor
Szabó Alajos
Szabó Kozár János, Dr.
Szalay Ernő
Szapudi-Laendler István
Szále János Ignác
Szentgyörgyvölgyi Csupor Gábor
Szeniczei Bárány György
Telekesi Török István
Torkos András
Tudós Nagy Ferenc
Unger Gyula
Valker Ágnes
Veszprémi György
Wagner Mihály
Wathay Ferenc
Zászlós István
Závory Zoltán
Závoryné Székely Emília
Zetl Gusztáv
Zsirai Miklós

Ács Mihály

(Csepreg, 1646-Kőszeg 1708)
rábaközi evangélikus prédikátor

Tanulmányai

1646-ban született Csepregen. Tanulmányait Sopronban, Wittenbergben és Tübingenben folytatta. Hazatérve német földről Győrben lett rektor, vezető tanító.

Üldöztetés kezdete

A Lipót császár elleni Wesselényi-féle összeesküvés alkalmából őt is kihallgatták, de nem sikerült kideríteni, hogy részt vett-e benne a háttérből.

1671-ben a győri protestáns egyházi épületeket visszavették a katolikusok, az ott tevékenykedő tanítókat, lelkészeket még a városból is elkergették.

Ács Mihály így számkivetés áldozata lett, ún. Hely és kenyér nélküli egyházi szolga. Büszkén vállalta a protestánsokkal együtt a nyomorúságos életet.

Evangélikus pap

1673. június 6-án evangélikus pappá szentelték Szilvágyon /mai Vas megye területe/ , így kerülhetett a farádi evangélikus gyülekezet élére, akik kifejezetten őt hívták meg lelkipásztoruknak. Egy évi lelkiismeretes munka után felségáruházzal vádolták és a pozsonyi vésztörvényszékre idézték.

Társaival ellentétben nem küldték gályarabságra, hanem a Rábaközben bujdosott. Hívei rejtékhelyeken bújtatták s ha kellett erdőben, házaknál folytatta lelkipásztori tevékenységét: prédikált, keresztelt, úrvacsorát adott.

Közben hajtóvadászatot hirdettek a protestáns bujkáló prédikátorok ellen, így neki is menekülnie kellett. Farád után megfordult Vadosfán, majd a Hany lápvidékein át Sopronba szökött.

1683-ban Thököly Imre seregéhez csatlakozott, csapatának evangélikus táborigazgatója lett. Így misézhetett a soproni Szent György templomban is.

Kitartásának és hősiességének híre elterjedt a Dunántúlon, 1686-ban a Kőszeg melletti nemescsóiak választották meg lelkipásztoruknak.

Ezután szolgált Devecserben, Nagysimonyiban, ahol már kemenesaljai esperes lett 1706-ban. 1708-ban halt meg, két fia, Mihály és Ferenc folytatták apjuk egy házi örökségét.

Művei

Arany láncz, imádságos könyv 1696.

Zöngedező mennyei kar, énekeskönyv 1696.

Boldog halál szekere, áhítatos könyv 1702.

A magyar evangélikus egyház haladó személyiségének tartották.

A rábaközi protestánsok neki köszönhetik megmaradásukat az önkényuralom idején.

Forrás:

Neves rábaköziek. Rábaközi Napok Intéző Bizottsága ; szerk. Pájer Imre, Csornai Városi Tanács 1989.

Sólyom Jenő: A két Ács Mihály életrajzához. In.: Irodalomtörténeti Közlemények. 1963. p. 55-58.

Ács Mihály, id. : (Kemenesszentmárton, 1646 - Nemescsó, 1708) In.: Evangélikus Élet, 2001. jún. 17. p. 7.

Külső forrás:

<http://mek.niif.hu/02200/02228/html/02/316.html>

http://193.225.149.5/vdkweb/vm_arckepecsarnok/első_resz.html

http://www.farad.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=27

Áldozó József

(1882. aug.10. - 1983. márc. 21.)

himódi festőművész

Festészet előtt

Áldozó József a Sopron vármegyei Himód községben született. Kerékgyártó mesterséget tanult. A szegénység megakadályozta, hogy tehetségét korai művészeti tanulmányokkal pallérozza. Részt vett az I. világháborúban, fogságba esett, majd a Siegendorf-i cukorgyárban volt munkás 1921-1922.

Rudnay felfedezettje

Első művészi élmény Kapuváron érte, amikor az Éhn nagyvendéglőben egy budapesti képkereskedő kiállítását látta. Ekkor már otthon is rajzolt. A képkereskedő ajánlotta be Budapestre, Folkmann Arthur Oroszlán utcai Iparrajziskolájába. Két évet töltött itt. A magyar képzőművészet legnagyobbjai jártak ide korrigálni, pl.: Csók István, Rudnay Gyula. Felismert „őstehetségét” segítették tanácsaikkal. Utóbbi anyagiakban is sokat támogatta Áldozót, felismerve tehetségét. (1928) Közben, hogy eltartsa magát áruházakban, kávéházakban is árulta képeit, egy alkalommal Rudnay is vett tőle így képet.

Önarckép

Sikeres kiállítások

1929-ben albérleti társa hívta fel a figyelmét az Ernst Múzeum felhívására, hogy kortárs képeket lehet beadni. Képeit azonnal kiállították. 1930-tól rendszeres kiállítója volt még a Nemzeti Szalonnak, Múcsarnoknak.

Az „ősteheségek” minden kiállításán, így 1934-ben is részt vett. Győri Elekkel, Nyergesi Jánossal, Benedek Péterrel és másokkal állított ki. Tehetségét támogatta a kritika. Készülő munkáit jeles mesterek korrigálták. Rendszeres kiállítója volt a Nemzeti Szalonnak, Múcsarnoknak, Ernst Múzeumnak, 1932-ben mégis hazatért szülőfalujába, faluját, sorstársait akarta festeni.

A második világháborúban is harcolt, majd mikor leszerelt 3 hold földet kapott Himodon, amin gazdálkodott, de közben folyamatosan rajzolt, festett. Győri kiállításokra is meghívták. Disznóölés című pasztelljét a Xantus János Múzeum vásárolta meg.

Sokáig csend vette körül.

1961-től a kapuvári Városi Kiállítóterem lett gyűjteményes kiállításainak színhelye. A 70-es évek elejétől lett újra népszerű, 1971-ben az Ernst Múzeumban nyílt meg gyűjteményes kiállítása.

Vásárolt műveiből a Magyar Nemzeti Galéria és a megyei tanács is.

Egymást követték kiállításai

Kapuvár, 1974.

Győr, Múzeumi Képtár 1975.

Sopron, Mosonmagyaróvár 1975.

Konyha

Műveit a Magyar Nemzeti Galéria, a kapuvári Rábaközi Múzeum, a kecskeméti Naiv Művészek Múzeuma és a Xantus János Múzeum őrzi. Sok munkája került magángyűjteményekbe. Élete alkonyán Budapesten élt. Himódon temették el.

Forrás:

Dr. Faragó Sándor: Áldozó József (1892-1983).

In.: Soproni szemle 1983.4.

Salamon Nándor: Kisalföldi Művészek Lexikona, Kisalföld Művészetéért Alapítvány Győr, 1998.

Művészeti lexikon / főszerk.: Zádor Anna ; főszerk.: Genthon István Budapest Akadémiai Kiadó 1965.

Pamlényi Klára: Áldozó József alkotásai a Rábaközi Múzeum képzőművészeti gyűjteményében In.: Arrabona 40. Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2002.

Áldozó István: Áldozó József (1892-1983) In.: Arrabona 40. Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága 2002. p. 460-471.

Lakodalom

Képek forrása:

Kapuvári Múzeum

Külső forrás:

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Himod>

<http://www.abigail.hu/archivum.php?esemenyid=23>

<http://www.budapestaukcio.hu/festok/mulistafree.php?id=672>

Baditz Ottó

(Tótkeresztúr, 1849-Magyarkeresztúr, 1936.)

festőművész

Fiatalkor, tanulmányok

A 19. század második felében Sopron vármegye kiemelkedő festőművésze volt Baditz Ottó. 1849. március 19-én született Tótkeresztúron, s 1936. április 21-én halt meg Magyarkeresztúron. A település ugyanaz, csak a neve változott meg 1906-ban. Baditz Ottó apja földbirtokos volt, fiait (Ottót és ikertestvérét Lajost) Sopronban, majd a pápai református kollégiumban taníttatta. Ezt követően a pozsonyi jogi akadémiára íratta be őket.

Művészhajlam megjelenése

Ottó egyre inkább a művészetek felé fordult, s 1871-72-ben rövid ideig a bécsi akadémiát is látogatta, Karl Wurzinger tanártól vett órákat. Az 1870-es évek végén Münchenbe költözött, ahol a fiatal magyar művészek egyesülete őt választotta elnöknek. Tanítómestere Diez Eilhelm volt. Baditz Ottó egy ideig közös műteremben dolgozott Spányi Bélával.

Első sikerei

Festőművészként első igazi sikerét 1879-ben aratta "Elítélve" című alkotásával. Pályája kezdetén elsősorban akadémikus stílusú népies tárgyú életképei tették ismertté. Későbbi munkáin festészete oldottabbá vált, derült, világos színei a természet közvetlen tanulmányozására utalnak, a plein air festészetig azonban nem jutott el.

Művészetének kiteljesedése

1880-tól rendszeresen szerepelt képeivel budapesti, londoni, párizsi és bécsi kiállításokon. 1881-ben Párizsban a Falu rossza című képével aranyérmert nyert, majd 1882-ben Karácsony éjjele című festményével elnyerte a magyar vallásalap egyházfestészeti díját. Hazatérése után portré- és szentképfestészettel, illetve könyvillusztrációval is foglalkozott. Az 1890-es években a főváros egyik legkeresettebb gyermekportré-festője volt. Az életképek festésével sem hagyott fel, 1891-ben Kihallgatás című képével elnyerte az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat téli kiállítási díját. Műveivel minden évben részt vett a Múcsarnok és a Nemzeti Szalon kiállításain. 1899-ben a budapesti tavaszi nemzetközi kiállításon Krisztus-fej című képére megkapta a Műbarátok Körének díját. Részt vett az 1900. évi párizsi és az 1908. évi londoni világkiállításon, utóbbin elnyerte a világkiállítás nagydíját. Pályája késői szakaszára erősen hatott Munkácsy Mihály művészete. Utoljára 1921-ben szerepelt kiállításon. Képeit a Magyar Nemzeti Galéria, illetve soproni, miskolci és aradi múzeumok őrzik.

Művei:

Olajfestmények:

Elítélve (1879)

A falu rossza (1880)

Angyalcsináló (1881)

Karácsony éjjele (1882)

Laborfalvi Róza portréja (1883)

Kihallgatás (1891)

Szent Cecília (1893)*

Gyermek álma (1896)
Patrona Hungariae (1897)
Krisztus-fej (1899)
Asszonyok a börtönben (1899)
Judith (1900)
Meváltó (1900)
Játszó gyermek (1904)
Krumpliszedés (1906)
Őszi szántás (1909)
Legelőn (1911)
Mater Dolorosa (1912)
Krisztus az olajfák hegyén (szombathelyi és szilsárkányi evangélikus templom)
Mária nevenapja (németi római katolikus templom)

Könyvillusztrációk:

Kiss József: Mese a varrógépről (Budapest, 1884)
Szana Tamás: Petőfiné Szendrei Júlia (Budapest, 1891)
Bródy Sándor: Az ezüst kecske (Budapest, 1898)
Jókai Mór: Puskás Klári. Székely monda (Budapest, 1898)
Papp Zoltán: Muzsikaszó. Regény dalban (Budapest, 1911)

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna.Kapuvár, 1989.
http://hu.wikipedia.org/wiki/Baditz_Ott%C3%B3

Bálint Mihály

(Győr, 1841. jan. 25. - Győr, 1921. febr. 25.)

gyáros és mecénás

Élete

Bálint Sándor és Tóth Erzsébet gyermeke. 1841-ben született. Két lánytestvére volt, Zsuzsanna és Erzsébet. Fiatal éveiről nem tudunk sokat. 1923-ban külföldre utazik. Hazatérte után pénzét alapítványokba fektette. A Győri Szeszgyár Rt. egyik alapító tagja. Nevét megtaláljuk az alakuló közgyűlés (1884) jegyzőkönyvének első oldalán. (1)

1904-ben 240 ezer forintot adományoz a városnak a Radó téren álló új színház építésére. A város hálából díszpolgárrá választja. Elhatározzák, hogy arcképét megfestik és a tanácsteremben a többi alapítók mellé helyezik el és a majdan megépülő színházban márványtablát helyeznek el róla. Az első világháború alatt a hadiözvegyek, hadiárva, rokkantak gyámolítására 10 ezer forintos alapítványt hozott létre. (2)

Végrendeletében a legnagyobb figyelmet a kultúra és a művészet kapta. 100 ezer koronát hagyott a színészet, a festészet, szobrászat és az irodalom támogatására. 111 ezer koronát hagyott a szegények gyámolítására, a népkonyha működtetésére, a szociálisan rászoruló diákok ösztöndíj alapjára. Győr városára hagyományozza a Czuczor utca 17. sz. alatti ingatlanát, azzal a kikötéssel hogy testvérei halálukig haszonélvezői az ingatlannak. Végrendeletében 60 ezer forintot hagyott az evangélikus egyházra.

A végrendeletét halála napján bontották fel. A városháza előcsarnokába ravatalozták fel. A győri köztemető V. parcellájában helyezték örök nyugalomra.

Még életében 1913-óta utcát neveztek el róla – a Rác utcát nevezték át.

Lábjegyzet:

(1) Honvári János: Kis magyar ipartörténet: a győri szeszgyár története. 2. átd. kiad. Bp., Glória cop. 1995. p. 32.

(2) Lónyai Sándor: A győri színészet mecénása : Hetvenöt éve hunyt el Bálint Mihály. In: Kisalföld, 51. évf. 44. sz. (1996. febr. 21.) p. 22.

Forrás:

G. F.: Példamutató győri polgár. In: Győri Tükör, 1. évf. (1999. szept. 17.) p. 10-11.

Győri életrajzi lexikon. 2. átd. Kiad. Győr. Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár, 2003. p. 29-30.

Honvári János: Kis magyar ipartörténet: a győri szeszgyár története. 2. átd. kiad. Bp., Glória cop. 1995.

Lónyai Sándor: A győri színészet mecénása : Hetvenöt éve hunyt el Bálint Mihály. In: Kisalföld, 51. évf. 44. sz. (1996. febr. 21.) p. 22.

Külső hivatkozások:

http://www.gyorikonyvtar.hu/wiki/index.php/B%C3%A1lint_Mih%C3%A1ly

Balsay László

(Petrozsény, 1902- Kapuvár, 1982)

erdőmérnök

A hansági erdők atyja.

Családja

A Hunyad vármegyei Petrozsényből származik, ahol 1902. márc. 20-án született, egy többgenerációs erdészcsaládba, ahol egyedül édesapja lett inkább bányamérnök.

Ő a Salgótarjáni Szénbányák Rt. petrozsényi bányájának üzemvezetője volt, majd 1906-ban a Zsil völgyi bányavidék Vulkán településén lett bányavezető. Így kezdte itt Vulkánban elemi iskoláit Balsay László.

Tanulmányai

1911-től a petrozsényi Állami Főgimnáziumban végzett el 5 osztályt. Az I. világháború idején a hatodik évét a győri Bencés Gimnáziumban töltötte, utolsó két osztályát a budai II. kerületi Főgimnáziumban végezte.

1918-ban az egész család elköltözött Erdélyből.

1919 és 1923 között Balsay László a soproni Erdőmérnöki Főiskola hallgatója volt, 1924-ben a Budapesten letett államvizsgája után lett okleveles erdőmérnök.

Erdészeti alkalmazott

1923-26 között az Esterházy-uradalom kapuvári Erdőrendezőségénél dolgozott, Grillusz Arthur mellett hat vármegye erdőrendezési munkálataiban vett részt.

1926-29 között beosztott mérnökként a Bánokszentgyörgyi Erdőgazdálkodásnál dolgozott.

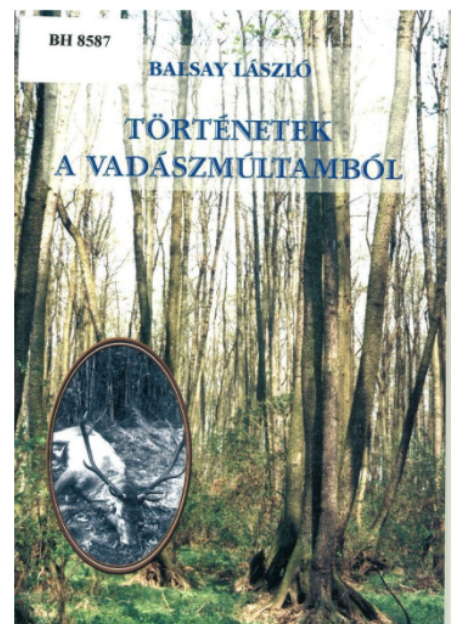
Süttöri évek

1929-ben került a Süttöri Erdőgazdálkodás élére, azt ekkor helyezték Endréd-újmajorba.

3124 erdőtümb tartozott a felügyelete alá. Az erdőgazdálkodás mellett a vidék vadgazdálkodásának kidolgozását, megvalósítását kapta meg feladatul. Erdőgazdálkodásának egyik alapvető tevékenysége volt a tuskózás bevezetése, azaz a tuskókat kitermelték, gőzgépeket és fagázmotorokat hajtottak meg velük. Ezekkel a gépekkel tudta elindítani a helyszínen való pallófűrészélést és faszénégetést.

1937-ben a Soproni Központi Erdőfelügyelőséghez került, 17 uradalmi erdőgazdálkodás tartozott hozzá, elsősorban a kapuvári, endréd-újmajori és gyulakeszi erdőgazdálkodások.

Az ő javaslatára szüntették meg a badacsonyi bazaltbánya működését, amit természetvédelmi okokkal indokolt Esterházy Pál hercegnek.

Kapuvár

Égererdők megmentése. 1941-től a Kapuvári Erdőgondnokság vezetője lett. A Kapuvár környéki erdőkben ekkor nagy gondot okozott a lecsapolások miatti égerpusztulás és a csak éger tűzifa kitermelés, mely nem volt gazdaságos.

Kinevezése után azonnal munkához látott. A kitermelt égerrönköket értéküknek megfelelő piacon értékesítette.

1943-tól bevezette a repülővágányok alkalmazását. Kihasználva a meglevő hansági gazdasági vasutat, ezzel nyílt lehetőség arra, hogy a faanyag már tavasztól a feldolgozóhelyeken száradjon, ne a lápos területeken álljon. A repülővágányokat 1975-ig alkalmazták ezen a területen.

Nevéhez fűződött még a méretes faanyagok Rábcán való úsztatásának ötlete, ami csak Bősárkánynál került száraz szállításra. Az égererdőket nevelővágásokkal gyérítette, az így keletkező faanyagot és a végleg kivágott égerrönköket is értékesítette. Utóbbiak a Cseh Hardmuth ceruzagyárba kerültek. Az erdőkben a fokozatos árasztásos öntözéssel kísérte meg az égerfák életét meghosszabbítani. A hansági erdőkben általa telepített kocsányos tölgyek, szlavón tölgyek ma is láthatók.

Közben 1943-44-ben katonai szolgálatot kellett teljesítenie.

1950. augusztus 1-től a Mosonmagyaróvári Állami Erdőgazdaság igazgatóhelyettese lett, 1952-től ezt a posztot Győrből látta el. Ekkor már látva az égertermesztés fenntarthatatlanságát a Hanság-Szigetközi területeken amúgy is honos nyár és fehérfűzék termesztésével, szaporításával kezdett el foglalkozni. Sokéves munkája során több munkaeszközt fejlesztett ki.

1953-69 között a Hansági majd a Dél-Hansági Erdészeti vezetője volt. Innen ment nyugdíjba 1969-ben.

1953-ban munkásságát a Munka Érdemrend bronz fokozatával ismerték el. Több szakmai tudományos kitüntetést is kapott.

Vadász

Az erdészeti mellett a vadászatot, vadgazdálkodást is szenvedélyesen űzte. Szakértő vadászként számtalan tanulmánya jelent meg, a Nimród Vadászérem kitüntetést is neki ítelték.

60 évnyi erdész- és vadász munkásságát hatalmas fotógyűjteménnyel illusztrálta, a természetfotózás egyik kiválósága volt.

Pedagógus

Évtizedeken át erdész technikusoknak és erdőmérnököknek tartott szakmai tanulmányutakat. A szakma az erdő szeretetét családjában is meggyökerezettette, mindhárom fia elismert erdőmérnök lett.

Közéleti személyiség

Rengeteg munkája mellett jutott ideje társadalmi életre, erdészeti- vadászati tagsága mellett volt dalárda tag, a Városépítő Egyesület és a TIT elnöke.

1982. június 26-án halt meg 80 éves korában Kapuváron. A hansági erdők őrzik emlékét.

1996 nyarán kopjafát állítottak emlékére a süttöri erdészlakban, amit Zsebedits József címzetes kanonok áldott meg.

Forrás:

Dr. Faragó Sándor: A Hansági Erdők Atyjának emlékezete. In.: Erdészeti lapok, CXXXIX. Évf. 7-8. szám (2004. július-augusztus) p. 229-230.

Németh D. László: Erdészihivatását rajongásig szerette. In.: Kisalföld 1996. július 3.

Képek forrása:

Balsay László: Történetek a vadászmultamból. Terra Print Kft., Budapest, 2005.

Bánhegyi Jób

(Györsövényház, 1897. március 25. - Pannonhalma, 1979. július 19.)

Bencés tanár, irodalomtörténész, Habsburg Ottó tanítója.

Iskolái

Hétgyermekes családból származott, eredeti neve Berger József. Apja a község kántortanítójaként szolgált.

Tanulmányait a győri Bencés Gimnáziumban kezdte 1914-től lett a Bencés rend tagja Pannonhalmán, és vette fel a Bánhegyi Jób nevet. Párhuzamosan hallgatott hittudományt és bölcsészetet, miközben még a magyar-német szakos tanári diplomát is megszerezte.

Pedagógus

1921 június 29-én szentelték pappá. Ezután a pápai bencés gimnáziumban tanított 1921 és 1922 között, majd az 1922-es doktorálását követően a pannonhalmi főiskola német-, magyar irodalom és esztétika tanára lett.

1925-ben négy hónapig taníthatta Habsburg Ottót és érettségiztette Ady Lajossal együtt, eredeti tanárának helyetteseként. Később Habsburg Ottó mint a „magyar bencés megtestesítője” nyilatkozott róla, de kortársai szerint is ő testesítette meg a bencés szerzetes tanár eszméjét.

1938-ban választották meg a győri bencés rendház házfőnökévé, mely tisztséget 1950-ig látta el.

1945-től egykori iskolájának, a mai Czuczor Gergely gimnáziumnak a tanítója lett, ahonnan időközben 1950-ben a Pannonhalmi levéltárba helyezték át.

1952-től 1966-os nyugdíjazásáig ismét a Czuczor Gimnázium magyar tanáraként dolgozott.

Irodalmár

Pedagógusi pályafutását szorosan végigkövette aktív irodalmi élete. 1929-ben írta meg a két kötetes magyar irodalom történetét, majd 1939-ben magyar nőírók címen a magyar irodalom eddig feltáratlan szeletét ismertette. Nem vagy már kisleány című kötetével lánypedagógiai és nőnevelési munkája jelent meg.

Kritikákat, recenziókat írt kortárs és klasszikus magyar szerzőkről. Hangsúlyozta Kisfaludy Károly fontosságát Harsányi Lajos műveit. Rajongásig szerette a Nyugatosokat, akikhez szoros barátság fűzte.

Életem és sorsom címmel jelentette meg önéletírását, melyben több Pannonhalmán megforduló, általa személyesen is ismert kortárs író, költő munkásságát is ismertette.

Sövényházi Béla álnéven gyakran írt cikkeket.

1933-tól tagja lett a győri Kisfaludy Irodalmi Körnek, melyben 1938-tól elnökölt.

1939-ben választották meg a Szent István Akadémia tagjává, ugyanígy részt vett az MTA irodalomtörténeti bizottságában is. Nevéhez fűződik a Pannonhalmi Szemle folyóirattá válása.

Hatalmas tudásához csak esztétikai érzéke volt mérhető. Művészettörténeti előadásokat is tartott, több szobrászt, festőművészt tudott barátjának, igazgatója volt a győri Képző- és Iparművészeti társulatnak. Sógora volt Szapudi Laendler István festőművésznak, kinek egyengette pályáját, tragikus sorsa után írta meg életrajzát.

Bánhegyi Jób 1979. július 18-án halt meg gazdag tanári, tudósi életet hagyva maga után.

A győri bencés templomban temették el.

1991-ben a györsövényházi iskolán avatták fel emléktábláját.

Munkái:

Harsányi Lajos költészete (Pannonhalma 1934.)

Kaffka Margit (Pannonhalma 1932)

A magyar irodalom története I-II. kötet (Bp. 1929-30)

Magyar nőírók (Bp. 1936)

Nem vagy már kisleány! A mai leány életútja (Komárom 1932)

P. Gulácsy Irén regényei (Pannonhalma 1937)

Forrás:

Cs. Varga István: Pannon irodalomtudós: Bánhegyi Jób. In.: Hazánk. 1993.1.szám 16.p.

Cs. Varga István: A bölcsesség igazságában. Dr. Bánhegyi Jób emlékezete. In: Kisalföld, 1991. jan. 26. 6. p.

Salamon Nándor: Egy „alpmű” kézírata. In.: Arrabona. 2004, 42/2.szám. p.205-207.

Külső forrás:

<http://mek.niif.hu/00300/00355/html/ABC00523/00904.htm>

<http://w3.sopron.hu/intranet/kavehaz/Varhely.htm>

Bánvárt Sándor

(Várpalota, 1876. december 1. – Magyaróvár, 1930. szeptember 11.)
**mezőgazdász, a Magyaróvári Gazdasági Akadémia igazgatója,
magyar királyi főtanácsos**

Család

Nagyszülei Thüringiából települtek át Magyarországra. Szülőháza a főtéri csemegebolt, a szakmunkásképző iskola udvara és a piac közötti területen állt, de a II. világháború alatt elpusztult. Testvére Bán Aladár költő és irodalomtörténész.

Bánvárt a veszprémi piarista gimnáziumba járt, utána a 1894-ben beiratkozott a Magyaróvári Királyi Gazdasági Akadémiára és jeles eredménnyel fejezte be. Utána jogot tanult a budapesti egyetemen.

Magyaróvár

1899-ben a mosonmagyaróvári Gazdasági Akadémián gyakornokként kezdte meg 30 éves pályafutását. Asszisztens, majd tanár lett. Általános állattenyésztést, takarmányozást, juhtenyésztést, sertés-tenyésztést tanított. 1920-ban kinevezték az Akadémia igazgatójának, tíz évig vezette az intézményt. Az intézmény tanári karával jó kapcsolata volt. Szakirodalmi cikkeket, közleményeket írt, amelyek elismerést hoztak számára. Vezető szerepe volt városa kulturális, társadalmi és közgazdasági szervezeteiben, de országos szervezetek, egyesületek is tagjai közé választották.

1917-ben IV. Károly király Ferenc József lovagrend lovagkeresztjével tüntette ki a mezőgazdasági szakoktatás terén végzett munkája elismeréseként. 1923-ban gazdasági főtanácsosi címet kapott. 1927-ben elkészítette az Akadémia évkönyvét. Beválasztották az Országos Magyar Mezőgazdasági Egyesület igazgatóságába. A vármegye és a város életében jelentős szerepet játszott. 1930. szeptember 11-én halt meg. Az óvári vár falán dombormű őrzi emlékét. Síremléke a magyaróvári temetőben található.

Betöltött tisztségei

Mosonvármegyei Gazdasági Egyesület vezetője

Magyaróvár képviselőtestületének tagja

Moson vármegye, majd egyesített vármegye törvényhatósági bizottságának tagja

Emericana magyaróvári korporációjában védnök

Az Országgyűlés Felsőházának póttagja

az Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazgatói választmányának tagja

és Tanügyi szakosztályának társelnöke

Országos Gazdasági Szakoktatási Tanács tagja Tanulmányi Bizottság tagja

Felsődunántúli Gazdasági kamara igazgatósági tagja

A helyi katolikus egyházközségnek is elnöke

Forrás:

László László: Bánvárt Sándor(1876-1930). In : Mosonvármegye, 2001. 09. 15. p. 16.

Győr szab. kir. városi és Győr-Moson-Pozsony k. e. e. megyei Fejek, Győr, Pohárnik Pál és Társa Könyvnyomdája, 1931. p. 245-246.

Moson Megyei Életrajzi Lexikon. szerk. Kimlei Péter, Tuba László. Mosonmagyaróvár, Huszár Gál Városi Könyvtár, 2006. p.

Képek forrása:

Győr szab. kir. városi és Győr-Moson-Pozsony k. e. e. megyei Fejek, Győr, Pohárnik Pál és Társa Könyvnyomdája, 1931. p. 245-246.

Barsy Sarolta

(Arad, 1903. november 20. – Budapest, 1980. április 20.)

növénynevelő

Család

Apja Barsy Aurél, állami alkalmazott Aradon, anyja Gallov Erzsébet, akit Mosonmagyaróvárhoz rokoni szálak kötnek. Sarolta az aradi Kereskedelmi Középiskolában, 1921-ben érettségizett, majd átköltözött szüleivel Magyarországra.

Mosonmagyaróvár

Egy ideig újságíróként dolgozott, majd 1930-ban elkezdte tanulmányait az Óvári Mezőgazdasági Akadémián. 1933-ban az első női hallgatóként szerzett diplomát. Egy éven át az Eszterházy uradalomban dolgozott, innen 1934-ben a Magyaróvári Országos Növénynevelő Intézetbe került. 1938-ban asszisztens, 1944-ben pedig osztályvezető főadjunktus lett. Segédkezett a Hajas-Rázsó kézikönyv sajtó alá rendezésében, ami Gazdaságok 70 táblázat a gazdasági gyakorlat minden ágából címmel jelent meg. 1946 őszén egyéves felsőfokú tanfolyamon is részt vállalt oktatóként.

Barsy Sarolta

Munkássága

A modern értelemben vett burgonyanevelés és kutatás pontosan 60 évvel ezelőtt indult el Keszthelyen. A kormány országos mezőgazdasági kutató hálózatot hozott létre, aminek egyik intézménye a Dunántúli Mezőgazdasági Kísérleti Intézet, aminek Keszthely volt a központja. Barsy Sarolta 1949-től foglalkozott burgonyaneveléssel, a kutatómunkát Martonpusztán kezdte, majd 1951-től a Somogy megyei Marietapusztán folytatta. Telephelye 1954-ben a keszthelyi kísérleti intézethez, 1960-ban a keszthelyi Mezőgazdasági Akadémiához tartozott. 1969-es év végéig dolgozott itt, mint tudományos főmunkatárs.

1959-ben a Somogyi sárga burgonyafajtát nevelte, majd 1960-ban a Somogyi korai fajta előállításán együtt dolgozott Taróczy Herberttel. 1961-ben a Somogyi sárga kifli, 1971-ben a Somogy gyöngye burgonyafajtát kísérletezte ki. Ez utóbbi hozta a legnagyobb sikert számára. A kísérletezésben Walter Károly segítette, Ő is Mosonmagyaróváron dolgozott régebben.

Dr. Kapás Sándor szerint „Barsy Sarolta rendkívül céltudatos és nagy munkabírású nevelő volt, aki állhatatosságával s a primitív viszonyok közötti kitartásával példaképe lehet az utókornak. Olyan fajták előállítására törekedett, amelyek a vírusbetegségekkel szemben ellenállóak voltak, de megfeleltek a fogyasztók által támasztott igényeknek is.”

1962-ben megkapta a Kossuth-díjat az első nő, aki ezt a rangos elismerést kiérdemelte.

1973-ban Fleischmann Rudolf emlékérmét kapott. 1989-ben egy fajtajelöltet róla nevezték el Saroltának. Szeretett volna betegségeknek ellenálló rózsaburgonyát kitenyészteni, de ezt már nem érte meg. Növénynevelő munkáját 67 évesen korábban, 1970-ben fejezte be. Ekkor költözött vissza Mosonmagyaróvárra, a városhoz kötötték fiatal éveit, egykori munkahelye, valamint szülei sírja. A Pozsonyi út 59.szám alatti családi házban lakott.

1980. április 20-án halt meg egy baleset következtében. Sírja a mosonmagyaróvári temetőben található.

Burgonyafajták

Hazánkban a 19. sz. végén próbálkoztak burgonyanemesítéssel, olyan sikeresen, hogy az 1920-as évekre már híresek voltak burgonyanemesítő körzeteink. Kisvárdán nemesítették a Margit, az aranyalma, a kisvárdai rózsza, a mindenés, Tornyospálcán a gülbaba, Marietta-pusztán (Somogy megye) a somogyi sárga, a somogyi korai, a somogyi sárga kifli, a Somogy gyöngye fajtákat.

Somogyi korai krumplifajta leírása: Különleges, egyedi jellemzők: az egyik legkorábbi, nagy termésméretet adó, korai szabadföldi termesztésre és téli burgonyának is alkalmas fajta. A burgonya gumója ovális, 6-8 cm átmérőjű, héja finom szövetű, világos okkersárga, a szemek közepmélyen helyezkednek el, a húsa színe sárga. Gumóhozama igen nagy, közepes keményítőtartalommal. Télálló, jól eltartható fajta. Étkezési értéke igen jó.

Forrás:

Tímár Lajos : Városunk polgára volt a Barsy Sarolta. In: Moson Megyei Műhely 2005. 1. sz. p. 41-44.

Kettinger Gyula: Száz éve született Barsy Sarolta. In: Mosonvármegye, 2003. január 15. p. 15.

Békéssy Leó

(Nagyvárad, 1890. február 17. - Győr, 1966. dec. 25.)

rajztanár, festőművész

Tanuló, kezdeti évek:

Békéssy Leo, Békéssy János és Fülöp Piroska békési és mezőkeresztesi származású tanítók gyermeke. Elemi iskoláit és a gimnáziumot is Nagyváradon végezte, ahol a premontrei főgimnáziumban érettségizett. 1908-ban az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolára került, ahol Ferenczy Károly tanítványa lett. A rajztanári diplomáját 1911-ben kapta kézhez. Még ugyanebben és az évben a szolnoki művésztelepen együtt dolgozhatott barátaival, Szabó Alajos győri festőművésszel és Velten Armanddal, ahova 1912-ben is visszatért. Ez idő alatt a tiszai halászkok és pákászkok életét festette meg. 1913-ban mestere Ferenczy Károly hívó szavára a magyar posztimpreszionizmus „Mekkájának” nevezett Nagybányára utazott. Az ott töltött idő meghatározta későbbi munkásságát.(1)

A Győri Királyi Katolikus Tanítóképző Intézetben 1913-as tanévtől segédtanárként, majd 1922-től rendes tanárként dolgozott.(2) 1942-től kinevezték a székesfehérvári és szombathelyi tankerület tanulmányi felügyelőjévé. (3) Nyaranta Alsókubinban festett Szabó Alajos vendégeként.

Arckép

Munkássága

1914-ben szerepelt először kiállításon.

1919-ben alapító tagja volt a Győri Képző- és Iparművészeti Társulatnak. A betöltött tisztségeken túl tanára lett a társulat által meghirdetett tanfolyamoknak és ismeretterjesztő előadásokat tartott a jótékonyági Győri Szociális Misszió Társaság összejövetelein.

Barátok

1925-ben rajz-és festőiskolát nyitott. Tanítványai közé tartozott Borsos Miklós, Endrédy György és Illés Árpád. 1919-től állandó résztvevője volt a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat tárlatainak és a korabeli dokumentumok szerint ezeken a tárlatokon ő jelentkezett a legtöbb művel.

A második világháború után a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat helyét az ötvenes években a Győr-Sopron Megyei Képzőművészek Munkacsoportja vette át, melynek tagja volt egészen 1950-ben történő nyugdíjba vonulásáig. A háború utáni években a városi és megyei tárlatokon már nem olyan nagyszámú művel vett részt, mint korábban.

Békéssy Leo 77 éves korában 1966. december 25-én hunyt el, Győrött. A győri Szent Imre templom kriptájában helyezték örök nyugalomra.

Szabó Alajos, Békéssy Leo és Velten Armand, 1915-ben

Festészete

Kompozíciói témáit a természetben, a hétköznapi eseményekben kereste. Zsánerképein előszeretettel ábrázolta piaci kofák, falusi emberek munkáját. A legjobb arckép festők közé tartozott. Műveit leginkább gazdag színhasználat jellemezte. Rézkarcait, vízfestményeit is elismerte a kritika.

A Győri Képző- és Iparművészeti Társulatban betöltött tisztségei:

1919-1925 ellenőr

1925-1937 mütáros

1938-tól képzőművészeti titkár

Kiállításai:

1919-től A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat kiállításain kezdetben egy, később 1937-től évi két kiállításon szerepelt

1928-ban a Nemzeti Szalonban állított ki

1929-ben a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat 10 éves fennállásának évfordulójára rendezett kiállításon szerepelt 16 olajfestménnyel és egy rézkarccal

Állandó kiállító művésze volt a Magyar Rajztanárok Országos Egyesületének és az Országos Magyar Iparművészeti Társulatnak

1957-ben volt az utolsó kiállítása a Budapesti Ernst Múzeumban és a győri Kioszk épületében.

Betakarítás

Forrás:

Almási Tibor: Békéssy Leó: 1890-1966. (Győri művészek 4.) Győr, Xantus János Múzeum. 8 p.

Győri életrajzi lexikon. Győr. Győr Városi Könyvtár, 1999. p. 39.

Borbáth Sándor: Búcsú Békéssy Leótól: A művek tovább élnek. In.: Kisalföld, 22. évf. 308. sz. (1966. dec. 31.) p. 2.

Grábics Frigyes: Festőművész-rajtanár a győri tanítóképzőben: Békéssy Leo (1890-1966). In.: Kisalföld, 45. évf. 59. sz. (1996. márc. 10.) p. 6.

Nekrológ. In.: Kisalföld, 22. évf. 305. sz. (1966. dec. 28.) p. 4.

Pihenés

Lábjegyzet:

(1) Borbáth Sándor: Búcsú Békéssy Leótól: A művek tovább élnek. In.: Kisalföld, 22. évf. 308. sz. (1966. dec. 31.) p. 2.

(2) Jakab Ferenc: A Győri Kir. Kath. Tanítóképző-Intézet értesítője az 1914-1915-ik iskolai évről. Győr, 1915. p. 15.

(3) A Győri Kir. Kat. Líceum és Tanítóképző Intézet évkönyve az 1942-43 tanévről. / szerk.: Förhécz József. Győr, 1943. p. 11.

Külső hivatkozások:

<http://budapestaukcio.hu/festo/bekessy-leo>

Képek forrása:

Almási Tibor: Békéssy Leó: 1890-1966. (Győri művészek 4.) Győr, Xantus János Múzeum. p. 1.

Almási Tibor: Békéssy Leó: 1890-1966. (Győri művészek 4.) Győr, Xantus János Múzeum. p. 2.

Almási Tibor: Békéssy Leó: 1890-1966. (Győri művészek 4.) Győr, Xantus János Múzeum. p. 8.

Almási Tibor: Békéssy Leó: 1890-1966. (Győri művészek 4.) Győr, Xantus János Múzeum. p. 9.

Benes Pál

(Győr, 1867. november 13.- Győr, 1932. szeptember 21.)

győri festőművész, gyáros

Család

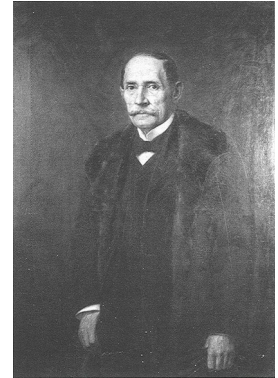
Apja Benes Vince, anyja Latesz Mária Terézia. Pál hatodik gyermek volt a családban, testvérei Vince, Mária-Anna, József-Ferenc, Terézia-Ida, Ida-Paula, Zsuzsanna-Gabriella, György-Sándor. A család a XIX. század hatvanas éveiben Győrszigeten a 192. szám alatt lakott, mert az édesapa, az ott lévő gőzmalom tulajdonosa volt. Feltételezések szerint Pál Szigetben járt elemi iskolába, de a középiskolát már Nyitrán végezte.

Tanulmányai

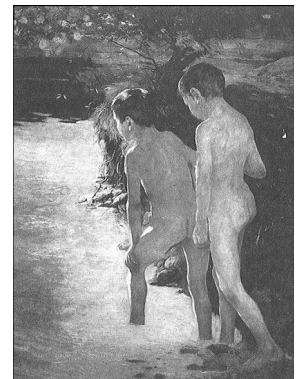
1887-1892 között Bécsben végezte tanulmányait. A festőakadémián a kor osztrák kiemelkedő művészei, August Eisenmenger és Sigismund L'Allemand voltak mesterei. Akkoriban Magyarországon az Országos Magyar Királyi Mintarajziskola és Rajztanárképezde elsősorban rajztanárokat és kézműiparosokat képzett. Ő festőművész szeretett volna lenni, ezért választotta a Bécsi Képzőművészeti Akadémiát. A művészeti akadémián a konzervativizmus és a hagyománytisztelet uralkodott és a szakma alapvető fogásait alaposan el tudta sajátítani. Érdeklődött az akkoriban kialakuló új francia festészeti irányzatok iránt is. 1894-ben Budapesten Karlovszki Bertalan festőművésznél tanult három hónapot. 1895-96 között Münchenben Hollósy Simon magániskolájának tanulója lett, ahol a naturalizmus és a plenart festészet elkötelezett hívévé vált. A Hollósy-iskola után 1896-tól Olaszországban folytatta tanulmányait.

Pályakezds

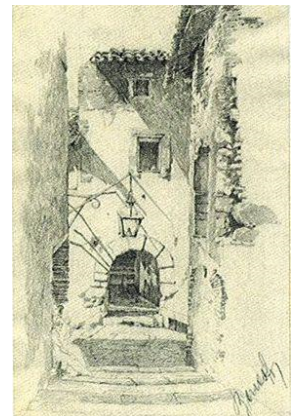
Szülővárosában, Győrben mindig heteket-hónapokat időzött, miközben Magyarország különböző vidékeit járta. Szorgalmasan dolgozott, sorra születtek az új alkotások. Az 1890-es évek közepétől volt először alkalma kiállításokon is bemutatkozni, az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat éves bemutatóin. Ezekon a kiállításokon az 1900-as évek elejéig, Győrben való végleges letelepedéséig vett részt. A Képzőművészeti Társulat 1898/99 Téli kiállításán bemutatott képeit a kritika kedvezően fogadta. „A kis nagyzó című képét Őfelsége megvásárolta, ötszáz forintért a budai királyi palotában lévő magánképtárába.”-számolt be róla a Győri Hírlap. 1898-99 között rendszeresen látogatta a nagybányai festőiskola kurzusait, melyet a Münchenből hazatelepülő Hollósy Simon indított útjára. Festészetében radikális változás áll be 1898-ban, a zsánerképek helyett a természeti jelenségek, naturális környezetben ábrázolt hétköznapi események lettek alkotásainak témái. A század utolsó éveiben Benes Pál viszonya megromlott Hollósy Simonnal, mert Benes műveit továbbra is Pesten állította ki olyan kiállításokon, amelyekre a nagybányai iskola elvből nem ment el. 1899 év végén, Nagybányán Gergely Károly református lelkész arcképével is sikert ért el. Annak ellenére, hogy Benes Pálnak a nagybányai alkotóközösséggel megromlott a viszonya, és nem mutatkozott be a csoportos kiállításain,

Bálint Mihály portré
1905

Fürdőző gyerekek (1900)

Régi házak (1905)

festményei a gyűjtők körében kelendőnek bizonyultak. 1904-ben döntött úgy, hogy végleg Győrben telepedik le.

A győri festő

1897-ben Győrben festőiskolát nyitott, ahol évi 24 korona tandíj ellenében bárki tanulhatott rajzolni és festeni. Korábban is volt már festőiskolája a városban, ami hamarosan megszűnt. Ez utóbbinak a Radó-szigeten álló régi épületet, az egykori „séta téri söröde” helyiségét építette át és rendezte be. A helyiséget három évre kapta bérbe a várostól. Az új műteremben és festőiskolában lázas munka vette kezdetét. A Győri Hírlap helyi hír rovatában jelent meg néhány soros tudósítás, hogy Benes Pál a Berlinben és Münchenben tanult műfestő műtermet nyitott Győrben, és oktatás vállal tanulók számára és vállalja arcképek festését is. Benes két év múlva az iskolát elfoglaltsága miatt megszüntette.

Benes Pál első győri tárlata 1903. december 16-án volt. Itt maga 25 nagyméretű olajfestményt, a meghívott vendég Holló Alajos 80 akvarellt, valamint néhány tehetséges festőiskolai tanítvány több csendéletet állított ki. Ezen a kiállításon Benes Pál, mint a tenger festője mutatkozott be, a tenger-táj elemeket megörökítő kompozíciókat állított ki, pl. Est Abbáziában, Hajótörött, Hableány, A tenger napszamosai, Éji vihar a tengeren.

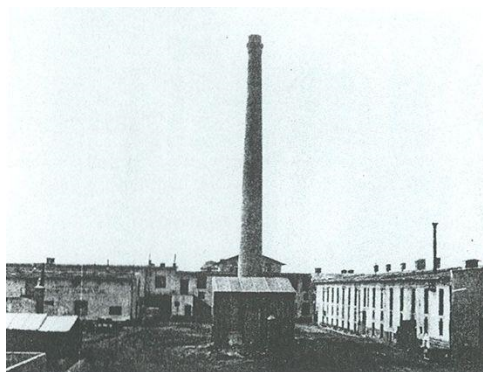
A gyáros

1900-ban Győrben legifjabb testvérével, Györggyel megalapította Pyam vegyszeti gyárat, amely később Benes Testvérek Rt. néven lett ismertté. A gyár Nádorvárosban a Vásár tér 24. számú házban volt. Húsz embert foglalkoztattak, a Le Coq, Kakas cipőkrém is itt állították elő. A vállalkozás hamarosan kinőtte a helyét, új területet kerestek neki, és bővítették a profilját is.

1906-ban Nádorvárosban, a Hosszú utca 39-41 szám alatti telken kezdték építeni az új „Fénymáz és lakk” gyárat. A felépült gyárat később állandóan bővítették, először munka és raktárhelyiséget, 1912-ben kocsislakást, színt és istállót, 1917-ban magtárat, és a családnak egy emeletes villát építettek. 1918-ban asztalosműhelyt, majd egy évvel később kazánházat, lakatosműhelyt és gyárkéményt.

Benes az iparossága mellett rendszeresen rendezett kiállítást Holló Alajossal együtt. A festményeiből sokat megvásároltak. Közben folytatta festői tevékenységét, megfestette Bálint Mihály egykori törvényhatósági bizottsági tag arcképét. Az 1905-ben rendezett kiállítás volt az utolsó műtermi bemutatója. A győri Xantus János múzeumban látható egy mediterrán hangulatú képe, a Régi házak.

1906-ban a város a díszpolgárainak szánt oklevelek megfestésére kérte fel Valker Ágnes festőművésznővel együtt. Az utolsó hivatalos megbízásokat 1908 és 1909 között kapta a győri polgári leányiskolától és a városi közgyűléstől. Mindkettő Dr. Kautz Gusztáv arcképének megörökítését kérte. 1907. április 29-én megnősült, feleségül vette Éder Gizellát, gyermekei Gizella, Vincze-Pál és József.

Benes testvérek győri gyára (1920)

Aláírása

Kakaspaszta számolócédula (1920)

A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat elnöke

1919-ben megalakult a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat, amelynek elnöke volt 1931-ig. A társulat rendszeres kiállításain csak 1923-ban és 1926-ban jelent meg alkotásaival.

A Nemzeti Szalon 1926-os győri tárlatán a szalon igazgatója többek között Benes Pálnak is az egyesület legrangosabb kitüntetését a Mention Honorable-t adományozta. Életének utolsó éveiben egyre többet betegeskedett, és kizárólag gyára igazgatásával foglalkozott. A nagy gazdasági világválság következményeként az üzem és a család anyagilag kritikus helyzetbe került, az újrakezdés reményében a harmincas évek elején átköltöztette vállalatát Budapestre. Győrben hunyt el, sírja a győri köztemető V. parcellájában van.

Részt vett a Községvédő és Szépítő Egyesület munkájában is. Honismereti szakkört vezetett.

Számolócédula

Jelentős kiállításai, művei:

1897-ben festett téli kiállításon megjelent műve: Dobon

1898-99. évi téli kiállításon a következő három olajfestmény szerepelt: A kis nagyzó, Osztoszkodás, Tanulmányfő

1899-es tavaszi kiállításon: Tempi Passati

1899. december, Nemzeti Szalon kiállítása: Cigánylány

Képzőművészeti Társulat 1899/1900. évi téli kiállítása: Szénavásár a nagybányai Széna téren, Őszi szántás, Heti vásár a nagybányai nagypiacon

1900-as évi festményeiből egyetlen hozzáférhető kép a Fürdő gyermekek a 394-es sorszámot viselő a tárlat katalógusában. Olajjal vászonra festett kép, 125 x 94 cm nagyságú, Nagybányán készült. Eladási ára 800 korona volt.

A Képzőművészeti Társulat 1900/1901. évi téli kiállítása: Kavicsbordó a Zazarban, Fürdő gyermekek, Lovak, Zazarparti részlet

Az utolsó tárlat, amin kiállította munkáit a Magyar Képzőművészeti Társulat 1901/1902 téli kiállítása volt. Tehenek a hűvösben

Forrás:

Almási Tibor: Egy elfeledett győri festőművész: Benes Pál, 1867-1932. In: Arrabona, 2003. p. 223-248.

Győri életrajzi lexikon / szerk. Grábics Frigyes, Horváth Sándor Domonkos, Kucska Ferenc. Győr, Városi Könyvtár (Győr), 1999. p. 41-42.

Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona. Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998. p. 35.

Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat, 1919-1944. Győr, Xantus János Múzeum, 1999.

Képek forrása:

http://www.axioart.com/index.php?op=live_item&id=159575

<http://www.google.hu/search?hl=hu&client=firefox-a&hs=WuI&rls=org.mozilla:hu:official&q=benes%20p%C3%A1l&um=1&ie=UTF-8&source=og&sa=N&tab=wi&biw=1024&bih=581&tbm=isch>

<http://retronom.hu/index.php?q=node/14799>

http://gyujtemeny.vatera.hu/egyeb_papirgyujtemeny/nosztalgia_plakat_es_reklam/szamolocedula_p

http://gyujtemeny.vatera.hu/egyeb_papirgyujtemeny/nosztalgia_plakat_es_reklam/szamolocedula_p

http://gyujtemeny.vatera.hu/egyeb_papirgyujtemeny/nosztalgia_plakat_es_reklam/szamolocedula_p

Dr. Berecz Endre

(Csorna, 1925. január 10. -
egyetemi tanár

Fiatalkor, tanulmányok

1925. január 10-én született Csornán. Tanulmányait a pápai Bencés Gimnáziumban, a Pázmány Péter Tudományegyetemen és a Szentpétervári Egyetemen végezte.

Munkássága

1965-1992 között a Nehézipari Műszaki (ma Miskolci) Egyetem Általános- és Fizikai-kémiai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, később a Kémiai Intézet igazgatója. Tudományos munkásságának fő területe a folyékony elegyfázisok szerkezetének és fizikai kémiai sajátosságainak főként elektrokémiai és termodinamikai jellegű vizsgálata volt, melyről mintegy 230 tudományos és szakmai közleményben értekezett. 1974 óta a kémia tudomány doktora. Számos hazai és külföldi szakmai társadalmi szervezet tagja és tisztségviselője.

Dr. Berecz Endre

Elismerések, kitüntetései

Több kitüntetése közt ott van az "Emberi környezetért kitüntetés" (1982, 1989), a TIT Aranykoszorús jelvénye (1983), az MKE Kiváló Munkáért emlékérme (1992), a Szent-Györgyi Albert díj (1995), a Professor emeritus (1997), Verő József emlékérem (1997), Kitaibel Pál emlékérem (2004), Arany- (1999) és Gyémántdiploma (2009).

Kép forrása:

<http://www.hontar.hu/esemeny/43%20berecz.jpg>

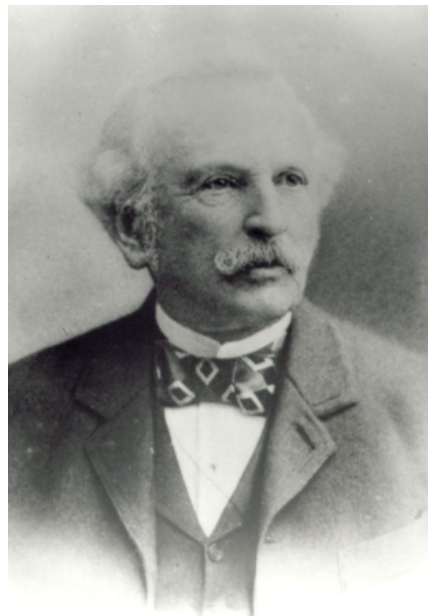
Berg Gusztáv báró

(Leuterberg, 1828. december 17. - Vadosfa, 1903. augusztus 4.)

bányamérnök

báró Berg Gusztáv

Ha valaki Kapuvár történelmében, s annak is a 19. század második felében lezajlott eseményeivel foglalkozik, léptenyomon találkozik a város egyik díszpolgárának nevével: báró Berg Gusztáv. Századunkban már készült róla szobor, a temetői kápolna egyik díszes üvegablakát az ő tiszteletére készítette a hálás utókor, s immár másodízben neveztek el róla utcát Kapuváron. Nevét máig őrzi az Osli melletti Gusztáv-major, példaértékű életútja előtt tisztelettel hajtják meg fejüket az iskolások, amikor síremlékén meggyújtják az emlékezés mécseseit.

Fiatalkor

1828. december 17-én született a hajdani Hannover királyság Klausthal nevű városkája mellett: Leuterbergben (1), ahol édesapja, báró Berg Ödön a királyi erdészetnél állt alkalmazásban. Az 1800-ban Göttingenben született Berg Ödön megszerezte az osztrák nemességet, majd a bárói rangot is 1838-ban (2). Gusztáv édesanyja, akivel Berg Ödön 1825. augusztus 23-án Klausthalban lépett házasságra, a helybéli születésű báró Hammerstein-Equord Matild.

Tanulmányok

Középfokú tanulmányok

Gusztáv nem járt nyilvános elemi iskolába, szüleitől és házi tanítóitól sajátította el az elemi ismereteket, majd 1844-ben, azaz 15 éves korában írták be a klausthali gimnáziumba. E gimnázium tantestülete főleg a klasszikus humán műveltség ápolására fordított nagy gondot, így tovább mélyült a fiatal Berg Gusztáv szüleitől kapott műveltsége. Azonban csak két évig járhatott ebbe a gimnáziumba, mert édesapját, aki kiváló elméleti felkészültséggel és elismert gyakorlati szaktudással rendelkezett, a szász király 1846-ban meghívta a Drezda melletti Tharandtba, a Királyi Szász Gazdasági és Erdészeti Akadémia vezetésére. Gusztáv ekkor szüleivel és 9 testvérével együtt Tharandtba került, majd rövidesen Freibergbe ment, ahol folytatta tanulmányait. 1848 húsvétja táján kiváló eredménnyel zárta a gimnáziumot. Tanulóévei alatt a művelt szülők, a házitanítók és a két gimnáziumban eltöltött évek hatására Berg Gusztáv mintegy kettős műveltségre tett szert. Egyrészt a klasszikus humán műveltség terén jeleskedett, másrészt kialakult benne a természet szeretete, a természettudományok iránti komoly és elmélyült érdeklődése. Szinte örökölte az erdészet és a bányászat iránti vonzalmat, az oldhatatlan tudásvágyat. A humán és a természettudományos műveltség együttese alakította ki benne azt az élete végéig jellemző nemes vonását, hogy minden egyes probléma megoldásakor lépésről-lépésre haladva, logikus láncolatot képezve kereste az okokat, a specifikumokat, hogy aztán kreatív ötleteivel és humánus gondolataival épp ilyen logikus, természetes és kézenfekvő, ugyanakkor sokszor a kor gyakorlatát messze megelőző, előremutató megoldást találjon.

Felsőfokú tanulmányok

A gimnázium befejezését követően édesapja példáját követve egy évig gyakornokként dolgozott Freinbergben a bányában, majd beiratkozott a bányász akadémiára. Itt olyan neves professzorok irányítása alatt szerezte korszerű természettudományos ismereteit, akiknek nevét a tudománytörténet azóta is számon tartja. Ilyen volt Cotta Bernát professzor, a híres geológus (földtan tudós), valamint Breithaut professzor, kora legismertebb mineralógusa (ásványok szakértője). Akadémiai tanulmányait 1852-ben kiváló minősítéssel zárta (3), és az államvizsgát követően bányamérnökként kezdte meg működését Henkel-Dannersmark gróf kőszénbányáinál (Porosz-Szilézia).

Házassága

Még akadémiai évei alatt ismerte meg a freibergeri születésű, nálánál 6 évvel fiatalabb, "szépségéről híres" Strehle Annát, a "freibergeri hölgyek legkiválóbbikát", akit aztán 1854. július 9-én nőül vett (4). Házasságukból három gyermek született: 1859-ben Steierhofban született egyetlen fiúk Max (Maximilián, Miksa), majd 1863-ban Bécsben Márta, s végül 1875-ben Kapuváron Anna (Mimi). A gyermekek születési helyéből is látható, hogy Berg Gusztáv és neje nem maradtak Freiberben.

Kezdeti munkássága

A fiatal báró tudása és szorgalma révén hamarosan ismert mérnökké lett. Amikor a Császári és Királyi Szabad Osztrák Államvasutak Társasága kiépítette vasútvonalát Marchegg-től Budapesten át Búzásig, s megszervezte az oraviczai állami bányásztelepet, Berg Gusztáv lett a steindorfői kőszénbányák igazgatója. Mint igazgató és nagy tudású mérnök új tárnákat tárt fel Steierdorfban és Animán, majd röviddel ezt követően szakértelme elismerésül Bécsbe vitték s a bányák vezérigazgatóságában lett a bányaugyek referense. Itt óriási mennyiségű átfogó ismeret birtokába jutott a bányászatról, de egészében láthatta az akkori Magyarország mezőgazdaságának helyzetét is. De nemcsak átlátta, érdeklődött is iránta. Már 1855-ben is járt Magyarországon, de első benyomásai kellemetlenek voltak. Míg Budapestre ért, háromszor motozták meg a zsandárok, s mint később elmondta: a vasút oly nyomorult állapotban volt, hogy csak félelemmel telve vette azt igénybe (5). Aztán Krassó vármegyében (ma Románia) cseh "vendég-munkások" ellenállása miatt volt csak rövid életű egy gazdasági vállalkozása. Ezután az 1860-as évek legelején Hont vármegye vendégszeretetét élvezhette, s "folyton kék eget", mely azonban a szörnyű szárazság miatt nem kedvezett terve megvalósításának, ami nem volt más, mint magyar földön létrehozni egy olyan mezőgazdasági mintagazdaságot, melyet megcsodálhat a fejlett nyugati világ is.

Kapuvári tevékenysége

Élete következő s egyben végső állomása lett Kapuvár. Ugyanis Schulhof József és egy Wirker nevű udvari tanácsos 1861-ben 29 évre bérbe vette az Esterházy hercegi hitbizomány részét alkotó, négy négyzetmérföld területű kapuvári uradalmat. Bérletüket azonban csakhamar megbontották és Schulhof olyan személyt keresett, akiben jellem, tudás, szakértelem, szorgalom, kitartás, állhatatosság mind együtt van. Ekkor gondolt a még Steierdorfban megismert Berg báróra, s hívta őt Kapuvárra. Így 1864-ben Berg Gusztáv átvette a kapuvári uradalom vezetését. Kapuvárra költözött feleségével és két gyermekével, beköltözött a kastélyba, s ettől kezdve élete egybefonódott a Rábaköz, de különösen Kapuvár életével. Itt született legkisebb gyermekük, s röviddel ezt követően itt halt meg felesége is. Magyarország lett új hazája, s ez a vidék élvezte alkotó gondolatainak, tevékeny életének minden hasznát. A Rábaköz népe szívesen fogadta, itt nem voltak ellenségeskedő "vendégmunkások" nem volt szárazság, de amint egyik visszaemlékezésében mondta: "De volt víz, sok víz és egerek!"(6) A sikerért tehát meg kellett küzdenie. Ő küzdött, dolgozott, s ennek eredményeként lett - mint dr. Kövér Fidél írta róla - a "kapuvári uradalom kiváló

bérlője..., kinek úttörőszerep jutott a Hanság mocsarainak kultúrterületté alakítása. Mint zseniális, pénzzel rendelkező német mérnök... hozzálátott a kapuvári hercegi uradalom elhanyagolt gazdaságának rendbehozatalához: elsősorban a belvizek levezetéséhez szükséges csatornahálózatot fektette le, meghonosítja a gazdasági forgórendszert, rendszeresen trágyáztatja a földeket, gőzgéppel dolgozik, gozekét vásárolt, a gazdasági termelés gyorsabb lebonyolítása végett 12 km hosszú iparvasúttal gazdaságát az 1875-ben létesített, Győr-Sopron felé vezető vasút... állomásához kapcsolja..."(7)

Hanság lecsapolása

Tetteit, környékünket gazdagító alkotásait felsorolni is kevés jelen írás terjedelme. Tegyük említést - talán éppen az előbb említett visszaemlékezéséhez kapcsolódva - a Hanság vizeivel való küzdelmeiről, melynek révén "egészen elváltoztatta a majort és környékét... a sok víz, melyen átgázolni kellett, eltűnt..."(8) Komoly szerepelt vállalt a Hanság mocsarainak lecsapolásában. E téren hol pótolta, hol pedig kiegészítette a Rábaszabályozó Társaság, illetve az ennek előtte 1870. szeptember 26-án alakult Rábabizottság munkáját (9). Elsősorban az 1886-ban megkezdett, majd 1892–96 között végzett ez irányú tevékenységét, tehát éveken át tartó szívós működését kell kiemelnünk. S az eredmények közül a Szegedi csatorna (Jend) kiépítését, a Kis-Rába alá épített szifonnal, a Vallai csatorna (Új Répce) kiásatását, a Fertő csatornába épült duzzasztószilip építését, melynek révén lehetővé vált a Rába-szabályozás hátrányainak kivédése, a Hanságnak és az Éger erdőnek a teljes kiszáradástól való megmentése. Egy kisebb jelentőségűnek tűnő munkája során is jól érzékelhető ügybuzgalma, gondolkodásmódja. Amikor 1871-ben Sopron vármegye bizottmánya elrendelte a vízlevezető árok kitisztogatását, a kapuvári béruradalom igazgatósága nevében Berg Gusztáv válaszul összefogott Acsalag és Farád községekkel s a kiadott feladat kiegészítését kérte. Ugyanis, mint azt a báró kimutatta: a bősárkányi határon áthaladó "canalisban a víznek esése nincsen".(10) Ezért új csatorna ásatását indítványozta, mondván: "...és míg ezen új vízvezető árok ki nem ásattatik, addig ... a megyei canalis kitisztogatását nem teljesítjük." A kezdeményezés eredményeként a megyebizottmány 1870. október 23-án elrendelte az új csatorna kiásatását. A határozat megérkezését követő második napon (november 23.) Berg báró már össze is hívta az érdekelteket, sőt e megbeszélésre már készen hozta magával a munkálatokhoz készített lejtmerési tervet, a pénzügyi tervet, s az ártérre számítandó költségvetési tervezetet. Továbbá arra is hajlandó volt, hogy az érintett 12 település összes költségét megelőlegezze, s két év haladékosan adjon annak kamatmentes megfizetésére. Mi több: arról is beszámolt, hogy már meg is kezdte a munkákat, amit a csornai tisztartó Gyulassy Gyula által igazolt számlákkal bizonyított is. Majd megválasztották a Rábabizottság egy 4 tagú albizottságát, mely báró Berg Gusztáv aktív részvételével 1872. szeptember 30-án a munkálatok teljes befejezéséről számolhatott be! Az eset érdekessége, hogy a községek (Acsalag, Bősárkány és Garta kivételével) a munkálatok befejeztével már nem akartak fizetni, ezért az ügy még Baross Gábor államtitkárnál is megfordult. Végül is több mint 10 évvel a csatornázást követően a renitens községek kénytelenek voltak megfizetni a jóindulatú kölcsön rájuk eső részét.

Kapuvári artézi kút létesítése

Itt érdemes megemlíteni a bárónak egy más irányú, de ugyancsak vízzel kapcsolatos tevékenységét: Az 1892. évi kolerajárványt követően o szorgalmazta, hogy létesítsenek artézi kutat Kapuváron. 1893. évi javaslata alapján megindultak a vizsgálatok és a mérések, és végül Kapuvár első artézi kútja 1899. szeptember 10-én került átadásra a polgáriskola udvarán.(11) De ugyancsak o fúratott kutat Öntésmajorban, Földvármajorban, Gusztáv majorban, stb. Vasútépítés Az uradalom mocsaras területei, esős időben szinte járhatatlan útjai, s a gazdaság fellendítésének vágya sarkallták őt arra, hogy felvesse a vasút gondolatát. 1867-ben elsőként foglalkozott a Győrt Nagycenkkel összekötő vasútvonal kiépítésének gondolatával.(12) Ostffy Pál alispánnal összefogva 1870-ben a kapuvári

várkastélyba hívta megbeszélésre azokat, akik az ügyért tehettek valamit. Ennek eredményeként Batthyányi Géza gróf elnöklete alatt az ülésen egy, a feladatot végrehajtó bizottságot alapítottak, melynek vezetésére Berg bárót kérték fel. Irányításával részletes tanulmányt készítettek, majd a vasút nyomvonalát is kijelölték. A tettet azonban már nem ok fejezték be, kezdeményezésük még 1872–76 között beolvadt az Erlanger báró által vezetett GYSEV tervbe, s ennek részeként valósult meg. Berg Gusztáv mint az Agricola bérgazdaság igazgatója, szívesen támogatta a vasút építését, viszonzásul a vonalat úgy tervezték, hogy az közvetlenül a bérgazdaság földjei mellett haladjon. A kapuvári parasztság és a szomszéd községek viszont ellenezték ezt az elgondolást, így került a "vaspálya Kapuvártól délre" Garta község déli határához.(13) E megoldás viszont nem igazából jelentett kedvező feltételt a cukorrépa termelésnek, hiszen a vasúttól mintegy 9 km-re voltak a jól termő területek. Berg Gusztáv először utakat építtetett, de jól látta, hogy csak az olcsó és minden időjárástól függetlenül használható szállításmód hozhat végső megoldást. Ezért megbízására Negro Alberto, a Rábaszabályozó Társulat gépészmérnöke Öntésmajor belső szállításaihoz tervezett egy keskenyvágányú vasutat. Majd 1878-ban Meiszner Károly mérnökkel készítette el a keskenyvágányú, lóvontatású vasút tervét, melyhez kiegészítésként úgynevezett repülővágányokat is alkalmaztak a répaszállítás megkönnyítésére és meggyorsítására. A mezőgazdasági vasút építéséről, alkalmazásának hasznáról Berg báró szívesen beszélt ismerőseinek és előszeretettel írt róla hazai és külföldi szaklapokban.(14) Később a mezőgazdasági hasznosításon túl személyszállításra is alkalmassá tette ezt az úgynevezett "Villám vasutat" (elnevezés az első vontatásra betanított ló, Villám nevéből), szállították a munkásokat, a kiránduló iskolásgyermeket, a kialakított mintagazdaság megtekintésére vagy a vadászatokra érkező előkelő vendégeket. S bár tevékenysége elsősorban a bérgazdaság reorganizációjára, valódi mintagazdasággá alakítására irányult, széles látókörű gondolkodóként sosem fenyegette őt az egyoldalúság, a szakbarbarizmus: ő jól látta a fáktól az erdőt, a gazdaság érdekeinek messzemenő szemmel tartása mellett is látta az embert, a dolgozó egyszerű embert, akiknek házat és iskolát épített, s a munkatársakat, akiknek számtalan alkalommal fejezte ki elismerését és köszönetét.

Iskolaalapító

Mint iskolaalapítót kétféle értelemben is említenünk kell: egyrészt átvitt értelemben, másrészt konkrét iskola, iskolák létrehozójaként és támogatójaként. Mintagazdaságában olyan iskolát teremtett, amelybe messze földről jöttek tanulni, tapasztalatot gyűjteni. Így például 1898-ban, amikor német mezőgazdasági szakemberek küldöttsége érkezett hazánkba, a német gazdák Egan Lajos vezetésével Kapuvárra látogattak, hogy európai szintű mintagazdaságot tanulmányozhassanak.(15) De olyan kitűnő tanítványok is az ő keze alatt tanulmányozták a modern gazdálkodás fortélyait, mint dr. Liebenber Adolf udvari tanácsos, a bécsi Hochschule für Bodenkultur rektora, a császári birtokok kormányzója; Kayszler Károly, a párizsi Institut Agromomia tanára; Weber Rezső, aki gróf Esterházy Mórícz gazdasági központjának igazgatója lett; Kölcsey Kende Zsigmond a Szatmár megyei földbirtokos; Kokas József, aki József főherceg kisjenői uradalmának felügyelője volt; Gyulassy Imre, aki Frigyes főherceg móvári uradalmának gazdatisztje volt; a Rábaközben jól ismert Sugár Sándor, a hercegi hitbizomány csornai uradalmának bérlője. 1870-ben a béruradalom öntésmajori központjában báró Berg Gusztáv építtetett iskolát az ispánlak és a négy modern cselédház mellé. A téglából épített, fазsindellyel fedett, egy tantermes iskolába jártak a környék majorjaiban dolgozók gyermekei. Mindjárt az induláskor képzett tanítót állított a báró az uradalmi iskola élére, Szabó Kálmán személyében. S hogy nem is akármilyen szinten működött ez az iskola, az abból kiderül, hogy a törvény által előírt tananyagot túl "háziipart" is tanultak a nebulók, "amennyiben a tanoncok szalmakalap fonásában és a leánykák kötésben nyertek oktatást".(16) Nem véletlen, hogy az esperesi kerület 37 iskolája között az előmenetelt tekintve a negyedik helyre sorolták az öntési iskolát, melyet a báró élete végéig fenntartott. Az ő közbenjárására és szorgalmazásának eredményeként létesült 1884-ben a

kapuvári polgáriskola is. A gondolat már 1882-ben megszületett, majd 1884-ben a báró vezetésével létrejött egy 21 tagú bizottság, melynek áldozatos, célratörő és gyors munkája révén, "a kormány munificenciája" mellett s helyi közösségek támogatásával létrejött a kapuvári Magyar Királyi Állami Polgári Fiú- és Leányiskola. A báró által vezetett részvénytársaság mindehhez tízezer forinttal is hozzájárult. Berg Gusztáv érdemeinek elismeréseként Trefort Ágoston közoktatásügyi miniszter kinevezte őt a 12 fős iskolai gondnokság elnökévé. Mint ilyen napi kapcsolatban volt az iskolával, annak tantestületével, tanulóival és vezetésével. Megszámlálhatatlan esetben kisebb-nagyobb összegekkel (jutalmak, tandíjak biztosítása, felszerelések vásárlása, stb.) segítette a polgári iskola és a vele kapcsolatos tanoncképzés működését, ő szorgalmazta az 1889-ben elkészített új iskola megépítését is.(17) De ugyancsak az ő tervei alapján és hathatós anyagi támogatásával újjátották fel a kapuvári rk. elemi iskolát is 1889-ben.

Társadalmi szerepvállalásai

S hogy mennyire sokrétű tevékenységet fejtett ki, szemléltesse egy korántsem teljes felsorolás: 1864-ben ellátta az uradalmat megfelelő számú és minőségű épülettel; 1869-ben az uradalmi bérlőtársulatot Agricola néven részvénytársasággá alakította; 1872-ben kezdeményezője volt a Sopron-megyei Első Takarékpénztárnak (Ő volt a kapuvári alelnök, 1878-tól haláláig pedig elnöke); 1873-ban megalakította a Kapuvár-Gartai Önkéntes Tűzoltó Egyletet (O az első elnökük is); 1873-tól bérelte a boldogasszonyi uradalmat (a bécsi világkiállításon e gazdaságáért a legfőbb elismerést nyerte); 1877-től rendszeresítette a kapuvári hetivásárt; 1878-ban megalakította a kapuvár-gartai Utcavilágítási Egyesületet; 1879-ben részt vett és kitüntetések sokaságával jutalmazták a székesfehérvári kiállításon; 1881-ben megvásárolta a Tolnai-Uradalmat; 1881-ben létrehozta Kapuváron a járásbírószéket, idetelepíttette a telekkönyvi hivatalt is; 1881-ben létrehozta első, s többször újraválasztott elnöke); 1883-ban gazdasági kiállítást szervezett Kapuváron; 1883-ban megszerezte a magyar honpolgárságot; 1885-ben feltűnést keltő cikket írt a vámszerződésről (Die Zoll-Novelle von Marz 1885 und Ihre Bedeutung für die Landwirtschaft Ungarns); 1886-ban vadászatot fogadta Rudolf trónörökös; 1882-ben felvetette a kapuvári közkórház alapításának gondolatát, majd 1887-től az elkészült intézmény ügynevezett kórházbizottságának elnöke lett; 1889-től eredményesen alkalmazta a gőzekét; 1890-ben az országban elsőként a veszényi tehenészetben ő alkalmazta az itatókészüléket, ellátta Sopron város központi tejcsarnokát tejjel, kezdeményezte a soproni kísérleti telep kialakítását; 1893-ban részt vett a chichagói világkiállításon és több hónapos tanulmányutat tett Amerikában; 1894-ben megírta An meine Lieben in der Heimat című könyvét; 1897-ben jelent meg Bécsben majd Párizsban a kapuvári uradalmat bemutató tanulmánya; 1900-ban a párizsi világkiállításon Grand Prix díjat nyert; 1901-ben a francia kormány Becsületrend Tisztikeresztjével tüntette ki; 1896-ban élen járt a milleneumi ünnepség kapuvári szervezésében, utakat építtetett, megszervezte az öntési szeszgyárat (1892); irányította gőzmalom-rekonstrukciót (1891); telefonvonallal kötötte össze a gazdaság egyes majorjait (1892-ben); a protestáns istentisztelet számára kápolnát alakított ki a várban (1893-ban)... és még hosszan sorolhatnánk!

Elismerései, kitüntetései

Csoda e, hogy amikor 1898 decemberében a 70. születésnapját ünnepelte "olyan mozgalomnak volt szemtanúja a csendes város, amilyent még nem látott".(18) Itt voltak akkor - családján kívül - kiterjedt gazdaságának tisztjei, nagyszámú cselédsége, Kapuvár egész társadalma és a megye előkelősége. A köszöntők sorában ott szerepelt a veszényi uradalom 64 éves hajdúja, Szűcs András, az öntési iskolások hiánytalan serege, a hatóságok, testületek és egyesületek képviselői. E napon 110 sürgönyt és 97 üdvözlőlevelet kézbesített számára a posta, köztük többek között Darányi Ignácnak a földművelésügyi miniszternek, valamint Esterházy Miklósnak a levelét is. Tűzijáték, taracklövés, díszebédek, szerenád, fogadások és üdvözlőbeszéddek, Csillag Jancsi sárvári bandájának

muzsikája, nőegyleti dísztagsági oklevél, s jókívánások végtelen sora. Cserpes István községi bíró ekkor adta át báró Berg Gusztávnak azt a díszes oklevelet, mely őt mint a város tiszteletreméltó jötevőjét Kapuvár díszpolgárává nyilvánította. S báró Berg Gusztáv büszkén vallotta magát kapuvárinak, magyarnak, s könnyekig meghatódott a sok-sok szeretetet és ragaszkodást érezve. (Amikor Scherer Gyulától, a polgáriskola első igazgatójától búcsúzott, azt kérte a tantestülettől, hogy unokáit is jó magyarokká neveljék.) Féltő gonddal tette el emlékei közé a gazdatisztek és cselédek fényképeit, melyet ajándékba kapott tőlük. Ő is egy-egy dedikált fényképpel kedveskedett az 1898. december 16-17-én, valamint 25-én tartott születésnap ünnep valamennyi résztvevőjének. Aztán 1899-ben a 71. születésnapját már csak szűk családi körben ünnepelte. Amikor a helyi sajtó jókívánásait fejezte ki, a következőt is megjegyezte: "A nemes és jószívű főúr egészségi állapotában örvendetes jobbulás állott be..." 1900. február 18-án így tudósított a Rábaközi Közlöny: "Báró Berg Gusztáv hosszú betegségéből felépülve, több hónapi tartózkodásra Grazba utazott. Kívánjuk, hogy viruló egészségben, teljes erőben térhessen vissza." 1901-ben Lukácsi Lajos gartai szobrászművész mellszobrot mintázott róla, amit aztán 1902. május 1-én szép ünnepség keretében leplezett le a polgáriskola zenetermében Szabó Károly királyi tanfelügyelő. Élete utolsó évében még mindig maradandót alkotott. A később róla elnevezett utcában (ma dr. Lumnitzer Sándor utca), a zárdaiskolával szemben, az 1874-ben épült régi, egy termes szerény óvoda helyett új, korszerű, tágas és jól felszerelt "kisdédóvót" építtetett, melyet a városnak adományozott. Az óvodát 1903. október 25-én gróf Széchenyi Miklós avatta fel, mivel báró Berg Gusztáv példaértékű élete 1903. augusztus 4-én lezárult. A vadosfai evangélikus lelkészi hivatal anyakönyvi bejegyzésének 1903. évi 45. sorszámú bejegyzésénél olvashatunk a halál időpontjáról. A halált okozó betegséget ugyan nem tüntették fel, de feljegyezték, hogy a temetés augusztus 6-án történt a kapuvári temetőben. Síremlékén e mondat mintegy összefoglalja egész életét:
"Amit gondolt – okosság, amit érzett – jóság, amit mondott - igazság."

Jegyzetek

(1) Rábaközi Hírlap 1898. december 18. (2) Gudenus János József: A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája. Natura Kiadó, Budapest. 157.p. (3) Rábaközi Hírlap i.m. (4) Gudenus János József: i.m. (5) Sopron, 1883. február 7. (6) Sopron i.m. (7) Dr. Kövér Fidél: A Hanság földrajza (8) Historica Domus, kézirat. Osli Plébániahivatal k.j.n. (9) Rábaközi Hírlap i.m. (10) Pájer Imre: A Bősárányi kanális. Soproni Szemle, 1989/1. 72.p. (11) Polgáriskolai Értesítő az 1898/99. tanévre Kapuvár, k.j.n. (12) Rábaközi Hírlap i.m. (13) Lovas Gyula: A hansági gazdasági vasút. Sopron, 1975. 3. p. (14) Vö.: Centralblatt für Eisenbahnen und Dampfschiffahrt 1880/92. Gazdasági Mérnök 1880. 4.évf. 4.,7. és 8. szám (15) Rábaközi Hírlap i.m. (16) Báró Berg Gusztáv: Az öntésmajori uradalom. Gazdasági Mérnök 1880/7. (17) Polgáriskolai értesítők: 1884/85-1903/4 (18) Rábaközi Hírlap i.m.

Forrás:

Dr. Varga József: Vázlat báró Berg Gusztáv portréjához

Kép forrása:

http://www.kapuvár.hu/_site/img/catalog32612/berggu.jpg

Külső forrás:

<http://www.hontar.hu/>

http://www.kapuvár.hu/varos/hires/?catalog3_id=34&Mzoom=catalog32612

http://www.kisalföld.hu/rabaközi_hirek/mi_nem_nem_hagytuk_el_a_varost/1127715/

Bisinger József

(1780. május 24. -1843.április 21.)

Győri üveges mester, a Bisinger - alapítvány létrehozója

Tanulmányai

Bisinger József üveges familiából származott, apja Bisinger Ignác is ezt a szakmát űzte, anyja pedig Richter János győri üveges mester lánya.

Elemi iskoláit Győrben végezte, majd apja műhelyében sajátította el az üveges mesterség fortélyait. 1796-ban ment Bécsbe, hogy letöltse inaséveit és szerezzék meg a mesteri címet, ami 1806-ban sikerült is neki.

Tanulmányai végeztével visszatért Győrbe, ahol már, mint felnőtt mester polgárjogot nyert és 1809-től önálló iparos lett.

A művelt iparos

Bisinger József életében szorgalmasan dolgozott, rengeteg megrendelése volt a reformkori Győrben és környékén. Munkája mellett fontosnak tartotta a művelődést, angol, német és francia műveket olvasott, jelentős könyvtárat és képgyűjteményt hozott létre.

Az adakozó iparos

Tisztos iparosként a város is megbecsülte, Győr város külső tanácsa választotta tagjai közé. Tanácstagként mindenki csak a „szegények atyjának” és az „árvák nevelőjének” hívta, amiért fontosnak tartotta az elesettek, szegények, árvák segítségét.

1843 februárjában nyílt meg az első kisdédóvó Győrben, ahol id. Magvassy Mihály, az első győri óvodai tanító köszöntötte a gyerekekkel a megnyitón megjelenő idős Bisinger Józsefet.

Ő ekkor döntötte el, hogy jelentős pénzüsszeget hagy az óvodára, amelynek kamatai örökre fedezik majd a fenntartását.

A végrendelet

A felajánlás után nem sokkal, 1843 áprilisában meghalt, de érezvén élete végét, egy nappal előtte egy részletes, Győr későbbi életére hatást gyakorló végrendeletet írt.

Lényege az volt, hogy teljes vagyonából egy alapítványt hozzanak létre, melynek kamataiból évente előre meghatározott összegeket fizessenek az általa kijelölt intézményeknek, személyeknek.

A Bisinger József-féle alapítványi összeg kamatai gondoskodtak a szegénykórházról, a városi árvaházról, a tehetséges, de szegény sorsú gyerekekről.

Meghatározta, hogy milyen kápolnát építsenek számára, milyen felirattal lássák el. Építsenek Győrben egy dologházat, ahol nincstelen szegény férfiak és nők élhettek, dolgozhattak, ellátást kaptak.

A szegények támogatása mellett a másik nagyobb pont és nagyobb összeg a végrendeletben a győri Városháza megnagyobbításáról szólt.

A végrendelet ellen a féltestvérei pert indítottak, de alulmaradtak.

Az alapítvány

Az alapítványt a Bisinger - alapítványi Bizottság kezelte 1844-től. A végrendeletben szereplő pénzmennyiség hatalmas összegnek számított a korban és nagy jelentőséggel bírt Győr számára. Az alapítványi jövedelmekből épült az új óvoda, felépült a temetőkápolna, aggok háza és menház.

Városháza épül

1888-ig kellett várni a Városháza építésének gondolatára. 1891-ben döntöttek a rá szánt pénzösszeg felhasználásáról és elkezdtek keresni a megfelelő helyszínt, ami aztán az ún. régi gabonapiac területe lett.

A tervekre és a munkálatokra pályázatot írtak ki.

1896. május 16-án a millenniumi ünnepségek keretében történt az első kapavágás, melyet Zehmeister Károly polgármester tett meg. A munkálatokat Schlichter Lajos győri építőmester irányította.

Közben felmerült az igény, hogy Bisinger Józsefnek is kellene állítani egy emlékszobrot, nélküle nem lett volna új városháza Győrnek. Mátray Lajos szobrászművész készítette el az adományozó életnagyságú szobrát, ami a városháza előcsarnokába került. A szobor leleplezése az épület ünnepélyes megnyitóján történt 1900. március 19-én. Az átadáson éltették Bisinger Józsefet, aki így szinte minden győri polgárnak adott valamit vagyonából, egész munkás életének termését hagyta Győrre.

A Városháza megépülésével eleget tettek Bisinger József végakarátának s Győr ezen impozáns épületével új szimbólumra tett szert.

Forrás:

Bisinger József, egy győri polgár emlékére. In.: Sály István: A „Városszépítő” p. 39-45.

Győri Életrajzi Lexikon. Szerk.: Grábics Frigyes ; Horváth Sándor Domonkos ; Kucska Ferenc; Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár, Győr,2003. p. 44-45.

Külső forrás:

<http://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1rosh%C3%A1za>

Bodnár Alajos

(Szaniszló, 1890. - Csorna, 1945. április 28.)

tanító

Fiatalkor, pályafutásának kezdete

Apja tanító; nyolc gyermeket nevelt fel, s a nyolc testvérből hat pedagógus lett. Bodnár Alajos 22 évesen a Sopron megyei Sarródon kezdte pedagógus pályafutását. Itt alapított családot is, de szakmai munkája és közéleti tevékenysége Csornán bontakozott ki.

Csornai tevékenysége

1913-ban Csornára költöztek, s szeptember 1-től kezdett tanítani a csornai katolikus iskolában. 1914-ben elsők között került a frontra.

Politikai tevékenysége

A háborút követően 1918-ban belépett a Szociáldemokrata Pártba, s novemberben már részese volt a munkástanács megszervezésének, valamint a csornai nemzetőrség egyik parancsnoka lett. A Tanácsköztársaság kikiáltása után a csornai direktórium tagja, majd Kellner Sándor kinevezte a csornai járás politikai megbízottjává. 1919. március 29-én megalakították a munkástanácsot, amelynek elnökévé választották. Politikai tevékenysége mellett jelentős közművelődési feladatokat is ellátott, főként az írástudatlanság ellen vette fel a harcot. Az analfabéta téglagyári munkásokat és cigányokat beszervezte az iskolába és délutánonként tanította őket.

Per és büntetés

A Tanácsköztársaság leverése után börtönbe, majd internálótáborba került. A csornai kommunisták perének egyik fővádlottja volt, de a bíróság nem tudott rábizonyítani semmi törvényelleneset, ezért nyolc hónapi fegyházzal sújtották. Egész életében kommunistaként tartották nyilván, többé nem taníthatott. Fogsága során sorozatosan kínozták, ekkor szerezte súlyos betegségét. 55 éves korában, 1945. április 28-án halt meg.

Névadó

1970-ben az akkori I. sz. Általános Iskola (ma Széchenyi István Általános Iskola) névadójának választották.

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek.- Csorna, Kapuvár, 1989. p. 9-10.

Bodor Ödön

(Kapuvár, 1882. október 24. - Budapest, 1927. január)

atléta, labdarúgó, edző, újságíró

Bodor Ödön atléta és labdarúgó 1882. október 24-én Krausz Ödön néven látta meg a napvilágot. Édesapja kérelmére változtatta a családi vezetéknevet 1899-ben belügyminiszteri engedéllyel "Bodor"-ra. Bodor Ödön fiatalon került Budapestre, ahol a századelő ismert sportolója lett. Kezdetben a MUE (Magyar Úszó Egyesület) atlétája, majd a Postás színeiben versenyzett. Atlétaként és labdarúgóként egyaránt kiemelkedett tehetségével.

1902-ben a Postás labdarúgócsapatában játszott. A sokoldalú játékos leginkább háttérként állta meg a helyét. A labdarúgás mellett az atlétikát sem hanyagolta el. 1902-ben megnyerte Ausztria egymérföldes síkfutó bajnokságát, majd 1903-ban tagja volt az a Ausztria ellen pályára lépő labdarúgó válogatottnak. Képességei révén még többször magára húzhatta volna a nemzeti mezt, de ő az atlétikát választotta. Sokszoros magyar bajnok, csúcstartó és olimpiai helyezett középtávfutóként aratta sikereit.

1905 és 1912 között különböző távokon (1/4és 1 mérföld között) 12 alkalommal nyert országos bajnokságot, s nyolcszor ért el csúcseredményt. 800 méteren a magyarok közül elsőként futott két percen belül. Ezen a távon az 1908-as londoni olimpiai játékokon negyedik helyezést ért el. Az olimpiai váltó tagjaként (200-200-400-800) pedig bronzérmes szerzett. Visszavonulása után postatisztviselőként, a Sporthírlap és a Pesti Napló, majd a Pesti Hírlap és a Világ című lapok munkatársa volt, illetve atlétika-edzőként tevékenykedett. 1927 januárjában a városligeti műjégpályán elszenvedett súlyos baleset következtében hunyt el.

Sporteredményei:

olimpiai 3. helyezett (olimpiai váltó: 1908)

olimpiai 4. helyezett (800 m : 1908)

osztrák bajnok (1 mérföld: 1902)

tizenkétszeres magyar bajnok: 440 yard: 1908, 1909, 1911; 880 yard: 1906, 1909, 1910, 1911, 1912; 1 mérföld: 1905, 1906, 1908, 1910

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989. p. 10-11.

Borsa (Schutzbach) Antal Mihály,

(Győr, 1902. dec. 27. - Győr, 1974. ápr. 1.)

belsőépítész, festőművész, restaurátor

Schutzbach Mihály és Téglás Rozália első gyermeke. Testvére Károly 1904-ben, húga Erzsébet 1905-ben szintén Győrben született.

Iskolai tanulmányai

A Győri Magyar Királyi Állami Főreáliskolában érettségizett 1920-ban. A gimnáziumi évek alatt Pálos Ede és Nagy Pál voltak a rajtanárai. Tanulmányai befejeztével két évig a győri Iparostanonciskolában asztalosnak tanult. 1922-ben felvételt nyert a budapesti Iparművészeti Főiskolára, ahol belsőépítészeti képesítést szerzett 1925-ben. Tanára volt Kaesz Gyula akitől belsőtervezést, Udvardi Géza akitől rajzot tanult. Munkáját figyelemmel kísérte Weichinger Károly is és biztatta képességei továbbfejlesztésére.

Kezdeti évek, élete

A főiskola elvégzése után visszatért Győrbe és az I. fokú Iparostanonc Iskolában tanított, mint óraadó tanár. 1926-ban Pandúr Józseffel közösen díszítő- festő és berendező vállalatot alapított, mely néhány év közös munka után felbomlott. 1930-tól önálló iparművészként dolgozott. Templomok díszítésével, szobrok és templombútorok tervezésével, restaurálással foglalkozott. Saját tervezésű templomai is épültek. A Győri Képző és Iparművészeti Társulat tagja volt, pályázatain több díjat is elnyert. 1951-1961-ig a Győri Tervező Vállalatnál dolgozik belsőépítészként, 1961-től haláláig 1974-ig a Győr-Sopron Megyei Tanács Tervezőnél a műemléki felújításokon dolgozott szaktanácsadóként. 1929-ben megnősült, felesége Szekeres Mária. Négy gyermekük született: Ilona, Éva, Mária, Antal. 1939-ben vette fel a Borsa nevet. 1965-ben alapító tagja a győri Tanítóképző Intézet rajzstúdiójának Cziráki Lajos, Fűgh Rezső, Gallyas Frigyes mellett. A győri Képző és Iparművészeti Társaság aktív tagja, 1931 és 1949 között mütárosa.

Gyermekkorától haláláig Győrben a Kossuth u. 88 szám alatt lakott, melynek falán emléktábla található. Az Újvárosi temetőben nyugszik, ahol a család sírhelye is található.

Válogatás ismertebb munkái közül:

1926-ban megfesti a vitnyédi és cziráki templomok dekorációit, a rábacsanaki templom szószékét
1928-ban a szanyi templom képeit készítette el Pandur Józseffel közösen majd még ugyanebben az évben a mezőörsi templom festményeit festették meg.

1932-ben vitnyédi templom belső festése

1933-ban a magyaróvári zárdakápolna freskóit, a tápi római katolikus templom 4 mennyezetképét, bánhidai templom főoltárát, a gyárvárosi templom oltárának Jézus szíve szobrát készíti el.

1937-ben első templomterve alapján épült a Győrújfalui templom, melynek oltárát és kisoltárát is ő tervezte

1940-ben a győri Kármelita templom belső festését, a kupolakép restaurálását is ő végezte

1943-ban a győri Szent Imre templom főoltára és mellékoltára az ő terve szerint készült

1949-53-ig a győri Székesegyházban restaurálta Maulbertsch freskóját.

Forrás:

Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat 1919-1944. Győr, Xantus János Múzeum, 1999. 118 p.

Borsa Károly: Borsa Antal. Mosonmagyaróvár, 1976. 10 p.

Győri életrajzi lexikon. Győr. Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár, 2003. p. 51.
Horváth Márta: Borsa (Schutzbach) Antal: 1902-1974. Győr, 1994. 36 p.
Kató Pál: Épületek viselik keze nyomát. In.: Kisalföld, 45. évf. 93. sz. (1990. ápr. 21.) p. 7.
Zsirai Szabó Zoltán: Az elfelejtett művész. In.: Új Ember, 1982. jan. 31.

Külső hivatkozások:

[https://www.google.hu/search?](https://www.google.hu/search?q=borsa+antal&hl=hu&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=x_RwUdO4NueJ4gSOvYGYBQ&ved=0CDYQsAQ&biw=1018&bih=638)

[q=borsa+antal&hl=hu&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=x_RwUdO4NueJ4gSOvYGYBQ&ved=0CDYQsAQ&biw=1018&bih=638](https://www.google.hu/search?q=borsa+antal&hl=hu&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=x_RwUdO4NueJ4gSOvYGYBQ&ved=0CDYQsAQ&biw=1018&bih=638)

Borsa (Schutzbach) Károly

(Győr, 1904. május 5. - Mosonmagyaróvár, 1996. február 3.)

volt csanaki tanító, a népfőiskola irányítója

Család

Édesapja Schutzbach Mihály, édesanyja Téglás Róza volt. Iskoláit szülővárosában végezte. 1923-ban kapott tanítói és kántor oklevelet.

Munkássága

Barátja Csidei Pista, nagybaráti kántor beszélte rá, hogy pályázzon a csanaki tanítói állásra. Az iskola bencés felekezeti iskola volt. Mivel népfőiskola is működött Csanakon a pályázat feltétele volt, hogy a felnőttek oktatásához előírt tanfolyamot is elvégezze a tanító. Jelentkezéskor figyelembe vették, a magatartást, a kántori oklevelet, és a katonaviseltséget.

Szekeres Bónis plébános felajánlotta, hogy a plébánián étkezzen. Teendői közül kiemelkedett a népfőiskola, aminek, a gondnokának is kinevezték. Szekeres Bónis plébános volt a népfőiskola alapítója 1919-ben, és az igazgatója is egyben. A plébános nagy társadalmi életet élt, sok vendége volt mindenfelől, Borsa Károly mindig családtagként szerepelt. A népfőiskola irányítását teljesen rábízta a plébános.

A népfőiskolával kapcsolatos munka mindig több, és sokrétűbb lett. Mikor Szekeres Bónist kinevezték zalavári apátnak, az utódai is Borsa Károlyt bízták meg a népfőiskolai ügyekkel. Nem volt tanmenet, sem kinevezett előadók. A tanmenet a hallgatók kívánsága szerint alakították, az előadók Pannonhalmáról, Győrből érkező orvosok, ügyvédek, bencés tanárok voltak. Évről évre ismétlődő előadás-sorozatok is voltak, mint például a magyar irodalom, magyar földrajz. Az előadók távollétében ezeket az előadásokat Borsa Károly tartotta. A lányok, asszonyok 3 – 4 hetes, varró- és főzőtanfolyamon vehettek részt, amit a híres putnoki lánynevelő intézet két neves tanárnője: Kapitány Mária és Kozó Irma tartottak. A tanfolyamra a felszerelést magukkal hozták, az alapanyagot a soron lévő főzők hozták, és közösen fogyasztották el.

Az egész napos mezőgazdasági tanfolyamok nagy előkészületet igényeltek. A szervezők: Witmann Jenő gazdasági tanár, Ormády János, a Felsődunántúli Mezőgazdasági Kamara igazgatója és Mille Géza kamarai titkár volt.

A témák

Általános és részletes növénytermesztés,

Növényvédelem,

Gyümölcstermelés,

Gyümölcsfákezelés,

Szőlő- és zöldségtermesztés.

Ezen kívül:

Állattenyésztés,

Trágyatelep,

Baromfitenyésztés,

Számvetés,

Tűzrendészet.

Nagy érdeklődést váltott ki a férfiak körében a fűzfavessző-feldolgozás és a szalmafonás. A gyümölcsfaápoláshoz a szükséges eszközök rendelkezésre álltak. A tanfolyami hallgatók házról házra jártak egymáshoz.

A népfőiskola részére színpad is készült.

Négyféle díszlet volt:

Két szoba: egy meszelt, és egy mintás.

Egy erdőrészlet,

Egy falurészlet.

A díszlet tervezésében, és elkészítésében, a függöny díszes megfestésében Borsa Károlynak testvére segített. A népfőiskola épületének szebbé tételében a Mednyánszky testvérek: Antal és János, valamint a Ringler tesvérek: Imre és János segítettek.

Évente 4 – 5 színdarabot is betanultak a népfőiskolán.

Ezek voltak:

A Mária Kongregáció,

Kalot tagjai, a leventék,

Iskolások,

Tűzoltók.

Évente egy alkalommal mulatságot is rendeztek.

Az 1930-as évek nagy változást jelentettek a népfőiskola életében. A felnövő lakosság érezte, hogy a késő őszi, téli esték hasznos eltöltésére nincs jobb mód, mint a népfőiskola.

1940-ben kinevezték Moson megye és Mosonmagyaróvár leventeparancsnokává. Megnősült, felesége Schöpf Éva óvónő. A II. világháború végén Németország területén szovjet hadifogságba esett, majd 1947 -ben hazatért Mosonmagyaróvárra. Mivel B listára került, ezért a helyi mezőgazdasági akadémián mezőgazdasági munkásként sikerült csak elhelyezkednie.

1966-ban ment nyugdíjba, ezután létrehozta a vármúzeumot. A vármúzeum vezetőjeként előadásokat tartott, helytörténeti szakkört vezetett, megírta a vár és a főiskola rövid történetét. 1989-ben rehabilitálták. 1996. február 3-án elhunyt. Mosonmagyaróváron temették el.

Forrás:

Keszei Károlyné: Emlékezés Borsa Károlyra, In.: Kisalföld, 0133-1507. 051. 46. (1996. febr. 23.).

Moson Megyei Életrajzi lexikon, Mosonmagyaróvár, 2006. p. 25-26.

Kép forrása:

fotó: www.menfocsanak.hu/lakohelyunk.htm#borsa

További forrás:

<http://www.psamk.sulinet.hu/isktort.html>

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ThO11ngvsuMJ:www.menfocsanak.hu/hires_emberek.htm+Borsa+%28+Schutzbach+%29+K%C3%A1roly&cd=2&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-a

www.menfocsanak.hu/lakohelyunk.htm#borsa

Csala Benedek János

(Győr, 1938. február 10. – Pannonhalma, 2007. február 18.)

zeneszerző, a győri operajátszás egyik megteremtője

Magánélete

Győrnádorvárosban született 1938. február 10-én, polgári családban, három fiútestvér közül a legkisebbként. A Benedek nevet édesapja után kapta, aki vendéglőt működtetett az akkor Szent Imre herceg, a mai Szent Imre úton. Gyermek és ifjúéveit a Csala Vendéglő mögötti családi házukban töltötte.

A Győri Szent Benedek-rendi Katolikus Czuczor Gergely Általános Gimnáziumban (ma Czuczor Gergely Bencés Gimnázium) érettségizett a forradalom évében, 1956-ban.

A Szegedi Nemzeti Színházban ismerte meg feleségét, akivel 1968-ban kötött házasságot, amelyből két lány született.

Szabadidejében pannonhalmi kertjét művelte; szőlőültetvénye, pincéje feltöltődést nyújtott számára.

Értékrendjében családja, keresztény hite és hazájának szeretete állt a központi helyen, s mindezt azokban az időkben is nyíltan vállalta, amikor ez hátrányt jelentett.

Több évtizedes zeneművészeti alkotómunkáját, sokrétű szakmai tudását állami, önkormányzati kitüntetéssel életében nem ismerték el. Szülővárosa posztumusz vette fel díszpolgárai sorába.

Halála előtt két nappal operaelőadást vezényelt a győri színházban; 2007. február 18-án, 69 éves korában – álmában – hunyt el. A Győr-Nádorvárosi Köztemetőben nyugszik.

Fiatalon, egy sikeres operapremier után

Zenei pályája

Tanulmányai

A Zeneakadémiára szeretett volna járni, azonban jól sikerült szakmai vizsgája ellenére, származása, „klerikális neveltetése” miatt nem vették fel; közölték vele, hogy a jövőben is hiába próbálkozik. 1956-58-ig a Győri Állami Zeneművészeti Szakiskola zongora és orgona szakára járt, majd 1958-60 között a budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola orgona és zeneszerzés szakára, ahol Gergely Ferenc és Sugár Rezső növendéke volt.

1976-79 között elvégezte a budapesti Népművelési Intézet felsőfokú zenei továbbképző tanfolyamát, az ún. karmesterképzőt.

A pályakezdés

Középfokú tanulmányai idején folyamatosan kántorkodott Győr város különböző templomaiban. 1960-ban került először az akkoriban Kisfaludy Színház néven működő győri teátrumhoz, s annak régi épületében (ma Bartók Béla Megyei Művelődési Központ) 1960-1964-ig korrepetitorként segítette az előadások létrejöttét.

A karmester

Szegedi évek

1964-ben Szegedre csábította az ottani színház zenei rendezője, akivel már dolgozott együtt Győrben. 13 évet töltött a Szegedi Nemzeti Színházban. Vaszy Viktor, igazgató-zeneigazgató

irányításával sajátította el a karmesterség és az opera-dirigálás tudományát. A Szegedi Szabadtéri Játékok aktív résztvevője volt. Igyekezett minden területen teljes tudást szerezni, a balett-korrepetitorságtól a karigazgatásig. Mesterétől azt is megtanulta, hogy a zeneirodalom nagy remekei mellett a kevésbé híresekkkel és a legújabb művekkel is meg kell ismertetni a közönséget.

Győri évtizedek

1977-ben tért vissza szülővárosába, az újonnan épült színházba, s haláláig annak vezető karmestere, 1993-96-ig zeneigazgatója volt. A Szegeden megszerzett alapos tudással felvértezve nekilátott, hogy gyermekkori álmát megvalósítsa. Átvette a színház zenei irányítását és megteremtette az operajátszás feltételeit. Kezdetben a zenekar 14 tagú volt, a hangszerek elavultak, az énekkar mindössze 2 főt jelentett, az énekesek addig csak operettet énekeltek... Az első operaelőadást – Ránki György és Weöres Sándor A holdbeli csónakos(1) című alkotását – 1979-ben mutatták be, s mindjárt egy olyan mű került színre, amelyet még sehol sem láthatott a közönség. Ekkor már az énekesek fele győri volt, a zenekar is nagyrészt saját erőkből állt, ő pedig a korrepetitor, a karigazgató és a karmester volt egy személyben. Az ősbemutatóval elindult a rendszeres győri operajátszás, amely kihatott a többi zenés műfaj színvonalára is.

A 20 éves győri operajátszás megünneplésekor

A Magyar Millennium évében, 2000-ben ünnepelte a színház a 20 éves győri operát, s ekkor mutatták be Verdi Aidáját, Csala Benedek 40 éves karmesteri pályájának megkoronázásaként. „Amikor Szegeden dolgoztam Vaszy Viktor vezetése alatt, és az Aida ment a Szabadtéri Játékokon, ő azt mondta, ez az az opera, amelynek eldirigálása nélkül karmester nem halhat meg”(2) – emlékezett a vele készült interjúban.

Az operán kívül operetteket, musicaleket, zenés játékokat is vezényelt. Munkájára – bármilyen műfajban – a nagyfokú következetesség, igényesség és az érzelmi fűtöttség volt jellemző. Különösen fontosnak tartotta, hogy a szereplők ismerjék a darab keletkezésének körülményeit, inspirációját, pontosan tisztában legyenek a cselekménnyel és a korrallal, amelyben az játszódik. Magasra tette a mércét, precizitást követelt mindenkitől, zenei elképzeléseitől nehezen lehetett eltéríteni. Minden esetben arra törekedett, hogy a mű katartikus élmény legyen előadónak és nézőnek egyaránt. Kívívta mind kollégái, mind a közönség elismerését.

Emlékezetes előadásai:

Donizetti: Don Pasquale, 1979

Rossini: A sevillai borbély, 1981

Kodály: Hány János, 1983

Erkel: Bánk bán, 1984, 1998

Bizet: Carmen, 1986

Mascagni: Parasztbecsület; Leoncavallo: Bajazzók, 1987

Verdi: Rigoletto, 1982, 1997; A trubadúr, 1985, 1987; Don Carlos, 1988; Nabucco, 1989; Traviata, 1990, 2002

Puccini: Bohémélet, 1983, 1996; Tosca, 1991; A köpeny, Gianni Schichi, 1993; Pillangókisasszony, 1994; Turandot, 2006

Kálmán: Marica grófnő, 1982, 1983, 1984, 1986; Csárdáskirálynő, 1989, 1992

Lehár: A mosoly országa, 1984; Víg özvegy, 1986

Strauss: Cigánybáró, 1981, 1983; A denevér, 1984

Stein – Bock – Harnick: Hegedűs a háztetőn, 1993

Lerner – Loewe: My Fair Lady, 1997
Bernstein: West Side Story, 1998

A zeneszerző

Több mint 30 színpadi műhöz írt kísérőzenét. Életének nagy pillanatára készült 2001 júniusában: a győri Bazilikában mutatták volna be Magyar Szentek Miséje című alkotását. A mise az Árpád-házi magyar szenteknek állít emléket; az állandó részeket a róluk szóló, „Isten hazánkért térdelünk elődbe” kezdetű népének foglalja keretbe. A szerzői jog által védett mű nagy létszámú felnőttkórus, gyermekkórus, énekes-szólisták, zenekar és orgonaművész közreműködését igényli. A karmesteri pálcá ezúttal barátja, Medveczky Ádám kezében lett volna, azonban az előadás nem valósulhatott meg. Haláláig gyermekkori kedvenc meséjének, Blaskó Mária Princi, a mesterdetektív című művének a megzenésítésén dolgozott; a meseopera befejezetlen maradt.

Érdekességek

Számos ősbemutató és magyarországi bemutató fűződik a nevéhez; a már említett Ránki-operán kívül pl. Nino Rota: Florentin kalap című műve.

Több helyre hívták vendégkarmesternek; így művészetét megismerhette a debreceni Csokonai Színház, az egri Gárdonyi Géza Színház és a Kolozsvári Magyar Opera közönsége is.

Vaszy Viktor, Ferencsik János, Arturo Toscanini és Herbert von Karajan voltak a példaképei.

Énekeskollégái zongorakísérőjeként rendszeresen fellépett Győr-Moson-Sopron megyei és Balaton környéki településeken.

Tagja volt a Magyar Zeneművészek Szövetségének, majd alapítója az utódnak, a Magyar Zenei Előadóművészek Társaságának, valamint a Győri Zenei Tanácsnak.

Programot dolgozott ki az iskolás gyermekek számára a komolyzene megismertetése, megkedveltetése céljából. Ennek keretében bemutatta volna a hangszereket, a zeneszerzők kalandos életét, és elemzett volna zeneműveket. A tanórán kívüli élmények hangversennyel zárultak volna. Szándéka nem valósulhatott meg.

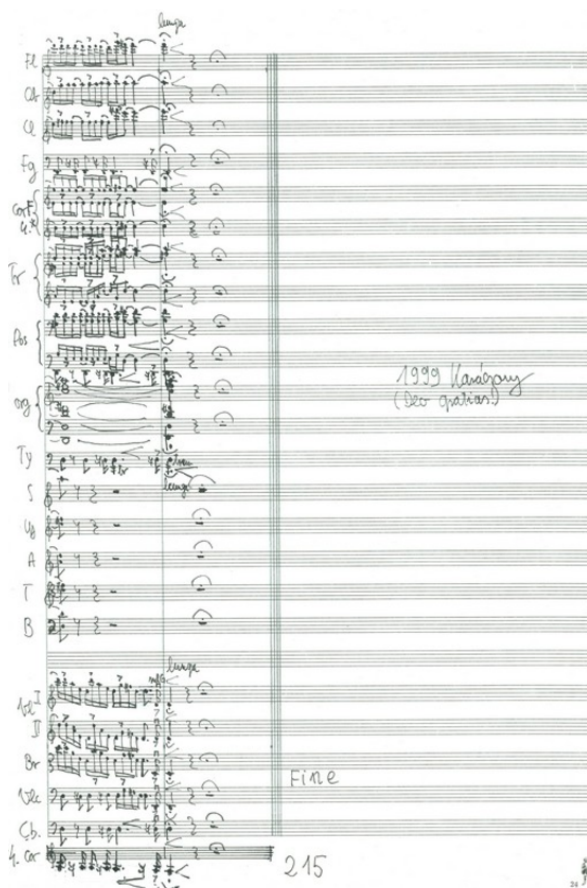
Nyugdíjas éveiben a basszus szólamot erősítette a pannonhalmi városi templom Cantate Kórusában, szakmai tanácsaival pedig segítette fejlődésüket.

Amit szeretett volna, de kimaradt az életéből:

- szimfonikus koncerteket vezényelni, nemcsak kezdőként;
- Wagner-műveket előadni;
- Mozart operáit is bemutatni a győrieknek;
- eldirigálni Beethoven egyetlen operáját, a Fidelio-t.

Emlékezete

A halálhírét követő hetekben virágok feküdtek és gyertyák égtek III. emeleti színházi szobája előtt, amely őrzi emlékét.

Miséje kéziratának utolsó lapja

A társulat – a család támogatására – koncertet szervezett, In memoriam Csala Benedek címmel, amelyen kizárólag olyan darabokból adtak elő részleteket, amelyeket ő vezényelt a győri színházban. Különleges meglepetésként saját művének, a Magyar Szentek Miséjének eleje, az Introitus-tétel is felcsendült. A vele készített korábbi televíziós interjúk bejátszásaiból pedig megtudhatta a közönség, hogyan vélekedett a világról és munkájáról.

Felesége – halálának első évfordulóján – szentmisét mondatott a győri bencés templomban, amely azonban a teátrum többi elhunyt és élő tagjáért is szólt; ahogyan fogalmazott az őt kérdező újságírónak: „égi és földi társulatért”(3). Azóta a közös imádságra évente összegyűlnek a Győri Nemzeti Színház tagjai és közönsége; mindazok, akik fontosnak érzik a „sajátos társulatépítést”(3).

Díjai, elismerései

Az 1990-es rendszerváltás előtt:

1960 – I. helyezés a Felszabadulási Emlékversenyen, zongora kategóriában

1972 – Szocialista Kultúráért-díj

1983 – Győr-Sopron Megyei Művészeti Díj

1987 – Várady-díj (A díjat a társulat ítélte oda az 1986/87-es színházi évad legkiemelkedőbb művészeti teljesítményéért.)

Az 1990-es rendszerváltás után:

1998 – Szent István-díj (A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége által létrehozott Győri Nemzeti Színházért-KÉSZ Alapítvány díja.)

1999 – a Győri Nemzeti Színház örökös tagja

Halálát követően:

2008 – posztumusz Győr Megyei Jogú Város díszpolgára

Jegyzetek

(1) A Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár Hangtárában hozzáférhető és kölcsönözhető az a hanglezet, amelyen a bemutató előadás részletei hallhatóak.

(2) 20 éves a győri operajátszás: a társulat építők: az alapító: Szegedről haza. In: Győri Múza, 2. évf. 3. sz. 2000. március p. 2.

(3) Gülch Csaba: Szentmise égi és földi társulatért. In: Kisalföld, 63. évf. 91. sz. 2008. ápr. 18. p. 5.

Forrás:

20 éves a győri operajátszás: a társulat építők: az alapító: Szegedről haza. In: Győri Múza, 2. évf. 3. sz. 2000. március p. 2.

Váratlanul elhunyt Csala Benedek karmester: emlékéet kegyelettel megőrzik: a Győri Nemzeti Színház emblematikus figurája volt. In: Kisalföld, 62. évf. 43. sz. 2007. febr. 20. p. 2.

Dr. Ábrahám Imre: Csala Benedek halálára. In: Pannonhalmi Hírek, 5. évf. 1. sz. 2007. tavasz p. 11. Csala Benedekné, Csala Benedek feleségének adatközlése

Gülch Csaba: Szentmise égi és földi társulatért. In: Kisalföld, 63. évf. 91. sz. 2008. ápr. 18. p. 5.

Három díszpolgári cím, hat Pro Urbe díj: március 15. üzenete: „civakodó magyarok célt nem érhetnek, csakis az összefogásban van a mi erőnk”. In: Kisalföld, 63. évf. 64. sz. 2008. márc. 27. p. 6.

Pákovics Miklós: Csala Benedek: Magyar szentek miséje. In: Győri Krónika, 9. évf. 25. sz. 2000. dec. 21. p. 8.

Pass: Csala Benedek. In: Győri Nemzeti Színház: 1994-1995., Győr, Győri Nemzeti Színház, 1994. p. 15.

Pass András: Muzsikuskok az árokban: akik a zenés produkciókat alapozzák: Csala Benedek az idei erőpróbákról. In: Kisalföld, 62. évf. 114. sz. 1993. jún. 5. p. 8.

Pozsgai János: Koncert Csala Benedek emlékére. In: Kisalföld, 62. évf. 114. sz. 2007. máj. 17. p. 4.

S. Á.: Örökös tagjait köszöntötte a társulat. In: Kisalföld, 54. évf. 142. sz. 1999. jún. 21. p. 3.

S. Á.: Szent István-díjat kaptak: jótékonyági hangverseny a miniszterelnökkel. In: Kisalföld, 53. évf. 280. sz. 1998. nov. 30. p. 1., 3.

További irodalom:

Bemutató előtt a Varázsfuvola. In: Kisalföld, 54. évf. 105. sz. 1999. máj. 7. p. 3.

Búcsúztatás méltósággal. Csala Benedek feleségének és lányainak köszönetnyilvánítása. In: Kisalföld, 62. évf. 69. sz. 2007. márc. 23. p. 9.

Csala Benedek szerettei által megjelentetett gyász híre. In: Kisalföld, 62. évf. 49. sz. 2007. febr. 27. p. 17.

Csala Benedek színház által megjelentetett gyász híre. In: Kisalföld, 62. évf. 48. sz. 2007. febr. 26. p. 16.

A Győri Nemzeti Színház 25 éve: 1978-2003. Győr, Győri Nemzeti Színház, 2003. 405 p. CD-ROM melléklettel

A győri színház műsorfüzetei, 1960-1964, 1977-2007, lelőhely: Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár Aprónyomtatványtára

A győri színház plakátjai, 1960-1964, 1977-2007, lelőhely: Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár Plakátgyűjteménye

Győri színházi adattár: 1945-1989. Győr, Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár, 1989. p. 93-106., 149-197.

Iván Csaba: Promenádot kritika: operagála Győrött. In: Kisalföld, 60. évf. 21. sz. 2005. jan. 26. p. 5.

Pátkai Tivadar: Lucy belépője. In: Kisalföld, 59. évf. 85. sz. 2004. ápr. 10. p. 14.

pió: Nagyoperett – Nagy kihívás: Gül Baba: mese a tiszta szerelemről. In: Győri Múzsza, 2. évf. 4. sz. 2000. jún. p. 29. VIZS, Győr: A karmester emlékére. Olvasói levél. In: Kisalföld, 62. évf. 53. sz. 2007. márc. 3. p. 8.

Képek forrása:

Családi fényképgyűjtemény

Győri Múzsza, 2. évf. 3. sz. p. 2.

Mellékletben található további képek aláírása és forrása

lemezborito_1.jpg, lemezborito_2.jpg - Hanglemezborító elő- és..., ... hátlapja (Forrás: KKMK hangtára)

egi_foldi_tarsulatert.jpg - Közös imádságra hívó plakát (Forrás: Csala család)

Csiba Lajos

(Tejfalu, 1901. július 27-Tejfalusziget, 1966. augusztus 2.)
ornitológus, zoológus, néprajzkutató

Neve elsősorban a csallóközi Somorján és környékén, valamint a Szigetközben, gazdálkodók, vadászok és természetjárók körében volt ismert, barátai Csiba Panciként emlegették.

Életrajza

A csallóközi Tejfalun született 1901. július 27-én, módosabb birtokos család legkisebb fiaként. Két idősebb bátyja közül Sándor földbirtokos, Andor Magyaróvár szolgabírája lett. Lajos polgári iskolába Somorján járt. Elvégezte a mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Akadémiát, majd birtokain kezdett gazdálkodni. Szabad idejének minden percét vadászattal, a természet megfigyelésével töltötte. A madarakat tanulmányozta és preparálta. Ebben mestere a híres somorjai ornitológus, Kuszt Károly volt. Neki köszönhetően látott hozzá Csallóköz és Szigetköz madárvilágának kutatásához. Legendás trófea- és madártojás-gyűjteménye a háborúban elpusztult.

A második világháborút követően a Benes-dekrétum hatására tízezrével vitték a csallóközi embereket Magyarországra. Lajos nem várta ezt meg, nekivágott a Nagy-Dunának, és a felső-szigetközi Tejfaluszigeten telepedett le. Szerény körülmények között élt. Vigasza ezekben az években is a természet volt. Újra kezdte a preparátumok gyűjtését. A Szigetköz öntevékeny kutatójaként táskával és lepkehálóval járta az ártéri erdőket. Otthon petróleumlámpa mellett rendezte madártojás, lepke és számos rágcsáló koponyájából álló gyűjteményét.

Kapcsolata szülőföldjével egy pillanatig sem szakadt meg. Ezt példázza dr. Stollmann Andrással, az egykor ifjú ornitológussal folytatott levelezése is.

Baráti és sorstársi kapcsolata volt Tallós-Prohászka István somorjai származású festőművésszel, aki Magyaróvárról gyakran látogatott Tejfaluszigetre, hogy együtt emlékezzenek Somorjára és Tejfalura.

Csiba Lajost viszonylag fiatalon, 65 éves korában, 1966. augusztus 2-án ragadta el a halál Tejfaluszigeten. Sírhelye a Dunakiliti temetőben van.

Vadásznaplója

Csiba Lajos negyvenöt éven keresztül végzett madártani megfigyeléseket Tejfalu majd Tejfalusziget, Dunakiliti és Rajka környékén. Tudományosan feldolgozta a térség madárvilágának tojásait és fészkelési adatait. Munkásságára már a két világháború között felfigyeltek a Magyar Madártani Intézetben és a Magyar Nemzeti Múzeumban is. Állandó kapcsolatban állt határon kívül élő ornitológusokkal, zoológusokkal. Somorján a két világháború közti időszakban több vadászati és állattani kiállítást szervezett. Megvetette a somorjai Csallóközi Múzeum természettudományi gyűjteményének alapjait.

Megfigyeléseiről részletes vadásznaplót vezetett, mely minden bevezető nélkül 1941-ben kezdődik és 1944-ben csonkán ér véget – több lapot

Tallós-Prohászka István rajza
Csiba Lajosról (1962)

Az ornitológus és zoológus

kitéptek belőle. Feljegyzései minden esetre megbízható, érdekes és értékes adatokat szolgáltatnak a korabeli felső-csallóközi vadállományról és vadgazdálkodásról. Felelevenednek az azóta eltűnt, átkeresztelt dűlők, erdőrészek nevei is. Néha említést tesz a kor szociális és politikai viszonyaira, az országot egyre közelebről fenyegető világháború eseményeire. Naplója központi témája az őszi szarvasbögések, kacsázások, szalonkázások. Évente közli saját lőjegyzékét, a vadászatok, hajtások terítékét, amelyen részt vett. Összesen 7821 különféle állatot ejtett. Vadászemberként figyelemmel kísérte a madarak életét.

Jelentőset elsősorban a madarak fészkelési szokásainak feltárásával, tojásaik leírásával és gyűjtésével alkotott.

A néprajzkutató

Csiba Lajos szorgos adatgyűjő volt. A Csallóköz és Szigetköz néprajzával is foglalkozott. Kéziratban feldolgozta Felső-Csallóköz és Szigetköz hiedelemvilágát, babonáit, népszokásait, gazdaregulákat, állattartással kapcsolatos szokásokat, meséket és mondákat, amelyeket szűkebb hazája emberi közösségei hoztak létre és éltek emberöltőkön keresztül. Mindez hiteles adalékkal szolgálhat az itt élő lakosság körében az 1930-1940-es évek néphagyományainak megismeréséhez.

Részben feldolgozta Tejfalu történetét, valamint a tejfalui közbirtokosság történetét is.

Néprajzi írásai

Emlékezete

Munkásságát máig számon tartja mind a magyarországi, mind a szlovákiai madártani szakirodalom. A Somorja és Vidéke című hetilap állandó külső munkatársa volt.

Feljegyzéseit és gazdag madártojás-gyűjteményét a Budapesti Madártani Intézetnek ajándékozta. Személyes tárgyaiból napjainkra csak gondosan papírra vetett, színes tusrajzokkal gazdagon illusztrált naplója maradt fenn, melyet Óry Jenő nyugalmazott dunakiliti tanár őrzött meg az utókornak.

Művei

Csiba Lajos: A tejfalusi közbirtokosság történetéből. In: Néprajzi Közlemények. 1958. III. 4. sz. p. 311–337.

Csiba Lajos diáriuma. Felső-csallóközi gazdaregulák, babonák, mesék és népszokások. Szerk. Presinszky Lajos. Somorja, Integrita Kiadó, 1996. 204 p.

Csiba Lajos: Őszi szarvasbögések, tavaszi szalonkázások. Csallóközi vadásznapló. Dunaszerdahely, Csemadok Dunaszerdahelyi Területi Választmánya, 2003. 188 p. Gyurcsó István Alapítvány könyvek 26.

Forrás:

Felvidéki vadászörökség. Szerk. Motesíky Árpád. Budapest, Terra Print Kft., 2003. 110 p. Írások a hajdani vadászvilágból.

Pomichal Richárd: Csiba Lajos emlékezete. In: Őszi szarvasbögések, tavaszi szalonkázások. Dunaszerdahely, Csemadok Dunaszerdahelyi Területi Választmánya, 2003. p. 5-6.

Presinszky Lajos: Előszó és A szülőföld szerelmese. In: Csiba Lajos diáriuma. Somorja, Integrita Kiadó, 1996. p. 5-7.

Ki volt Csiba Lajos? In.: Dunakiliti Krónika. 1. évf. 3. sz. 2007. december 16. p. 8.

Lámpafénynél. In.: Kisalföld, 1965. okt. 19. p. 1.

Képek forrása:

KKMK helyismereti gyűjteménye

Csúzi Cseh János

(Losonc, 1677k. - Győr, 1732. április 28.)
győri református lelkész, egyházi író és orvos.

Tanulmányai

Csúzi Cseh Jakab (1639-1695) református püspök fia.

Losoncon, Debrecenben és Pápán tanult, azután németalföldi tanulmányokra indult. 1699-ben Frankereben kezdte egyetemi tanulmányait, ahol teológiát és medicinát hallgatott, és 1702-ben orvostudományi oklevelet szerzett.

Életpályája

1702-ben hazatért és Ácson, 1704-től Győrött volt lelkész, emellett orvoslással és alkímiával is foglalkozott.

1706-ban lelkészkedését félbehagyva a zsellér szülőktől bérbe vett szőnyi „kettős leánnyal” (összenőtt ikerpárral) három év alatt bejárta Magyarországot, Ausztriát, Morva- és Csehországot, Lengyelországot, Németországot, Angliát, Hollandiát, Franciaországot, Olaszországot. Meggazdagodva tért vissza Győrbe. Utolsó éveiben az alkímiával foglalkozott.

Művei

Dissertatio inauguralis medica de rhachitide (Frankerver, 1702.)

Isten eleibe felvitetett lelki áldozat, avagy áhitatos könyörgések (Győr, 1736.)

Tragoedia podagrica. A köszvénynek rendszerint való folyásáról írt discursus (kézirat), (1715.)

Forrás:

Magyary-Kossa Gyula: Magyar orvosi emlékek I. kötet, Bp. 1941. p. 340.

Kapronczay Károly Magyar orvoséletrajzi lexikon. Bp. 2004. Mundus, p.67.

Biczó Zsolt: Győri orvoséletrajzi lexikon I. kötet. Győr, 2006. p.15.

Idősebb Csúzi Cseh János

Csúzi Cseh János levele Pápai Páriz Ferencnek

Győri életrajzi lexikon

További irodalom:

Tardy Lajos:Csúzi Cseh János orvos, alkímista és költő. In Orvosi hetilap, 1973. 38.sz. p. 2304-2305.

Vértés László: Csúzy Cseh János 300 éve a köszvényről. In: Reumainfo, 2003. 3.sz. p. 13-18.

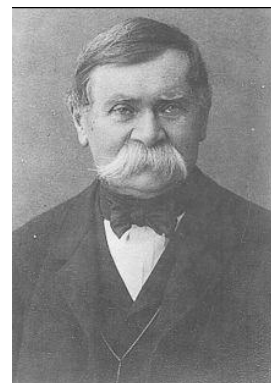
Czéh Sándor

Győr, 1813. április 13. – Kemendollár, 1883. szeptember 1.
nyomdász, kiadó, könyvtáralapító

Gyermekkora

A család magyar származású, evangélikus vallású. A család eredete 1687-ig vezethető vissza a győri és a magyaróvári anyakönyvekben. Apja, Czéh András mint angol tengerész, később Győrben gabonakereskedő és vámbérlő. Győrben a Rác utcában volt házuk. A 12 testvér közül csak négy nőtt fel, ketten, Sándor és Dániel lettek nyomdászok. Dániel egy pesti nyomdában volt alkalmazott, Sándor pedig megalapította saját nyomdáját Magyaróváron.

Czéh Sándor a legjobb magyarországi műhelyekben tanult, és gyakorlatot szerzett a szakma minden ágában. Először 1825 pünkösd másodnapján 12 évesen lépett be Streibig Lipót győri nyomdájába, ahol öt évig volt tanonc. Később Pozsonyban, Weber Lajos nyomdájában, majd 1832-ben ismét visszakérült Győrbe. Nem sokkal azután Székesfehérváron a Szammer-féle nyomdában lett betűszedő. Ismereteket szerzett Veszprémben, majd Pozsonyban a Belnai-féle nyomdában, mint korrektor.

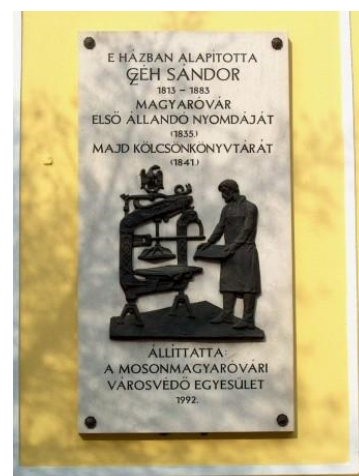

Czéh Sándor

Nyomdász

1835-ben még Pozsonyban élt, amikor a Moson megyei közgyűléshez fordult nyomdaállítási kérelemmel. Czéh jó érzékkel választotta ki tevékenysége színteréül Magyaróvárt, hiszen itt már működött piarista gimnázium és a mezőgazdasági akadémia. A nyomdaállítási engedélyt megkapta, és Czéh Sándor nyomdája 1836-ban megkezdte működését Magyaróváron, a Magyar utca elején. Először egy faszajtóval, gazdag betű- és díszkészlettel indult. Ezeket a készleteket Pozsonyból hozta magával. Korábban Moson megyében nem volt nyomda, ezért Győrben vagy Pozsonyban kellett nyomtatniuk. 1848-ban már három fa- és egy Stanhope-féle vassajtót használt.

1857-ben bővítette gépparkját egy bécsi gyártmányú Löser-féle gyorssajtóval.

Emléktáblája

Megrendelések

Első megrendelése város vásárcédulák, ábécéskönyvek, gimnáziumi évkönyvek voltak. Később nyomdájában készített rendeleteket, határozatokat, tudósításokat, egyéb nyomtatványokat, plakátokat, kalendáriumokat, históriákat, ponyvakiadványokat, dalköteteket, ismeretterjesztő és tudományos műveket. Magyar, latin, horvát és német nyelven íródott énekes és imádságkönyvek is kerültek ki műhelyéből. A következő évben megindította a magyaróvári kalendáriumot, a Legújabb hazai és mulatságos Kalendárium, Magyar és Erdély Ország számára címmel. Ez a nyomtatvány 12 évfolyamot ért meg, 15 ezer példányszámba kelt el.

1837-ben 100 oldal terjedelemben kis formátumban adott ki magyar-német szótárt. 1838-ban Vittman Antal gazdasági akadémiai tanár német nyelvű munkáját jelentette meg magyar nyelven. Ezután sorra adta ki az akadémiai tanárok tudományos munkáit. A német nyelvű Schreib-Kalender is több ezer példányban kelt el, még Ausztriában is adtak el belőle. A kalendárium borítóján hirdetéseket jelentetett meg.

1840-ben beperelte a győri Streibig nyomda tulajdonosa, hogy másolja a Streibig nyomda által kiadott győri kalendáriumot. A perben Czéh Sándort felmentették, hiszen semmiféle hasonlóságot nem találtak a két kiadvány között.

Czéh a kalendáriumokat két színnel nyomatta és gazdagon illusztrálta. 1839-ben megnyerte az evangélikus egyház nagy Graduálé-jának készítését is. Ezt nehéz volt megszerezni, hiszen többen is versenyeztek a kiadásért. Ez a 446 oldalas egész bőr kötésű egyházi kiadvány fontos volt Czéh üzleti életében.

1861-ben elnyerte a jogot, hogy nyomtathassa a Dunántúli Evangélikus Egyház kiadványait. Megrendeléseket kapott a győri egyháztól is, amit később átadott fiának, ifj. Czéh Sándornak. Megrendelői Moson vármegye, a Gazdasági Tanintézet, az uradalom és magánszemélyek közül kerültek ki. 1872-től 1887-ig jelentette meg az akadémia tanára, Sponzon Pál által indított Gyakorlati Mezőgazda folyóiratot.

Üzleti kapcsolatot tartott fent a pozsonyi évek alatt megismert emberekkel, többek között Landes, Reischbach, és Korn könyvkereskedőkkel. Landes több könyvet nyomtatott nála, Czéh Sándor pedig tőle vásárolta későbbi kölcsönkönyvtára törzsanyagát. Korn opera librettókat rendelt meg a nyomdától, Reischbach pedig hirdette és árulta az 1848-ban kiadott politikai újságot, a Der Emanzipierte Satanas című lapot. Ebből 12 számot adott ki és kis híján anyagi csődbe került miatta.

Családja

Krahl Annát, egy nyomdász leányát vette feleségül. Házasságukból 15 gyerek született, nyolcan nőttek csak fel. Két fia választotta apja mesterségét, Lajos és Sándor. Lajos apja visszavonulása után átvette a nyomdát, egészen 1911-ig volt vezetője. Nagy elismerést vívott ki magának a nyomdászok körében, számos győri újságot nyomtattak a nyomdájában, néhányának pedig kiadó is volt. Cikkeket írt, könyveivel nemzetközi kiállításokon díjakat is nyert, 1878-es párizsi világi kiállításon bronzérmeket kapott. Tagja volt a magyar iparegyesületnek és a párizsi akadémie nationalé-nak. 1872-ben nyomdájában beteg és utas-segélyező pénztárat alapított dolgozóinak. Mórítz apja kölcsönkönyvtárát vezette tovább, András a harmadik fiú mezőgazdasági akadémiát végzett, majd igazgató lett Wiesbaden-ben, a Rajna-vidéki állami szőlészeteknél.

Kiadó

Fontos kiadványai voltak a német eredetű kriminális ponyva, a moritások. Ezeket magyar és német nyelven is kiadta. Népies kiadványainak jó része katolikus volt, ájtatos ének, ima, zarándokének. Czéh részben maga árusította kiadványait könyvesboltjában, részben pedig Aradtól-Pozsonyig 11 városban a helyi könyvesek terjesztették. A népies füzeteket vándorkereskedők és historikusok árulták vásárokon. Ezek típusai voltak a mesék, rémhistóriák, verses paródiák és főleg népdalfüzetek voltak. Mivel Czéh Sándornak nem volt nagy vagyona, ezért a kis terjedelmű, nagy példányszámú füzetek nyomtatása megfelelő volt számára. Az 1840-es években megjelentetett népies kiadványok 1860-ig egyre csökkenő számban jelentek meg, és később sokkal biztosabb bevételt jelentő megrendeléseket vállalt.

Kapcsolatot ápolt Ipolyi Arnold pozsonyi pap, néprajztudóssal, aki mese- és dalfüzetek nyomtatását kérte tőle.

Helle Mária által írt könyv

Könyvkereskedés, kölcsönkönyvtár

A forgalom növekedése és a kiadványok terjesztése érdekében alapította könyvesboltját, illetve kölcsönkönyvtárát a Piarista közben lévő nyomda- és lakrészében. 1838-ban kérte olvasótár és

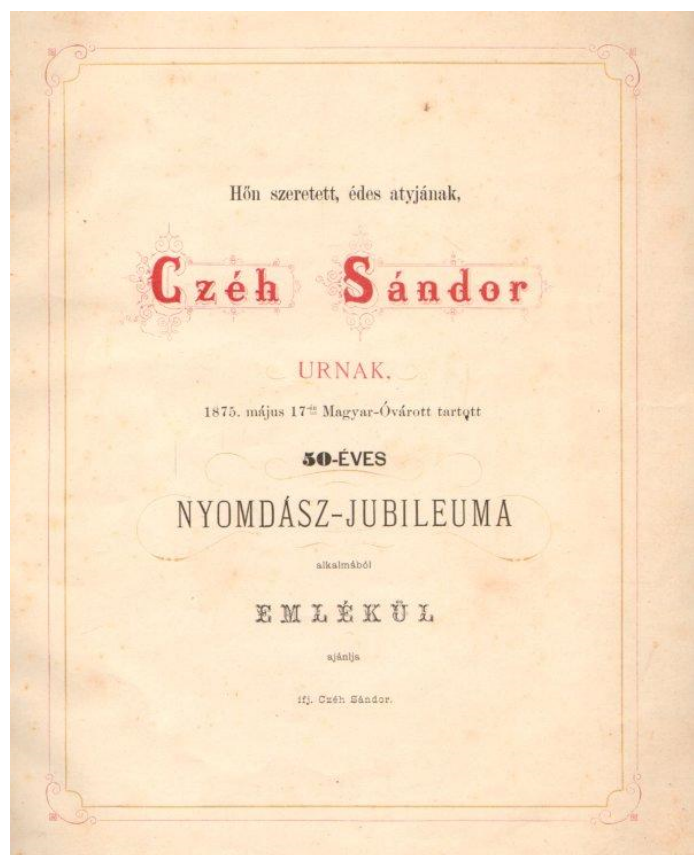
könyvkereskedés engedélyezését a helytartótanáctól, meg is kapta az engedélyt. A „Leihbibliothek” volt az első ilyen jellegű létesítmény Magyarországon. Nem csak a városiak, hanem a környéki lakosok, illetve pozsonyi barátai is kölcsönöztek néhány könyv ritkaságot. A könyvtár állománya nagyjából 4000 kötet volt, ebből 1700 kötet került az 1960-as években a Hansági Múzeumba. Az állományban korabeli divatos szerző művei ismeretterjesztő könyvek, és klasszikus irodalomból állt, ami német és francia nyelvű volt. Az olvasók személyes véleményét írhattak olvasmányokhoz, ebből derült ki, hogy a legjobban keresett az erkölcsrajz-regény és a családtörténet típusú könyv volt. A kortárs szépirodalomból George Sand és Victor Hugo hetvennél több műve szerepelt. Az angol klasszikusok közül Shakespeare, Thackerai, Dickens művei szerepeltek. A legnagyobb számban ma már ismeretlen, korabeli szerzők lektúrjei voltak. A kötetek különféle forrásból valók, akad ami még apja tulajdona volt, a többsége azonban pozsonyi könyvkereskedőktől származik. Czéh Sándor Kölcsönkönyvtára még a 19. század végén is működött Mórítz fia vezetésével.

Ponyvák

Számos ponyvát adott ki a nyomda megalapításától kezdve. A ponyvák mérete általában 9,5 x 16 cm, borító nélküli, legkevesebb négyoldalas, hajtogatott füzet. A nagyméretű füzetek, füzve, külön fedéllel készültek. A fedélen különböző díszítések szerepelhettek, gyakran barokkosan hosszú címmel. Gyakran illusztrálta, az oldalak alján záródíszítést használt. A belső oldalakat oldalszámokkal látja el, szövegleütéssel és iniciáléval kezdi az első oldalt. Gyakran használ figurális díszlécet a fejezetek kezdetén. Két betűnagyságot használt, a 10 pontos Garmoud-ot és a 8 pontos Petit. 90 mázsa betűje volt. Füzetek végén nem hagyott üres oldalt, erre más kiadványok hirdetéseit nyomtatta. Kisméretű kiadványai ára 15 forint, nagyméretű 18 forint volt.

849 januárjában bezárták nyomdáját, és elkobozták kéziratait, de pár nap múlva ismét engedélyt kapott a működésre. 1848 után kiadói tevékenysége átalakult. A saját kiadású népkönyvek helyett a megrendelések hozták számára a biztosabb bevételt. Megrendelői voltak a Gazdasági Akadémia tanárai, akik könyveket, folyóiratokat nyomtattattak. A dunántúli evangélikus egyház kiadványaival is állandó megrendelést kapott. 1850-es évek végére ezek a megrendelések módossá tették, saját házba költözhetett családjával. 1861-től különböző tisztségeket töltött be a városban, városi tanácsnok és kapitány. 1875-ben ünnepelte az 50. éves nyomdász jubileumát, a város nagyszabású ünnepséggel köszöntötte.

1880-ban átadta Lajos fiának a nyomdát, ő maga pedig kertészkedett szabadidejében. 1910-ig működött önállóan a nyomda, majd Ruff Andor megvásárolta, és beolvadt a Mosonvármegye című lap kiadóvállalatába.

Jubileumi könyve

Czéh Sándor 1883-ban rokonlátogatóba ment a Zala megyei Kemendollárra. Ott tüdőgyulladást kapott, ebből kifolyólag nem sokkal később belehalt betegségébe. Sírja a falu temetőjében van. Emlékét a Városvédő Egyesület Mosonmagyaróváron, a Magyar utcában egy emléktáblán örökítette meg.

Mintakönyvekről

Czéh Sándor a nyomdájában használt betű-, körzet- és illusztrációs készletéből mintakönyvet állított össze a megrendelők számára. A keménytáblás vászonborítású albumban 53 lapon 1179 kép látható. A képek tematikus sorrendűek, számozottak. 1-564 között tartalmazza a vallásos könyvekhez készült illusztrációkat, majd kihagyással ahova a későbbi gyarapodást szándékozott bevenni, 601-től folytatta 1179-ig. A fametszetek többnyire az egyes kiadványok illusztrációja, de kétszáz minta könyvdísznek készült- vignetta vagy fejléc. Az albumban szereplő nyomtatványjegyzék 306 tételt tartalmaz. 1910-ben a Magyaróvári Hanság Múzeumba került két terjedelmes mintakönyv, és hatszáz fadúc a nyomda felszereléséből. Az egyik mintakönyv már nincs meg, a megmaradt gazdagon illusztrált mintakönyv a család kései leszármazottja, Helle Máris révén újra kiadásra került.

Forrás:

Pogány György: Egy óvári nyomdász a múlt században. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 1999. 4.sz. p.44-45.

Tuba László: Czéh Sándor 1813-1883. In: Moson Megyei Műhely, 2003. 2. sz. p. 9-11.

Ács Anna: Hódolat a nyomdásznak. In: Műhely, 1999. 3. sz. p. 72.

Helle Mária: Czéh Sándor magyaróvári nyomdász-kiadó illusztrációinak mintakönyve az 1836. és 1875 közötti évekből. Budapest, Balassi Kiadó, 1998.

Ács Anna: Adalékok a magyaróvári Czéh-nyomda történetéhez. In: Tanulmányok Mosonmagyaróvár és vidéke történetéhez. szerk. Gecsényi Lajos. Győr, Széchenyi Nyomda, 1979.

V. Ecsedy Judit: Könyvdíszek Magyaróvárról. In: Magyar Grafika, 1999. 2. sz. p. 75-81.

Tuba László: Helle Mária: Czéh Sándor magyaróvári nyomdász-kiadó illusztrációinak mintakönyve az 1836 és 1875 közötti évekből. In: Honismeret, 2000. június 15. p. 105-106.

Pavercsik Ilona: Czéh Sándor magyaróvári nyomdász-kiadó illusztrációinak mintakönyve az 1836 és 1875 közötti évekből. In: Magyar Könyvszemle, 1999. 3. sz. p. 368-370.

Mosonmagyaróvár : a XXI. század küszöbén / Botos Gábor ; Tuba László. Budapest: CEBA Kiadó, 2002. p. 134-135.

Mónus Imre: Czéh Sándor kölcsönkönyvtára Magyaróváron. Győr, Mónus Imre, 1991.

Ács Anna: Adalékok a magyaróvári Czéh-nyomda történetéhez. In: Tanulmányok Mosonmagyaróvár és vidéke történetéhez. Győr, 1979. p. 107-116.

Képek forrása:

<http://www.google.hu/search?q=cz%C3%A9h%20s%C3%A1ndor&oe=utf-8&rls=org.mozilla:hu:official&client=firefox-a&um=1&ie=UTF-8&tbn=isch&source=og&sa=N&hl=hu&tab=wi&biw=1262&bih=871>
http://hu.wikipedia.org/wiki/Cz%C3%A9h_S%C3%A1ndor

Külső forrás:

<http://epa.oszk.hu/00000/00021/00022/0005-193.html>

http://hu.wikipedia.org/wiki/Cz%C3%A9h_S%C3%A1ndor\\

Czetter (Tzetter) Sámuel

(Felpéc, 1765. jún. 22. - Oroszország 1819?)

rézmetező

Élete

Czetter (Tzetter) Sámuel 1765. június 22-én született Felpécen. Apja Tzetter Gottfried evangélikus lelkész, anyja Kornuch Mária.

A Tzetter család német anyanyelvű volt, de Tzetter Gottfried magyarul is beszélt. Felpécre 1758-ban valószínűleg azért helyezték mert a község templomában a győri német ajkú lakosságnak német nyelvű istentiszteletet is tartottak. A vasárnapi másik istentisztelet magyar nyelven folyt. Tzetter Gottfried 1767-ben elhunyt. Még ebben az évben az özvegy férjhez ment Horváth István orosházi lelkészhez és a család – idősebb Tzetternével együtt - Orosházára költözött. Czetter Sámuel testvérei Dávid 1768-ban, Mária 1770-ben születtek. 1774-ben meghalt idősebb Tzetterné, 1777-ben Mária testvére és ugyanebben az évben nevelőapja is. Édesanyja 1786-ban meghalt. 1800-ban megnősült, felesége neve nem maradt fenn, ahogy első két gyermekéről sem tudunk semmit. 1805-ben született Clementina Lucretia nevű lánya. 1807-ben Oroszországba költözött. Halálának pontos időpontja nem ismert. Feltehetően Oroszországban halt meg 1819 után.

Tanuló évek

Korai iskolás évei nem ismertek. Czetter neve 1783-84-ben a bécsi akadémia anyakönyvében bukkan fel, a német nyelvet anyanyelvi szinten beszélő diák ekkor kezdi meg tanulmányait Jakob Matthias Schmutzernak tanítványaként. Már ezekben az években is rézmetzőként dolgozik.

1786-ból való első metszete is. Tanulmányai befejeztével diplomamunkája Maulbertsch „Vénusz diadala” című kompozíciójáról készült rézmetset volt.

Munkássága

Czetter Bécsben élt, és dolgozott, a bécsi „Hadi és Más Nevezetes Történetek” és a „Magyar Kurír” című magyar nyelvű folyóiratoknak volt éveken keresztül munkatársa.

Miután egyetlen művét sem szignálta Magyarországon, valószínűleg itthon egyáltalán nem dolgozott. Mecénásai között volt található Görög Demeter író, Balassa Ferenc horvát bán, Francz Xaver Stöchl műgyűjtő ugyanúgy, mint Kovachich Márton természettudós is. Megrendelői kézzel adták, több metszetének kiadója Engel János Keresztély volt. Fontos megrendelői között találjuk a Teleki családot, az Egyetemi nyomdát ahová állásért jelentkezett, de elutasították 1806-ban.

Munkái között találjuk; Baráti Szabó Dávid költő arcképéről készült rézmetsetet, továbbá Széchenyi Ferenc arcképéről készült metszetet is.

1807. július 26-án családjával együtt Sándor cár meghívására Szentpétervárra költözött és a természettudományi múzeumban és a cár udvarában dolgozott. Legutolsó ismert műve a Kreml látképe 1819-ben készült. Az 1819 után készült metszeteit nem ismerjük. Szülőfaluja 2004-ben utcát nevezett el róla.(1)

Néhány ismert metszete: (2)

„Az álmok” Dürer képének másolata

Tájkép házzal

Sziklás táj katonákkal

Katonai viseletképek

Nándorfehérvár ostroma
II. József a ravatalon
„Vénusz diadalma” Maulberts festményének másolata
Széchenyi Ferenc arcképe
Imakönyv illusztráció: Szeplőtelen fogantatás

Lábjegyzet

- (1) Gülch Csaba: Petz utca Felpécen : Végakarat: Édesapjuk házát a falura hagyták az örökösök, tájházat alakítanak ki benne. In.: Kisalföld 2004. 59. évf. 46. sz. (2004. febr. 24.) p. 6.
- (2) Magyar Katalin-Dombi Alajosné: Felpéc a honfoglalástól napjainkig. Győr, Felpécért Alapítvány, 2001. p. 144.

Forrás:

Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona: építészek, szobrászok, festők, műgyűjtők, művészeti írók: XVI-XX. század: A-Z. Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998. p. 63.
Magyar Katalin-Dombi Alajosné: Felpéc a honfoglalástól napjainkig. Győr, Felpécért Alapítvány, 2001. p. 136-146.

Külső hivatkozások

<http://www.felpec.hu/?q=node/37>

Cziráky Margit Ludovika Johanna grófnő

(1874-1910)

Szülei

1874. augusztus 11-én született Dénesfán (Sopron vármegyei Dénesfalva) csillagkeresztes és palotahölgy.

Apja gróf Cziráky dénesfalvi Antal Ferenc János Henrik császári és királyi kamarás, az aranygyapjas rend lovagja, a magyar főrendi ház tagja.

Édesanyja galánthai Esterházy Alice.

Eszterháza felvirágoztatója

Boldog gyerekkora után 1898. november 16-án házasságot kötött galánthai Esterházy Miklós herceggel Budán. A visszahúzódó herceg tökéletes társra lelt Margitban, aki magabiztos, kiváló kapcsolatteremtő társasági ember volt.

A korábban kényszerzárlat (zárgondnokság) alá került Eszterháza lett az otthonuk, melynek felújítása az utókornak megőrzött pompája nekik köszönhető.

Margit nagy szeretettel gondozta az egykor Esterházy Fényes Miklós által épített 126 szobás kastélyt. Halála után utódai nem tulajdonítottak neki fontosságot, közel 100 év telt el, mire Margit hozományát sem kímélve hozzálátott a kastély régi fényének visszaállításához.

A teljes pompa ha nem is sikerült, de virágágyásokat alakított ki, és Margit nevéhez fűződnek a mai napig álló formára nyírt tiszafák és tövises fenyők.

1904-re már sikerült annyira rendbe hozni, hogy a család egyik rezidenciájaként szolgált, a bécsi, a budai vári, kismartoni és a lékai mellett. Ezeket lakták az évszakoknak megfelelően. Ha Esterházy Margit áttette székhelyét egy másik rezidenciára, akkor a 40 alkalmazott, a gyerekei, azok nevelői és tanítói is költöztek vele.

Családanya

A gyerekek száma évről évre nőtt, általában aratás idején születtek sorban egymás után:

1900-ban Marie Rose Kismartonban

1901-ben Pál örökös herceg Kismartonban

1902-ben Alexia hercegnő Budapesten (ő meghalt)

1903-ban Antal Maria Miklós Pál herceg Lékán

1905-ben László Antal Miklós Lékán

A gyerekek nevelése mellett igazgatta a birtokot és sok közéleti feladatot végzett. Népszerű volt a társadalmi eseményeken éppúgy, mint az egyszerű emberek között, mindenki szerette. 1909-ben 9 éves Marie lánya megbetegedett gyermekbénulásban, ezután örökké tolószékhöz kötve élt.

Korai vég

Sírja a fertődi kastély kertjében

1910 júliusában Margit már diagnosztizált leukémiával küzdve szülte meg hatodik gyermekét, majd rá egy hónapra augusztus 18-án vérmérgezésben meghalt.

Még betegségének kiderülésekor megírta végrendeletét, melyben kérte imádott férjét, hogy ne a kismartoni családi kriptában, hanem szeretett földjén Eszterházán temessék el. Kívánságát Miklós herceg teljesítette, 1910. augusztus 22-én a

Sírja a fertődi kastély kertjében

kastély közelében mesterséges sírdombot emeltetve temette el a süttöri és környékbeli egyszerű emberek által imádott és tisztelt Cziráky Margit grófnőt. (először ideiglenesen a süttöri templomkertben temették el) Két fehér Credo feliratú kőkereszt jelzi a mai napig a kastély kertjében férjével közös nyughelyüket.

Süttöriek jótevője

Szociális érzékenységét jelezte, hogy gyakran meglátogatta a kastélyhoz tartozó majorokban élő cselédeit, ha valamiben hiányt szenvedtek, intézkedett beszerzésükről. Betegség esetén orvost hívatott hozzájuk, támogatta gyógyszereik beszerzését. A birtokon szült gyermekágyas asszonyoknak komatátát (paszitát) küldött. Mivel nagy gondot fordított saját gyermekei taníttatására, ezért figyelemmel követte a birtokain élő gyerekek iskoláztatását is. Nevéhez fűződik a szentmiklósi (Fertőszentmiklós) iskola építtetése, a süttöri óvoda, iskola létrehozása. Gyermekei együtt jártak iskolába a süttöri gyerekekkel. Távolabbi területeken örökbérleteket adott iskolák számára, és anyagilag is támogatta azokat. (Dombóvár, Zsámbék)

Emlékezete

1901-ben Dr. Kokas Lajos segédkezett Cziráky Margit szülésénél, hálául a herceg telket adományozott Kokas Lajosnak, hogy azon kórházat építhessen. Az 1913. október 12-én alapított csornai kórházat Cziráky Margitról nevezték el Margit Kórháznak.

A mai napig Margit napon a Fertőd-Süttöri templomban érte szóljon a harang.

A gróf Cziráky Margit halálának 100. évfordulójára díjat hoztak létre 2010 augusztusában. Ezt a díjat elsőként életműdíjként unokájának, XIII. Esterházy Antal hercegnek adományozta a Bagatell Alapítvány, 2010. aug. 22-én.

Forrás:

Lajber Gabriella: Eszterháza (kézirat) 2007.

Hanna Molden: Griff és Rózsa- Esterházy Pál és Ottrubay Melinda, egy hercegi pár története. Elektra Kiadóház, 1999.

Margit grófnő és Miklós herceg emlékezete In.:Magyar Hírlap (2005. dec. 10.), p. 19.

A grófnő tiszteletére In.:Kisalföld Vasárnap Reggel (2005. jún. 12.), p. 1.

Cziráky Margitra emlékeztek In.:Kisalföld (2010. máj. 19.), p. 6.

Hajba Ferenc Margit hercegné lakosztálya Fertődön : Ő lehelt új életet Esterházába. In.: Népszabadság (2005. jún. 13.), p. 18.

Külső forrás:

http://www.esterhazy-kastely.com/hu/tortenelem/neves_szemelyek_eszterhazan/9-cziraky_margit.html

http://www.szepmagyarorszag.hu/magyar/oldalak/malev_retro_arculat_desing/424/5/8/424/1/1

Dány János

Rajka 1834. április 22.– Mosonszolnok, 1910. december 1.
néptanító

Tanulmányai

Szülei módos iparosok voltak. Ősei német nemesek voltak (von Thany). Az elemi iskola elvégzése után a magyaróvári piarista gimnáziumba, majd 1851-ben a győri királyi katolikus tanítóképzőbe került. Már korán kiderült róla, hogy kivételes zenei tehetség. 1853-ben szerezte meg tanítói és kántori oklevelét.

Munkássága

Rajkán kezdte meg tanítói munkáját, majd 1860-tól Moson községben volt osztálytanító. 1865-től Szent-Jánosra került kántor-tanítónak és 45 éven keresztül ott munkálkodott. Fáradhatatlan buzgalommal dolgozott, pontos szorgalmas ember volt. Felfedezte a gyermek Klavszky Katalin zenei tehetségét és foglalkozott is vele. Az általa átírt Weber-misében az alig 14 éves Katalin énekelt a szólót.

Dány János, német nemesi származása ellenére a magyar tanítási nyelv képviselője lett. Szent-Jánoson, a német nyelvű faluban 1902-től javaslatára megkezdte tanító társaival a magyar nyelv oktatását. Hivatásának tartotta a tanítást, különösen a nyelvtant és a számtant szerette tanítani. Tanítóként 1885-ben megyei elismerést kapott „magyar nyelv körüli buzgalmaért”.

1903-ban 50 éves jubileumára a megyés püspök az iskola igazgatójává nevezte ki, 1907-ben kiemelkedő munkájáért a megyében másodikként megkapta „a királyi arany érdemkeresztet”.

Iskolán kívül is tevékenykedett, nagy ambícióval foglalkozott az egyházi zenével, szeretett játszani a templomi orgonán, és még nyugdíjas korában is szívesen zenélt. Híressé tette a Szent-Jánosi templom ének és zenekarát a nagy kotta gyűjteménye segítségével. Tehetséges és magas fokú zenei képzettségű ember volt, saját szerzeményei ránk maradtak. A katolikus tanítóegylet pénztárosa volt. Magyaróvár-Rajka vidéki tanítók nyugdíjas egyesületének egyik alapítója

Családja

Későn, 44 éves korában nősült, felesége Kurtz Teréz Mosonból származott. Mindhárom gyermeke a tanítói pályát választotta. Dány János 1910-ben nyugdíjasként Mosonszolnokon élő lányához költözött, ott is halt meg.

Forrás:

Karácsony István: Dány János: 100 éve halt meg a kir. Arany érdemkeresztos néptanító. In: Moson Megyei Műhely 2010. 1. sz. p.85-86.

Thullner István: A község hírességei. In: Jánossomorja.kismonográfia és településtörténeti olvasókönyv, Jánossomorja, 2004.

Moson Megyei Életrajzi Lexikon. Mosonmagyaróvár, Palatia nyomda, 2006. p. 40.

Ruff Andor: Mosonvármegye emlékkönyve.Magyaróvár, 1928. p. 94-96.

Dány János

A Dorosmai család

A soproni Dorosmai család generációkon keresztül örökítette át az irodalomban és képzőművészetben megmutatkozó tehetségét. Eredeti nevük Drosnyák. A család történetének legkorábbi adatai a 19. század első feléből származnak.

Drosnyák József

(Pereszteg, 1827-?)

A családi biblia bejegyzései szerint Sopron vármegyében, Peresztegen született 1827. januárjában. Felesége, Buti Rozália szintén Sopron vármegyéből, Mihályiból származott. Négy fiúgyermekük született, Gyula fiukról maradtak fenn adatok.

Drosnyák Gyula

(Magyargencs, 1858-?)

1858. szeptember 8-án Magyargencsen látta meg a napvilágot. A szakmáját jól értő kovácmester a családalapítás után gyakran kényszerült költözésre a jobb megélhetés reményében. Előbb Budapestre, majd nem sokkal később Máslakra, egy német ajkú bánáti községbe költöztek. Innen 1894-ben Aradra, majd ugyanazon év telén Sofronyára települtek. Az apa az Arad melletti Purgli birtokon cséplőgépészként dolgozott. Felesége Hertendi Lidia (Alcsút, 1863-?) volt, egyetlen fiuk született, János.

Dorosmai (Drosnyák) János

(Adásztevel, 1886-Sopron, 1966) meseíró, költő

A Veszprém megyei Adásztevelen született 1886. április 26-án.

Az elemi iskola után Aradon járt polgári, majd felsőkereskedelmi iskolába. Ott tett érettségi vizsgát 1904-ben. Az önkéntességi évek szolgálata után az Arad-csanádi Egyesült Vasutakhoz került. Ott érte az első világháború. Feleségül vette Almási (Niedermayer) Alajos jegyző és Vasóczy Mária lányát, Almási Júliát. Három gyermekük született, János, Imre és Erzsébet.

Dorosmai János tolla alól először versek, később szebbnél szebb mesék és aforizmák születtek. Első versét Brádon közölték a Zaránd című hetilapban. Aradon három kötete jelent meg. Ebben az időszakban került kapcsolatba Benedek Elekkel és lett szerzőtársa a Cimborá című újságban.. 1927-ben Sopronba települt át a család. A visszahonosítás 1928. július 18-án történt.

A családfő a Győr-Sopron-Ebenfurti Vasútnál, mint főfelügyelő dolgozott.

1936. október 21-én a Drosnyák nevet magyarosította Dorosmai névre.

Irodalmi sikerei elismeréseként tagjává választotta többek között a Nagykőrösi

Dorosmai János

Dorosmai János és családja 1942-ben Sopronban

Arany János, az Országos Gárdonyi Géza és a Magyar Goethe Társaság. A soproni író Európa-szerte megismerték, több meséjét német és eszperantó nyelvre maga fordította le.

Az eszperantó nyelv terjesztéséért végzett fáradozásait az emlékének szentelt soproni országos eszperantó kongresszuson ismerték el. Meséit a Belga-Holland Rádió ismertette és folyamatosan tartottak felolvasást belőlük az 1953-as esztendőben. 1953-1958 között a DE ECHO hetilap folyamatosan közölte meséit. Könyveit Hertay Mária, Zsengeri Rózsi illusztrálta.

1966. november 29-én hunyt el Sopronban.

Dorosmai Jánosné Almási Júlia

(Szentlányfalva, 1893-Sopron, 1944)

Dorosmai János felesége saját tervezésű ruhákat készített az akkori magyar ruha mozgalom szellemében, felhasználva a magyar népi hímzés motívumkincseit. Thurner Mihálynéval együtt a mozgalom alapítójaként és képviselőjeként nemcsak a magyar szöttesek mintáit, hanem a keleti kultúra értékeit is ismerte és alkalmazta. Szövéssel és selyemfestéssel is foglalkozott.

Az általa tervezett ruhákat Sopronban, a Tschurl átjáróban lévő divatházában árusította. Képeket is festett, festményeinek témái elsősorban a természet szépségét hirdető erdélyi tájképek, a Marosmente, hatalmas méretű virágcsendéletek és bibliai képek. Arad egyik templomában látható olajfestménye.

v. Dorosmay János

(Arad, 1913-Győr, 2000)

Dorosmai János idősebbik fia Aradon született 1913. február 23-án. Az áttelepülés után a soproni Széchenyi Gimnázium diákja lett. Kiváló sportoló és - a város rajztanára, Soproni Horváth József szerint - nagyon tehetséges rajzoló volt. Rajzolt vagy festett portréi alapján művészi pályára volt érdemes. Szabadidejében verseket is írt.

A pécsi jogtudományi egyetem befejezése után két év katonai szolgálatot teljesített a fronton, megjárta a Don –kanyart. Hősiességét elismerve a Vitézi Rend a tagjai közé fogadta.

A háború befejeztével főhadnagyként három és fél évre hadifogolytáborba került Minszk környékére.

Élete utolsó éveiben készült írásai a Hadtörténeti Közleményekben olvashatók. Doni katonai emlékeit és a hadifogság éveit hosszú verses műben örökítette meg, melyet saját rajzai illusztrálnak. A Hadtörténeti Múzeum őrzi akvarell-technikával készült illusztrációját is. Győrben három önálló kiállítása volt. A német és az orosz nyelv mellett elsajátította az eszperantót, majd erre a nyelvre fordította le édesapja, Dorosmai János több meséjét, melyek az interneten megtalálhatók.

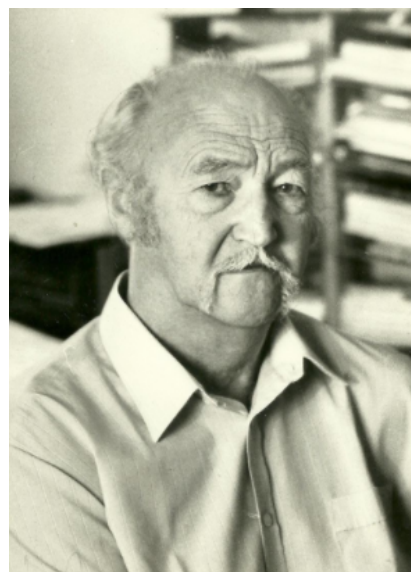
Felesége Horváth Valéria. Két gyermekük született, Gábor és János.

Dorosmai Imre

(Arad, 1918- Sopron, 2004)

armenológus, magyarságkutató

Dorosmai János kisebbik fia Aradon született 1918. szeptember 4-én. Kisiskolás éveit Aradon végezte, majd a soproni Bencés Gimnáziumban érettségizett. Tanulmányait a pécsi tudományegyetem jogi karán folytatta. Az egyetem kórusában énekelt, a Dalárda ismert tagjaként. Bálokat, rendezvényeket szervezett. Ezen évek alatt jelentek meg első újságcikkei. Szívesen játszott két kedvelt hangszerén, a hegedűn és tárogatón.

Dorosmai Imre

Egyetemistaként kötelező katonai szolgálatát végezte, amikor Ausztria területén orosz hadifogságba került. Két éves hadifogsága alatt oroszul és örményül is megtanult, de ekkor már franciául és németül is beszélt.

Életének jelentős részét a kutatásaira szentelte. Sok, eredetünkkel kapcsolatos gondolata igazolódik be manapság, s egyre többet hivatkoznak nyelvészeti munkáira, írásaira is. Kéziratként fennmaradt egy kalandregénye, amelyben emléket állított az élet viharos esztendeiben eltűnt barátainak, és a nagy „utazásnak”, aminek egyik főszereplője Gajane, a szép örmény lány. Írásai közül legjelentősebbek a kézzel írt, mintegy 40 000 szót tartalmazó magyar-örmény szótár és egy örmény úti szótár. Verseket írt, tussal és ceruzával rajzolt, a karikatúra műfaját szerette. Felesége Thalhammer Eleonóra. Két gyermekük született, Zsolt 1955-ben, Erzsébet 1957-ben. Dorosmai Imre 2004. október 26-án hunyt el Sopronban

Dorosmai Erzsébet

(Arad, 1920-Buenos Aires, 1980)

Dorosmai János lánya Aradon született. Egy évet Aradon járt iskolába, majd Sopronba kerülve a négy polgári elvégzése után az Irgalmas Rendi nővéreknél kapott szakképesítést. Rajzait, a szakképzőben készített feladatainak vázlatfüzetét gondosan őrzi a család. Selyemre, tüllre készítette munkáit. A festészeti technikák közül az akvarellt és az olajfestést kedvelte.

Kermeszky Gáborhoz ment feleségül. 1944-ben kalandos és nehéz út során kerültek Dél-Amerikába, Buenos Airesbe. Egy gyermekük született, Éva.

Publikációja megjelent az Buenos Aires-i Magyarok lapjában.

Dorosmai Erzsébet

(Sopron, 1957-)

művésztanár, grafológus

Dorosmai János unokája, Dorosmai Imre lánya 1957. augusztus 27-én született Sopronban. Középiskolai tanulmányait a soproni Berzsényi Dániel Gimnáziumban végezte.

Tanítói képesítését a Győri Tanítóképző Főiskolán, rajztanári diplomáját a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Főiskolai Karán szerezte. 1997-ben a Magyar Iparművészeti Főiskola Vizuális- és Környezetkultúra szakán végzett. A soproni Berzsényi Dániel Evangélikus Gimnázium (Líceum) művésztanára, tanítványai hazai és nemzetközi pályázatok díjazottjai. Képzett grafológus, szakdolgozata témájaként a családkutatást választotta. Érdeklődő tanítványait rovásírásra is tanítja.

Írója és illusztrátora a „Keménysepről lett művészember avagy Storno Ferenc mesés élete” című múzeumpedagógiai kiadványnak, amely 2009 elején jelent meg.

Számos hazai és nemzetközi kiállításon szerepeltek munkái. Őrzi a család szellemi hagyatékát, elkötelezetten ápolja a kapcsolatot a határon túli magyarsággal, tanítványaival visszatérő vendég Erdélyben.

Gyermeke Ildikó.

Dorosmai Erzsébet

Forrás:

Adatközlő és a képek forrása: Dorosmai Erzsébet

További irodalom:

Romániai Magyar Irodalmi Lexikon. 1. köt.,A-F. Bukarest, Kriterion, 1981.

Új magyar Irodalmi Lexikon. 1. köt., A-Gy.

Becht Rezső: Dorosmay János (1886-1966). In.:Soproni Szemle, 1971. 25. évf. 4. sz. p. 282-285.

T.J.: Megyénk irodalmi hagyományaiból. Dorosmai János emlékezete. In.: Napló (Veszprém) 1986. ápr. 26.

T.J.: Dorosmai János emlékezete. In.: Magyar Nemzet, 1986. május 17.

Tölgyesi József: Dorosmai János emlékezete (1886-1966). In.: Soproni Szemle, 1987. 61. évf. 1. sz. p. 83-87.

Tölgyesi József: A Benedek család írói kapcsolata Dorosmai Jánossal. In.: Magyar Nemzet, 1985.október 1.

(mátyás): Soproni Szemle. In: Esti Hírlap, 1987. június 23.

Göde Lajos: Dorosmai János. In: Dorosmai János: Mesék, aforizmák. Sopron, Nagykőrösi Arany János Társaság kiadása, 1943.

Amatőr kutató: örmény szavakat fordít. In.: Esti Hírlap, 1972. szept. 11.

Bódi Ágnes: Az örmény nyelv soproni kutatója. In.: Kisalföld, 1981. febr. 7.

Perlov, Borisz; Vértessy György; Lükő Gábor; Juhász Péter; Dorosmai Imre; Henkey Gyula.

Válogatott magyar östörténetei tanulmányok .In.: Forrás különszáma, 1981.

Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona. Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1988. p. 71.

Bányainé Mezősi Adrienn: Líceumi tanárok kiállítása a soproni Hetvényi Lajos Ev. Diákotthonban. In.: Evangélikus élet. 63. évf. 11. sz. 1998. márc. 15. p. 5.

A művészet szeretetére tanít. In.: Nyugati Kapu, 4. évf. 144. sz. 2002. márc. 22. p. 6.

Külső hivatkozások:

Dorosmai Jánosról

http://hu.wikipedia.org/wiki/Dorosmai_János

<http://mek.niif.hu/03600/03628/html/d.htm>

<http://www.adasztevel.hu/tortenet/hiresek.html>

http://mult-kor.hu/kereses.php?submit_type=&q=dorosmai&submit=keres%C3%A9s

<http://w3.sopron.hu/intranet/kavehaz/Novella.htm>

<http://pasztortuz.adatbank.transindex.ro/?szerzo=319>

http://documente.bcucuj.ro/web/bibdigidit/periodice/cimbora/1923/BCUCLUJ_FP_P1519:923_002_022_p2.pdf

Dorosmai Imréről

http://hu.wikipedia.org/wiki/Szerkesztő:SFeri/Dorosmai_Imre

<http://mek.niif.hu/05900/05927/fulszoveg.html>

<http://epa.oszk.hu/01500/01575/00007/pdf/00007.pdfpage=15>

Dorosmai Erzsébetről

http://www.rovasirasforrai.hu/Kiadvanyok/2__Mas-szerzok.htmde

<http://www.tolnaart.hu/kiallitas/200210214.htm>

<http://cyberpress.sopron.hu/article.php?id=6251>

http://portal.sopron.hu/Sopron/portal/front_show?contentId=11384

http://www.sopron.hu/Sopron/portal/front_show?contentId=7879

<http://cyberpress.sopron.hu/article.php?id=4987>

Drobni Lajos, dr.

(Győr, 1885. október 26-Nagylózs, 1970. január 2.)

ügyvéd, országgyűlési képviselő

Drobni Lajos 1885. október 26-án született Győrben. Édesapja Drobni Antal, édesanyja Egry Ida, testvérei Ida, Ilonka, Antal, Irma és Margit.

Tanulmányok

A Pannonhalmi Szent Benedek Rend Győri Főgimnáziumában érettségizett 1903-ban, majd a budapesti és bécsi egyetemen folytatta tanulmányait. 1907-ben Budapesten jogi doktorátust szerzett. Az 1907-1911 között Bély János mellett, 1911-ben Perl Józsefnél volt gyakorlaton. 1912-ben Budapesten ügyvédi vizsgát tett, majd ügyvédi irodát nyitott Győrben. 1920. május 2-től szerepelt az ügyvédek lajstromában.

Katonai szolgálat

Az I. világháború kitörésekor a 4. sz. bosnyák-hercegovinai közös gyalogezredhez vonult be, számos ütközetben vett részt a tiroli és az isonzoí fronton. 1916. október 4-én a San Grado di Merna és Lokwice közötti ütközetben olasz hadifogságba került, ahonnan kilenc hónap múlva rokkantsere útján került haza. Felgyógyulása után mint tartalékos hadnagyot az Udinében állomásozó vasúti parancsnoksághoz osztották be, majd Győrött teljesített szolgálatot, mint a kísérő katonai osztag parancsnoka. 1918-ban leszerelt és Győrben folytatta ügyvédi tevékenységét.

Ügyvédi és politikai siker

Az ügyvédi kamara 1918. évi rendes közgyűlésén dr. Jerfy Géza titkár beszámolója „külön méltatta dr. Drobni Lajos ügyvédnek a katonák szabadságolása ügyében, és az ügyvédnymor megakadályozására az országos értekezlet számára kidolgozott javaslatát.” A közéletben a forradalmak alatt egyáltalán nem vett részt, azt követően viszont fokozott erővel vette ki részét az újjáépítés munkálataiból és a társadalmi megbízatásokból.

A Győri Ügyvédi Kamara 1920. január 26-i rendkívüli tisztújító közgyűlésén dr. Drobni Lajost megválasztotta a kamara titkárának, és a nyugdíjintézeti közgyűlésre kiküldött képviselőnek. Az 1920-as évektől tagja lett a városi törvényhatósági, a pénzügyi, jogi, kulturális és színházépítő bizottságnak. 1933. november 3-án az ügyvédi kamara rendkívüli közgyűlés keretében a felsőházi tagválasztáshoz elektorrá választotta, 1934. május 28-án megerősítette titkári tisztségében. 1935. június 16-án a királyi törvényszéken dr. Korn János elnök köszöntötte fel abból az alkalomból, hogy országgyűlési képviselői mandátumot szerzett. Győrben a pártonkívüli reformnemzedék egyik vezéregyénisége lett – reformnemzedék elnevezéssel illették azt az 1934-ben létrejött laza szerkezetű alakulatot, amely a Gömbösi Gyula reformprogramját támogató fiatalabb képviselőkből alakult.(1)

1937-ben csatlakozott az Egyesült Keresztény Párthoz.

Közéleti tevékenység

Parlamentari feladatai mellett Drobni számos győri egyesületnek vált meghatározó alakjává. Elnöke lett a Magyar Férfiak Szent Korona Szövetsége győri csoportjának, a győri Széchenyi Kaszinónak, alelnöke a Győri Aero Klubnak, tagja a Nádorvárosi Levente Egyesületnek, a Győri Olvasó Egyletnek, a Győri Csónakázó Egyletnek.

Az 1930-as években a Győri Kurir című politikai, társadalmi és közgazdasági hetilap főszerkesztője volt. Országgyűlési képviselőként támogatta a Győri Athletikai Clubot, melynek 5000 pengős tribünépítési

segélye második részletét, 2500 pengőt dr. Drobni Lajos közbenjárására folyósított a Tanács (OTT segély). A támogatás és adományok segítségével az 1933-ban felavatott vasbeton tribün tátongó alagsorát beépítették és öltözőket alakítottak ki.(2) Drobni Lajos 1938-tól elnöki tisztséget töltött be a Győri Képző- és Iparművészeti Társulatban is, részt vett többek között 1939. március 19-én a XX. jubileumi tárlat, 1940. november 14-én a XXI. Képzőművészeti szemle és 1941. december 7-én a társulat XXII. karácsonyi kiállításának megnyitóján.(3)

Anyagi megbecsülését tükrözi, hogy 1939-ben a győri járásbírószág legtöbb adót fizető ügyvédeknek egyike volt, 7500 pengős adóalappal.

Politikai döntés

1941-ben a vidéki kamarák képviselőjének választották abban a háromtagú bizottságban, amely az ügyvédi munkaalkalmak korlátozása és a közokirati kényszer kiterjesztése törvénytervezetének javaslatait és kifogásait továbbította, tárgyalta meg a törvényalkotóval. 1944-ben a kamara az 1210/1944. M. E. rendelet alapján 48 izraelita ügyvédet, 1 fő helyettes ügyvédet és 2 ügyvédjelöltet törölt az ügyvédek sorából. Ekkor már Drobni volt a kamara tiszti karának elnöke és továbbra is nyugdíjintézeti kiküldött.

Leszámolás

1945. júliusában kezdetét vette az ügyvédek igazolóbizottsági átvilágítása. Az igazolás alá vont ügyvédek névsora a „Szabad Győr” című lapban is megjelent. A politikai tisztogatás dr. Drobni Lajos személyét sem kerülte el. A baloldali sajtó szerint a győri jobboldali mozgalom haszonélvezője volt, aki a Levente Egyesület és az ügyvédi kamara elnöki minőségében szélsőségesen antiszemita viselkedést tanúsított, és az ő javaslatára zárták ki a zsidó ügyvédek a kamarából, még az országos rendeletek előtt.

Az igazoló bizottság 1945. október 19-én végleg eltiltotta az ügyvédi gyakorlattól, de a kamarából való kizárására csak 1950. május 30-án került sor.

Bár az izraelita ügyvédek „rendelet előtti kizárásának” vádja a levéltári kutatások alapján vitatható, tény, hogy Drobni országgyűlési képviselőként 1938. május 10-én „a társadalmi egyensúly hatályosabb védelméről” szóló törvényjavaslat vitája során egyetértését fejezte ki a zsidótörvény célkitűzéseivel és szorgalmazta a földtulajdon és a jövedelem „igazságosabb” megosztását. A győri

háztulajdonosok egyesületének elnökeként hangoztatott bolsevizmusellenes nézeteivel pedig esélye sem volt az új rendszerben.

Ügyével kezdetét vette az ügyvédség politikai alapú diszkriminációja, vele együtt számos kiváló jogász veszítette el személyi szabadságát és egzisztenciáját.

Utolsó évek

1956 októberében kivándorolt Argentínába. Felesége halála után, 1962-ben tért haza szülővárosába, ahol a törvénytörvények levéltári anyagának kutatását végezte.

Életének utolsó időszakát nagy szegénységben, a nagylózsi szociális otthonban töltötte, ahol 1970. január 2-án hunyt el.

Forrás:

Győri Életrajzi lexikon. 2., átd. kiad. Győr, Galgóczi Erzsébet Vár. Kvt., 2003. p. 83.

Horváth Sándor Domonkos-Tuba László: A Győri Ügyvédi Kamara története, 1875-2000. Győr, Győr-Moson-Sopron M. Ügyvédi Kamara, 2000. p. 64-84.

Magyar Országgyűlési Almanach, 1935-1940. p. 244-245.

Palatinus József-Halász Imre (szerk.): Győr szab. kir. városi és Győr-Moson-Pozsony k.e.e. megyei Fejek. Győr, Pohárnik Kny., 1931. p. 172.

Jegyzetek:

(1)Választástörténet – 1935. In: VoksCentrum honlapja

(2) A GYAC hiteles története IV. In: Kisalföld, 1993. január 29. p. 22.

Szanyó Ferenc: Húsz év: a Győri Athletikai Club történetéből. Győr, Baross Ny., 1940. p. 29.

(3)Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat, 1919-1944. Győr, Xántus J. Múz., 1999. p. 65, 73, 93-94.

Képek forrása:

1. Magyar Országgyűlési Almanach, 1935-1940. p. 244-245.

2. Győr szab. kir. városi és Győr-Moson-Pozsony k.e.e. megyei Fejek. p. 172.

3. A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat, 1919-1944. p. 65.

Külső hivatkozás:

http://www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/al935_40/244.htm

<http://mpgy.ogyk.hu/>

<http://www.vokscentrum.hu/valaszt/egyeb.php?mszkod=112701&evvalaszt=1935&jny=hu>

Enessey György

(Enese, 1756 - Enese, 1801. okt. 7.)

XVIII. századi történelmi író, Enese szülötte

Családja

Enessey György az enesei Enesey család tagja volt, mely még 1217-ben hozott létre birtokot a településen, II. András király adományaként. Az évszázadok alatt ez a birtok szolgált a család központjaként, több csatába innen indultak a férfiak, például: Enesey Ákos 1271-ben, Enesey Botys 1346-ban, Enesey István 1393-ban. Mindannyian a királyi seregekben harcoltak.

Gyermekkor, tanulmányok

Enessey György 1756-ban született Enesén, apja Enesey László, anyja Mesterházy Julianna. Protestáns nevelésben részesült, s a családtagok, ősök révén a hazafiasság szellemisége természetes volt számára. Feltételezések alapján a soproni evangélikus líceumban tanult, ahol széleskörű ismereteket szerzett a tudományok minden területéről, és tanult meg németül, latinul, görögül. Az iskola végeztével apja mellett gazdálkodott az enesei birtokon 1777-ig.

A tudós gazdálkodó

Az 1770-es évek végén már megfogalmazódott benne, hogy tudományos művek tanulmányozásával és írással szeretne foglalkozni. Az enesei gazdaság irányítása mellett rengeteget olvasott, kedvenc tudományágai a nyelvészet, filológia lett, de kedvelte a szépirodalmat és a történelmi témájú könyveket is.

1785 körül vette feleségül Káldy Juditot, akivel aztán öt gyermeket neveltek. A helyi közéletben is aktívan részt vett, 1790-től Győr vármegye táblabírája lett, és a bezi-enesei evangélikus gyülekezet első kurátorának is őt választották meg.

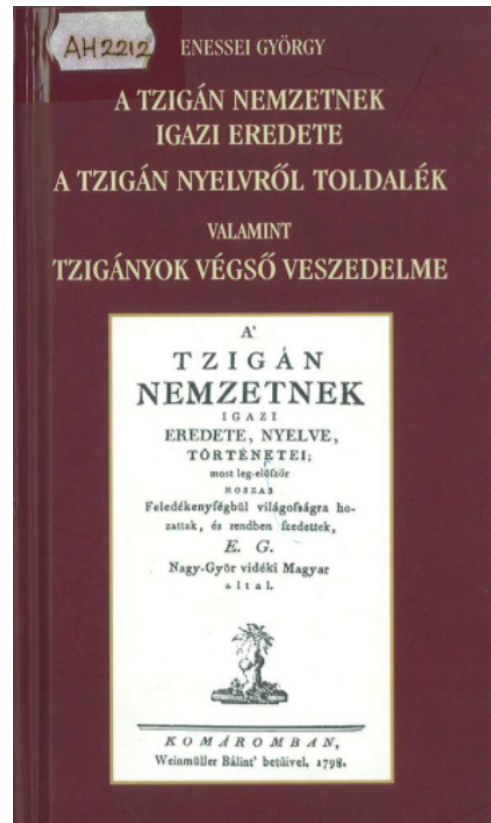
Az író

1790-ben a Komáromi Mindenest Gyűjteményben jelent meg első írása ami Péczely József művének ismertetése volt a magyar korona történetéről. Apropója az volt, hogy ekkor érkezett Győrbe a korona, a Bécs és Buda közötti útvonalon.

1791: A dicső magyar haza arany szabadságának visszaszerzésére és anyai nyelvének épülésére feljött magyarok csillaga: ebben a Budán megjelent művében már felfedezhető a felvilágosodás szellemisége, legfőbb témája a haza és nyelv kapcsolata.

1797-ben készült el az a kézirat, mely a „czigány nemzet” eredetéről, történetéről, nyelvről szól. Kinyomtatása Komáromban történt 1798-ban: A czigány nemzetnek igazi eredete... címmel.

1800: A tzigán nyelvről címmel készített kiegészítést az előző művéhez. Lényege, hogy a nyelv összetart egy nemzetet, és meg is különbözteti az egyes nemzeteket. A témát alaposan körüljárta nyelvészetileg, néprajzilag, vallásilag, és történetileg is kutatta a cigányságot.

1799: Antiquitates et memorabilia comitatus Jauriensis: gyűjteményes műve Győr vármegye régiségeiről, emlékeiről szól.

Ekkor írta Eneséről, az Enesey család történetéről szóló művét is, amely kéziratosan megmaradt: Conspectus Jurium possessionis Curialis Enesse... címmel.

Utolsó munkája is csak kéziratos formában maradt fenn. Ez egy Anonymusról írt tanulmány. 1801. október 7-én halt meg Enesén.

1826-ban a Tudományos Gyűjtemény 1826. X. 90. számában emlékeztek meg róla.

Forrás:

Gülch Csaba: Enesey György. In.: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár 1989. p.12-13

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái II. (Caban–Exner). Budapest: Hornyánszky. 1893.

Képek forrása:

KKMK Helyismereti Gyűjteménye

Eva Quittner (szül. Klein Éva)

(Győr, 1931-)

Győri származású, Ausztráliában élő festőművész

A második világháború alatt, 1944 tavaszán 12 éves korában családjával Auschwitz-Birkenauba deportálták, ahonnan egyedüli túlélőként tért vissza Győrbe. Későbbi férjével, a szintén győri származású Quittner Jánossal 1956-ban emigrált Sydney-be, ahol sikeres festőművész lett.

Önarckép

A győri Klein család

A nagypapa, Klein Henrik (1870-1939) vendéglős 1901-ben a Bástya utca 4. sz. alatt nyitott vendéglőt, majd a Bástya utca 7-9. sz. alatt, mely 1910-től 1939-ig működött. Tagja volt a Győri Polgári Körnek és az Ipartestületnek. Az első világháború alatt katonai szolgálatot teljesített. 1896-ban feleségül vette Feund Etelkát, házasságukból öt gyermek született, Andor, Ilona, Pál, Olga és Iván.

A legidősebb fiú, Andor (1897-1944/45) már fiatal korában érdeklődött az állatok gyógyítása iránt. Az első világháború idején állategészségügyi alhadnagyként szolgált a 9. lovas tüzérezredben és a 3. ulánus ezred kötelékében. 1921-ben elvégezte az állatorvosi főiskolát, majd magánpraxist nyitott a Kisfaludy utca 34-ben, később a Rónay Jácint utca 3. sz. alatt. A város közkedvelt állatorvosa volt. 1925-ben házasságot kötött Büchler Franciskával (1905-1944/45). Két gyermekük született, Józsi 1928. január 19-én és Éva 1931. február 17-én. A humanista beállítottságú édesapa részt vett a

Klein Henrik vendéglője a Bástya utcában

természettudományi társaság munkájában. 1942-ben behívták munkaszolgálatra, egy év múlva leszerelt, majd 1944-ben családjával együtt, mint megannyi győri zsidó vallású családot, Auschwitzba hurcolták.

A legidősebb leánytestvér, Ilona (1900-1944/45) Reichenfeld László kerékpár-kereskedőhöz ment feleségül, akinek a Vilmos császár út 5. sz. alatt volt üzlete.

A második fiú, Pál (1901-1944/45) fényképésznek tanult, műterme először a szülői házban a Bástya utca 7-ben volt, majd a Czuczor Gergely utca 24. számú ház udvarában rendezkedett be. Az 1920-as évek elején fogházbüntetésre ítélték és még sokáig rendőri felügyelet alatt állt, mert Bécsből behozott baloldali röplapokat vett át. Később csak a szakmájának élt. A második világháború vége felé munkaszolgálatra vezényelték, majd Mauthausenbe került, ahol negyvennégy éves korában meghalt.

Olga (1904-1944/45) egy biztosítási ügynökhöz, Krausz Lajoshoz ment feleségül.

A legfiatalabb Klein-fiú, Iván (1908-1944/45) kereskedelmi pályát választott. A Baross út 22. sz. alatti műszaki üzletét még az 1930-as években eladta a szomszédos Dobos cégnek és Budapestre költözött. Túlélte a zsidóüldözést és a főváros ostromát. A háború után még egyszer visszatért Győrbe, hogy Pali bátyja fényképész üzletét eladja.

A nagymama, Eta (1876-1942) férje halála után nem tudta tovább működtetni a vendéglőt. Andor fia téves halálhírére eldobta magát az életét 1942-ben, hatvanöt éves korában.

Klein Éva

A gondtalan gyermekkor

Klein Andor kisebbik gyermeke, Éva 1931. február 17-én született Győrben. A győri Rónai Jácint utca 3. szám alatti szépen berendezett háromszobás lakásban, jómódú zsidó polgárcsaládban élt, tiszteletre méltó szülők és imádott bátyja körében. Az antiszemitizmussal az elemi iskola utolsó évében találkozott első ízben, amikor iskolatársai közül többen kövekkel dobálták meg és szidalmazták a zsidó táraival együtt őt is. 1941-ben a numerus clausus törvénye alapján csak három zsidó származású lány kerülhetett be az Orsolyita-rendi apácák polgári lányiskolájába. Édesapja, mint a kolostor birtokának állatorvosa elintézte, hogy az egyik ő lehessen. A zárda falai között három boldog évet töltött. Jól tanult, mesét és verset írt. Mater Benedikta, a zárda legidősebb tanára már az első év elején felfedezte rajzkészségét és különleges figyelmet szentelt neki.

A kis Klein Évi

Baljós jelek

Csodálatos gyermekkorát az 1942-es nyár rendítette meg, amikor édesapját behívták Komáromba munkaszolgálatra, ahonnan Oroszországba vitték. A család az apa jövedelme nélkül rossz anyagi körülmények közé került, bátyja igyekezett munkájával a család gondjait enyhíteni. Egy nap katona állított be édesapjuk halálhírével, melyet a Klein-nagymama nem tudott elviselni és öngyilkos lett. 1943 nyarán kiderült, hogy az apa mégis életben maradt és hazatért Győrbe. Bár a szülők igyekeztek megóvni gyermekeiket a borzalmaktól, a család élete mégsem lehetett a régi. Egyre súlyosabb korlátozó intézkedéseket vezettek be a zsidók ellen Győrben is, a légiriadó-gyakorlatok egyre komolyabbá váltak.

A borzalmak kora

1944. március 19-én a németek bevonultak Magyarországra, Horthy kormányzó szabad kezet adott a hivatalos szerveknek a zsidókkal szembeni intézkedésekhez az április 28-i gettózásról szóló rendelettel Évi stabilnak hitt világa hirtelen rémálommá vált, amikor - csak azért, mert zsidónak született -, kirekesztetté vált imádott szülővárosában. Május 31-én este 8 óráig a Sziget városrészben kijelölt gettóba kellett költözniük, ahol hatan-nyolcan laktak egy szobában. Kleinék a Gálos házban kaptak helyet, de nem sokáig tartózkodtak ott. 1944. június 6-án hajnalban a szigeti gettót kiürítették, és a Győr határában lévő gyűjtőtáborba vitték őket. Június 11-én marhavagonokba terelték őket, Auschwitz-Birkenauba vezetett az útjuk. Ott először apjától és bátyjától kellett elszakadnia, örökre. A nőket Mengele szelektálta. Nagyanyját a halálra ítélt csoportjába, Évit anyjával hagyva a munkára küldötték közé válogatta. Pár hónappal később átszállították őket Reichenbachba, ahol a Siling fegyvergyárban kellett dolgozniuk. Tizenhárom éves volt, amikor anyjától is elszakították és magára maradt. Soha többet nem látta viszont szeretteit.

Március elején Silinget bombatámadás érte, egyre több érkezett a közeledő oroszokról. A női foglyokat a németek egy hegyi ösvényen át a Szudéta-alföldön lévő másik lágerbe terelték. Parschnitz külvárosában kellett lövészárkot ásniuk. Egy májusi napon visszavitték őket a táborba, rájuk zárták a kaput, a németek elmenekültek. Megérkeztek az oroszok és felszabadították a lágert.

A visszatérés

A Klein családból egyedül az akkor tizennégy éves Évi élte meg a háború végét. Viszontagságos úton, gyalog és vonattal, Pozsonyon és Komáromon át érkezett meg Győrbe. Az első nő volt, aki visszaérkezett a lágerből. Lakásukat időközben másnak utalták ki. A városházára kérelmet adott be lakásuk egy szobájára, az új bérlő, Kiss Lajos a régi gyerekszobát engedte át neki. A házmestertől néhány megmentett családi fényképet kapott, amit féltett kincsként őriz azóta is.

Az újrakezdés

Nem volt maradása a városban, Budapestre ment. Kivizsgálásra jelentkezett 24 kilósan a Szeretkórházba, ott tört ki rajta a tífusz. Gondos ápolásban részesült, egy év múlva gyógyult fel teljesen. Az elkövetkező éveket Budapesten töltötte. Új élet kezdődött számára, amikor megismerkedett Quittner Jánossal, aki pártfogója, barátja, majd társa lett az 1940-es évek végén. Ő kárpótolta mindenért, amit elszenvedett és segítette, hogy képes legyen új életet kezdeni. Négyéves kisfiával karján, a zöld határon át vándoroltak ki előbb Ausztriába, onnan Ausztráliába. Sydney-ben telepedtek le.

Végre boldog családi életet élhetett gyermekeivel és unokáival. Ausztráliában festő- és rajztehetségét művészi szintre fejlesztette. Sikeres kiállításokat rendezett és több albumot készített. Évtizedekig próbálta elnyomni, tudat alá szorítani a gyermekfejjel átélt borzalmakat. Aztán rájött, hogy hallgatásával feledésbe merülnek emlékei, meg kell osztania gyermekeivel és unokáival. Nekiült, és angolul megírta önéletrajzi regényét. Az emlékezés kavicsai című visszaemlékezésében nagyon szemléletesen és részletesen írja le a boldog gyermek éveket és az azt követő, szörnyű lágerélményeket, családtagjai elvesztését. A fájdalmas időszakról egyetlen szénrajzot készített „Utolsó pillantás anyámra” címmel. 2010. júniusában megözvegyült, az alkotómunka segítette át a nehéz időszakon.

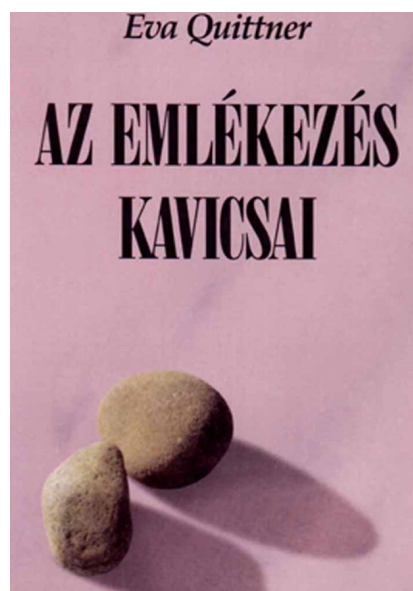
Irodalom:

Eva Quittner: Pebbles of Remembrance. Balmain, N.S.W., Kerr, 1993.

Eva Quittner: Az emlékezés kavicsai. Győr, Print-Tech Kft., 1996. 280 p., (4) t.

A Quittner család 2003-ban Sydney-ben

Könyvének magyar kiadása

További irodalom:

Diane Quittner, Eva Quittner: Eva Quittner: In Bloom, Paintings 1993-2007 . Roseville, N.S.W, Northwood Press, 2008. 120 p.

Diane Quittner: Eva Quittner in Bloom. The Beagle Press, 2008. 500 p.

Eva Hulley: The art of Eva Quittner. Balmain, N.S.W., Kerr, 1993. 128 p.

Riportfilm:

<http://www.abc.net.au/7.30/content/2008/s2292666.htm>

(Lejátszás: Windows Media Broadband)

Forrás:

Eva Quittner: Az emlékezés kavicsai. Győr, Print-Tech Kft., 1996. 280 p., [4] t.

Mónus Imre: Eva Quittner: Az emlékezés kavicsai. In.: Műhely, 1997. 4. sz. p. 87-88.

A legfiatalabb győri túlélő, Klein Évi. In.: Nagy István: Quiritatio - Sikoly: győri zsidó tragédia, 1938-1945. Győr, Győri Zsidó Hitközség, 2010. p. 294-296.

Alkotásait bemutató album

Képek forrása:

Nagy István: Quiritatio - Sikoly: győri zsidó tragédia, 1938-1945. Győr, Győri Zsidó Hitközség, 2010. p. 164.

<http://www.gyorjewish.org/>

(Quittner Eva collection .)

Külső hivatkozás:

<http://www.gyorjewish.org>

<http://www.abc.net.au/7.30/content/2008/s2292666.htm>

http://openlibrary.org/books/OL16965097M/Eva_Quittner

<http://arts.monash.edu.au/jewish-civilisation/resources/holocaust-memoirs/link.php?id=322>

<http://www.c3.hu/~eufuzetek/en/eng/16/index.php?mit=quittner>

Eőry Endre

(1936-2007)

pedagógus, helytörténész, a Rábapatonai Pávakör alapítója

Családi indíttatás

1936 novemberében született, a Győr-Moson-Sopron megyei Kisbaboton kereskedő családba. A zene iránti fogékonysága, tehetsége már gyermekkorában megmutatkozott, zenét szerető és művelő szülei mellett már négy évesen meg tanult hegedülni.

Gyakran játszott társaival saját kezűleg készített hangszeren. A zene mellett a természet szeretetét is a családjából hozta, a Marcal és a Rába környéke lett örök szerelme.

Tanulmányai

Elemi iskoláit a kisbaboti evangélikus népi iskolában kezdte, de utolsó évét 1952-ben már a győri Kossuth Lajos Általános Iskolában járta. Ebben az évben az államosítással a családtól elvették az üzleteiket. Kereskedő gyerekként osztályidegennek minősítették, így hiába volt kitűnő tanuló, egyetlen gimnáziumba sem vették fel. Végül a győri Állami Tanítóképzőbe nyert felvételt, ahova énekhangjával sikerült bejutnia, 1952 és 1956 között folytatta itt tanulmányait.

Ezzel párhuzamosan 1950-53 között végezte a győri Állami Zenekonzervatóriumot. Oboázni, hegedülni, zongorázni is tanult.

Tagja volt a képző kórusának, diáktársaival zenekart alapított. Sikerei voltak a sport területén is, több sportágat is kipróbált. Diplomázása előtt tanítási versenyt nyert, ám hiába jelentkezett az egri tanárképzőre, osztályidegensége itt is akadálynak számított.

1956-ban Újránaforra került tanítási gyakorlatra. 1958-tól a Népművészeti Akadémiát végezte, hogy művészeti előadói állást tölthessen be, ám időközben rájött, ez a tevékenység nem neki való.

Ezután Nyalkán lett iskolaigazgató, megnősült, majd Pannonhalmán művészeti igazgatói állást töltött be. Közben elvégezte Pécsen a biológia-földrajz szakot.

Rábapatonona

1965-ben kapott pedagógusi állást Rábapatonán, és végleg itt telepedett le. Már a tanítás mellett kezdte kutatni, gyűjteni Rábapatonona történetét, néprajzi emlékeit, hagyományait. 1971-től 1985-ig a helyi művelődési ház vezetője lett.

Tanítói, népművelői és zenész munkája összefonódott, közéleti tevékenységével sikerült az egész falut megmozgatnia, egy-egy alkalom, ünnepség kedvéért.

Így csatlakozott Rábapatonona is 1970-ben a „Röpülj Páva” mozgalomhoz, az ő szervezésében, és alakult meg a helyi Pávakör, ami 1970 és 1987 között működött Eőry Endre vezetésével. Ezzel az első hagyományörző csoporttal a régi falubeli hagyományokat akarták megmenteni, továbbadni, szerepléseikkel népszerűsíteni.

Néprajzi munkái kapcsán került barátságba Dr. Barsi Ernővel, akivel közös munkálkodásuk eredményeként született meg 1973-ban a „Rábapatonona hagyományaiból” című mondókákat, dalokat, népi játékokat tartalmazó gyűjteményes kötet.

A Pávakör rendszeres fellépései között voltak olyan kuriózumok, mint pl.:

1974 „Szóljatok regölők” felvétel a Magyar Rádióban.

1976 „Daloló, muzsikáló tájak” felvétel a Magyar Rádióban.

19... „Csepű, lapu, gongyola” című műsor a Magyar Televízióban.

1977 Balatoni Nyári Egyetemen való fellépés.

1978-tól a győri járás Művelődési Osztályának szakreferense lett.

1985-től visszatért a pedagógusi munkához, vezette az iskolai énekkart, és létrehozta a második generációs Pávakört iskolásokból 1988-96 között.

1991-től részt vett a Bilibáncs Népi Hagyományőrző Tábor és Fesztivál szervezésében.

1993-tól a „Molnár Ferenc Hagyományőrző Alapítvány” elnöke lett.

1997-ben vonult nyugdíjba.

1997 és 2005 között a nyugdíjas Pávakörrel még többször fellépett, azonban súlyos betegség következtében 2007 októberében elhunyt.

Temetésén jó barátja Dr. Barsi Ernő is búcsúztatta.

Kitüntetései:

1984. augusztus 20.: „Szocialista Kultúráért” kitüntető jelvény művelődési minisztertől

1986: Kitüntetés Rábapatona hagyományainak feldolgozásáért.

1993: „Pro Urbe Emlékplakett”

1996: június 6. „Pedagógusi Szolgálati Emlékérem” oktatási minisztertől.

200.: „Aranydiploma”

2007. augusztus 20.: „Rábapatona Díszpolgára” oklevél

Emlékezete

Rábapatonán „Tájházat” hoztak létre emlékére, ahol tabló hirdeti munkásságát.

Tovább él az egykori Pávakörösökben és az évenként megrendezett Bilibáncs Fesztiválban is. A rábapatonai Molnár Ferenc Hagyományőrző Alapítvány és a helyi művelődési központ közös szervezésében Eöry Endre tiszteletére regionális népdaléneklési emlékversenyt rendeznek évente.

Forrás:

Sok fény maradt utánuk. Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében. Hungaro-Dalton Pedagógiai Innovációs Egyesület, Győr, 2009.

Burján Imre: Fejezetek Rábapatona történetéből. Rábapatonáért Közhasznú Egyesület, Rábapatona, 2009.

Gülch Csaba Hagyománymentés dallal, hegedűvel Kisalföld, 0133-1507. 62. évf. 247. sz. (2007. okt. 22), p. 6.

Külső forrás:

http://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/eory_endre_nepdaleneklesi_versenyt/2180672/

<http://hu.wikipedia.org/wiki/R%C3%A1bapatona>

<http://www.rabapatona.hu/index.php>

Ecker János

(Győr, 1788. okt. 6. - Győr, 1852. okt. 4.)

kereskedő, városi tisztviselő

Ecker János az egykori és a mai ember is színházpártoló tevékenységéről és naplójáról ismeri. A városért több mint 4 évtizedes munkássága alatt rengeteget tett.

Katona évei

1809-ben a német polgári őrség hadnagyává nevezik ki, fontos megbízással, futárszolgálatot teljesített.

Munkássága

„Kereskedő, városi tisztviselő. Az ipar és kereskedelem fejlesztése mellett részt vett Győr színházi és zenei életében.

A győri német színtársulat az ő fordításában adta elő 1846-ban Czakó Zsigmond Végrendeletét. 1823-tól 1852-ig vezetett német nyelvű naplójának 1847-től 1850-ig terjedő része kéziratban fennmaradt. Ugyancsak kéziratban maradt Theaterkritik c. színházi naplója, amelyben 1841-től feljegyezte a győri színházi és zenei eseményeket.

Ménfőn volt nyaralója és pincéje, ahol többek között vendégül látta Anton Rubinstein zongoraművészt és Eduard Heindl bajor fuvolaművészt 1947-ben. Nevét utca is őrzi Ménfőcsanakon.”¹

Az egykori és a mai ember is színpártoló tevékenységéről és naplójáról ismeri. A városért több mint 4 évtizedes munkássága alatt rengeteget tett.

1809-ben a német polgári őrség hadnagyává nevezik ki, fontos megbízással, futárszolgálatot teljesített.

Szülei

Ecker János vaskereskedő és Payer Magdolna 1787 elején vándoroltak be Moson városból, és lettek győri polgárok. 1788. október 6-án már Győrben született meg az ifjú Ecker János. Vagyoni állapotuk megengedhette, hogy kiváló nevelésben részesüljön, német anyanyelvén kívül jól tudott magyarul, és jártas volt a latin nyelvben is. Foglalkoztatta a német irodalom, és a természettudományok.

A győri bencés gimnáziumba járt, osztály- és évfolyamtársa volt Kisfaludy Károlynak.

1808-ban édesapja halála után betársul édesanyja mellé a vaskereskedésbe, és felveszik a polgárok sorába. A nádor futárjaként két ízben, fontos iratokkal áttöri a franciák harcúterét, a kismegyeri csata időpontjában.

1802-ben a ménfői szőlőhegy oldalában már állt az édesapja által építtetett nyaraló, és a hatalmas téglapince.

1809. június 13-14 közötti éjszakán Colbert és Montbrun csapatai innen indultak a kismegyeri csatába. A tágas pincében és villában garázdálkodtak a francia megszállók, nem is sejtve, hogy milyen értékek közt voltak. Ecker János anyai részről való nagybátyja Payer Tádé herzenburgi apát, a francia sereg elöl menekülve, Ménfőre hozta az apátság kincseit, és Ecker János falaztatta el őket a tágas pincében. Az apát a francia veszedelem elmúltával unokaöccsének ajándékozott a kincsekből két gyémántköves gyűrűt, és egy gobelinféle tapétát emlékül.

Tevékenységei

A városi közvilágítás szervezője, otthonában meteorológiai megfigyeléseket végez, a pesti, bécsi, pozsonyi lapok első győri tudósítója, a város útfelügyelője 12 évig társadalmi megbízással, a győri külső tanács tagja, a város színügyi megbízottja, 1833-ban a Színház-Szépítő Egyesület megalapítója volt.

„A város szolgálatában szorgalmazta a folyók szabályozását, a tűzbiztonsági intézkedéseket, egy népliget kialakítását, pártolója volt a szociális, egészségügyi törekvéseknek, ellenzője volt az 1840-es években a Tűztorony lebontásának, e sokrétű munkássága mellett 29 évig rendszeresen naplót írt a városa eseményeiről.”

Hasonló színházi krónikával kevés város dicsekedhet, mint Győr- ez volt az Ecker „Theaterkritik”. Sajnos Győr város híres emberei között még sem találjuk.

Legszívesebben ménfői nyaralójában és szőlőjében szeretett pihenni. Ott töltötte idejét kedvenc állatai körében. Volt mókusa, kanárija és kígyója. A kígyó híres állat volt Győrött. Kedvelte a macskákat, kedvenc kandúrját 1848-ban Jelasics katonái pusztították el.

Nagy borszakértő volt, ménfői bora híres volt.

A színházon kívül, zenebarát is volt. Sok hangszerhez értett, de kedvence a cselló volt. A zene révén ismerkedett meg Sztankovics János püspökkel, a nagy művészetpártolóval. A püspök csalta el a híres művészeket Győrbe. Így látogatott el Győrbe Liszt Ferenc, Johan Strausz, Rubinstein Antal, Eduard Heindl. Ecker János házában megfordult Liszt Ferenc, Rubinstein Antal zongoraművész és Eduard Heindl bajor fuvolaművész is. Ez utóbbi két művész, látogatást tett, a ménfői szőlőben is.

1841-től haláláig külön színházi naplót vezetett Theaterkritik néven. A győri színháznak nem csak krónikása volt, de több darabot le is fordított magyarra, és mint rendező is tevékenykedett.

1849-ben egyik darabját Sopronban adják elő, feltehetően álneven. 1821-től a város színügyi megbízottja.

1809-ben a franciák, istállót csináltak a színházból, nagyobb renoválás az épületen

1838-39-ben történik, de sajnos az 1850-es nagy árvíz a színházat is elönti. A meg rongálódott színház kijavítására Ecker János telekbíró is kapott megbízást a városi tanácstól. A rossz állapot miatt Ecker János egy másik helyen új színház építését szorgalmazta, de ezen terve ekkor még nem valósul meg.

A trieszti tűzbiztosítási ügynökség győri vezetője lett, minden tűz- és vízveszedelemnél a helyszínen volt, irányította a mentési és tűzoltási munkákat.

A városnak ekkoriban nem volt jó ivóvíze, a tanács megbízásából artézi kutat fúratott a piactéren, de nem lett eredményes, ezért 1836-ban a kutat betemették.

„A színházzal és tűzoltással kapcsolatosan maradt fenn Ecker Jánosról az alábbi emlék: 1842. szept. 15-én pánik tört ki a színházban. A Gusztav Adolf c. darabban az egyik színésznőnek - Blitzner kisasszonynak – ruhája közel került a rivalda lámpájához, tüzet fogott és a színésznő lángokban állt. A közönség sikoltzott, miközben Ecker felugrott a színpadra, magához ölelte a jajgató hölgyet és úgy oltotta el kezeivel a tüzet. Nagyobb kár nem történt. Ecker János hólyagos tenyérrel visszatért a helyére, folytatni lehetett az előadást.”

Óriási népszerűségének köszönhető, hogy 1829-ben a városi tisztújításkor a külső tanács szónoknak, szószólónak választotta. 12 évig viselte a 60 főből álló tanács (külső tanács) elnöki méltóságát. Részt vett 1839-ben a bécs-győri vasútvonal helyszíni bejárásán.

1850-ben Döry Gábor főispán által összehívott „tanácskormány” reform esetére Ecker Jánost kívánta polgármesternek. Ecker János ez ellen tiltakozott.

Pihenés képen mindig a ménfői szőlőt, nyaralót választotta. Barátaikat szívesen vendégelte meg itt. Szívesen vizsgálta teleszkópjával a Marsot, és pöfékelve figyelte a napfelkeltéket. Szerették a

helybéliek a „furcsa” eszközökkel rendelkező öreg urat, de a nyaralóba és a szőlőbe kevés helybéli jutott be.

1842-ből maradt fenn alaprajz a nyaralóról és a pincéről, amin látható a birtok formája, és az azt körülvevő erdős terület. A szőlőbirtok Ménfő és Csanakhegy határig terjedt. Hivatalos tevékenységein kívül, néhány társadalmi egyesület tevékenységében is részt vett. Tagja volt az Olvasó Egyletnek, választmányi tag volt a Győri Első Takarékpénztárnak, közreműködött a Védegyletben, tagja volt az 1846-ban alakult a Férfidalárda egyletnek is.

Ecker János lejegyezte a 1848-as forradalom győri eseményeit is. Inkább a Széchenyi vonalat követte, nem Kossuthét.

1836-ban Győr város díszpolgárává választotta Széchenyi Istvánt.

1848. október 3-án reggel a tűztoronyból figyelte távcsövével, a közlő Jelasics sereget. Délután öt órakor, a horvát csapatok megjelenése után, hogy tájékoztassa gróf Zichy Ottót és nemzetőreit, a helyzetről és az Állandó Bizottság álláspontjáról.

1849. június 28-i eseményeket is rögzítette Ecker János, leírta az osztrák csapatok támadását, és Ferenc József császár győri bevonulását.

Ecker János Győr városának azzal tette a legnagyobb szolgálatot, hogy naplót vezetett 1823-1852-ig. Néhány befolyásos embernek köszönhetően, a naplók egy részének el kellett pusztulnia, féltek Eckertől és az általa leírtaktól. Oka az volt, hogy leírta néhány család házassági bonyodalmát, és a családok vagyonszerzését is.

„A naplót a győri Duna utca 130. alatti, emeletes, erkélyes lakásában vagy a ménfői nyaraló kisházában írta.”

Sok drága műszer és könyv is volt a birtokában. Az angol távcsövet, még Görgey Artúr is használta győri tartózkodásakor.

1852. október 4-én halt meg vesebajban, két nap múlva lett volna 64 éves.

A városnak adományozott:

1 glóbuszt,
1 planetáriumot,
egy nagy díszmunkát,
22 negyedréti könyvet,
20 nyolcadréti kötetet.

Négy gyermeket hagyott hátra, Eduárd fia kasznár volt Tatán, az Eszterházy birtokon, Ignác fia az 57. gyalogezred őrmestere. Lányai Magdolna (Schaeffer Jakabné) és Matild (Hohl Lénárdné) férjezettek voltak. Felesége Kletzár Anna (egy Csehországból ideszármazott posztógyáros lánya) 1827-ben fiatalon meghalt. Özvegyemberként nevelte fiait, a lányokat az anyai nagyszülők nevelték.

1836-ban édesanyja is meghal, aki a fiúk nevelésében volt a segítségére. Az osztozkodás miatt négy gyermeke az apai vagyont elárverezteti. A ménfői szőlő és nyaraló Magdolna lányának jutott. A ménfői házban, hosszú időn át őrizték az Ecker – hagyatékot. Az épület Ménfő egyik legrégebbi épülete, a pince a legnagyobb pincéje.

Győr- Ménfőcsanakon az új lakótelepen utca őrzi Ecker János nevét, de ma már kevesen ismerik, és tudják érdemeit.

Forrás:

Tanulmányok Ménfőcsanak történetéből/szerk. Borbély János; kiad. Győr-Ménfőcsanak Önkormányzatának Testülete., 1990.,45-53. old.

További forrás:

Németh Lilla: Ecker János, a reformkor haladó gondolkodású győri polgára, 2009

Bokor Veronika: Ecker János élete, 198?

Józsa Anna: A ménfőcsanaki Ecker-villa : a polgári életforma megjelenése falusi környezetben, 2010

Külső forrás

www.menfocsanak.hu/hires_emberek.htmecker

Érsek Imre

(Mosondarnó, 1870-Csongrád, 1967)

kántortanító, tűzvédelmi felügyelő, Szigetköz helytörténésze

Gyermek- és ifjúkora

Már apai nagyszülei Érsek József és Hábereiter Anna, valamint édesapja, Érsek József és édesanyja, Csizmadia Anna is Darnó községben élt. Szülei 1882. október 3-án házasodtak össze. Édesapja a Günther-majorban a tulajdonos bérlő, Günther Adolf intézője volt. Itt is lakott a kilencgyermekes család egy szobakonyhás lakásban. A kis Imre harmadik gyermekként, elsőszülött fiúként érkezett a családba 1870. november 5-én. A szigetközi táj csodálatos, titkokat rejtő világot jelentett számára, mely egész életére rabul ejtette.

A katolikus elemi iskola első három esztendejét Darnón, id. Farnady István kántortanító szeretetteljes irányításával végezte. Már ekkor kitűnt tehetségével, minden idejét olvasással töltötte.

1900-ban a magyaróvári Majrok városrészbe költöztek. A piarista gimnáziumban 1907-ben kitűnő eredménnyel leérettségizett. Felvették a Győri Királyi Katolikus Tanítóképző Intézetbe, a képző kollégiumában, az „Isten Szeme” internátusban lakott.

1911-ben, kezdő tanítóként sikeresen pályázta meg az újonnan létesített novákpusztai iskola tanítói állását. A Mauthner-birtok uradalmi tanítójaként a törvény szerint megállapított fizetése mellé lakást és tüzelőt is kapott. Ennek fejében az esti fejes ellenőrzése és nyilvántartása is feladata volt. A nehéz sorsú gyerekeket kezdetben saját könyveiből tanította.

Később rövid ideig Ásványra került, onnan hívták be 1914-ben póttartalékos katonai gyakorlatra. Az ígért két hét helyett az első világháború négy évét kellett végigszenvednie. Közben 1916-ban kapott szabadsága alatt házasságot kötött Staindl Jolánnal, egy magyaróvári malombérlő lányával. Katonai élményeiről naplót vezetett, mely alapul szolgált az „Egy póttartalékos naplója” című könyvéhez.

1918 novemberében indult haza Odesszából. Több háborús kitüntetést kapott. 1919. január elsején gyalog ment Püskire, hogy a meghirdetett kántortanítói állásra jelentkezzen. A község előljárói több jelölt közül őt választották Kisbodakra, ahol nyugdíjazásáig rendkívül sokoldalú tevékenységet folytatott.

Tanítói és társadalmi tevékenysége

Tizenhárom évig egyedül látta el a község 90-100 gyermekének oktatását, osztatlan osztályban. 1932-től kapott engedélyt másik tanító felvételére, kollégája Frantz Erzsébet lett.

Érsek Imre nagy hangsúlyt fektetett a testnevelés fejlesztésére és a környezet megismerésére, megye- és országjáró kirándulásokat szervezett, kollégájával és feleségével kulturális programokat rendezett, színdarabokat tanított be, tanfolyamokat tartott. Létrehozta és gondozta a község első könyvtárát, ahol gyakran tartott bemutatókat és

Tanterem Kisbodakon (1930 körül)

előadásokat a Mosonvármegyei Általános Tanítóegylet részére, melynek vezetőségi tagjává választották.

Kezdeményezte a kisbodaki tűzoltótestület újjáalakítását, melynek parancsnoka lett. 1922-1930 között járási tűzrendészeti felügyelőként tevékenykedett. Kiépítette a járási tűzoltó testületek hálózatát, elindította a járási és kerületi tűzoltó versenyek hagyományát. Működése alatt tűzoltó kutakat létesítettek, tűzoltó szertárakat építettek, fejlesztették a felszereléseket. Szolgálatáért az I. Ferencz József Tűzoltói Díszérmével tüntették ki.

Érsek Imre kiváló gazdálkodó is volt. Nagy érdemeket szerzett a zöldségfélék, különösképpen a paprikatermelés meghonosításában a Szigetközben.

Ő vezette be a falvakban a hasura-gazdálkodást, a náddal fedett melegágyak gyakorlatát. 1935-ben megalakította a Szigetközi Termelő-és Értékesítő Szövetkezetet.

Szorgalmazta a remetei hajókikötő létesítését, mely Gallasz Rudolf országgyűlési képviselő

közbenjárására 1933 májusára meg is valósult. A dunai hajóközlekedéssel országjáró hajós kirándulásokat

szervezhetett és megoldódott a Szigetköz terményeinek nagybani értékesítése. Fűzfa kosarakba csomagolva, hajóval szállították a messzi piacokra a paprikát, paradicsomot, káposztát, hagymát, gyakran Bécsig is eljutottak.

A nyugdíjba vonuló kiváló tanító búcsúztatását 1956. október 7-én tartották, de nem sokáig élvezhette a nyugdíjas éveit, a forradalomban való részvétele miatt el kellett hagynia szeretett faluját. Feleségével Hedvig nevű lányához költözött Csongrádra. Itt hunyt el 1967. november 4-én, sírhelye a csongrádi temetőben található.

Tűzoltó szerelőverseny Kisbodakon (1923)

Írói, publicisztikai munkássága

Szigetköz patrónusa és szószólója volt. Írásait leggyakrabban a „Mosonvármegye” című lapban publikálta. 1922-től 1944-ig összesen 151 cikke jelent meg, témái leggyakrabban a tűzoltás, a Duna menti kikötő ügye, iskolai- és gazdaiállítások, a Szigetköz helyzete és helytörténete, szövetkezeti mozgalom, tanítóság helyzete, árvizek, árvízvédelem, háborús hősök.

1923-ban a Faluszövetség országos pályázatán második díjat nyert a „Szigetköz községeinek története” című munkája.

1924-ben, 1925-ben, és 1926-ban Szücs Ferenc szerzőtársával népi naptárt szerkesztett „Szigetközi Naptár” címmel.

A Mosonmegye című napilap 25. évfordulójára kiadott emlékkönyvben 8 oldalas tanulmánya jelent meg „A mi magyarjaink címmel.

Több pályamunkája nyert el I. helyezést a tanítóegyesület irodalmi pályázatán

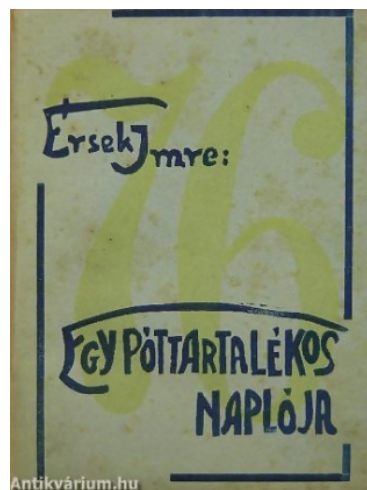
Művei:

Egy póttartalékos naplója : egy 76-os póttartalékos világháborús élményei. Magyaróvár, Keresztény Nyomda Részvénytársaság, é.n. 219 p. (Tart.: Győrött, Sopronban, Boszniában, Szerbiában, Zágrábban, Otthon, Bécsben, Galícia. Másodszor a fronton, a lebergi kórházban, Lubien-Wielk, Újra Bécsben, Újra otthon, Örkényben, Bécsben a tiszti tanfolyamon, Mint zászlós az első századnál, Románia. Harmadszor a frontra, A Buzeu-Szeret partján, A mobilei-miresei kórházban, Pitestiben, Újra a lövészárokban, Szabadságon, Odessza, Utazás haza.)

Szigetköz története : községeink eredete. Magyaróvár : Mosonvármegye Nyomda, 1924. 55 p. Kis tükör a szigetközi községek tűzoltóságáról. In.: Karácsony István: Segítség helytörténeti vetélkedők szervezéséhez. Darnózseli : Karácsony István, (2000). fol. 104-112.

A mi magyarjaink. In.: Ruff Andor: Mosonvármegye emlékkönyve. Magyaróvár, Mosonvármegye Nyomda, 1928. p. 81-88.

Kis tükör a szigetközi községek tűzoltóságáról. In.: Karácsony István: Segítség helytörténeti vetélkedők szervezéséhez. Darnózseli : Karácsony István, (2000). fol. 104-112.

Háborús naplója (1914-18)

Az utókor emlékezete

A darnózseli Szigetköz Általános Iskola 1992 óta évente megrendezi emlékére az „Érsek Imre Tűzvédelmi Emlékversenyt” 10-12 szigetközi iskola részvételével.

2001-ben a mosoni és óvári tűzoltóság megalakulásának 125. évfordulóján a mosonmagyaróvári Városi Tűzoltóság tablót állított össze Érsek Imre relikviáiból Emléktábla örzi nevét a dunaremetei egykori hajó kikötő helyén.

2002-ben Érsek Imre tiszteletére emléktáblát avattak a Darnózseli katolikus temető kápolnájának falán.

Cserkészcsapat raja örzi nevét Darnózselin: 70. Sz. Széchenyi István Cserkészcsapat Érsek Imre raja

Iskolai szakkör viseli nevét Darnózselin: „Érsek Imre” Honismereti Szakkör

Emléktábla Dunaremetén

Forrás:

„Érsek Imre” Honismereti Szakkör, Darnózseli. In.: Segítség helytörténeti vetélkedők szervezéséhez. Darnózseli : Karácsony István. (2000). fol. 145-160.

Karácsony István: Érsek Imre : 1890-1967. In.: Sok fény maradt utánuk : jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében. (Szerk. Kallós Károlyné, Gönczöl Lászlóné). Győr : Hungaro-Dalton Pedagógiai Innovációs Egyesület, 2009. p. 77-82.

Karácsony István: Érsek Imre : "Szigetköz méltatlanul elfeledett polihisztora". In: Moson Megyei Műhely, 14. évf. 2011/1. sz. p. 89-92.

Emléktábla Darnózselin

Karácsony István: Ki volt Érsek Imre? In.: Segítség helytörténeti vetélkedők szervezéséhez. Darnózseli : Karácsony István. (2000). fol. 97-103.

A Szigetköz szerelmese. In.: Kisalföld, 057. 192. (2002. aug. 17.) p. 14.

Timaffy László: Néptanítók a Szigetközben. In.: Hogyan tovább? A Győr-Moson-Sopron megyei pedagógusok lapja. Győr, Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Intézet, 1996. 2. sz. p. 11.

Darnózseli emlékezett. In.: Kisalföld, 057. 265. (2002. nov. 14.) p. 7.

Dunaremeteikrónika. 2. évf. 4. sz. 2009. augusztus. p. 5.

Tuba László: A Mosonvármegyei Általános Tanítóegylet története, 1871-1941. Győr: Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár, 1974. p.

Kimlei Péter, Tuba László (szerk.): Moson megyei életrajzi lexikon. Mosonmagyaróvár : Huszár Gál Városi Könyvtár, 2006. p. 50-51.

Képek forrása:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Fájl:Darnózseli-Érsek_Imre_emléktáblája.JPG

Kallós Károlyné, Gönczöl Lászlóné (szerk): Sok fény maradt utánuk : jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében. p. 77-82.

<http://www.antikvarium.hu/ant/book.php?konyv-cim=egy-pottartalekos-naploja&ID=292507>

Külső hivatkozás:

<http://www.hgkmozar.hu/images/pdf/ersek.pdf>

http://www.kisalfold.hu/mosonmagyarovari_hirek/erdemkereszt_elismeres_/1142465/

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_kisebbsgek/2009/nemetek/Kimle/Fejezetek_kimle_multjabol/pages/014_Adalekok_Magyarkimle.htm

<http://www.hungarianarmedforces.com/kozlony/1944/5/83.jpg> (31. sz. Honvédségi közlöny, 1944. júl. 20. p. 583.)

Fehér János, dr.

(1932. nov. 23. - 2010. máj. 28.)

orvos, belgyógyász, gasztroenterológus

Családja

Apai és anyai szülei, nagyszülei Kisbaráthoz (Győrújbaráthoz) kötődnek. A Fehér család birtokában kicsi, létszámában nagy gazdálkodó család volt. Apai nagyapja 1924-ben meghalt, ekkor édesapja mindössze 21 éves volt és a kilenc gyerek közül a legkisebb még csak két éves. Édesanyjának még három testvére volt. Fehér János, Fehér Gyula és Bilácz Erzsébet elsőszülött fia, hat testvére volt. Gyula öccse 3 évvel volt fiatalabb nála, a mosonmagyaróvári egyetemre járt. Ott volt az 1956-os mosonmagyaróvári sortűznél, megmenekült külföldre távozott. Erzsébet húga aki szintén orvos, az anatómia professzora, az Anatómiai Szövettani és Fejlődéstani Intézetben. 1958-ban került az egyetemre, gyermekgyógyásznak készült, mégis inkább a kutatást választotta. Mivel korábban is az anatómiai intézetben végzett tudományos kutatói diákmunkát, maradt az intézetben, kandidált – a vegetatív beidegződéssel foglalkozik. Munkája kapcsolódott a bátyjéhez: a máj és epehólyag beidegződéseinek vizsgálata, a májbiopszia, az egyéb szövettani vizsgálatok, az antioxidánsok hatásának elemzése mind Fehér János választott szakterületének részei. József lakatos, vízvezeték-szerelő, Győrújbaráton él. Mihály 1944-ben született, közgazdász, a pécsi egyetem címzetes docense, bankszakmában dolgozik. Ernő kőműves, hőtechnológus szintén Győrújbaráton él. István vegyészmérnök, közgazdász.

Tanulóévek

Fehér János 1939-ben kezdett iskolába járni, amely osztatlan iskola volt. Mivel a matematika tudása kiemelkedő volt, Jámbor Vilmos tanító és Pinezics Rezső esperes plébános biztatta szüleit a taníttatására. 1944-ben apját elvitték katonának, ekkor anyjára és ránehezedett a család fenntartásának terhe. János ebben az évben fejezte be az ötödik elemi. Anyja és a plébános a papi pályát szánták neki, a választás a győri bencés gimnáziumra esett. Egy falusi tehetségkutató versenynek köszönhetően ösztöndíjas lett. 11 éves korában került a győri bencésekhez és a Rákócziánium internátusában 1944 szeptemberében. Októberben megszakadt a tanítás a háború miatt. Az esperessel otthon vették át a gimnázium első osztályának anyagát. 1945 áprilisában folytatódott a tanév. 1948 nyarán államosították az iskolát, a bencéseknek el kellett hagyniuk a rendet. A katolikus egyház a felsősöknek felajánlotta, hogy a papnevelésben, a teológiai főiskola mellett gimnáziumot létesít nekik. Ezt hivatalosan nem fogadta el a kormány, de nem is tiltotta – félig-meddig illegálisan működött a gimnázium. Németet, latint és ógörögöt tanultak, ami a későbbiekben hasznosnak bizonyult. 1951-ben megszüntették az illegális gimnáziumot és Fehér János a győri Révai gimnáziumba került. Így mindkét iskola saját egykori diákjaként tartja őt számon. (A matematika érettségi feladatmegoldása annyira egyedül volt, hogy egy matematikai szaklap le is közölte!) 1952-ben kezdte meg egyetemi tanulmányait Budapesten, felvételi nélkül jutott be. 1953-ban behívták katonának, a somogyi Bökönyére, ahol gyalogosi kiképzést kaptak. 1956-os eseményekben orvostanhallgató társaival vett részt, majd a sebesültek ellátásában is segítkezett. 1957-ben ismerte meg feleségét Venesz Mária közgazdászt.

Munkássága

1960-ban járt először Rómában turistaúton, 1965-ben pedig már tanársegédként öt kollégájával és egyetemistákkal Stockholmban egy tanulmányi csereúton vett részt.. Bár maradhatott volna, ajánlatot is kapott, a szülei miatt hazajött. Később többek között Japánban, Mexikóban, Angliában volt vendégprofesszor, de a szíve mindig visszahúzta. Diploma után mint ösztöndíjas választhatott a

klinikák között, de ő a kórbonctani intézetet választotta. Közben három hónapig körorvosi teendőket látott el a Veszprém megyei Egyházaskeszőn. A kórbonctani, kórszövettani szakképesítés megszerzése után a III-as számú belklinikára került, ahol a vesebajok okaival és hátterével foglalkozott, klinikai szakdolgozatot írt e tárgykörben és publikált a vesegyulladásokkal kapcsolatos kísérleti munka eredményeiről. Gerő Sándor professzor tanácsára a zsíryanycsere változását vizsgálta a májbetegségekben. Az idült diffúz májbetegségek laboratóriumi diagnosztikája területén végzett kutatásokat. Végigjárta azokat a hazai tudományos intézeteket, amelyekben a zsíryanycsere kérdéskörével foglalkoztak. Egy akadémiai ösztöndíjjal került Bukarestbe, ahol elsajátította a májbiopszia módszerét amit később itthon is bevezetett a Gerő intézetében. Fehér János négy év alatt megszerezte a belgyógyászati szakképesítést is, gyorsan emelkedett a tudományos ranglétrán. A klinikán külön részleget alakítottak ki a májbetegségeknek, továbbá egy tudományos műszeres laboratóriumot. A kutatásokba fiatal magyar és külföldi ismert kollégákat vont be. Angol, német és olasz nyelvtudásának köszönhetően sokfelé járt a világban előadásokat tartani. A hetvenes évek közepén a szifilisz betegek kóros májproblémáival kereste meg Timmer Margit bőrgyógyász főorvosnő, ennek megoldása igazi szakmai kihívást jelentett számára. A nemzetközi szakirodalomban publikálta feltételezéseit, a Lancet című legjelentősebb szakfolyóiratban tették közzé. Írását a világ az első számú belgyógyászati szakkönyve az International Textbook of Medicine is átvette. Ezenkívül felkérést kapott, hogy ugyanezen szakkönyv mikrobiológiai fejezetébe írjon egy tanulmányt. 1981-ben az orvostudományok doktora lett. Két év múlva meghírdették a II-es számú belklinikai professzori, klinikai igazgatói állását, amit megpályázott és elnyert. Újszerű oktatást vezetett be, később megszervezte a külföldi hallgatók idegen nyelvű képzését, szélesítette a klinika profilját. Megteremtette a gasztroenterológiát, ezen belül a májbetegségekkel foglalkozó hepatológiát a klinikán. Áthívta az I-es belklinikáról Lengyel Gabriella doktornőt, aki tanítványa volt, később szerzőtársa lett a Hepatológia című 2001-ben megjelent tanulmánykötetnek. Fehér János az MTA-n működő tudományos minősítő bizottságon belül a klinikai orvostudományi szakbizottságnak lett a titkára. Együtt dolgozott Bär Vilmos kémikussal és orvos feleségével, akik a szabadgyököt megkötő gyógyszer létrehozásán dolgoztak, továbbá nemzetközi társaságot is alapított a szabadgyökök kutatására. Itthon e témában Fehér János Verecke Andrásal közösen írta a Szabadgyökreakciók a biológiai rendszerekben című első szakkönyvet. Később angol nyelvű könyvet is írt a szabadgyökökről Verecke Andrásal és Csomós Géza professzorral. Szerinte a világon több később született tanulmányban is hivatkoznak az említett két szakirodalomra.

Tudományos munkássága és közéleti tevékenysége

1958-1972 egy. tanársegéd

1972-1979 adjunktus

1979-1983 docens a SOTE II. sz. Belklinikáján

1983-2002 egyetemi tanár

1983-1993 a klinika igazgatója, az MTA-SOTE klinikai-immunológiai, nefrológiai és endokrinológiai részlegének vezetője,

1989-2002 az Országos Belgyógyászati Intézet igazgatója

1989-1994 a MOTESZ elnökségi tagja, 1990-1992 elnöke

1982-1988 a Magyar Arterioszklerózis Társaság főtitkára 1988-1992 alelnöke

1987-1992 a Magyar Gasztroenterológiai Társaság főtitkára, 1992-1994 elnöke,

1994- a Magyar Életbiztosítási Orvostani Társaság elnöke

1998- a Megelőzés a Gyógyító Orvostudományban Nemzetközi Társaság elnöke

1988-1990 az Országos Belgyógyászati Kollégium elnöke

1990-1991 az Európai Máj kutatás Társaság elnöke

2001-2007 az MTA közgyűlési képviselője
1990-1997 a Gasztroenterológiai és Hepatológiai Kutatásokkal foglalkozó Bizottság elnöke
1997-a Klinikai I. tudományos Bizottság titkára
1976-1984 a TMB klinikai szakbizottság titkára. 1989- az Orvosi Hetilap főszerkesztője
1996-a Folia Hepatologica, 1997- az Élet- és Egészségbiztosítás alapító főszerkesztője

1975 az orvostudomány kandidátusa
1981 az orvostudományok doktora

Kitüntetései:

1987 Hetényi Géza-emlékérem
1990 Markusovszky Lajos emlékérem
1994 MOTESZ-díj
1998 Halász Géza emlékérem
2003 Haynal Imre emlékérem, Győrújbarát díszpolgára

Felhasznált irodalom:

Hajba Ferenc: Fehér János orvosprofesszor. Bp. Medicina Könyvkiadó Rt. 2004. 101 p.
MTI Ki kicsoda 2009 Kortársaink életrajzi lexikona. Hermann Péter főszerk. Budapest, MTI 2008.
p. 312.
Nekrológ. Kisalföld, 65. évf. 126. sz. (2010. jún. 1.) p. 17.

Külső hivatkozások:

<http://www.google.hu/imgres?>

imgurl=[http://www.boraszportal.hu/kepek/hirek/feher_janos_professzor20101018160108.jpg&imgrefurl=http://www.boraszportal.hu/nyomtat/20101018/2532&h=201&w=250&sz=11&tbnid=uko-83JPgjV1wM:&tbnh=91&tbnw=113&zoom=1&usg=__kbxM4dLIGMWCP2ht3EgLf6yAeA=&docid=P3MCRtcSdzecEM&hl=hu&sa=X&ei=CfZwUbCxKuKC4gTR1oGYBg&ved=0CEgQ9QEwBg&dur=1964:]

http:SLASLAWwww.google.huSLAimgresQUEimgurl=http:SLASLAWwww.boraszportal.huSLAkepekSLAhirekSLAfeher_janos_professzor20101018160108.jpg&imgrefurlhttp:SLASLAWwww.boraszportal.huSLAnyomtatSLA20101018SLA2532&h=201&w=250&sz=11&tbnid=uko-83JPgjV1wM:&tbnh=91&tbnw=113&zoom=1&usg=kbxM4dLIGMWCP2ht3EgLf6yAeA=&docid=P3MCRtcSdzecEM&hl=hu&sa=X&ei=CfZwUbCxKuKC4gTR1oGYBg&ved=0CEgQ9QEwBg&dur=1964:]

Felsmann Tibor

(Székesfehérvár 1939. okt. 15. – Mosonmagyaróvár 1995. szept. 30.)

textiltervező

Kezdeti évek

Apja Felsmann István hivatásos katona, ezredes volt a II. világháború alatt. Édesanyja Lóth Ernesztina Jozefa festőművész Lóth József és Füredi Irén lánya volt.

A Felsmann család 1957-ig élt Zalaegerszegen, Felsmann Tibor itt érettségizett 1957-ben. Többszöri sikertelen próbálkozás után 1964-ben sikerrel felvételizett a Magyar Iparművészeti Főiskola Kerámia szakára. Végül szövő szakon tanulhatott harmad magával Buzás Árpád a textil tanszék docense irányításával. Tanárai voltak még Litkey József, Gerzson Pál, Plesznivy Károly és Szilvitzy Margit.

1968-ban diplomázott kötött-hurkolt anyag és formatervezőként. A mosonmagyaróvári Kötöttárugyárban kezdett el dolgozni. 1975-ben a Hunyadi Mátyás Szakképző iskolában tanított haláláig.

Bartókra emlékezve, 1981

Munkássága

1981-ben első kiállítása a mosonmagyaróvári Hanság Múzeumban

1982 Csornai Művelődési Központban

1983 Győrben a Napóleon-házban Múzeumi Képtárban

1984 májusában Fáklya klub Bp.

aug. 19-én mosonmagyaróvári Művelődési Központ

okt. 3-án önálló tárlat a mosonmagyaróvári Városi Könyvtárban

1985. Szombathely, 2. Dunántúli Tárlat

1986. győri Múzeumi Képtárban, Megyei Iparművészek tárlata

1991. Levéli Polgármesteri Hivatalában tervez kárpitot

1992-ben alapító tagja a MAK-nak, 1993-tól minden évben kiállítanak

1989 óta a ménfőcsanakai Bezerédj kastélyban működő Alkotótábor textiles szekcióját vezeti.

Felhasznált irodalom:

Salamon Nándor: „Az élő fa meghalt” Felsmann Tibor művészete. Xantus János Múzeum, Győr, 2005. Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona. p. 89-90.

Képek forrása:

Salamon Nándor: „Az élő fa meghalt” Felsmann Tibor művészete. Xantus János Múzeum, Győr, 2005. p. 27.

Ferenczy Vilmos

(Dabrony, 1913. nov. 29. - Győr, 2001. febr. 27.)

Szilsárkányi evangélikus lelkész

Tanulmányai

1913. november 29-én született Dabronyban. Családja gazdálkodással foglalkozott, ő a kilencedik gyermek volt a sorban. A dabronyi iskola után a pápai református gimnázium diákja lett, itt is érettségizett.

1938-ban a győri Öregtemplomban szentelte fel evangélikus lelkésszé a kari püspök a teológia elvégzése után

Kezdő lelkész

Kezdetben pedagógusként dolgozott tanítónő nővére mellett, mert nem volt szabad lelkészi állás. Későbbi szolgálati helyei: Nagytarcsai Népfőiskola és Gyülekezet majd Vadosfára és Uraiújfalura került esperesek mellé.

Szilsárkányi évek

1945 novemberében hívták meg a Szilsárkány-Sopronnémeti evangélikus gyülekezet élére. Ekkoriban a 600 fős gyülekezeti létszám jelentősnek minősült, azonban az évtizedek során ez a szám nagyon lecsökkent.

Szolgálatának kezdeti éveiben az évenkénti evangelizációs hetekre is nagy érdeklődés mutatkozott. Gyakran hívott vendéglelkészeket, a közös istentiszteletek komoly gyülekezetmegtartó erővel bírtak.

A gyülekezet szavazta meg a templom megrepedt harangjának újraöntését. Később ugyanígy a gyülekezet támogatásával sikerült felújítani a Türelmi Rendelet idején épült templomot. Ekkor kapott új tetőt, villamosították az orgonát, megnagyobbították a sekrestyét.

Lelkészi évei alatt kapott új külsőt a parókia és a sopronnémeti torony is felújításra került. Ferenczy Vilmos 36 évig szolgálta a szilsárkányi evangélikus egyházközség tagjait. Nem kellett politikai akadályoztatástól tartania, végezhetett a hitoktatást (egy év kivételével).

A szilsárkányi származású Hegedűs András – a korszak miniszterelnöke – családja is járatták gyerekeiket hittanóráira.

1982 januárjától vonult nyugállományba orvosi javaslatra, ettől kezdve Győrben élt.

2001. február 27-én hunyt el Győrben.

Forrás:

Ferenczy Vilmosné: Ferenczy Vilmos 1913-2001.In.: Evangélikus élet, 2001. ápr. 8.

Fruhmann Antal

(Bécs, 1801 – Győr, 1869)
rajztanár, építész

Tanulmányai

Fruhmann Antal 1801-ben született Bécsben, asztalos családba. Elemi iskolái után a bécsi Képzőművészeti Akadémia építészeti osztályába nyert felvételt.

Ifjú építészként 1821-ben elnyerte a Hágenmüller-féle jutalmat egy pályázatával. Az 1820-as évek elején került Győrbe, 1826-tól már mint építész dolgozott, fizetését kiegészítendő, családoknál vállalt rajztanítást. Pl.: a Bezerédj-családnál.

Tervező

1826-ban Lenhardt Ferenc győri kávéház bízta meg egy leendő vigadó épületének átalakítási tervével. Ez volt a mai napig álló győri Lloyd, ami akkor kávézó és vigadóként működött. Akkori kinézetét 1850-ben Fruhmann Antal meg is örökítette egy rajzán.

Ugyancsak 1826-ban kapott megbízást a győri Liszt Ferenc utcai megyeháza átalakítására, ami klasszicista stílusjegyeket kapott, ma ez a Győr-Moson-Sopron megyei levéltár épülete.

1831-ben restaurálta a Bécsi és a Fehérvári kapukat. 1833-ban a Rába-szigeten –ma Radó szigeten- álló még faszervezetesnek épített színház újjáépítését irányította, terveit elkészítette. Új oszlopcsarnokot kapott így az épület, rendezték a környezetét is. 1836-ban addigi élete legnagyobb megbízását kapta, egy egyházi épületet, a máig is álló győri Kossuth utcai római katolikus templom terveit kérték tőle. A templom 1841-ben készült el, és Győr második legnagyobb temploma lett a bazilika után.

1840-ben már Veszprémből kapott megrendelést, ő tervezhette meg a veszprémi megyeházát.

1841-ben a balatonfüredi Kerek templom épült rajzai nyomán. Különlegessége, hogy a római Pantheon mintájára tervezte, külső és belső jegyeiben egyaránt utalva rá. Balatonfüreden tervezett még villákat és a Kossuth forrás feletti tetőzetet.

Ezen munkái mellett folyamatosan tervezett Győrben is épületeket. Egyes források Fruhmann Antalt tartják az emeletráépítés győri úttörőjének. Egymás után rajzolta Győr polgárcsaládjai számára az egyemeletes épületeket.

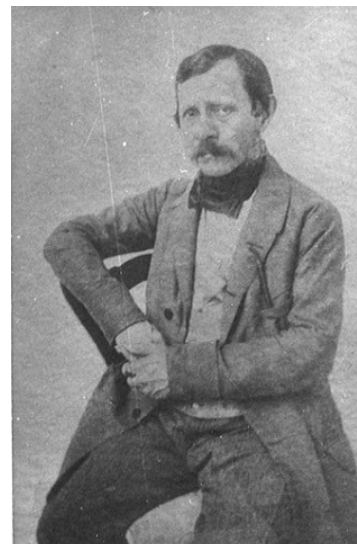
Például:

Széchenyi tér 3.

Rákóczi u. 2.

Kazinczy u. 6.

Káptalan domb 2-4.

Nevéhez fűződik még:

Győrszigeti gőzmalom

Fából készült Duna uszoda

Szőlőskerti vendéglő.

Épületeit a klasszicista stílus jellemzi /később a romantika is hatással volt rá/ kiválóan alkalmazta a Bécsben tanultakat, épületeivel meghatározta a reformkori Győr belvárosának képét.

Győr városrendezési terve

1851-ben készítette el Győr városrendezési tervét. Ebben az évben fejeződött be a győri várfal elbontása, az üres telkek beépítését kellett megterveznie. Városépítési tervében szerepelt a romos Dunai és Szenthegyi bástyák lebontása, szigeti utcák kiegyenesítése, a Győr-szigeti templom körüli tér kialakítása, a Révfalui Duna híd helyének kijelölése.

Pedagógus

Építész munkája mellett rajztanítással is foglalkozott. 1848-tól a Győri Nemzeti Rajziskola tanárává nevezték ki.

30 éves tanári pályafutása alatt olyan tanítványok kerültek ki iskolájából, mint Liezen-Mayer Sándor, a későbbi festő, vagy Jordán Ferenc, a kassai rajziskola igazgatója. A rajziskolában 1853-ig tanított, majd 1853 és 1869 között a győri alreál tanodában tanított. 1869-ben vonult nyugdíjba, és még abban az évben meg is halt. Halálával véget ért a klasszicista romantikus stílusú építészet korszaka Győrben.

Rengeteg rajzot készített épületeiről, Győrről, megőrizve a reformkori Győr képét.

Forrás:

Kovács Gabriella: „Hass, alkoss, gyarapíts...” /Fruhmann Antal/ Győr 1986.

Borbíró Virgil – Valló István: Győr városépítés története Budapest Akadémiai Kiadó 1956.

Képek forrása:

Borbíró Virgil – Valló István: Győr városépítés története Budapest Akadémiai Kiadó 1956.

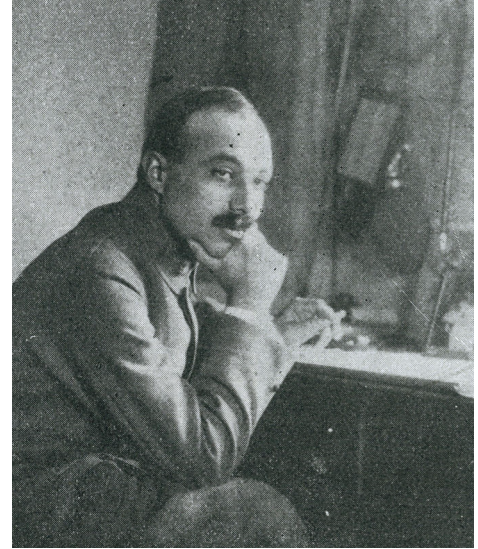
Füredi Oszkár

(Sopron, 1890. november 3.– 1954. január 21.)

építészmérnök

Tanulmányai

Édesapja orvos volt. Füredi Oszkár Sopronban végezte a középiskoláit, majd a budapesti műegyetemen folytatta tanulmányait. Az első szigorlata után két évet töltött a müncheni königliche Bayrische Hochschule-ban, ahol 1912-ben diplomát is szerzett. Schmidt professzor mellett egy évig volt Münchenben, később Hamburgban John Herbert Rosenthal építésznél dolgozott.

Tervek, pályázatok

Megnyert egy nagyobb pályázatot a Vereinigte Münchener Brauereitől, és 1913-ban megtervezett Douhou számára egy nagy szanatóriumot. Erich Mendelssohn, aki a leghíresebb német építészek egyike volt, barátságot ápolt, és együtt vett részt Königsberg városrendezési és tíz kialakítási pályázaton, sikerrel.

Füredi 1914. elején visszatért Sopronba, ahol a városnak kis lakástelepeket is épített és egy nyaralószállót tervezett, a magvalósításra már az I. világháború miatt nem került sor. Mint népfelkelő hadnagy vonult be, az orosz frontra kerülve hidakat épített, tovább kitüntetést is kapott. 1916-ben súlyos tüfuszbetegséggel szállították Lembergbe, majd a pozsonyi kórházba. Ott König mérnök-ezredes mellé osztották be. Dunántúl kastélyait, mint műemlékeket bírálta felül, és ezzel sok régi épületet mentett meg az átalakítástól.

1918-ban főhadnagyként szerelt le, és pályázaton elnyerte Sopronban a munkásházak építésére kiírt pályázatot. A Tanácsköztársaság ideje alatt megalakult Építési Direktórium, amelybe őt is delegálták.

Külföldi pályamunkák, elismerések

Külföldön is elismerték tehetségét, Brüsszelben dicsérettel tüntették ki a nemzetközi építészeti kiállításon. Ausztriában is első díjat kapott az ebenfurti iskola és munkáslakás pályázatán. Abbáziában modern kétemeletes panziót épített, a zágrábi klinikák tervpályázatán harmadik díjat és dicséretet kapott. Bécsben több villát tervezett és épített.

Soproni munkássága

Az 1920-30-as években sorra készítette Sopron városképét meghatározó jelentős épületeit. Többek között 1925-ben a Trebitsch-féle selyemgyárat, és annak vasbeton munkáit, a Haas szőnyeggyár víztornyát, és a Preiss-féle szövőtermek vasbeton építését. A SOTEX szövőgyár festődéje, és 28 lakásos munkáslakótelepe és a gyár bővítése is Füredi Oszkár nevéhez fűződik.

idősebb kori képe

Sok lakóházat és panziót épített, említésre méltó 1932-ben Bettelheim Lipót számára családi lakóházat a Mikovinyi utcában, a Május 1. tér 49. számú kétemeletes épülete, valamint az Entzbruder u. 12. számú ház.

A zsidó aggok háza komplex épülete a Képezde utcában modern tömeghatású, homlokzatú épülete. A Gambrinus vendéglőt tervezte és kivitelezte, a Lővér uszoda bővítése 1934-ben, a Vöröskeresztes Otthon félköríves záródású terme 1935-ben, ami elpusztult a bombázások alatt.

Brennberg bányatelepen a Bányász templom, bányászlakások, a Szent-István akna összes üzemi épülete az ő tevei alapján épültek.

Pesterzsébeti orthodox. hitközösségi templomiskola, az Angora számára egy könyvtárat tervezett. A soproni gőzfürdő tervezete sok más tervével együtt a Tér és Forma című műben jelentek meg. Tér és Forma és a Wasmuth Monatshefteknek állandó munkatársa. A képzőművészeti Társaság választmányi tagjává választotta.

Fogság, szabadulás

1944. március 28-tól a brennbergi bányászok rejtegették, a Gestapo mégis elfogta. A sopronkőhidai fegyházba, majd a 48-as börtönlaktanyába került, ahonnan 1945. április 1-én szabadult.

A Soproni Építésügyi Igazgatóság vezetője lett, majd a Győri Tervező Vállalat kiemelt tervezője a soproni irodájában. Szabadidejében terveket dolgozott ki a város rendezésére, műemlékek megmentésére.

Forrás:

Timon Kálmán: Füredi Oszkár emlékkiállítás. In: Régi-új Építőművészet, 2005. 3. sz. p. 60.

Tompos Ernő: Füredi Oszkár építészmérnök 1890-1954. In: Magyar Építőművészet. 1971.

Halász H. Imre : Sopron és Sopron megyei fejek. Sopron, Tóth Alajos Nyomda , 1930. p. 173.

Sarkady Sándor: Aranykönyv 2000. Sopron: Quint Reklámügynökség, 1999. p. 144.

Képek forrása:

Halász H. Imre : Sopron és Sopron megyei fejek. Sopron, Tóth Alajos Nyomda , 1930. p. 173.

<http://www.hap.hu/galeria/indexx.php?id=14>

<http://helyiturista.blogspot.com/2009/10/idoutazo-obuda-kassa-gabor-akvarelljein.html>

Külső forrás:

<http://helyiturista.blogspot.com/2009/10/idoutazo-obuda-kassa-gabor-akvarelljein.html>

Gallyas (Goldsand) Frigyes

(Győr, 1900. szept. 20. - Győr, 1983. nov. 24.)
festőművész

Élete, pályája

Gallyas (Goldsand) Frigyes 1900. szeptember 20-án született (1) Győrben sokgyermekes családban. Goldsand Jacques zongorakészítő és Herm Anna gyermeke, testvére Gallyas Camilló. Középiskolai tanulmányait 1911-ben kezdte meg és 1919-ben fejezte be, de az érettségét jó rendűen 1920. szept. 9-15 között tette le a Győri m. kir. áll. Főreáliskolában. (2) Pandúr József tanítványa volt. A gimnáziumi évek után az Országos Magyar Kir. Iparművészeti Főiskolán tanult két évig, majd az Országos Magyar Kir. Képzőművészeti Főiskolán - ahol Rudnay Gyula tanítványa, később tanársegéde – melyet kimagasló eredménnyel végzett el. Először 1924-ben szerepelt nyilvánosság előtt, később rendszeresen jelen volt kiállításokon képeivel.(3) 1925-ben Sümegen a művésztelep felügyelője, 1926-ban a makói művésztelep korrekora. Rendszeresen szerepelt külföldi, hazai kiállításokon. Tagja volt a Győri Képző- és Iparművészeti Társulatnak, megszűntéig irányította.(4) Lord Lothermere és a Rajztanárok Egyesülete díjának tulajdonosa. 1929-től nyugdíjazásáig a tanonciskolában tanított. 1945 után szabad iskolát szervezett tehetséges fiatalok számára. Számos ipartörténetileg értékes cikk szerzője, Győr kulturális életének egyik meghatározó személyisége volt. Elfoglaltságai mellett még egy győri szimfonikus zenekarban is játszott. Győri Gallyas Frigyes 1983. november 24-én halt meg, 83 éves korában.

Kiállításai

1926-os kiállítás alkalmából a Mention Honorable díjjal tüntették ki. (5)

1927-ben Rippl Rónai Józseffel, Istókovics Kálmánnal és Orbán Dezsővel együtt állított ki az Ernst Múzeumban.

1928-ban Oslóban szerepelt az „Anyám csokra” c virágcsendélettel, amely a Szépművészeti Múzeumban látható (1961)(6)

1929-ben Barcelonában a világkiállításon egy cigányokat ábrázoló képével aratott nagy sikert(7)

1929. január 13-20 Győri Gallyas Frigyes, Istókovics Kálmán, Zászlós István közös tárlata a Vármegyeházán (8)

1930-as években festette a Gyöngyösbokréta c. olajfestményét mely Kapuváron a városi tanácsháza előcsarnokában volt látható

1942-ben a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat téli tárlatán sok képpel vesz részt

1944-ben A. Tóth Sándor, Csehi Sándor és Istenes-Iscserekov Andrással rendez kiállítást a Műbarátban

1964-ben Zászlós Istvánt kiállító társnak hívta, de azt Zászlós kilátástalan anyagi helyzetére hivatkozva lemondta.

1973-ban Kapuváron a Rábaközi Múzeumban állított ki (9). Ugyanebben az évben még Csornán is kiállított. (10)

1976-ban Turóczi Máriával közösen állít ki a Győri Múcsarnokban. (11)

A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat képzőművészeti gyűjteményének 1938-as leltárában két képe is megtalálható volt; Régi bástya olajfestmény, Ludvár akvarell.

Lábjegyzet:

(1) Győri életrajzi lexikon Győr. Győr Városi Könyvtár, 1999. p. 111.

(2) A győri m. kir. áll. Főreáliskola értesítője az 1918-19 és 1919-20. iskolai évről. Győr, 1920. p. 8.

(3) Cseresznyák István: Ötezer vázlat története. Kisalföld, 1961. okt. 21. p. 7.

- (4) Salamon Nándor: „Látni, tudni akartam az életet...” Győri Gallyas Frigyes művészetéről rábaközi kiállításai ürügén In.: Hogyan 1973. p. 28-29.
- (5) Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat 1919-1944. Győr, XJM. 1999. p.30.
- (6-7) Cseresznyák István: Ötezer vázlat története. In.: Kisalföld, 1961. okt. 21. p. 7.
- (8) Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat 1919-1944. Győr, XJM. 1999. p. 85.
- (9) Faragó Sándor: A Rábaközi Múzeum második évtizede (1971-1980) In.: Soproni Szemle, 35. évf. 1981. 3. sz. p. 274.
- (10) Salamon Nándor: „Látni, tudni akartam az életet...” Győri Gallyas Frigyes művészetéről rábaközi kiállításai ürügén In.: Hogyan 1973. p. 28-29.
- (11) A Győri Múcsarnokban Turóczi Mária és Gy. Gallyas Frigyes festőművészek alkotásaiból nyílik kiállítás. In: Kisalföld, 1976. szept. 17. p. 8.

Felhasznált irodalom:

- Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat 1919-1944. Győr, XJM. 1999.
- Győri életrajzi lexikon. Győr. Győr Városi Könyvtár, 1999. p. 111.
- Salamon Nándor: „Látni, tudni akartam az életet...” Győri Gallyas Frigyes művészetéről rábaközi kiállításai ürügén In.: Hogyan 1973. p. 28-29.
- Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona: építészek, szobrászok, festők, műgyűjtők, művészeti írók: XVI-XX. század: A-Z. Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998. p. 107-108.

További felhasznált irodalom:

- Cseresznyák István: Ötezer vázlat története. In: Kisalföld, 1961. okt. 21. p. 7.
- A győri m. kir. áll. Főreáliskola értesítője az 1918-19 és 1919-20. iskolai évről. Győr, 1920.
- A Győri Múcsarnokban Turóczi Mária és Gy. Gallyas Frigyes festőművészek alkotásaiból nyílik kiállítás. In: Kisalföld, 1976. szept. 17. p. 8.
- Kamarakiállítás, egy új kezdeményezésről. In: Kisalföld, 1976. nov. 2. p. 5.
- Kiállítás a Győri Múcsarnokban. In: Kisalföld, 1976. szept. 19. p. 5.
- Szapudi András: Gallyas, a művész-tanár. In.: Kisalföld, 1997. okt. 4. p. mell. III.

Külső hivatkozások:

http://www.gyorikonyvtar.hu/wiki/index.php/Gallyas_%28Goldsand%29_Frigyes

Gestetner Dávid

(Csorna, 1854. márc. 20. - London, 1939. márc. 18.)

feltaláló

1854. március 20-án Csornán született az irodai sokszorosító technika fejlesztője, a stencilgép és -papír feltalálója. Gyermekként került az Egyesült Államokba, néhány év múlva áttelepült Londonba. Itt 1880-ban üzemet alapított, ahol elkészítette első sokszorosító gépét, a "cyclostiletoll"-t. Később feltalálta a stencilt és megalkotta az első irodai sokszorosítógépet. Ebből fejlődött ki a kézfogantyúval hajtott "automatic cyclostile" készülék, majd továbbfejlesztve a teljesen automatikus stencilés sokszorosítógép. 1939. március 18-án hunyt el Londonban.

Forrás:

<http://www.csorna.hu/csorna/hirescsornaiak.html>

Gladich Pál

(Magyaróvár, 1855. szeptember 5. - Magyarokimle, 1922. június 10.)

plébános, lapszerkesztő, nyomdatulajdonos

Tanulmányai, papi, közéleti tevékenysége

Alsóbb tanulmányait szülővárosában, a teológiát Győrben végezte el. 1878. jan. 6-án szentelték pappá. Rövid ideig Rajkán és Magyaróváron volt káplán, majd a Győri Papnevelő Intézet lelki igazgatójának nevezték ki. 1881 februárjában került plébánosnak Magyarokimlére 1893 novemberéig. Ekkor ismét Győrbe került lelki igazgatónak. 1896-ban visszatért Magyarokimlére, ahol haláláig szolgált. Már fiatal korában írásaival jelentkezett az egyházi és a világi sajtóban. Aktív részese volt a helyi közéletnek: zenekart szervezett, támogatta a helyi tűzoltó egyesületet. Sokoldalúságát jelzi, hogy zeneszerzéssel is foglalkozott: féltucatnyi misét komponált.

Sírja a magyarokimlei temetőben

Szülővárosában 1883-ban édesanyjával, Zincz Teréziával közösen kápolnát építtetett a lourdesi Szűzanya tiszteletére.

Tevékenységeért több elismerésben részesült. 1903-ban XIII. Leó pápa az egyház és a nevelés érdekében végzett munkájáért pápai kamarás címet adományozott neki. 1916-ban XV. Benedek pápától az "Órangyal" szerkesztéséért "Pro Ecclesia et Pontifice" kitüntetést kapott. Sírja a magyarokimlei temetőben található.

Lapszerkesztői, kiadói, nyomdai munkája

1886. január 1-én Magyarokimlén elindította az "Órangyal" című, "Gyermekek barátja, tanítója és vezére" alcímű képes gyermeklapot. A lap, amely kéthetente jelent meg, 32 teljes évfolyamot ért meg. Gladich két éven át volt szerkesztője, majd megszűnéséig, 1917 júniusáig volt szerzője, kiadója és terjesztője. 1888. január 1-jétől Veninger Ernő tanítóképzői igazgató lett a lap szerkesztője, 1892-től Kárpáti Endre állami felsőbb leányiskolai igazgató végezte a folyóirat szerkesztését.

Az "Órangyal" a kisebb gyermekek nyelvén szólt, s e korosztály számára sokáig az egyetlen jelentősebb újság volt az országban. A lapban írásai jelentek meg többek között Árvay Sándornak, a dunakiliti születésű hittudósnak, és a későbbi híres írónak Gárdonyi Gézának is. Gladich jelentős könyvkiadói tevékenységet is folytatott, mely ifjúsági és szakmunkákra egyaránt kiterjedt. Az értékes munkák megjelentetésére több nyomdát is alapított, 1894-ben Győrben, majd a 20. század elején Magyarokimlén, "Jó iratokat terjesztő nyomda" néven. Ez a nyomda az 1910-es évek második feléig működött Magyarokimlén.

Az „Órangyal” egyik számának címlapja

A nyomda egyik kiadványa

Forrás:

Horváth József: Gladich Pál (Magyaróvár, 1855 - Magyaróvár, 1922). In: Fejezetek Kimle múltjából. Szerk. Horváth József. Kimle, 1999. p. 163-180.

Horváth József: Egy polihisztor a századfordulón: Gladich Pál. In: Kisalföld 1997. 06. 19. 8. p.

A 48-as tér. Szerk. Nagy Györgyné, Mosonmagyaróvár, 1987. 32. p.

Képek forrása:

Huszár Gál Városi Könyvtár

A nyomda fejléces levélpapírja

Gódorné Nagy Mariann

(Csorna, 1957. aug. 30. -)

sportoló (kézilabda)

1957. augusztus 30-án született Csornán. 1980-ban végezte tanulmányait a Testnevelési Főiskolán. 1970-76 között a Csornai SE, 1976-80 között a TFSE, 1980-86 között a Vasas kézilabdázója. 1986-88 között előbb a Bayer Leverkusen, majd 1988-tól 1991-ig a Hypobank Südstadt légiósa. 1974. és 1987. között 270-szeres magyar válogatott, ebben az időszakban világválogatott.

Eredményei:

olimpiai bronzérmes (1976)

vb-ezüstérmes (1982)

kétszeres vb-bronzérmes (1975, 1978)

háromszoros BEK-győztes (1982, 1989, 1990).

Külső hivatkozás:

<http://www.vasassc.eu/index.php?CntID=11&i&SC=1&SPA=83&SPB=15&CID=21>

http://www.zalaihirlap.hu/hetvege/20101204_a_jobbatlovo_posztjan_ragadt

<http://www.zala.hu/index.php?>

[option=com_content&task=view&id=2037&Itemid=404](http://www.zala.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=2037&Itemid=404)

<http://www.sports->

[reference.com/olympics/athletes/go/marianna-godorne-nagy-](http://www.sports-reference.com/olympics/athletes/go/marianna-godorne-nagy-1.html)

[1.html](http://www.sports-reference.com/olympics/athletes/go/marianna-godorne-nagy-1.html)

Forrás:

<http://www.csorna.hu/csorna/hirescsornaiak.html>

Gömöry Dávid (Gömöri)

(Rozsnyó 1708. május 5. – Győr 1795. október 14.)

győri orvos, alkimista

Tanulmányai

Gömöry Dávid és Wachsmann Katalin fia. Apja korán meghalt, így anyja nevelte.

Csetneken járt iskolába. 1720-tól a késmárki gimnáziumban, 1724-től a soproni líceumban, végül Pozsonyban végezte a gimnáziumot.

Visszatért Késmárkra és Fischer Dániel orvos mellett két évig orvossegédként tevékenykedett. 1731. október 8-án beiratkozott a jenai egyetemre, ahol 1733. október 26-án orvosdoktori oklevelet kapott. Rövid ideig a bécsi egyetemen is tanult.

Életpályája

A diploma megszerzése után egy ideig Rozsnyón gyógyított, majd Győrben telepedett le.

1769-ben már Gömöry Dávid volt a megyei tisztiorvos, aki sokat küszködött a vérhasjárvány ellen. A megyei közgyűlési jegyzőkönyvekben olvasható, hogy milyen betegségeket kezelt a városban a XVIII. század második felében.

1741-ben testvérével, Jánossal együtt Mária Teréziától címeres nemeslevelet kapott. Alkimistaként is hírnevet szerzett. Kapcsolatban állt a kor híres alkimistáival. Nem feltétlenül az aranycsinálás volt a célja, sokkal inkább a Bölcsék Kövének megtalálása, mert szerinte annak segítségével hozható létre a halhatatlan élet.

A magyar orvosi irodalom úttörői között tartják számon, több latin nyelvű értekezés szerzője. A győri Striebig nyomda természettudományi témájú kiadványainak sorát Gömöry Dávid 1739-ben kinyomtatott „A pestisről való orvosi tanácslás”-a nyitotta meg. A XVIII. sz. utolsó negyedében birtokosa volt a Kazinczy u. 6. számú háznak.

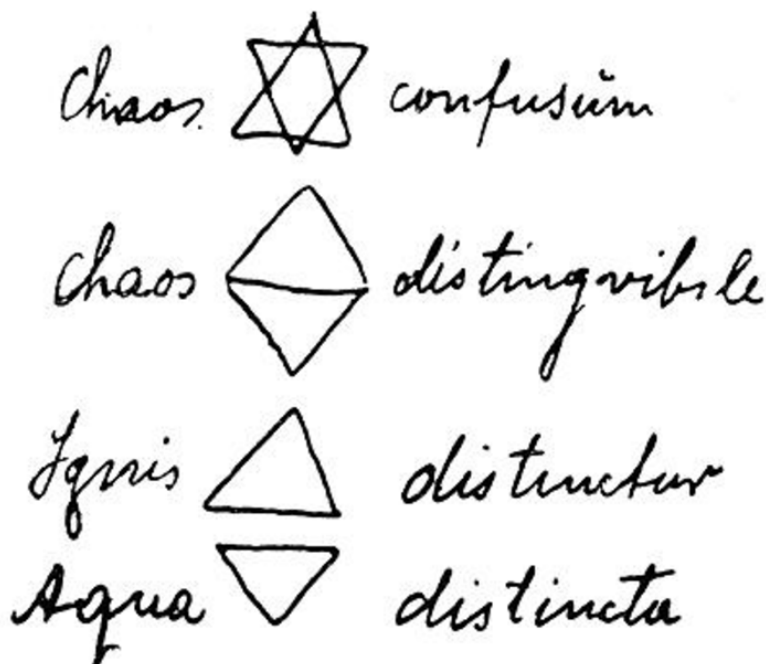
Művei

Dissertatio philosophica pro consequendo magistri philos. titulo praes. Joan. Andr. Segnero. De Syllogismo, mathematica noua methodo conscripta. Jena, 1732.

Dissertatio inaug. med. praes Joan. Adolpho Wedelio. De Peripneumonia. Jena, 1733.

A pestisről való orvosi tanácslás, a melyben miképpen kiki okos értelmének és az orvosi tudomány fundamentomának útmutatása szerint, magának, mind az egészséges testnek megoltalmazásában, mind pedig az döglletes nyavalyában, önnön maga orvosa lehet. Győr, 1739.

Praxis medica usui apothecae manualis pharmaceuticae accommodata. s. l. e. a.

Gömöry elképzelése a - kaosz felbomlása tűzre és vízre lásd: Szathmáry László: Magyar alkémisták, 119. old.)

Forrás:

Szathmáry László: Magyar alkémisták. Bp. K.M. Temészettudományi Társulat, 1928. p. 108-133.

Kapronczay Károly Magyar orvoséletrajzi lexikon. Bp. 2004.Mundus, p.120-121.

Biczó Zalán: Győri orvoséletrajzi lexikon I. kötet. Győr, 2006. p.26.

Győri életrajzi lexikon

További irodalom:

Szállási Árpád: Gömöri Dávid és Gömör Dávid . - In: Orvosi hetilap, 1989. 6. sz. , 299-301. p.

Götz Irén Júlia

(Magyaróvár, 1889. ápr. 3. - Ufa, Szovjetunió, 1941.)

kémikus, az első magyar női egyetemi tanár

Diákévek

Magyaróvár Majoroki részében, a Götz- majorban született egy jómódú német családban. Apja Götz Ferenc gazdálkodó molnár, az utolsó városbíró, anyja Koch Teréz volt. Testvérei, Ferenc gazdasági akadémiát végzett, Ilona (Ilka) pedig adminisztratív tevékenységet folytatott.

Irén az elemi és polgári iskolát helyben végezte, és különbözeti vizsgával az 5. osztálytól, 1903-tól már Budapesten, a Veres Pálné utcai nőgimnáziumban tanult. Két kiváló tanár oktatta, Dr. Láng Margit és Szabó Gábor, akik tudományos fejlődésében sokat segítettek. Kitűnő tanuló volt, nyolcadikos korában már díjat nyert fizika dolgozatával az önképzőkörben.

1907-ben kezdte meg tanulmányait a budapesti tudományegyetemen kémia – fizika – matematika szakon. Hallgatott még ezen tárgyak mellett filozófiát is. A Nőképző Egyesület Wlassics-kollégiumában lakott. Nagyon sokat olvasott, tanult, otthon a nyári szüneteket is olvasással töltötte.

Már egyetemista korában tájékozott volt a radioaktivitás témakörében. Ismerte Marie Curie kutatási eredményeit. 1908-tól aktívan vett részt a radikális Galilei Kör tevékenységében. Az egyetemen kémiatanára Lengyel Béla, matematikatanára Beke Manó volt.

Götz Irén fiatal korában

Pályakezdés

1911-ban Summa cum laude vegyészdoktor lett, disszertációjának címe: A radioaktivitás története, a mérési módszerek kritikai ismertetése, a radioaktivitás kémiai jelentősége. Kísérleteinél Weszelszki Gyula által kifejlesztett sugázmérőt használta a bevitt levegőminta mérésére. Ő lett a harmadik magyar női vegyészdoktor. Ezt követően 1911-ben Giesswein Sándor, mosonmagyaróvári képviselő támogatta posztgraduális tanulmányát a párizsi Madame Curie rádiumlaboratóriumában. A 2000 koronás ösztöndíj 1 évig biztosította a szabad kutatást. Betegsége megakadályozta, hogy rádium béta-sugárzásával foglalkozó munkáját be tudja fejezni, és a Párizsban elkezdett kutatásait itthon nem tudta folytatni

Götz Irén

A témáról írt publikációra többen hivatkoztak, de a hazai szakirodalomban erre nincs utalás. Götz Irén nukleáris témakörben szépen induló kutatásai lehetőségek híján be is fejeződtek, mivel nem sikerült bejutnia az egyetemi laboratóriumba. A továbbiakban a kémia más területén dolgozott.

Hazatérése után 1913-tól az Állatélettani Kísérleti Állomás munkatársa volt, fizetés nélküli segédvegyésként. Az itt végzett kutatási eredményei egy részét, állatélelmezési és fizikai-kémiai tárgyú tanulmányokat Gróh Gyulával együtt publikálta. Ebben az évben férjhez ment Dienes László könyvtáros, szociológushoz, aki KMP egyik alapító tagja volt. Vele 1938-ig élt együtt, három lánya született Klára, Irén és Mária. 1919. április 10-től, a Tanácsköztársaság idején a budapesti egyetemen a elméleti kémiát oktattott.

Emigráció

A Tanácsköztársaság leverése után férje Bécsbe szökött, neki Pesten kellett maradni. Várandósan és szülés után a gyerekekkel Mosonmagyaróvárra ment családjához. 1920 márciusában letartóztatták, 3 hónapig fogságban volt, majd Madzsar József segítségével elhagyta az országot, gyerekeivel

Bécsbe szökött férjéhez. Mivel nem sikerült Bécsben egzisztenciát teremteniük, ezért 1920 őszétől 1921 végéig Bukarestben éltek. Ott szerkesztette egy évig a „Bukaresti Hírlap”-ot. 1922-től 1928-ig a kolozsvári egyetemen élelmiszer-kémiát tanított, majd egyetem gyógyszer-tani intézetének adjunktusa, később docense lett. 1925-től az orvosi karon is előadott orvosi fizikai ismereteket. Ekkor írt tanulmányai részben a Korunk című helyi lapban jelentek meg. 1927-ben a fizikai tudományok doktora címet is elnyerte.

1928-ban a román vaspárdisták elől családjával együtt Berlinbe menekült, Szovjetunió kereskedelmi kirendeltségének tanácsadója volt. 1931 telén Moszkvában telepedett le, és a Nitrogén Kutató Intézet tudományos munkatársa, később osztályvezetője volt. Lányai német iskolába tanultak. 1936-ban gimnáziumba helyezték át dolgozni, németül tanította a kémiát egy német iskolában. Lánya visszaemlékezéséből tudhatjuk, hogy 1939-40-ben egy orosz nappali-esti gimnáziumban tanított fizikát és kémiát.

1941 őszén hamis vádak alapján letartóztatták, de rövidesen felmentették. Frunze mellett dolgozott egy kolhozban. Tífuszban halt meg, lánya szerint Frunzében, a lexikonok szerint Ufában 1941. december 24-én.

Hazánk első egyetemi előadónőjének tiszteletére Mosonmagyaróváron, az Újhelyi iskola bejáratának bal oldalán emléktáblát helyeztek el. 2007 végén Mosonmagyaróváron utcát neveztek el róla.

Munkássága, fő művei

A tudományos munkássága főleg pályája kezdetén ismert.

A radioaktivitás története, a mérési módszerek kritikai ismertetése, a radioaktivitás kémiai jelentősége. Bölcsészdoktori értekezés. 1911.

A radium-emanatio quantitativ meghatározásáról. Bp., 1911. A tudomány harca a világnézetért. Napkelet. Kolozsvár, 1921.

A folyadékok keverésekor beálló térfogatváltozások okairól címmel tanulmánya a Magyar Kémiai Folyóiratban jelent meg 1919-ben.

A hidroxil-ionkoncentrációk mérésével, s kísérleteket végzett különféle takarmányok tápértékének megállapítására.

Tanulmányai jelentek meg a természettudományok filozófiai kérdéseiről. –Harc Einstein körül. Korunk, 1926. 2. sz.

Az elemek átváltozása és a modern anyagforgalom. Korunk, 1926. 3. sz.\q

Forrás:

Moson Megyei Életrajzi Lexikon. Mosonmagyaróvár: Huszár Gál Városi Könyvtár, 2006. p. 66.

Timár Lajos: Götz Irén, Magyarország első egyetemi előadónője. In: Moson Megyei Műhely: 2002. 1. sz. p. 38-43.

Hegedűs Éva: Götz Irén élete és munkássága. In: Magyar Kémikusok Lapja. 1973. 9. sz. p. 432-435.

Radnóti Katalin: A magfizikai kutatások hőskora, női szemmel- II.: epizódok a radioaktivitás hazai történetének kezdeteiből. In: <http://www.atomcsill.elte.hu/Cikkek/FizSzle/radnoti2.pdf>\\

Radnóti Katalin: A magfizikai kutatások hőskora, női szemmel- II.: epizódok a radioaktivitás hazai történetének kezdeteiből. In: <http://www.atomcsill.elte.hu/Cikkek/FizSzle/radnoti2.pdf>\\

Mészely József: Akire büszkék vagyunk: Götz Irén Júlia. In: http://www.nyeomszsz.org/orszavak/pdf/09_meszely_j_gotz_i.pdf
http://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/gotz_iren_julia_szuletesnapja_1889\\

Képek forrása:

<http://www.kfki.hu/physics/historia/g/o/gotz/gotzpant.html>

Grábics Frigyes

(Győr, 1924. júl. 28.- Győr, 2005. dec. 25.)

tanár, helytörténész

Élete

Grábics Frigyes szabó kisiparos és Végh Ilona házasságából született. A győri Czuczor Gergely Bencés Gimnáziumot 1943-ban kiváló minősítéssel fejezte be és 1951-ig Budapesten az ELTE magyar-történelem szakon végzett. Szép karrier előtt állt: pályakezdőként 1951-1953 között Sümegen a Vegyi- és Építőipari Technikum igazgatója lett, majd hazatérve szeretett városába, Győrött az Technikum igazgatóhelyettese. 1956-1957 között a Megyei Könyvtár csoportvezetőjeként dolgozott.

Pályáját kettétörte az 1956-os események, ahol aktív szerepet vállalt. A győri írócsoport tagjaként az 1956-os forradalom alatt a sajtóiroda helyettes vezetője. A szabadságharc bukása után 1957. április 8-tól előzetes letartóztatásba került. A Gy. M. B. B. 748/57 számú ítéletével nyolc hónapos börtönnel sújtotta. (1) A tanári pályáját sohasem folytathatta tovább: 1959-84 között száműzetésben a Győri Hűtőházban kapott állásokat: éjjeliőr, portás, mérlegelő, üzem- és munkaszervező feladatokat látott el. 1984-től nyugdíjasként folytatta a helytörténeti kutatásokat. 2005-ben karácsony délután halt meg 82 éves korában. Végso búcsúztatására december 30-án a győri karmelita templomban került sor.

Munkássága

Kutatási területe Győr művelődéstörténete, főleg a színház és színészet, valamint Győr-Újváros városrész múltja érdekelte, de foglalkozott a város életében meghatározó szerepet betöltött személyek életének kutatásával is. A helytörténeti kutatásaiból készített írásait 1960-tól folyamatosan a Szülőföldünk Honismereti pályázatra küldte be, ahol sokszor nyert díjat. 1963-tól az Életünk Beszélő házak sorozatában egy-egy neves győri épület történetét publikálta. 1978-tól megindult helytörténettel is foglalkozó irodalmi folyóirat, a Műhely adott lehetőséget kutatásainak közzétételére. 1984-től sorozatban régi győri pedagógusok életrajzát dolgozta fel és jelentette meg a Hogyan című megyei pedagógiai szakfolyóiratban. Rengeteg népszerűsítő cikke jelent meg a Kisalföld napilapban és a helyi folyóiratokban. 1991-ben elsők között a Zrínyi Kiadó jelentette meg a Soros Alapítvány támogatásával a Győr-Sopron megyeiek emlékeznek az 1956-os forradalomra című kötetet a szabadságharc 35. évfordulójára. A kötet egyik szerzője és szerkesztője Grábics Frigyes volt.

Szócikkírója és társszerkesztője (Horváth Sándor Domonkossal és Kucska Ferencsel) a Győri életrajzi lexikonnak, amely a Győri Városi Könyvtár adott ki 1999-ben, és 2003-ban megjelent a 2. átdolgozott kiadás is. Elismerésül a kötet szerkesztői Győr városától Pro Urbe díjat kaptak.

Közéleti tevékenysége

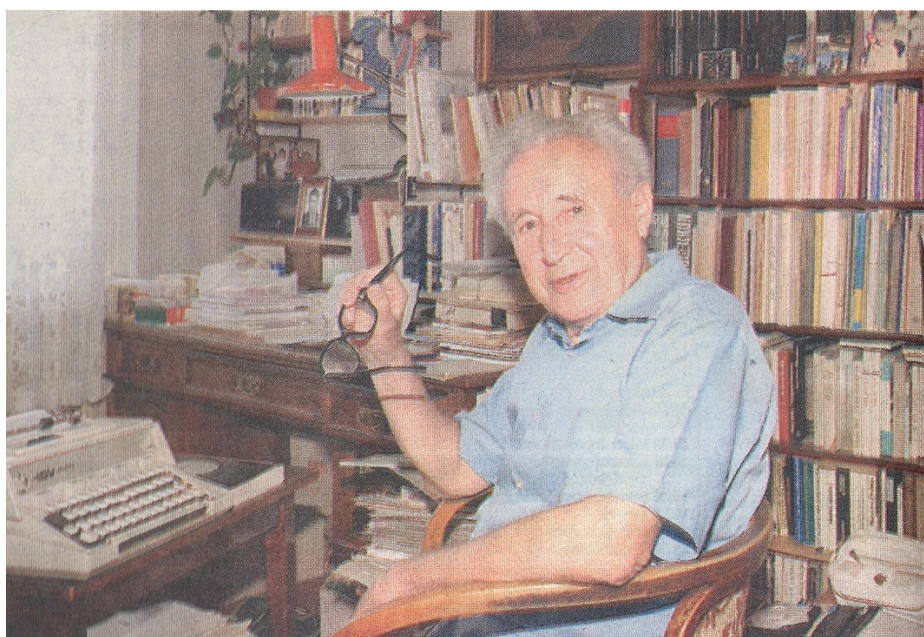
1954-től lektor volt a Magyar Írók Szövetsége győri csoportjában.

1956. október 29-étől Győrött a forradalmi sajtó- és tájékoztatási irodája vezetőhelyettese.

1956-os kötet

A Győri Monográfia Egyesület egyik alelnöke 1993-ban és a készülő monográfia művelődéstörténeti részének szerkesztője. Győr Barátainak Köre egyik alapítótagja Bencés Diákszövetség Győri Egyesületének tagja volt. Ő és dr. Grábics Jenő szervezése nyomán élelt újjá 1990-ben a Bencés Szabadegyetemet.

1999-es interjú Grábics Frigyessel, Szűk Ödön felvétele

Kitüntetései:

1956-os emlékérem, 1991.
Pro Urbe Győr, 1993.
Győr megyei Jogú Város
Ezüst Emlékérme, 2004.

Kiadott főbb művei:

Forradalmak évada. A győri színház 1918-1919-ben. In: Győri tanulmányok 5. Győr, 1983. p. 109-132.

Bartók és Kodály Győrött a húszas években. In: Győri tanulmányok 7. Győr, 1986. p. 79-98.

Mihálkovocs Tivadar. In: Győri tanulmányok 8. Győr, 1987. p. 203-212.

Erdélyi Ernő (1881-1944). In: Győri tanulmányok 9. Győr, 1988. p. 201-220.

Valló István (1892-1964). In: Győri tanulmányok 10. Győr, 1989. p. 175-197.

Győr, Moson, Sopron vármegyék és Győr-Sopron megye tűzoltóságainak története 1988-ig. Győr, 1990. 171 p.

A magyar városok országos kongresszusa és Győr a húszas években. In: Győri tanulmányok 11. Győr, 1991. p. 109-118.

Színház a reformkori és a forradalmi Győrben. In: Arrabona 26-30. (1984-1991). Győr, 1991. p. 90-110.

Művelődés Győrött a 18. század középső harmadában. In: Győri tanulmányok 13. Győr, 1993. p. 119-130.

Németh Andor (1904-1983). In: Győri tanulmányok 14-15. Győr, 1995. p. 205-216.

A Kisfaludy Irodalmi Kör első évei Győrött. In: Arrabona 35. 1-2. Győr, 1996. p. 161-172.

Szent László győri kultusza. In: Győri tanulmányok 19. Győr, 1997. p. 155-167.

Dr. Jenei Ferenc munkássága Győrött (1905-1963). In: Arrabona 37. 1-2. Győr, 1999. p. 484-486.

Szávay Gyula (1861-1935). In: Arrabona 38. 1-2. Győr, 2000. p. 329-338.

Adatok a Kossuth-kultusz győri eseményeiről. In: Arrabona 40. 1-2. Győr, 2002. p. 355-368.

1999-es első kiadás

Felhasznált irodalom:

"Pro Urbe Győr" díjazottak 1993. In: Emlékkötet : Győr szabad királyi városi jogállásának 250 éves jubileumára Győr : Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal, 1993. p. 32.

Gülch Csaba: A múltra épülő jövő. In: Kisalföld, 51. évf. 96. sz. 1996. ápr. 24. p. 3.

Szabó Mária, G.: "Majd valakinek eszébe jutok". In: Kisalföld, 54. évf. 147. sz. 1999. jún. 26. p. mell. VIII.

F.J.: Elment Grábics tanár úr. Kisalföld, 60. évf. 304. sz. 2005. dec. 29. p. 5.

Tóth László: Legyen Neked könnyű a föld! In: Kisalföld, 61. évf. 3. sz. 2006. jan. 4. p. 12.

Ki kicsoda Győr-Moson-Sopron megye helyismereti kutatásában? Szerk. Mennyeiné Várszegi Judit. Győr, Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár, 2006. p. 77-79.

Képek forrása:

KKMK gyűjteménye

Gróf Béla

Farád, 1883. október. 12. – Magyaróvár, 1936. szeptember. 20.
mezőgazdász

Tanulmányai, pályakezdése

Elemi iskolái elvégzése után a középiskolát a Győri Állami Főreáliskolában végezte, érettségi után Budapesten a tudományegyetem természettudományi karára iratkozott be, ahol tanári oklevelet szerzett. Az egyetem elvégzése után tanársegédként dolgozott a budapesti egyetemen, utána egy évig Székesfehérváron középiskolában tanított. 1907-től a Debreceni Gazdasági Akadémia növényteni tanszékén asszisztens, 1912-től a Kolozsvári Gazdasági Akadémián tanársegéd, majd rendkívüli tanár.

Az első világháborúban 34 hónapig frontszolgálatot teljesített, ezután Kolozsvárra tért vissza a növényteni tanszék élére. Innen ismét Debrecenbe ment, majd Szegeden az Alföldi Mezőgazdasági Intézet szervezésével bízta meg a miniszter.

Magyaróváron

1927-ben helyezték Magyaróvárra, itt a növény- és állattani tanszék vezetőjeként és a botanikus kert kezelőjeként dolgozott, továbbá növénytant, növénykörtant és gazdasági növénytant adott elő a hallgatóknak. Szakterülete a növényvédelem volt, így Magyaróváron a gépkísérleti állomáson az ő utasításai alapján fejlesztették ki a Vulkán nevű bogárfogót. Az 1935. évi Mezőgazdasági Kiállításon sikere volt az általa kifejlesztett Avaria nevű bogárfogó készüléknek, amelyet a lóhere- és a lucernakártevők elleni védekezésnél használtak. Ugyanakkor Gróf Béla nagy jelentőséget tulajdonított a permetezésnek is. Részletesen foglalkozott a cukorrépa kártevőivel és az ellenük való védekezéssel. 1928-ban megalapította a „Cukorrépa” című szaklapot, amit tanártársaival a haláláig szerkesztett.

Sírja a magyaróvári temetőben

Tanulmányutakat tett Németországban és Bulgáriában, kongresszusokat szervezett, előadásokat tartott. Sok cikket írt gyakorlati gazdák számára a „Köztelek”-ben és a „Mezőgazdaság”-ban. Szerkesztette és kiadta a „Gazdasági Zsebkönyv”-et, s a minisztérium megbízásából Révy Dezsővel közösen megírta a Gazdasági növénytan és a Növénykörtan című tankönyvet a gazdasági iskolák számára. Magyaróváron temették el.

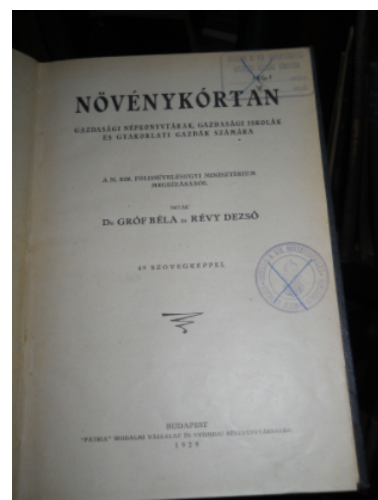
Főbb művei

A cukorrépa kártevői és betegségei. Magyaróvár, 1930.

A búzapoloska és poloskás búza. Magyaróvár, 1932.

A lisztes répabarkó élete és irtása. Magyaróvár, 1933.

A lucerna és vöröshere kártevői és betegségei. Magyaróvár, 1935.

Révy Dezsővel közösen írt könyve

Forrás:

Mosonvármegye: Magyaróvári Hírlap. 1936. szept. 23. p. 1.

Magyar agrártörténeti életrajzok. Szerk. Für Lajos, Pintér János. Bp., 1987-1989. 1. kötet p. 675-677.

Új magyar életrajzi lexikon Bp., 2001-2007. 2. kötet p. 1104-1105.

Moson megyei életrajzi lexikon. szerk. Kimlei Péter, Tuba László. Mosonmagyaróvár, 2006. p. 68.

Képek forrása:

Huszár Gál Városi Könyvtár

Gulyás József

(Csorna, 1887. okt. 6. - 1976)

egykori városvezető, volt csornai bíró

Életútja

Gulyás József 1887. október 6-án született Csornán. A Gulyás-család a XVII. századtól már szerepel a csornai iratokban. Édesapja az 1837-ben született Gulyás János, édesanyja, Csik Erzsébet, aki 1859-ben látta meg a napvilágot. Gulyás József elemi iskoláit Csornán végezte. A családi gazdaság mellett már fiatalon a közélet felé fordult. 1914-ben tagja volt annak a csornai delegációnak, mely a polgári iskola létesítésének ügyében kereste fel Tisza István miniszterelnököt. Az első világháborúban a keleti fronton harcolt, ahol 1915. május 22-én a lengyelországi Lublinnál orosz fogságba esett. A hároméves hadifogság alatt megtanult oroszul, amit a II. világháború végén tudott is hasznosítani. Felesége Gulyás Ágnes volt, aki négy gyermekkel ajándékozta meg. Egyik fia, Imre a rendszerváltás után képviselő-testületi tag és alpolgármester is volt.

Közéleti tevékenysége

A húszas évek elejétől képviselte a gazdák és Csorna község érdekeit a soproni megyegyűlésen. 1936. január 23-án kisközgyűlésben győzött a bíróválasztáson. A közéleti tevékenységét az 1945-ben bekövetkezett hatalmváltás után sem hagyta abba. Meghatározó tagja volt az 1945-ben alakult nemzeti bizottságnak. A kommunista diktatúra kiépítése idején is megőrizte pártatlanságát és tekintélyét. Gulyás József 1976-ban hunyt el. Családszeretete, közéleti tevékenysége, keresztény életmódja az utókor számára követendő példa. Csorna városa 2010-ben posztumusz díszpolgári cím adományozásával tisztelgett emléke előtt.

Forrás:

<http://csorna.hu/csorna/diszpolgarok.html>

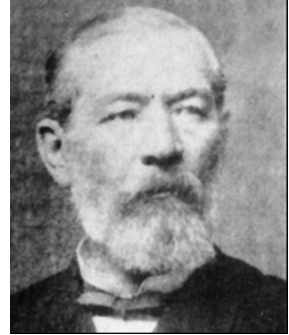
Gyapay Dénes

(1824-1892)

Dénesházi földbirtokos, alispán, országgyűlési képviselő

Teljes nevén czakóházi és dőri Gyapay Dénes 1824-ben született Téten. Előkelő, nagytekintélyű Győr vármegyei családból származott, maga a család Győr és Sopron megyei eredetű. Birtokaik tétii, bezi, rábapatonai, cakóházi és rábcakapi területeken feküdtek. Apja Gyapay Pál, tétii középirtokos, táblabíró, aki a szabadságharc leverése után még a börtönt is megjárta 1849-ben.

Gyapay Dénesnek három fivére volt: Miklós, Viktor (Győző) és Kornél. Utóbbi kivételével mindhárman harcoltak a magyar szabadságért.

Radikális politikus

Tanulmányait a győri bencés gimnáziumban kezdte, majd a Győri Királyi Tudomány-Akadémián hallgatott először bölcsészetet 1830 és 1840 között később jogot 1840 és 1842 között. Ügyvédi vizsgáját már 1834-ben letette és 1842-től szerepelt a megyei nemesi összeírásban, ez tette lehetővé, hogy szavazati joga lett a megyei közgyűlésben. A reformkor aktív tagja volt, érdekelték az új politikai irányzatok, jelen akart lenni az ország fontos eseményein. Így vagyonát sem sajnálva saját költségén vett részt az 1843-44-es országgyűlés írnoki választmányán, ahova eredetileg nem kapott meghívást. Ezt követően tagja lett a „Győri Tízek” csoportjának, ami a megyei ellenzék legradikálisabb csoportjának számított, vezetőjük Lukács Sándor volt.

Gólyafészek

Szabadságharcban

A forradalmi napok Pozsonyban érték, március 16-án a Pozsonyi népgyűlés tagja lett. Részt vett az 1848-as júniusi országgyűlés követválasztásának előkészítésében, általa valósulhatott meg, hogy Győr vármegye két radikális képviselőt küldött a képviselőházba. A Hazánk című lap 1848. júniusi számában élesen bírálta azokat a konzervatívokat, aki a régi rendhez és régi előjogaikhoz mereven ragaszkodtak. Még ezen a nyáron elkezdte megszervezni Győrben a nemzetőrséget, majd novemberben beállt a honvédseregbe, 1849. március 1-től honvédszázados lett, Perczel tábornok hadtestében. Pest felszabadulása után ismét találkozott Lukács Sándorral, aki Gyapay Dénest nevezte ki 1849.

Kert

május 12-én Győr város és megye kormánybiztos helyettesének. Ezt a pozíciót egészen Győr ismételt elestéig, 1849. június 28-ig töltötte be.

Emigráció és centralizmus

A vereség után Haynau hatóságai szinte hajtóvadászatot indítottak ellene. Elfogniuk nem sikerült, csak feltevések vannak róla, hogy ebben az időben hol tartózkodhatott, egyesek szerint a komáromi erődben húzódott meg, majd annak feladása után egy menlevéllel külföldre ment. A menlevélnek köszönhetően amnesztia alá esett, így nem volt akadálya annak, hogy visszatérjen, bár ennek ideje sem tisztázott. Az biztos, hogy 1860. december 16-án megjelent Győri Közlöny szerint már az 1848-as törvények teljes visszaállítása és új választások kiírása mellett állt ki. 1861. január 7-én átadta azt a pecsétet, amit a megye 1848-ban használt s amit ő rejtegetett éveken keresztül, amíg tartott az önkényuralom. 1867-ben tagja lett a Deák-pártnak és elfogadta a kiegyezést, túllépve ezzel ifjúkori elvein és a megye másodalispánjává választották. 1871-től a párton belül is jobb oldalra helyezkedett, első alispán lett és támadni kezdte egykori 48-as bajtársait, a centralizmus hívévé vált.

Győr városi politikus

Miniszteri tanácsosi elismerést kapott, ekkor már megyei és városi vezető volt. Nagy szerepe játszott a Duna, Rába, Rábca szabályozásának elkezdésében, sokat tett a belvizek elvezetésének megszervezésében is. Nem pártolta azt az elképzelést miszerint a Győr és Sopron megyéket egyesíteni kell, de kiállt Magyarország önálló vámterületté válása mellett. 1884 és 1887 között a péri kerület képviselője lett és ekkor már a mérsékelt ellenzék táborában helyezkedett el és a csákovai kerület közalapítványi főtisztje lett. Élete alkonyán visszahúzódott dénesházi birtokára, amit ő alapított és nevezett el, a rábapatonai földjein. Itt is hunyt el nagy betegen 1892. május 1-én, sírja a téti családi sírboltban található.

Forrás:

Hermann Róbert: Gyapay Pál téti középirtokos 1848-49-es napjója In.: Arrabona, 35/1-2. 1996.

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái 4. köt., Gyalai - Hyrtl Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, 1980.

Győri életrajzi lexikon/ szerk. Grábics Frigyes, Horváth Sándor Domonkos, Kucska Ferenc Városi Könyvtár Győr, 1999.

Bona Gábor: Kossuth Lajos kapitányai. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest 1988.

Képek forrása:

Győri életrajzi lexikon/ szerk. Grábics Frigyes, Horváth Sándor Domonkos, Kucska Ferenc Városi Könyvtár Győr, 1999.

A dénesházi kúria jelenlegi tulajdonosa.

Síremlékek Győr-Moson-Sopron megyében. szerk., képaláírások Tóth Vilmos ; fényk. Antall Péter ; fényk. Gedai Csaba ; kiad. Nemzeti Kegeyeleti Bizottság PolgArt Könyvkiadó Kft. ,Budapest,2004.

Külső forrás:

<http://www.gyel.gyor.hu>

<http://infoserver.kkmk.hu/hazank/>

Sír

Gyöngyi Barath (Reinhaller Gyöngyi)

(Győr, 1926. máj. –)

festőművész

Tanuló évek

Apja Reinhaller Nándor győri festőművész.

Elemi iskoláit majd középiskolai tanulmányait is a győri orsolyitáknál végezte. A képzőművészet iránti érdeklődése már korán megnyilvánult. Szellemi fejlődésére hatást gyakorolt a festőművész édesapa szűk baráti köre akik között találjuk Lóth Józsefet, Szapudi Laendler Istvánt és Pandur Józsefet is. A szakma alapjait édesapjától leste, tanulta el, majd később Németországban, Münchenben tökéletesítette tovább.

A második világháború után apját élete végéig mellőzték. Többek között ez az ok készítette az akkor már férjezett ment Reinhaller Gyöngyit arra, hogy az 1960-as években családjával együtt elhagyja az országot.

Először Ausztriában élt, ahol kerámia-tervező és -festőként dolgozott. Innen Németországba majd 1967-ben az Amerikai Egyesült Államokba költözött. Könyveket, egyházi jellegű kiadványokat illusztrált, Európai és amerikai útjait örökítette meg festményein.

„Visszafogott színezésű, lírai hangulatú, a naiv művészet sajátos vonásait magukon viselő akvarel tájképeit, virágcsendéleteit”(1) Ausztriában, Németországban, és Amerikában rendezett kiállításokon mutatta be.

Lábjegyzet:

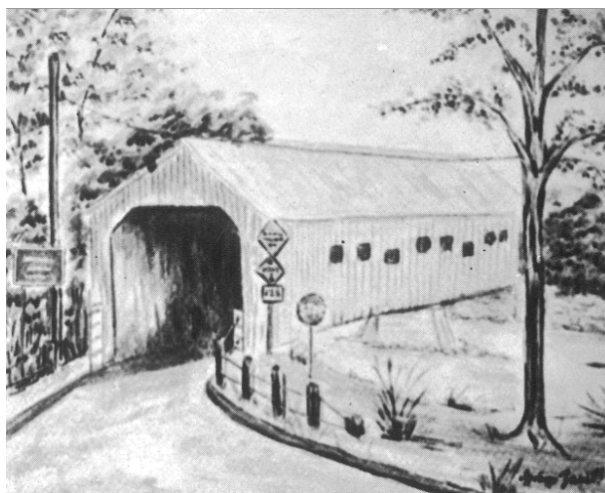
(1) Almási Tibor: Reinhaller Nándor-Gyöngyi Barath. Győr, XJM.

Felhasznált irodalom:

Almási Tibor: Reinhaller Nándor-Gyöngyi Barath. Győr, XJM.

Pipacsok

Zárt fahíd West Cornwallban

Hargitai Gusztáv

(Győr, 1913. jan. 11.- 2006. ápr.)

tanító, tanár, iskolaigazgató, festőművész

Gyermekkor

Hargitai Gusztáv Győrött született 1913. január 11-én. Tanulmányait a Skultéty Magániskolába kezdte. Már ebben a korban megmutatkozott kezűgyessége. Ügyesen rajzolt ezért édesapja id. Hargitai Gusztáv sokat foglalkozott vele. Családi indíttatásra az ő érdeklődése is a színház felé fordult, később - felnőtt korában - maga is díszleteket készített, rendezett.

A Bencés Gimnáziumba kerülve Medvei Lajos rajztanár foglalkozott vele. Dolgozott ceruza, toll, diófafác, olajfestékekkel is. Sok portrét is készített. Az egyik felsős diáktársával az országos rajzversenyen díjat nyert. A gimnáziumban már maketteket is épített. Az iskolai pályázaton első helyezést ért el.

A gimnázium négy osztályának befejezése után a tanítóképzőbe iratkozott be, ahol Békéssy Leó volt a rajztanára és ő készítette fel a főiskolai felvételire. Ekkor már olajképeket, csendéletet is festett.

1932-ben beiratkozott a Képzőművészeti Főiskolára ahol Glatz Oszkár tanítványa lett. Két Budapesten eltöltött év után hazajött majd 1934-ben tanítói állást kapott a Skultéty Magániskolában.

Pályakezds Felpécen

1935-ben katona lett, de 1937-ben leszerelt és még ugyanebben az évben szeptember 1-jén a felpéci Római Katolikus Elemi Népiskolában kinevezték segédtanítónak, majd egy hónap múlva egyházközségi rendes tanítónak. A tanítás mellett a faluban közösségi élet létrehozásán fáradozott. Munkájával felettesei elégedettek voltak ezért egy év múlva véglegesítették. 1938 júniusában megnősült, feleségül vette Monori Margitot. 1939-ben született Madi, 1943-ban Bea nevű lánya. Ez időtájt sok rajzot készített főként tanítványairól, idős falusi emberekről.

A második világháború alatt 1944-ben behívót kapott. A fronton 1944. december 17-én hadifogságba került, ahonnan 1948. december 22-én szabadult.

1949-ben orosz nyelvet tanított az akkor már államosított felpéci iskolában, hetente kétszer nyelvtanfolyamot tartott Győrben, a Művelődési Házban próbált és zenekar szervezéssel is foglalkozott.

Mellette festett is, a felpéci Művelődési Ház számára elkészítette Benczúr Gyula festményének a Buda visszavételének másolatát. Ezenkívül a felpéci templom egyik freskóját is ő készítette el. 1952-ben orosz tanári diplomát szerzett. 1955-ben iskolaigazgatónak nevezték ki Felpécen.

1959-ben áthelyezték Nyúlra, ahol tanított és a kultúrházat vezette. Iskolai zenekart szervezett, hangszereket vásárolt a zenekar számára. Szombatonként gyakoroltak. Néhány hónap után már a fellépésekhez elegendő repertoárral rendelkeztek. A zenekar szervezésében segítette Madi lánya is, aki már Felpécen is tagja volt az ottani zenekarnak. Kiemelkedő kulturális munkájáért 1970-ben miniszteri dicséretet kapott.

Nyugdíjas évek

1973-ban nyugdíjba vonult és megvált az iskolától. Még néhány évig vezette a kultúrházat, Győrből járt ki Nyúlra végül 1978-ban végleg Győrbe költözött kisebbik lányához. Többször utazott külföldre, ahol különböző technikákkal festette képeit. Később a szobrászkodásba is belefogott.

Több kiállításon is bemutatta alkotásait; Nyúlra leányával Beátával együtt, Felpécen Leányával és unokájával állított ki.

2001-ben a „Felpéc a honfoglalástól napjainkig” című könyvben közölték életrajzának részleteit, 2005-ben a felpéci Művelődési Ház Hargitai Gusztáv nevét vette fel. 94 éves korában hunyt el, Győrben a révfalui temetőben temették el.

Felhasznált irodalom:

Dombi Alajosné: Látogatás Hargitai Gusztáv volt felpéci iskolaigazgatónál. In.: Felpéci Krónika 2003. 2. sz. p. 11.

Józsa Csabáné: Búcsúzunk Hargitai Gusztáv tanár úrtól. In.: Nyúli Hírek 2006. 3. sz. p. 10.

Ivánkovies József: A régi tanító emléke : Felpéc: Hargitai Gusztáv Művelődési Ház In.: Kisalföld Vasárnap Reggel 2005. márc. 27. p. 6.

Magyar Katalin-Dombi Alajosné: Felpéc a honfoglalástól napjainkig. Győr, Felpécért Alapítvány, 2001. 334 p.

Sok fény maradt utánuk : jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében /szerk. Kallós Károlyné, Gönczöl Lászlóné. Győr, 2009. p. 145-152.

Külső hivatkozások:

<http://www.felpec.hu/?q=node/27>

Hensch Árpád

(Késmárk, 1847. október 26. - Budapest, 1913. július 17.)

szakíró, akadémiai tanár

Tanulmányai

Gimnáziumi tanulmányait Késmárkon végezte, majd s Pesten lett joghallgató. A pesti egyetemről iratkozott át a Magyaróvári Császári és Királyi Gazdasági Felsőbb Tanintézetbe, ahol 1867-1869 között kitűnő eredménnyel végzett. Ezután gyakorlatban is kamatoztatta megszerzett tudását, először két évet a vasvári főmérnökségnél, egy évet a derekegyházi s király-daróczi uradalmakban töltött. Szaktudását külföldön bővítette az 1872-1873-as évben, állami ösztöndíjjal tanulhatott fejlettebb nyugati országokban. Járt Belgiumban, Franciaországban és Angliában, Báden-Würtembergben. Az utolsó évben pedig a hallei egyetemen tanult, ahonnan a szomszédos mezőgazdasági telepeket is bejárta. 1847-től három évig volt intéző Korbort-Felsőpatán.

Társadalmi elfoglaltsága

Moson megyei Gazdasági egyesület titkára, elnöke, OMGE igazgatóválasztmányának társelnöke, Irodalmi és Tanügyi Szakosztályának tagja, a Kultúr- és Folyammérnök Vizsgálóbizottságának tagja. Számos írásában elemezte a magyar mezőgazdaság általános kérdéseit. Fő munkája kétkötetes, 1895-ben Magyaróváron jelent meg Jóságberendezés és kezeléstan, majd hét évvel későbbi kiadása már Mezőgazdasági Üzemtan címmel kibővítve két kötetben jelent meg Kassán. Előadásokat tartott, szaktanácsot adott. Szigetközben minta-parasztgazdaságokat szervezett. Hensch 1909-ben, 32 évi tanári munka után nyugalomba vonult és Budapestre költözött. Itt érte a halál 1913. július 17-én. A Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra.

Publikációi

Az okszerű talajművelés elmélete és gyakorlata. Bp. , 1885.

A szántás-vetésről. Kolozsvár, 1889.

A magyar mezőgazdaság fejlődése 1867-1892. Magyaróvár, 1842.\ Jóságberendezés és kezeléstan. Magyaróvár, 1895.

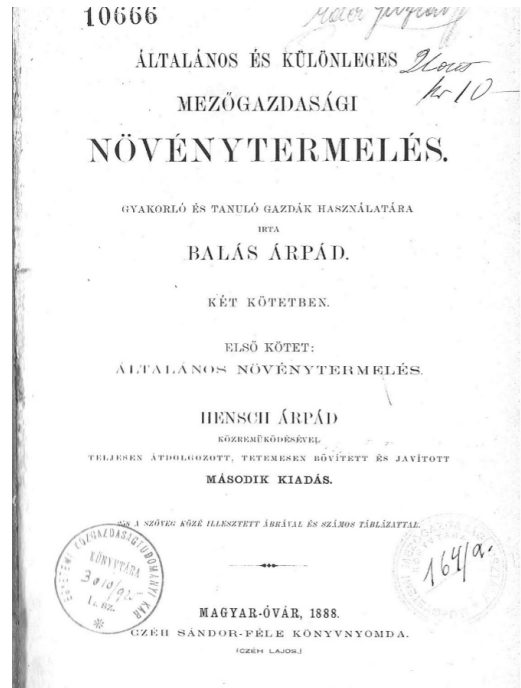
Földművelés. Bp., 1896.\ Magyarország mezőgazdasága. Magyaróvár, 1898.\ Miként rendezzük be gazdaságainkat? Magyaróvár, 1899.\ Hazánkban dívó vetésforgóról. Magyaróvár., 1900.

Mezőgazdasági becslés- és előszámítástan. Magyaróvár, 1902.

Különleges növénytermesztés. 1889.

Mezőgazdasági üzemtan I. kötet Kassa, 1906.

Balás Árpád ; közrem. Hensch Árpád: Általános növénytermelés. Magyaróvár, 1888.

Hensch könyve

Forrás:

O.O.: Az üzemtan professzora. In: Lajtapress, 1997. 10. 28. p. 1-3. \q Tenk Antal: Hensch Árpád a tudós közéleti ember. In: Gazdálkodás, 1998. 1. sz. p. 86-90. \ Gazdálkodás, 2007. 6. sz. p. 84-87.

Kiss M.: Emlékezés az egyetemen : Hensch Árpád az agrárgazdaság úttörője volt. In: Kisalföld, 1997. október 28. p. 8.

Vincze Judit: Hensch Árpád Emlékezés Mosonmagyaróváron. In: Gazdálkodás, 2007. 6. sz. p. 84-87.

Hellebrandt Éva: A magyaróvári agrár-felsőoktatás fénykora (1874-1906). In: Moson Megyei Műhely. 2007. 2. sz. p. 26-27.

Goda Mátyás: Hensch Árpád a mezőgazdasági üzemtan hazai kibontakoztatója. In: Nemzetközi Művelődés- és Neveléstörténeti Szimpózium: Győr, 1996. április 1-2-3. : program. Győr, Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, 1996. p. 240-250.

Hetvényi István

(Győr, 1827. febr. 6. - Sopron, 1904.)

tanító

Családja, tanulmányai

Hetvényi István 1827. február 6-án Győrött, egy újvárosi gazdacsaládban született.

Eredeti neve Simstich István. Az 1848-as forradalom és szabadságharc idején még így szerepelt, 1849-ben használta először a Hetvényi nevet, melyet hivatalosan 1871-ben vett fel.

A családi legendák szerint ősei II. Rákóczi Ferenc idején „Erdélyországból” költöztek Moson megyébe. Édesapja két éves korában halt meg.

Tanulmányait a Győr-újvárosi evangélikus elemi iskolában kezdte. A kisgimnáziumot is szülővárosában az evangélikusoknál végezte.

Ezt követően 1845-ben a Benedek Rendi Főgimnáziumban tanult egy évet, majd 1848-ban Pápán a Református Kollégiumban végezte a nyolcadik osztályt.

Tanulmányait végül jóval később, 1872-ben fejezte be.

Katonaélet

Az 1848-as forradalmat Pápán élte meg. Az 1848. március 15-i események hatására beállt a pápai nemzetőrségbe. 1848. június 4-én a győri toborzás első napján katonának áll, az 5. honvédszászlóaljba került. 1848 júliusában zászlóaljja Komáromba menetelt. Részt vett az 1848. szeptember 21-i szenttamási ütközetben. Megfelelő öltözet és takaró hiányában többször megfázott, hosszabb-rövidebb időt kórházban töltött. 1849 augusztusában az 5. honvéd zászlóaljat a Délvidékre rendelték, annak felszabadítására. Augusztusban a Vaskapu szoros közelében tették le a fegyvert. Ezután besorozták a büntető gyalogezredbe. Hetvényit Csehországba (Prágába) vitték, a 39. Don Miguel Sorgyalogezrednél volt kényszerszolgálaton 1852. május 2-ig, ekkor szabadságolták és hazatérhetett Győrbe. "3 év és 11 hónap telt el azóta, hogy a három folyó városát és jó anyámat utoljára láthattam. Ó, hogy ujjongott a lelkem! Ez a drága szó: Szabadság!" írta naplójában

Pályakezdés, az enesei tanító

Hadifogsága után 1852-1855-ben nem kapott állást, Győrben burcsellásként dolgozott, 1855-ben Kispécre hívták segédtanítónak. 1856-ban Győrújfalun két évig tanítoskodott az evangélikus iskolában. Ezután Kocsra került.

1858-ban ment Enesére, Enessey Kálmán meghívására. Nyugdíjazásáig oktatott az elemi iskolában. Három éven át szerkesztette a "Tanodai közlöny a Győr megyei evangélikus tanítók körében" című iskolai lapot. A temetővel szemben lévő pásztorház lett az iskola és egyben lakása is.

1860-ban 6 hetes tanfolyamot végzett a soproni evangélikus tanítóképzőben, s megszerezte a tanítói oklevelet. Ott elsajátította a legújabb módszereket.

Tanítási módszere a Győr vármegyében ismeretlen hangoztatási és írva-olvasási metodika volt. Jellemzője, hogy egyszerre tanítják a gyermeknek az írást és az olvasást.

Iskolafejlesztő tevékenysége, pedagógiai törekvései

Hetvényinek enesei munkálkodása alatt sok nehézséggel kellett szembenéznie. Sürgető feladat volt az iskolaépület építése.

Eöry István közbirtokos végrendeletben 900 Ft-ot, illetve annak kamatait hagyta az iskolaépítésre, míg az fel nem épül. 100 Ft-ot, illetve annak kamatait szánta a tanítói fizetés javítására.

Eöry István házát vették meg az iskola céljára, majd egy tágas tantermet toldottak hozzá. Ez lett a mai napig fennálló iskola.

1864-ben Hetvényi megnősült, feleségül vette Szilágyi Zsuzsannát, akitől 5 gyermeke született. Kettő csecsemőkorban meghalt. Három gyereke Géza, Lajos és István pedagógus lett.

Hetvényi István 37 évet töltött Enesén néptanítóként. Hivatásának élt. Nemcsak a tanítással, hanem a felnőttek művelődésével is szívesen foglalkozott.

Módszertani és elméleti szakcikkei a Győrvidéki Tanítóegylet Értesítőjében jelentek meg. Közülük kettő arany minősítésű pályamunka volt: A történet tanítása a népiskolában és a Magyar szabadságharc története 1848-49-ben című.

Emlékiratai

Még 1881-ben 54 éves korában kezdte meg a két részből álló emlékiratait írni Enesén, utolsó bejegyzése 1887-ből való. A 323 oldalas kézirat fontos forrás az 1848-49-es történelmi eseményekről, a benne foglaltakat történészek is felhasználták. Kuszák István az 1940-es években az emlékirat alapján adta ki regényes önéletrajzát.

A kertész és a nemesítő

A pedagógiai munka mellett kertészkedéssel is foglalkozott, melyre tanulóit is oktatta. Elsőként ő telepített szőlőt Enesén, gyümölcsfákat, rózsákat maga nemesítette. Leghíresebb konyhakerti növénye a spárga volt, melynek híre Bécsig is eljutott.

1895-ben Hetvényit nyugdíjazták, majd a család Sopronba költözött. Hetvényi István itt halt meg 1904-ben.

Emlékezete

Hetvényi István emlékét Enese község ma is büszkén őrzi.

Hetvényi István tiszteletére emléktáblát helyeztek el az Enesei Általános Iskola falán 1990. március 15-én.

1966-ban létrehozott "Alapítvány az Enesei Általános Iskoláért" alapította a Hetvényi István Díjat, melyet évente azok a végzős tanulók kaphatnak, akik 8 éven át kitűnő tanulmányi eredményt értek el, s példamutató magatartást tanúsítottak.

2010-ig 17 diák kapta meg ezt a kitüntetést.

Felhasznált irodalom:

Füsi Andrásné: Hetvényi István, In.: Töretlen hittel : jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében, Győr, 2011, p. 14-22.

További irodalom:

Kuszák István: Ébren a magyar : egy 1848-as honvéd, néptanító megemlékezései. Győr, Baross ny., 1948

Varsányi Péter István: Hetvényi István: Emlékirat. Egy 1848-as honvéd visszaemlékezéséből. Arrabona 1982-1983. . 24-25. sz. p. . 117-133.

Gülch Csaba: Hetvényi (Simstich) István. In Neves Rábaköziek. Szerk. Pájer Imre. Csorna-Kapuvár, 1989.p. 14-16.

Internetes elérhetőség

http://www.kisalfold.hu/rabakozoi_hirek/az_enesei_honved-tanito/2050664/

http://enese.hu/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=26

Hofbauer János

(Győr, 1803. dec. 25. – Buda, 1839. jún. 14.)

festő, grafikus, rajztanító

Élete

Apja Hofbauer János győri ácsmester, anyja Schmid Borbála. Győrött járt gimnáziumba, majd 1819-től a győri rajziskolában tanult, melyet kiváló eredménnyel végzett el. Ezután Pesten festőművészetet tanult. Tanulmányai befejeztével visszament Győrbe, ahol kezdetben magánórákat adott. (1)

Munkássága:

1828-ban Buda és Pest látképe a Rákos felől című munkájával tűnt fel.

Budát és Pestet különböző festett, rajzolt és vázlatos képekben mutatta be. E műveit Müller Károly műkereskedő adta ki. Az építészetben való jártasságát tervrajzai és azok alapján emelt épületek bizonyítják.

Előképek után készített rajzai Ehrenreich Ádám portrészoroztatában jelentek meg 1827-28-ban, 1830-ban, 1832-ben, 1834-35-ben.

A rajziskolai tanító

1830. február 1. és 1839. június 14. között a győri Nemzeti Rajziskolában tanított. Az állás elnyeréséért neves rajztanítókkal, festőművészekkel versenyzett. Vetélytársai voltak többek között Lányi Nándor rajziskolai növendék, Poszt Ferenc, Nogel József rajztanító, br. Cordon Ferenc katonatiszt, Reich Károly építő, Schmutz Máté, Notto Károly Kandid, Orbán Gábor komáromi rajztanító, Budinszky Lajos keszthelyi tanító, Fruhmann Antal, Hieronymi Ferenc, Schmidt József akadémiai festőművész, Stetter Keresztély akadémiai festő, Schabatka János temesvári rajziskolai tanító, Tham Sándor eperjesi rajziskolai tanító. A győri Nemzeti Rajziskolában évek alatt növendékei voltak: Birkmayer János, Bugár Ferenc, Erhardt János festő, Ecker Adolf rajzoló, Unger János, Szávay János akadémiai hallgató, a későbbi győri mérnök és Bubics Zsigmond akadémiai hallgató, a későbbi kassai püspök. 1831. február 23-án elnyerte a polgárjogot. 1831 szeptemberében engedély nélküli könyvnyomtatásra hivatkozva Streibig Leopold eltiltatta sokszorosító tevékenységétől. Győri működéséről a helytartótanács építészeti osztálya nagy elismeréssel nyilatkozott, már a legelső alkalommal bemutatott diákrajzokról dicsérettel és elismeréssel szólt a szakvélemény. „Hofbauerrel ismét jobb

A kőbányai próbavasút

állapotok fejlődnek s az azelőtti hanyag és elhamarkodott tanulómunkálatokat most tiszta, csinos és szorgos kivitelű rajzok váltják fel, melyeken meglátszik a tanár igyekezete és gondoskodása, üdvös és nemesítő befolyása.” (2) Az iskolában eltöltött idő alatt növendékeinek száma 100-137 között volt. 1930-ban a győri főreáliskola tulajdonában Hofbauer idejéből 63 db tanulórajz volt található. Érdemei elismeréséül 1839-ben a helytartótanács a budai rajziskola tanítójává nevezte ki, de állását

nem foglalhatta el, mert abban az évben tüdőbajban „hosszas és fájdalmas haláltusa után”(5) június 14-én 45 éves korában meghalt. Felesége és négy éves kisfia gyászolta.

Alkotásai, melyről Ehrenreich készített metszeteket:

Gr. Nádasdy Mihály (pénzügyminiszter (rézmetszet)

Kemény József gr. (rézmetszet)

Mészáros Johanna bárónő (rézmetszet)

Pest-Buda látképe a Rákos felől (rézkarc)

Reviczky Ádám gróf (rézmetszet)

További művei:

Dévény vára, 1830 után (1)

Alpesi táj

Dróthíd a Városligetben rézkarc 1828 körül (2)

Lábjegyzet:

(1) Ruby Miroszláv: A győri nemzeti rajziskola története. Győr, 1894. p. 33.

(2) Ruby Miroszláv: A győri nemzeti rajziskola története. Győr, 1894. p. 33.

(1) Fehér Dávid: Nemzetkép(let)ek. In.: 55. évf. 12. sz. (2011. márc. 25.

(2) <http://helyiturista.blogspot.com/2010/02/idoutazo-varosliget.html>

(5) Cifka Péterné: Adatok Hofbauer János működéséhez, valamint a budai rajziskola történetéhez. In.: Tanulmányok Budapest múltjából XIX. Bp., 1972. p. 245.

Felhasznált irodalom:

Bedy Vince: A győri Nemzeti Rajziskola története. In.: Győri Szemle, 1. évf. 1. sz. (1930.) p. 12-32.

Bedy Vince dr. Hofbauer Jánosról. Kutassuk fel képeit. (Öveges Kálmán, ifj.: Kutatás egy győri festőművész után.) In.: Dunántúli Hírlap, 1928. jan. 8. p. 2.

Cifka Péterné: Adatok Hofbauer János működéséhez, valamint a budai rajziskola történetéhez. In.: Tanulmányok Budapest múltjából XIX. Bp., 1972. p. 239-247.

Öveges Kálmán, ifj.: Kutatás egy győri festőművész után. Ki volt Hofbauer János? In.: Dunántúli Hírlap, 1928. jan. 1. p. 6.

Ruby Miroszláv: A győri nemzeti rajziskola története. Győr, 1894. 44 p.

Salamon Nándor Kisalföldi művészek lexikona. p. 126.

Művészet Magyarországon 1780-1830. Kat. Bp., 1980. p. 146.

Művészet (szerk. Lyka Károly) . 5. évf. 1. sz. 1906. p. 65-72.

Külső hivatkozások:

<http://www.mng.hu/kiallitasok/allando/176/oldal:7>

<http://www.hung-art.hu/frames.html?magyar/h/hofbauer/index.html>

Képek forrása:

Lázár István: Képes magyar történelem. Bp. 1993. p. 73.

Holényi Géza

(Mosonmagyaróvár 1925. július 4.- Mosonmagyaróvár 1987. március 14.)

Válogatott kerékpáros

Út a válogatottságig

Holényi Géza egy egyszerű magyaróvári gépészkovács, Holényi Károly harmadik gyermekeként született 1925. július 4-én. A sport szeretetét a családból hozta magával.

Szaktudását tekintve festő szakmunkásnak tanult.

A hobbi szintű kerékpározást 1939-től, mint versenysportot űzte. Egyesületei kezdetben az Előre Egyesület volt, majd ennek utódaként a Khüne SE kerékpáros szakosztályában kerekedett. Az ennek jogutódjaként létrejött Mosoni Vasas SE-ben már a válogatottságig jutott. 1940-ben került a Nyugat- Válogatott csapatba.

Bajnokságai

Elindult minden Magyarországon szervezett kerékpárversenyen, ahol mindig nyert is.

Így lett Balaton-bajnok, hegyi bajnok, salakpályás bajnok, Millenáris bajnok.

40-szer nyerte meg az országos és területi szintű háztömb körüli bajnokságot.

1949-től lett tagja a magyar kerékpáros válogatott csapatnak, ahol csak ő volt vidéki.

1950-ben csapatban országos bajnoki győzelmet aratott. Ugyancsak 1950-ben ért el kiváló eredményt legjobb magyarként a Varsó-Berlin-Prága kerékpáros Békeversenyen. Eredményei és lekötöttsége miatt többször próbálták Budapestre csábítani, de ő maradt magyaróvári.

1953-ban kapta meg a Magyar Népköztársaság kiváló sportolója kitüntetését.

A kerékpár mellett kipróbálta még a motorokat is, és 1957-ben meg is nyerte a motorvezetéses versenyt.

Emlékezete

Eredményei és embersége révén, Mosonmagyaróvár büszkesége lett, idős korában is szorgalmazta a sportág népszerűségét a városban.

Az óvári kerékpár szakosztály évente emlékversennyel tisztelg a nagy kerékpáros előtt.

A „Holényi emlékverseny” nemzetközi országúti versennyé nőtte ki magát a Szigetközben.

Emlékét őrzi még Mosonmagyaróváron a munkásságáról szóló állandó kiállítás is.

Forrás:

Mosonmagyaróvár 60 éve : 1939-1999. Szentkúti Károly ; Dimény Gábor, Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata, Mosonmagyaróvár, 1990.

Moson megyei életrajzi lexikon / szerk. Kimlei Péter, Tuba László ; kiad. a Huszár Gál Városi Könyvtár, 2006. 86.p.

Külső forrás:

http://www.kisalfold.hu/mosonmagyarovari_hirek/szazeves_kerekesek_/1019184/

Horváth Elemér

(Csorna, 1933. ápr. 15. -)
költő

Horváth Elemér költő az Amerikai Egyesült Államokban él, több magyar és nemzetközi díj tulajdonosa. A kultúra területén ma vitathatatlanul a Csornán születettek közül országosan és világszerte is a legismertebb személyiség.

1933. április 15-én született Csornán. Tanulmányait Csornán, Győrben, Pannonhalmán végezte: a középiskolát a bencésekénél kezdte, majd a csornai gimnáziumban érettségizett. Felsőfokú iskoláit az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen Budapesten végezte, majd Firenzében, Rómában, New Yorkban tanult. 1956-ban elhagyta Magyarországot, 1962-től az USA-ban, a New York melletti Mahopacban él. Nyugdíjazásáig nyomdászként dolgozott, közben a Szivárvány című chicagói folyóirat szerkesztője, majd munkatársa.

Verseit főleg nyugati magyar kiadók jelentették meg. Munkásságát több irodalmi díjjal ismerték el. Horváth Elemér az egyik legismertebb nyugaton élő magyar költő. Mindig magyarnak vallja magát, s írásaiban, verseiben gyakran idézi fel szülőföldjét a Rábaközt, s benne Csornát.

Megjelent kötetei:

A mindennapok arca - Róma, 1962. (versek)
Egy fehér néger naplójából - Párizs, 1976. (versek)
A homokóra nyaka - London, 1980. (versek)
Maya tükör - Chicago, 1982. (versek)
A szélrózsa gyökerei - Budapest, 1990. (versek)
Scalinger rosa - Budapest, 1995. (versek)
Talajvíz : Válogatott versek - Budapest, 2002. (versek)
Menestrál - Budapest, 2003. (versek)

Díjai:

1992 - Graves-díj
1995 - Év könyve díj
1997 - József Attila-díj
1998 - Ady Endre-díj
2001 - Füst Milán-díj

Műveiről megjelent legfontosabb tanulmányok/kritikák:

Pomogáts Béla: A szótól a szövegig - Jelenkor 1979/6. (Egy fehér néger naplójából)
Kemény István: "remek közérzettel leírom magyarul" - Irodalmi Szemle 1995/7-8. (Scalinger Rosa)
Scalinger Rosa/ Szokolczay Lajos - Kortárs 1995/9. (Scalinger Rosa)
Mohai V. Lajos: Másféle ihletések - Műhely 1996/6. (Scalinger Rosa)
Alexa Károly: A gyökértelen homokóra rózsái - A.K.: A szerecsen komornyik. Kortárs Kiadó, Bp. 1999.
<http://www.kortarsonline.hu/0609/kabdebo.htm>

Forrás:

<http://www.csorna.hu/csorna/hirescsornaiak.html>

Dr. Horváth Lóránt Ödön

(Szombathely, 1929. aug. 16. -)

premontrei apát

Szombathelyen született 1929. augusztus 16-án. Édesanyja Wenczel Jolán, édesapja Horváth Ödön. Középiskolai tanulmányait a szombathelyi Premontrei Rendi Szent Norbert Gimnáziumban végezte. A Premontrei Rend lekipásztori tevékenysége, és tanárainak oktató-nevelő munkája, példája nyomán maga is a szerzetesi életet választotta.

Tanulmányai

1948-ban belépett a rendbe. Csornán tanult tovább, majd a rend 1950-es betiltása után Szombathelyen a Hittudományi Főiskolán folytatta tanulmányait, amelyeket a budapesti Hittudományi Akadémián fejezett be, ahol 1957-ben szerzett teológiai doktorátust.

Munkássága

1952. június 12-én Szombathelyen szentelték pappá. Egyházi szolgálatát 1955-ben káplánként kezdte Vásárosmiskén. Káplánja volt Celldömölknek, Csesztregnek és tíz évig Zalaegerszegnek. 1972-ben a Győri Hittudományi Főiskola teológia tanára lett. Közreműködött több erkölcteológiai mű készítésében, valamint kommentátorokat írt a "Vatikáni Zsinat tanítása" című kiadványba. Publikációi főként a Teológia című folyóiratban jelentek meg. 1989-ben a Premontrei rend Generális Apátja magyarországi vikáriusává (helynökévé) nevezte ki.

Csornai tevékenysége

A rend újjáéledésekor 1990-ben a rendtagok premontrei apáttá, s a hagyomány szerint csornai prépost-prelátussá választották. Apáttá választását követően megkezdte a rend újjáélesztését. Nagy munkát végzett a csornai anyaház és prépostsági templom, a keszthelyi rendház, valamint a szombathelyi gimnázium folyamatban lévő renoválásával. Szellemi téren nem kisebb tett a szombathelyi Premontrei Rendi Szent Norbert Gimnázium 1994-ben történt újraindítása. A rendet illetően pedig a növendékek felvétele és irányítása kapott nagy hangsúlyt tevékenységében. Csornán végzett tevékenységét "Csorna Városért Emlékérem" kitüntetéssel ismerte el a település.

Forrás:

Pájer Imre (szerk.): Ki kicsoda Csornán? Csorna, 1997. (szerzői kiadás)

Kép forrása:

http://www.kisalfold.hu/rabakozi_hirek/harmadszor_is_apatta_valasztottak/2061195/

Hermán Medárd Mihály

(Csorna, 1887. szept. 26. - Bp., 1968. okt. 17.)

plébános, premontrei szerzetes

Pappá szentelése:

Hermán Medárd Mihály csornai születésű atyát, a csornai Premontrei Kanonok Rend 1908. április 2.-án vette fel kötelékébe. Örökfogadalmat 1912. augusztus 15-én tette le dr. Burány Gergely prépost kezébe. Várady Lipót Árpád akkori győri püspök, későbbi kalocsai érsek szentelte pappá Csornán, 1912. augusztus 18-án.

Csornai tevékenysége:

Az első világháború folyamán felmerült nehézségek szükségessé tették, hogy 1915. június 17-től Csornára helyezze főpásztora a házgondnoki beosztás betöltésére. Itt érte meg az ország összeomlását, valamint a rend három országba való szakadását. A csornai prépostság minden intézménye Magyarországon maradt ugyan, de éppen ezért sajátos feladata lett a határon kívül rekedt és később az utódállamok hatóságai által kiutasított rendtársak segítése.

A második világháború éveiben 1941-1943-ig Csornán találjuk, jószágkormányzó és házgondnok.

Hermán Medárd Mihály

Jánoshidai munkássága:

Ezt követően 1943-1950-ig házfőnök-helyettes, plébános és házgondnok Jánoshidán. 1944-ben a Jász-Nagykun-Szolnok megyei település kiemelt fontosságú stratégiai hely volt, ide szállásolták el a budapesti gettó értelmiségi férfijait. Medárd atya minden lehetséges eszközzel mentette, segítette zsidó vallású honfitársait. Templomot renováltatott világégés idején, mert az építőipari, a mezőgazdasági és a hadiipari tevékenység jelentett munkaszolgálati és élet lehetőséget az azonnali deportálással szemben. A csornai születésű szerzetes ezen kívül közvetített a munkaszolgálatosok és a fővárosban maradt családtagjai közt.

Kommunista vádemelés:

1946. szeptember 12-én Medárd atyát a Magyar Kommunista Párt jászberényi szervezete perbe fogja koholt vádak alapján, a megmentettjei állnak ki mellette, névvel, címmel ellátott levelük a börtöntől szabadítja meg.

Elismerései, kitüntetések:

Ez idáig ez az igaz ember semmilyen elismerésben nem részesült, pedig mai kutatásaink szerint megmentettjeinek száma 70-100 közé tehető. 2007. szeptember 26-án volt születésének 120. éves, 2008. október 17-én lesz halálának 40. éves, csornai újratemetésének 15. éves évfordulója.

Csorna Város Önkormányzatának Képviselő-testülete Jánoshida Község Önkormányzata Képviselő-testületével közösen Hermán Medárd Mihály premontrei szerzetes halálának 40. évfordulója alkalmából munkásságának, a II. világháború alatt tanúsított emberségének elismeréseként emléklapot adományozott.

Forrás:

<http://lexikon.katolikus.hu/H/Herm%C3%A1n.html>

Horváth Pál dr.

(Győrszemere, 1928. ápr. 5. -
jogász, egyetemi tanár,

Életrajz

Szülei Horváth Kálmán és Csizmadia Piroska. Gimnáziumi tanulmányait a pápai Református Kollégiumban kezdte meg és 1948-ban a győri Révai Miklós Gimnáziumban érettségizett. Az ELTE Jogtudományi Karon 1952-ben, az ELTE Bölcsészettudományi Karán 1957-ben szerzett diplomát. 1953-ban megnősült, felesége Nemes Gizella. Az ELTE ÁJK Egyetemes Jogtörténet tanszékvezető egyetemi tanára majd 1998-tól emeritus professzor. A győri ELTE ÁJK-SZIF Oktatási Intézetének alapító professzora és a Jogtörténeti Tanszék első vezetője. Számos gyűjteményes kötet, emlékkönyv és idegen nyelvű kiadvány szerzője és szerkesztője, továbbá kutatási pályázat témavezetője.

1954-ben aspiráns

1958- az állam és jogtudomány kandidátusa

1968- MTA tud. doktora

1961-től az ELTE Egyetemes Állam- és Jogtörténeti Tanszékének vezetője

1966- egyetemi tanár az ELTE Állam és Jogtudomány Karán, 1998-tól emeritus professzor

1971-1976-ig a kari Tudományos Bizottság titkára

1980-as években a Magyar Jogász Szövetség Jogtörténeti Szakosztály elnöke

1997-2005-ig a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Egyetemes Jogtörténeti Tanszék mb. vezetője

1995-2005-ig az ELTE ÁJK-SZIF Oktatási Intézet Jogtörténeti Tanszékének vezetője

Munkássága

A középkori falusi földközösség jogtörténeti vonatkozásai Bp., Akad. K. 1960.

A Kelet- és Közép-európai népek jogfejlődése. Bp., Közig. K. , 1968.

Egyetemtörténeti tanulmányok Bp., ELTE K., 1973.

Összehasonlító jogtörténet Ejt. kiad. 1975.

Vergleichende Rechtsgeschichte Bp., Akad. K., 1979.

Bevezetés az összehasonlító jogtörténet alapelemeibe Bp., Közg. K., 1979.

A szocialista jog Bp., Közg. K. 1984.

Az állam- és jog fejlődéstörténete Bp., Akad. K., 1987.

A tanszabadság Magyarországon Bp., Tankönyvkiadó 1989.

Frank Ignác A múlt magyar tudósai Bp., Akad. K. 1993.

A tudomány szabadságának történelmi szerepváltásai Bp., Mundus 1987.

Tankönyvek:

Egyetemes Állam- és Jogtörténet Bp., Tank. K., 1984.

Általános Jogtörténet Bp., Tank. K. 1991. átdolg. kiad. I-II. 1994.

Egyetemes jogtörténet Bp., Tank. K. 1997.

Forrás:

A győri jogászképzés évszázadai. szerk. Biczó Zalán, Győr, Universitas-Győr Nonprofit Kft. 2011. 281 p.

Ki kicsoda Győrben? 1997. szerk., fotók Forgács Sándor, szerk. Matusz Károly. Pécs, Dél-dunántúli Extra Lapkiadó Kft. 1997. p. 57.

MTI Ki Kicsoda 2009. Kortársaink életrajzi lexikona. Főszerk. Hermann Péter. MTI. Budapest, 2008. p. 475.

Külső hivatkozások:

<http://www.elte.hu/profemeritus>

Hoff Miklós

(1906. jan. 3. Magyaróvár – 1997. aug. 4. Stanford)

mérnök, repülőgép-tervező

Gyermekkora

1906. jan. 3-án született Magyaróváron. Apja Hoff Mór orvos, fogorvos, aki a korabeli Magyaróvár legmodernebb fogorvosi rendelőjét mondhatta magáénak. Édesanyja Meller Lenke.

1914-ben költözött a család Budapestre, s így Miklós a középiskolát már a Fasori Evangélikus Gimnáziumban kezdte meg.

Tanulmányai

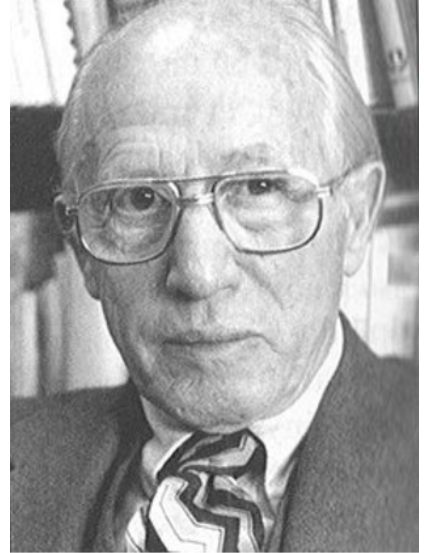
Sokoldalú, kiterjedt érdeklődése révén szinte minden tudományágban kutakodott, rengeteget olvasott. A műszaki stúdiumokon kívül nagyon érdekelte a történelem, a földrajz, a magyar és a német szépirodalom. Kiváló nyelvtelenség volt, német és angol magánórákat vett.

Érdekelték a művészetek, kiválóan hegedült, az iskolai vonósnégyesben Doráti Antallal, a későbbiekben világhírűvé vált karmesterrel és zeneszerzővel játszott együtt. Nagyon kedvelte az

un. extrém sportokat: hegyet mászott, sárkányrepülőzött, de sokat sielt, úszott és futott is.

Iskolatársai voltak még: Teller Ede, Kármán Tódor, Wigner Jenő, Szilárd Leó és Neumann János.

Gépészmérnöki oklevelét termodinamikára és gőzgéptervezésre szakosodva a zürichi Szövetségi Műegyetemen vette át. Már ifjú korától tagja volt a Magyar Vitorlázó Szövetségnek, ezért is választotta fő szakterületének az aerodinamikát.

Repülőgép-tervező

Diplomázása után megszerzett tudását hazahozta, visszatért Budapestre és a Weiss Manfréd Műveknél helyezkedett el. 1929-től 10 éven át dolgozott itt tervezőmérnökként. Akkoriban ez volt Magyarország legnagyobb repülőgépgyára, ezer főt foglalkoztatott. Kísérleteiben több repülőgépet átalakítottak közelfelderítő repülőgéppé, távolfelderítő-könnyűbombázó géppé.

Szerkezet- és szilárdságtani kutatásairól írt tanulmányait kiküldte az USA-ba, majd 1938 őszén ő maga is oda utazott, hogy kísérleteket végezzen. Ám eközben kitört a II. világháború, és Hoff Miklós nem tért haza.

1939-ben már a kaliforniai Stanford Egyetemen folytatta tanulmányait, a szerkezeti stabilitás témakörében. Ekkor a földrengések hatásait vizsgálta az épületekre. 1942-ben doktorált.

1940-57 között a Brooklyn Politechnika Intézetnél dolgozott, aeronautikai professzorként.

Később az aeronautikai és alkalmazott mechanikai tanszék vezetője lett.

Az 1957-ben fellőtt szovjet szputnyik keltette sok idétze elő a Stanford Egyetem Aeronautikai és Asztronautikai Intézetének létrehozását. Élére Hoff Miklóst nevezték ki, akit Kármán Tódor javasolt.

1962-től az intézet tanszékként működött tovább.

Kutatómunkája

Főleg a repülőgépek szerkezeti elemeinek mechanikai szilárdságával, hajlítással, feszültségekkel, rezgésekkel szemben bekövetkező változásokkal foglalkozott. Kutatásai ezen a területen a világon egyedülálló eredményeket hoztak. A tervei alapján gyártott ún. vékonyfalú szerkezetet több katonai és polgári repülőgép építésénél alkalmazták, de felhasználták a Tengerifarkas atom-tengeralattjáró, és az Apolló űrhajó készítésekor is.

Szakterületének világhírű tudósa lett, szakértőként vették igénybe katonai és ehhez kapcsolódó iparágak tudományos testületeiben.

1956-ban foglalta össze ismereteit a Szerkezetek elemzése (The Analysis of Structures) című művében, melyet ma is tankönyvként használnak az amerikai egyetemeken.

Tagságai:

USA Nemzeti Tudományos Akadémia

Magyar Tudományos Akadémia

Amerikai Légierő Vezérkara Tudományos Tanácsadó Testülete

NATO Aeronautikai Kutatási- Fejlesztési Tanácsadó Bizottsága

Tudományos tanácsadója a NACA-nak (NATO elődje).

Díjai

New York Tudományos Akadémia Laskowitz Érem

Amerikai Aeronautikai és Asztronautikai Intézet Pendray-díj

Guggenheim érem

Az idős tudós

1971-ben vonult nyugdíjba, de folyamatosan előadásokat tartott, így adva át hatalmas tudását. Ifjú korától meglévő nyelvérzéke idősebb korában sem hagyta el, már nyugdíjas volt, amikor megtanult japánul, hogy japán előadói körútján anyanyelvükön tartson előadásokat. Kortársai, kollégái és diákjai emberileg is kiválónak tartották, megnyerő, szellemes stílusával szerte a világon sikert aratott, barátokat szerzett.

Boldoggá tette, hogy 1983-ban egykori Stanfordi tanszéke élére ismét magyar tudós Springer György került.

Hoff Miklós 91 évesen 1997. augusztus 4-én halt meg Stanfordinban.

Forrás:

Kimlei Péter: Egy marslakó Magyaróvárról. In.: Moson Megyei Műhely, 2006/1. p. 5-7.

Győr-Moson-Sopron megye évforduló naptára 2006. Szerk.: Antaliné Hujter Szilvia. Győr, 2005.

Bödök Zsigmond: Magyar feltalálók a közlekedés történetében. Nap Kiadó, Budapest, 2005.

A marslakók érkezése : magyar tudósok, akik Nyugaton alakították a 20. század történelmét / Marx György, Akadémiai Kiadó, 2000.

Legyünk büszkék rájuk! In.: Mosonvármegye, 10. évf. 2. sz. 2006. febr. 15. p. 18.

Képek forrása:

Bödök Zsigmond: Magyar feltalálók a közlekedés történetében. Nap Kiadó, Budapest, 2005.

Hotarek Rezső

(Győr, 1889. júl. 3. - ?)

Rábapatona község főjegyzője

Iskolái

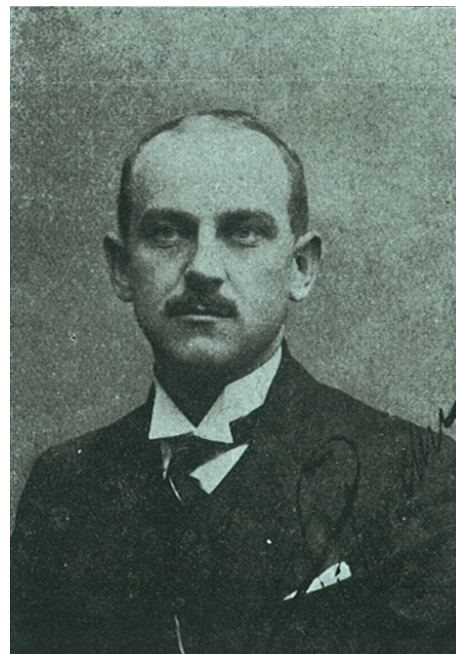
1889. július 3-án Győrött született. A középfokú tanulmányait Győrben, a közigazgatási tanfolyamot Budapesten végezte, ahol 1912-ben jegyzői oklevelet is szerzett.

Gyakornoki évek és a háború

Kezdetben jegyzői gyakornokként működött Kónyban, később segédjegyző lett az egykori Pozsony megyei Magyar-Diószegen.

1912-től önkéntes munkát végzett a császári és királyi gyalogezred győri parancsnokságán.

Rövid időre ismét Magyar-Diószegen dolgozott, majd 1915-ben már a 26. császári és királyi gyalogezrednél szolgált. Harcolt az orosz fronton, aminek következtében orosz fogságba került, innen csak 5 év után 1920. december 23-án sikerült szabadulnia.

Hotarek Rezső
Községi főjegyző, Rábapatona

Rábapatona jegyzője

Hazatérése után egyszerre megválasztották Rábapatona vezető jegyzőjének.

Több a falu fejlődését, előre menetelét segítette:

1921-ben sikerült kiharcolnia, hogy a falut érintő vasútvonalon megállóhely létesüljön.

Szívügyének tartotta a helyi katolikus templom újjáépítését, melyet 1929-ben szenteltek fel.

1923-ban nagymértékű parcellázást kezdeményezett Rábapatonán, 200 házhelyet létesítve ezáltal, amelyeken 150 lakóház fel is épült.

Aktívan közreműködött Rábapatona 1922-es nagyközséggé válásában.

Elnökölt a helyi levente- és tűzoltó egyesületben, a Hangya Fogyasztási Szövetkezetben, választmányi tagja volt a testnevelési bizottságnak és az iskolaszéknak.

Tisztséget töltött be a vármegyei törvényhatósági bizottságban. 1933-ban eredeti nevét Hámoryra magyarosította.

Élete hátra lévő időszakáról nem áll rendelkezésre forrás.

Forrás:

Palatinus József- Halász Imre: Győr szabad királyi városi és Győr- Moson-Pozsony k. e. e. megyei fejek. Pohárnik Pál és Társa Könyvnyomdája, Győr, 1931.

Burján Imre: Fejezetek Rábapatona történetéből. Rábapatonáért Közhasznú Egyesület, Rábapatona, 2009.

Kormos Jenő: Rábapatona község története 1250-1988., Kézirat, Rábapatona, 1988.

Képek forrása:

Palatinus József- Halász Imre: Győr szabad királyi városi és Győr- Moson-Pozsony k. e. e. megyei fejek. Pohárnik Pál és Társa Könyvnyomdája, Győr, 1931. 307.p.

Hőgyészy Pál

(Szilsárkány, 1882. márc. 1. - ?)

Szilsárkányi birtokos, simonyi és hőgyészi Hőgyészy Pál

Iskolái

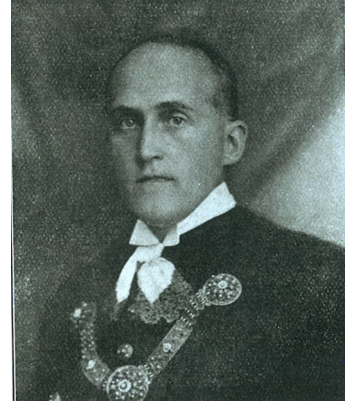
1882. március 1-én született Szilsárkányban. Tanulmányait előbb a soproni bencés gimnáziumban kezdte, majd Budapesten államtudományt végzett.

Út a főjegyzőségig

Kezdetben a csornai főszolgabírósnál gyakornokoskodott. 1905-től vármegyei aljegyzői kinevezést kapott, emellett főispáni titkárként működött.

1923-tól már vármegyei főjegyzője lett Sopron vármegyének.

Ezekkel a tisztségeivel nagyapja: simonyi és hőgyészi (I.) Hőgyészy Pál nyomdokaiba lépett, aki az 1830-as évektől volt Sopron vármegye főjegyzője, 1839-től 1943-ig alispán, az 1860-as évektől kerületi ülnök, idősebb korában a soproni főtörvényszék elnöke.

Közéleti tevékenysége

Egykori visszaemlékezések szerint kitűnő modorú, barátságos ember volt, sokan tisztelték, szerették. Aktívan részt vett Sopron és Sopron vármegye társadalmi életében, emellett országos ismertségre is szert tett. Elnöki pozíciót töltött be több szervezetben, köztük a soproni képzőművészeti körben, a kaszinó egyesületben.

Elismertségének és megbecsülésének eredményeként nevezték ki Sopron vármegye és Sopron királyi város főispánjának. A városhoz kötődő tevékenységei mellett mindig fontosnak tartotta a vidék, a falvak fejlődését, szívügye volt a kultúra eljuttatása a legkisebb településre is.

Birtokai Csorna és Szilsárkány között terültek el, pontosabban a Szilsárkányból Csornára és Bogyoszlóra vezető utak közötti területeken. Egykor itt majorság is állt, birtokait Pál-tagnak hívták a helyiek.

Művei:

Alispáni jelentés Sopron Vármegye 1935. évi állapotáról / előterjeszti Gévy-Wolff Lajos ; összeáll. Hőgyészy Pál ; kiad. Sopron Vármegyei Törvényhatósága, 1936.

Alispáni jelentés Sopronvármegye 1928. évi állapotáról / előterjeszti Rábapordányi Gévy-Wolff Lajos ... ; összeáll. Simonyi és Hőgyészi Hőgyészy Pál ; kiad. a Sopronvármegyei Törvényhatósága, 1929.

Alispáni jelentés Sopronvármegye 1930. évi állapotáról / előterjeszti Gévy-Wolff Lajos ; összeáll. Hőgyészy Pál ; kiad. Sopronvármegyei Törvényhatósága, 1931.

Alispáni jelentés Sopronvármegye 1934. évi állapotáról / előterjeszti Gévy-Wolff Lajos ; összeáll. Hőgyészy Pál ; kiad. Sopronvármegyei Törvényhatósága, 1935.

Ősi sopronmegyei nemzetségek : képek a sopronmegyei községek és családok történetéből / írta Soós Imre ; szerk. Horváth László ; előszót írta Hőgyészy Pál, 1941.

Forrás:

Sziklay János: Dunántúli kultúrmunkások: a Dunántúl művelődéstörténete életrajzokban. Dunántúli Közművelődési Egyesület, Budapest, 1941.

Halász H. Imre: Soproni és Sopron megyei fejek. Tóth Alajos Nyomda, Sopron, 1930.

Képek forrása:

Halász H. Imre: Soproni és Sopron megyei fejek. Tóth Alajos Nyomda, Sopron, 1930.

Hőnel Béla

(Mateócz, 1863. december 3. – Magyaróvár, 1937. június 26.)
építész

Tanulmányai, pályakezdése

Hőnel Béla a késmárki gimnáziumban tett érettségi vizsgát 1884-ben. A budapesti műegyetemen és Münchenben tanult építészetet. 1888-ban nyert építőmesteri oklevelet. Önkéntesként a 44. gyalogezredben szolgált, letette a tiszti vizsgát is. Az első világháborút századosként harcolta végig, részt vett Przemysl védelmében.

Pályáját még Münchenben kezdte, dolgozott Szepesszombaton, majd egy pesti cég iroda- és építésvezetőjeként vezette a győri vasúti pályaudvar és a MÁV gépgyár építését. A Czóbel-Muskovits cég beltágjaként tervezte és építette fel az esztergomi laktanyát és csapatkórházat, a lévai honvédlaktanyát és a zimonyi millenniumi emlékművet.

A posta épülete Magyaróváron

Magyaróváron

1901-ben költözött Magyaróvárra. Vállalkozása tervezte és építette a Kühne gépgyár egyes épületeit, az ipartelepi villanytelepet, a mosoni szalaggyárat, a rónafői kastélyt, a főhercegi malmot és sörgyárat, a Növénynevelő Intézet székházát, több iskolát, köztük a neogótikus szentpéteri zárdaiskolát. Katonai megrendelésre 1903-ban tervezte a Hirtenbergi Tölténygyár (ma MOFÉM) nagyobbik üzemépületét. 1907-ben függetlenítette magát a Magyaróvári Házépítő Részvénytársaságtól és iparendedélyt váltott, ami lehetővé tett, hogy állami megrendeléseket is elfogadjon.

Hőnel Béla síremléke a magyaróvári temetőben

Leginkább ismert épülete az 1909-ben elkészült, saját magánlakásának épített magyaróvári úgynevezett postapalota, amelyik úgy vált postahivatallá, hogy az ő felesége, Freiss Mária volt a postakezelő.

Ugyanebben az évben épült fel a (ma már elbontott) Mosoni-Duna-parti tudószanatórium.

Az ő tervei alapján készült el 1912-ben klasszicizáló stílusban a helyi múzeum épülete is.

Hőnel Béla síremléke a magyaróvári temetőben

A környező településeken, Jánossomorján, Újrónafőn, Mosonszolnokon, Dunakilitin is több köz- és magánépület őrzi kezének munkáját. Több mint 25 évig volt tagja Magyaróvár képviselőtestületének, alapítója és elnöke az ipartestületnek. Származása miatt vezető szerepet vállalt az Országos Szepesi Szövetség megyei csoportjában is.

Hamvai a magyaróvári temető családi sírboltjában nyugszanak. Síremlékét a városvédő egyesület 1992-ben felújította, a helyi önkormányzat pedig 2012-ben védetté nyilvánította.

Forrás:

Mosonvármegye: Magyaróvári Hírlap. 1937. júl. 4. p. 1.

Moson megyei életrajzi lexikon. szerk. Kimlei Péter, Tuba László. Mosonmagyaróvár, 2006. p. 88-89.

Beregszászi Balázs: Hetvenöt éve hunyt el Hőnel Béla, Magyaróvár építésze. In.: Mosonvármegye. 16. évf. 2012. 14. sz. p. 12.

Képek forrása:

Huszár Gál Városi Könyvtár

Itzés János

(Csornán, 1944. jún. 18. -)

evangélikus püspök

Gyermekkor, tanulmányok

1944. június 18-án született Csornán. Apja Itzés Mihály evangélikus lelkész, anyja Balikó Erzsébet. Általános- és középiskolai tanulmányait Győrött végezte, itt érettségizett 1962-ben. 1962 és 1967 között az Evangélikus Teológiai Akadémia hallgatója volt Budapesten. Teológiai tanulmányainak befejezése után az egyházvezetéssel való lelkiismereti-személyes ellentéte miatt 1970-ig nem avatták lelkésszé, hanem segéd munkásként dolgozott, illetve sorkatonai szolgálatot teljesített. 1970-ben házasságot kötött Balácsi Anna Réka középiskolai tanárral, két fiuk született.

Itzés János püspök a búcsú-istentiszteletén

Pappá szentelése

1970 őszén Ottlyk Ernő püspök lelkésszé szentelte. 1970-71-ben Kőszegen, 1971 és 1981 között pedig a takácsi–gecei gyülekezetben szolgált segédlelkészként majd gyülekezeti lelkészként. 1981-től a kőszegi gyülekezet lelkésze volt. Az Ordass Lajos Baráti Kör alapító tagja, illetve a baráti kör által kiadott a Keresztyén Igazság című lap szerkesztőbizottságának tagja is.

2000-ben a közel ötvenéves kényszerszünet után újjáalakult Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület megválasztotta püspökének; őt és elnöktársát, Weltler János egyházkerületi felügyelőt szeptember 23-án a győri öregtemplomban iktatták be hivatalába. 2006. március 1. és 2010. november 26. között a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke, e tisztségben előde D. Szabik Imre, utóda pedig Gáncs Péter.

Elismerései

2010-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjével tüntették ki. 2011-ben elérte az evangélikus egyház püspökökre vonatkozó nyugdíjkorhatárát, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület gyülekezetei 2011 márciusában Szemerei Jánost választották utódának. Nyugdíjba vonulása alkalmából tartandó ünnepi istentiszteletre 2011. június 18-án került sor a győri Evangélikus Öregtemplomban.

Műve

Az evangélium hullámhosszán: vasárnap reggeli meditációk. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest, 2004. ISBN 963-214-572-0

Kép forrása:

http://www.evangelikus.hu/aktualis_2009-2011/ittzes-janos-puspoek-bucusu-istentiszteletere-kerult-sor-gyorben/leadImage_mini

Forrás:

<http://www.csorna.hu/csorna/hirescsornaiak.html>

http://hu.wikipedia.org/wiki/Itz%C3%A9s_J%C3%A1nos

Külső forrás:

Itzés János önéletrajza és püspöki programja <http://www.evangelikus.hu/aktualis:2009-2011/ittzes-janos-puspoek-bucusu-istentiszteletere-kerult-sor-gyorben>

Jáky Ferenc

(Győr, 1806. dec. 8. - Osli, 1885. márc. 13.)

Osli község lelkipásztora

Jáky Ferenc negyven éven át volt Osli község lelkipásztora. 1845. május 6-tól 1885. március 13-ig, haláláig e faluban tevékenykedett. Élete, munkássága elszakíthatatlan szálakkal kapcsolódott a Rábaközhez.

Jáky (Joachim) Ferenc 1806. december 8-án született Győrben. Jómódban élő német nyelvű polgári családban nőtt fel. Apja Joachim Mátyás, anyja Mandl Katalin volt.

Középiskoláit 1825-ben jeles tanulóként fejezte be. Tanulmányai a győri Királyi Tudományakadémia Hittudományi Karán folytatta, majd teológusként tanult tovább. Már itt kitűnt, hogy jó érzéke van a zenéhez és az énekléshez, kiváló magyar nyelvű szónok, szorgalmas és buzgó betegápoló.

1830-ban, 24 éves korában szentelték pappá. A következő tizenöt év vándorlásai, tapasztalatai bőven kamatoztak Osliban. Volt káplán Téten, Sopronban és Oroszvárott. Az utóbbi helyen négy esztendeig nevelői állást is vállalt a Hunyadi grófoknál, Lászlót és Kálmánt nevelte. A családdal együtt sokszor tartózkodott Bécsben, s közben megtanult franciául is. 1845. május 6-án került Osliba, ahol először adminisztrátor, majd fél év eltelte után plébános lett.

Jáky Ferenc kortársai szerint rendkívül művelt ember volt. Önálló műveket szerzett, cikkeket, tanulmányokat írt, fordításai jelentek meg. Nyomtatásban 13 önálló műve, illetve műfordítása jelent meg, elsősorban a hitélettel foglalkozott. Kedvenc területe volt az egyházi népének, amelyről az akkori újságok és folyóiratok közül az Idők Tanúja, a Katholikus Néplap, a Tanodai lapok, a Regilio és a Magyar Állam is közölte tanulmányait.

Fordításai közül a legjelentősebb "Kempis Tamás: Krisztus követéséről" című művének, valamint "Rodriguez: A tökéletességnek és keresztyén szeretetnek gyakorlása" című művének magyarra fordítása. Művei hozzáférhetőek voltak az egyszerű emberek számára is, mivel egyszerűen, népies kiadványok voltak, másrészt nyelvezetük igazodott a vidéki parasztember számára is érthető kifejezésekhez.

Egyházi énekei általában név nélkül, apró füzetekben jelentek meg. Egyes falvakban még ma is éneklék az általa fordított "népvesperást" (Jáky Sándor Teodóz: Az osli népvesperás. Kisalföldi Kalendárium, Győr, 1988. 196.). Irodalmi tevékenységére még Rómában is felfigyeltek, s kinevezték a római pápai akadémia tagjává.

Jáky Ferenc negyven esztendőn át igyekezett az általa szeretett osli nép életét, életmódját, gondolkodását jó irányba terelni. Sokszínű és áldozatos tevékenysége arra irányult, hogy fejlődést, gyarapodást idézzon elő nem csak hívei lelkében, de a falu gazdálkodásában, kulturális életében is. Igyekezett megteremteni Osliban a földművelés és a méhészet mellé a szakszerű gyümölcsstermesztést is.

Az általa létrehozott faiskolába először a saját kertjéből adott facsereket, majd az ország különböző részeiből, sőt Csehországból is hozatott magokat, csereket. A szaktudás átadása érdekében szaklapokat is járatott. A kitartó munka eredményeként az 1870-es évek elején a faluban már 2300 gyümölcsfa volt.

Hasonló gondossággal törődött a gyermekek nevelésével, oktatásával. "Az iskola szűk, a padok nem elégségesek. S mellyek vannak is igen romlottak, írni is kín rajtuk ..." - írta 1846-ban naplójába. A probléma megoldása érdekében 1864-ben saját költségén építtetett új, tágas iskolatermet. Szorgalmazta az iskolába járást. Saját maga vásárolt könyveket, szemléltető eszközöket. A nagy gonddal kezelt alapítványok kamataiból vásárolt a rászorulóknak részére iskolai felszerelést. Segítette a szegénysorú gyermekek továbbtanulását, s kiegészítette a tanítói jövedelmet.

Osli mai képét is meghatározó nagyobb szabású építkezései közül az iskolaépületen kívül meg kell említeni a Szent Vendel kápolnát, a kálváriát, a templomtorony restauráltatását, a harang és a toronyóra felállítását.

Tevékenysége nyomot hagyott az osliakban, tetteit helyi legendák övezik.

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989. p. 18-21.

Jummerspach Frigyes

(Bécs, 1819. december 8. – Magyaróvár, 1898. november 7.)

építész, jószágigazgató

Az építész

Tanulmányait Bécsben a Képzőművészeti Akadémia Építészeti Szakán és Magyaróváron Gazdasági Magán Tanintézetben végezte. A helyi főhercegi uradalom gyakornoka (1845) később vezetője lett. Elsősorban építészként vált híressé. A legnagyobb általa tervezett és kivitelezett épület a nezsideri lovassági kaszárnya (1853-1860). A városban és a magyaróvári uradalom területén számos épületet épített. Munkái közül a mai Mosonmagyaróváron a volt cukorgyárat, a malom bővítését, a sörgyár átépítését, a Hildegard, és a Háromtölgy-kápolnát és az evangélikus templomot emelhetjük ki. 1869-ben apácázárdát és iskolát épített Rajkán. 1873-ban átépítette a máriakálnoki kegykápolnát, 1886-ban a (moson)szolnoki Szent Anna kápolnát stb. Külső munkákat is vállalt a szomszédos uradalmakban.

Emléktáblája a Sóház falán

Az oktató

1845-től 1884-ig tanított a magyaróvári tanintézetben gazdasági építészettel. Kiváló előadó volt. Szakcikkeit a „Wiener Landwirtschaftliche Zeitung”-ban jelentette meg. Uradalmi állásából 1892-ben vonult nyugdíjba. Sokoldalúságára jellemző, hogy szenvedélyes műgyűjtő volt. Tagja lett a Mosonmegyei Történelmi és Régészeti Egyletnek. Lakásán német családi estéket rendezett, létrehozta az „Úri Bika” társaságot, ahol kulturális programokat (saját versek, dalok, zene, amatőr színház, felolvasások, tánc stb.) adtak elő. Később a Magyaróvári Férfidalárdában is énekelt. A magyaróvári temetőben nyugszik.

Emlékezete

Emlékét egykori lakóhelye, a Sóház falán emléktábla őrzi (1998). Halálának századik évfordulójára a Mosonmagyaróvári Városvédő Egyesület konferenciát rendezett.

Sírja a magyaróvári temetőben

Forrás:

Lenzér Imre - Nagyné Majoros Györgyi: Jummerspach Frigyes: 1819-1898. In.: Moson megyei műhely. 2. évf. 1999. 1. sz. p. 102-117.

Moson megyei életrajzi lexikon. szerk. Kimlei Péter, Tuba László. Mosonmagyaróvár, 2006. p. 98-99.

Képek forrása:

Huszár Gál Városi Könyvtár

Káldi Károly

(Rábapatonna, 1978. jan. 1. -)
Rábapatonna fazekas mestere

Fiatalkor, tanulmányok

1978. január 1-én született Győrben. Iskoláit kezdetben Rábapatonán végezte, majd Győrben a Kovács Margit Kézműves Szakmunkásképzőben folytatta 1992 és 1995 között fazekas szakon. Mesterei: Gyarmati Zsuzsa és Zemplenszky Gyula voltak.

1998-ban önálló műhelyt nyitott szülőfalujában Rábapatonán.

1999-től tagságot nyert a megyei népművészeti egyesületben, a Kisalföldi Népművészeti Egyesületben.

Pedagógus évek

Fazekas szakkörvezetőként tevékenykedik 1999-óta a pannonhalmi Bencés Gimnáziumban.

2002 és 2004 között szakoktató volt a Kovács Margit Szakmunkásképző iskolában.

2006-2009 szakkörvezető a győri Gyermekek Házában.

Fesztiválok, díjak

2001-től van jelen a rábapatonai Bilibáncs Hagyományőrző Fesztiválon. Rendszeres aktív résztvevője a Budai Várban minden év augusztus 20-i Mesterségek Ünnepe rendezvénynek.

Meghívott egyéni kiállító 2000-től a szentendrei Skanzenben, 2006-tól a Kisalföldi tájegységet képviselve beszállító.

Díjai:

2000-ben nyerte el a Népművészet Ifjú Mestere díjat.

1998 óta több kiállításokon vett részt, önálló, illetve társkiállítóként, rendszeres résztvevője a szakmai találkozónak, ahol díjakat is nyert:

Kapolcs 2000. I. díj

Zalaegerszeg 2007. I. díj

2009-ben a Népművészeti Egyesületek Szövetségének Az Év Ifjú Mestere díját kapta meg.

Munkái

A kisalföldi hagyományokat ápolva, de mégis egyedi stílust kialakítva formálja a használati tárgyakat, dísz tárgyakat.

Számos zsúrizett terméke van.

Archaikus formák, hagyományos díszítés, többnyire zöld és sárga színvilág jellemzi munkáit. (technikája írókázott, ill. karcolt díszítés)

Edényei között megtalálhatók a használati sütő – főző edények tárolóedények (kancsók, tálak, tányérok, gyertyatartók, csuprok).

Ezek mellett készít díszkerámiákat, feliratos butellákat, ikerfazekakat.

2006-ban polgármesteri felkérésre készítette el Rábapatonna falutábláját kispasztyikából, mely a falu két pontján is üdvözlő az át- illetve ideutazókat. Hasonló kispasztyikái láthatók Hidegségben is. 2000

óta foglalkozik népi cserépkályhák csempéinek készítésével, 2010-ben kályhás képesítést szerzett, kályhái egyéb munkáihoz hasonlóan szintén a népi jelleget viselik magukon.

Kiállításai:

Ménfőcsanak, Bezerédy kastély
Bartók Bála MMK
Csorna, Városi Könyvtár
Hidegség, Grubits pajta (Tíz Forrás Fesztivál)
Győr, Gyermek Ház
Budapest, Hagyományok Háza
Körmend, Országos Fazekas Pályázat

Forrás:

Kitüntetés kulturális munkáért Kisalföld, (2000. aug. 19.), p. 1,2.
Rimányi Zita Alapanyaga mindig az agyag marad. Káldi Károly: a népművészet ifjú mestere Kisalföld, (2000. aug. 24.), p. 6.
Mesterség & Művészet. NESZ - XVI. évf. – 2009. okt.
Adatközlő és a képek forrása: Káldi Károly

Külső forrás:

http://www.kisalfold.hu/roluk-irtuk/kaldi_karoly/6916/
http://www.kisalfold.hu/gyori_hirek/vandorkiallitas_az_ujszulottellatasert/2048509/
http://www.kisalfold.hu/rabakoz_i_hirek/rabapatonai_fazekast_valasztottak_az_ev_legjobbjanak_/2112393/
<http://www.noe.hu/file/file/Lakodalmas%20tal.pdf>
http://chaplina.blog.hu/2010/07/22/ujra_ferenczi_tabor
<http://www.rabapatonna.hu/index.php>
<http://hu.wikipedia.org/wiki/R%C3%A1bapatonna>

Karpf Antal

(1781-1848)

győri születésű orvos, kórházigazgató

Családja

Apja vendéglős volt Győr-Újvárosban. Három fia közül Antal (1808-1836) orvos, Ágoston (1809-1896) jogtudós és Kálmán (1819-1904) ügyvéd lett.

Tanulmányai

1805-ben szerzett orvosi diplomát a pesti királyi Magyar Tudományegyetem Orvostudományi karán.

Életpályája

1807-ben telepedett le Győrött.

1809-ben lett az első medicinae doktor a kórház igazgatója. 1809-től haláláig, 1848-ig ő volt a győri Szentháromság Kórház igazgatója és Győr szabad királyi város főorvosa.

Győr francia megszállása idején, 1809-ben parlamentter és tolmács volt a francia sereg parancsnoksága és a város magisztrátusa között. Ennek elismeréséül francia becsületrenddel tüntették ki.

Az 1831-es kolerajárvány elleni küzdelemben fontos szerepe volt. Elsőként írt erről a kolerajárványról részletes beszámolót. Ebben számol be arról a tapasztalásáról, hogy a folyó mellett élők gyakrabban lesznek a járvány áldozatai.

Forrás:

Petz Aladár: Győr Szabad Királyi Város Szentháromság Közkórházának múltja és jelene, 1749-1928. Győr 1929. p 398-399.

Biczó Zsolt: Győri orvoséletrajzi lexikon I. kötet. Győr 2006. p.30.

Győri életrajzi lexikon

Petz Aladár Megyei Oktató Kórház története

Karpf Antal

Karpf Antal sírja a győri Nádorvárosi temetőben

Karpf Antal, ifj.

(1808. január 18. – 1836. május 6.)

győri orvosdoktor, sebész, egyetemi tanár

Családja

Apja Karpf Antal (1781-1848) a győri Szentháromság Kórház igazgatója. Testvérei: Ágoston (1809-1896) jogtudós és Kálmán (1819-1904) ügyvéd

Tanulmányai

A győri bencés gimnázium elvégzése után a pesti egyetemen, majd a második évtől a bécsi egyetem orvosi fakultásán tanult.

1830. december 6-án orvosi, 1831. augusztus 3-án sebész-mesteri oklevelet kapott.

Életpályája

1830-tól Győrött gyakorló orvos, katonaeorvos. Az 1831-es győri kolerajárvány idején tanúsított érdemei elismerésül Győr vármegye tiszteletbeli orvosává nevezték ki 1832. októberében.

1835-ben Vas vármegye másodorvosa lett.

1835-ben az Innsbrucki Egyetem orvosi karán a kórbonctan és az orvosi gyakorlat tanára. A túlfeszített ütemű munka aláásta egészségét. Betegsége miatt visszatért szülővárosába, ahol 1836. május 4-én elhunyt.

1942. december 4-én díszsírhelyet kapott a győri Nádorvárosi temetőben.

Művei:

Dissertatio inauguralis medica de enteride occulta . Vindobonae, 1830.

Descriptio morborum anno 1831

Jaurini epidemico-rum cum adversariis pathologico-therapeuticis. Vindobonae, 1833.

Források:

Kapronczay Károly Magyar orvoséletrajzi lexikon. Bp. 2004. Mundus, p.199.

Biczó Zsolt: Győri orvoséletrajzi lexikon I. kötet. Győr 2006. p.30.

Győri életrajzi lexikon

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái

Kássa Gábor

Sátoraljaújhely, 1893. november 22. – Budapest, 1961. május 27.
festő, rajztanár

Pályája

Sopronban végezte a középiskolát az evangélikus líceumban, majd utána Budapesten a Magyar Képzőművészeti Főiskolát, ahol Edvi Illés Aladár és Bosznay István voltak a tanárai. A kecskeméti művésztelepen Révész Imre mellett dolgozott nyaranta.

A festészet és a grafika minden ágában jártas volt. 1926-ban rajztanári diplomát szerzett és Sopronba ment tanítani. Ott festőiskolát szervezett a tehetséges fiataloknak. Ágoston Ernővel, Mende Gusztávval és a Mühl testvérekkel is barátságban volt, együtt dolgoztak a város festői környékén.

Az 1926-os évben állami ösztöndíjasként Münchenben, Nürnbergben, Rothenburgban és Hollandiában tanulmányozhatta a német és németalföldi mesterek munkáit. Rotterdamban rendezett kiállításon nagyméretű vízfestményeit mutatta be. Számos díjat nyert. Később festési technikájával egyéni stílust alakított ki, a vízfestést fedőfestéssel kombinálta.

Kássa Gábor

Munkássága

1926-1935-ig Győrben volt rajztanár az Állami Főreáliskolában. 1930-ban Győrben volt gyűjteményes kiállítása, ahol győri utcarészletekről készült képeit mutatta be. A győri Képzőművészeti Társulatban tevékeny szerepet vállalt. Aktív résztvevője volt a város művészeti életének. A téli kiállításon már 43 darab képet állított ki. Olaj és pasztell képei kivívták a helyi kritikusok elismerését, ahogy Győri Hírlap is beszámolt erről. A Dunántúli Hírlap cikke az akvarell városképeit méltatta. 1928-ban a legjobb festők között tartották számon, 1929-1934-ig volt a Győri Képzőművészeti és Iparművészeti Társulat műtárosa, 1928-1929 között pedig a jegyzője. Tevékenységével segítette Sopron és Győr művészeinek közeledését. Kiállításokat szervezett. 1921-ben Zalaegerszegen, 1925-ben Győrben, 1928-ban a Nemzeti Szalon 53. Csoportkiállításán. 1937-ben Budapesten, a Műteremben volt gyűjteményes kiállítása, ezenkívül minden jelentős kiállításon szerepelt műveivel. Kritikusok elismerően szóltak munkáiról.

Felesége arcképe

Szünidőben a balatoni tájat és az Alföldet választotta képei témájának. 1935-ben Óbudai Árpád Gimnázium tanára lett. Munkásságának jelentős alkotásai az óbudai hangulatot idéző akvarellek.

Kiállításai

1937. Gyűjteményes kiállítása Cinkotai menyecske

Ócskás piac

Olvasó öreg

Húga portréja

Kárpáthy Jenő festő portréja

Alföldi est - 1939. Zala-érem kapott érte

Alföldi gulyás – 1940. Halmos életkép díj

1938. Múcsarnok téli tárlat

Csatornarészlet Rotterdamban

Elismerései:

1935. balatoni ezüstérem

1939. Zala-érem

1940. Halmos életkép díj

1943. Állami- akvarell díj

Esterházy-díj

Forrás:

Kisalföldi művészek lexikona : építészek, szobrászok, festők, műgyűjtők, művészeti írók : XVI-XX. század : A-Z. Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány , 1998. p. 146-147.

Salamon Nándor. Régi újdonságok- Kássa Gábor: In: Kisalföld. 1973. 02. 28. p. 4.

Kássa Gábor 1983-1961. In: Soproni Szemle. 1962. 1. sz. p. 84-86.

Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat, 1919-1944. Győr, Xantus János Múzeum, 1999. p. 74.

Képek forrása:

A Győri Képzőművészeti és Iparművészeti Társulat emlék-katalógusa, 1919-1929. Győr, Győri Hírlap Könyvnyomdája, 1929.

http://www.nagyhazi.hu/tetelek_tobb.php?id=130&tid=40161&tp=50&page=3

Külső forrás:

<http://helyiturista.blogspot.com/2009/10/idoutazo-obuda-kassa-gabor-akvarelljein.html>

Kaszás Miklós

(Mór, 1907. november 3. – Budapest, 1931. március 23.)

szobrászművész

Életútja

Édesapja, Kaszás Kálmán kőfaragómester és édesanyja, Molnár Katalin fia születésének évében költözött Mosonba. Kaszás Miklós itt végezte az elemi népiskolát, Magyaróváron a gimnázium négy osztályát.

Apja mellett kitanulta a kőfaragó mesterséget. 1926-ban beiratkozott a budapesti Képzőművészeti Főiskolára, ahol Kisfaludy-Strobl Zsigmond műhelyében tanult. Meglepően gyorsan haladt előre, 1927-ben már a Műcsarnok téli kiállításán szerepelt egy képmással, 1929-ben pedig a Nemzeti Szalonban rendezett Tavaszi Szalonban mutatott be egy erőteljes, finoman elgondolt és biztos kézzel mintázott aktot. Munkáival a főiskolán díjat nyert, s 1930-ban még főiskolai növendékként Kisfaludy-Strobl Zsigmond tanársegéde lett.

1930-ban az Ernst Múzeum 61. kiállításán Bernáth Aurél, Márffy Ödön, Kemény László, Cserepes István és Belányi Viktor társaként szép kőbe faragott fejekkel vett részt. 1928-ban egy Magyaróváron rendezett művészeti kiállításon aranyérmét nyert, ennek is része lehetett abban, hogy a város felkérte Giesswein Sándor pápai prelátus, országgyűlési képviselő mellszobrának elkészítésére. Ez volt az utolsó nyilvános szereplése, súlyos tüdőgyulladás miatt a munkát tanítványai fejezték be.

Ugyancsak ők kivitelezték Kaszás Miklós 1928-ban egy magyaróvári kiállításra készített művészi Krisztus-szobrát, amely földi maradványai fölött áll a mosoni temetőben. Kaszás alkotásai közül ma is látható a magyaróvári plébániatemplom előtt álló Giesswein szobor, néhány gipsz alkotását a Hansági Múzeum őrzi.

Kaszás Miklós műtermében (Forrás: Pintér Éva: Mosonmagyaróvár városrészei, műemlékei)

Sírja a mosoni temetőben

Forrás:

Nyugati Hírlap 1931. márc. 28. p. 2.

Mosonvármegye: Magyaróvári Hírlap 1930. márc. 29. p. 2.

Művészeti lexikon Bp., 1935. 1. kötet p. 533.

Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona. Győr, 1998. p. 147-148.

Moson Megyei Életrajzi Lexikon. szerk. Kimlei Péter, Mosonmagyaróvár, 2006. p. 103.

Képek forrása:

Huszár Gál Városi Könyvtár

Kerényi György, Dr.

1902. március 9. Csorna - 1986. december 30. Budapest.

zeneszerző, néprajzkutató

Fiatalkora, tanulmányai

Apja dr. Kerényi Alajos királyi aljárásbíró.

Kerényi György tanulmányait Budapesten, a Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte. Doktori disszertációját A magyar jambusdallamok ritmusa címmel írta. A Zeneakadémián Kodály Zoltán tanítványa volt.

Munkásságának kezdete

Ifjú tanárként Győr zenei életének egyik szervezőjévé vált, karvezetői tevékenysége mellett újságíróként cikkeivel a zenei közélet fejlődését szolgálta. 1930-32 között berlini és római tanulmányúton vett részt, hazatérése után az Énekszó, majd az Éneklő ifjúság folyóiratnak egyik alapítója. Országos zeneoktatási felügyelőként nagy szerepe volt a magyar zenepedagógia fellendítésében, s a Kodály által megálmodott Éneklő Ifjúság, Éneklő Magyarország mozgalom egyik vezető egyénisége lett. Az 1930-as évektől Bartók Béla közvetlen munkatársaként a magyar népzene kutatásnak szentelte munkásságát, s a népdalgyűjtés mellett főként a népzene rendszerezésével szerzett elvülhetetlen érdemeket.

Magyar Népzene Tára szerkesztője

A II. világháborút követően Kodály Zoltán mellett részt vállalt a Magyar Népzene Tára című grandiózus mű megalkotásában. Nevéhez fűződik a sorozat I. kötetének, a Gyermekjátékok játékcselekményének rendezése, valamint a II. Jeles Napok, illetve a IV. Párosító című kötetek szerkesztése.

Zeneszerzői tevékenysége

Zeneszerzői munkásságának gerincét a leány- és gyermekkarra írt kórusművei alkotják. Igényes műfordításai ma is szerepelnek kórusaink repertoárjában. Számos kiadványt szerkesztett reneszánsz kori mesterek műveiből, népszerűek a kánonokból, népi- és játékdalokból álló füzetei.

Egyéb tevékenységei

Közreműködött az első magyar falumonográfia írásában, könyveiben, tanulmányaiban a magyar zene korábbi századairól írt cikkei és főként a népzene kap központi helyet. Előadásaival, rádiósorozatokkal és szerzői estek szervezésével jelentős közművelődési tevékenységet folytatott, az ifjúsági hangversenyek elindításával zeneszerető, zeneértő fiatalok nevelésén fáradozott. Kodály és Bartók szellemi körének egyik jelentős alakjának 85 éves korában zárult gazdag életútja.

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek.- Csorna, Kapuvár, 1989. p. 23.

Dr. Keresztény Béla

(Budapest, 1924. május 31.– Mosonmagyaróvár, 1980. szeptember 13.)

agrokémikus, tudományos kutató, egyetemi tanár

Életrajza

1924. május 31-én született Budapesten. A kémia iránti szeretete már gyermekkorában megmutatkozott.

A József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen 1946-ban vegyészmérnöki, 1948-ban közgazdaság-tudományi oklevelet szerzett. 1947-ben az Országos Chemiai Intézetnél kezdte pályáját, 1949-ben a Talajjavítási Nemzeti Vállalatnál, majd a Mezőgazdasági Kísérleti Központban, 1950-1951-ben a Növénytermesztési és Növénynemesítő Kutató Intézetben dolgozott. 1951-ben a mosonmagyaróvári Növénytermesztési Kutató Intézetben a kiváló szakember, id. Várallyai György tudományos munkatársa lett. Ezen időszak alatt kezdett el a mikroelemkutatások mellett a talajvizsgálati adatok értékelésével és a műtrágyahatások törvényszerűségeivel foglalkozni.

1954-ben átment az újraalakuló Mezőgazdasági Akadémiára, ahol a Kémia-Talajtani Tanszéken adjunktusként helyezkedett el és haláláig töretlen lendülettel végezte oktatói és kutatói munkáját. 1959-ben doktorált, az akkori főiskola oktatói közül 1971-ben az elsők között szerzett kandidátusi fokozatot, értekezését „Talajtulajdonságok és mikroelem-tartalom összefüggései kislépföldi talajokban” címmel védte meg.

Mosonmagyaróváron ismerte meg későbbi házastársát, aki mindvégig társa és egyben szellemi partnere is volt. Négy gyermeket neveltek fel példás családi légkörben. Szerette a zenét, kitűnően zongorázott, négy világnyelven beszélt.

Zenei érdeklődését az egyébként műszaki végzettségű fiai is örökölték. Béla fia a pécsi Szélkiáltó együttes tagja, Gyula a mosonmagyaróvári Kislaptáros Népzenekear zenésze. Keresztény Béla élete végéig ragaszkodott katolikus hitéhez, nyíltan vállalt vallásossága miatt életében csak a docensi címig jutott el. 1980. szeptember 13-án hunyt el Mosonmagyaróváron. Négy év múlva tudományos emlékülést rendeztek munkássága méltatására. 1991-ben a Pannon Agrártudományi Egyetem rektora, Horn Péter akadémikus posztumusz címzetes egyetemi tanári címet adományozott neki.

Oktatói tevékenysége

A Mezőgazdasági Akadémián 1954-ben újraindult oktatás kezdetétől haláláig oktatta a talajtan tartárgyat. Szakmai ismereteinek állandó gyarapítását, a külföldi szakirodalom követését tette lehetővé magas szintű nyelvtudása. Oktatóként alapos felkészültség, szerénység, nagy lelkesedés jellemezte. Éveken át volt az intézmény tudományos diákkörének vezetője. A talajtan iránt fogékony, kiemelkedő előmenetelű hallgatók mellette dolgozhattak a Kémia-Talajtani Tanszéken folyó tudományos diákköri munkában.

Szakkörös hallgatói rendre előkelő helyezéseket értek el TDK-versenyeken, a gondosan kimunkált eredményekből számos közös publikáció született. Ezek a cikkek többnyire egy-egy későbbi szakdolgozat alapját is képezték. Ezekon kívül több mint 13 olyan tanulmánya is készült, amelyet korábbi hallgatójával közösen jegyzett. Egykori tanítványai között tudhatunk számos későbbi

szaktekintélyt, például Iváncsics Józsefet, Markovics Lászlót, Nagy Lehel, Pocsai Károlyt és Tenk Antalt.

Tudományos munkája és közéleti tevékenysége

A talaj mikroelemtartalmának (B, Cu, Mn Mo, Zn) vizsgálata témában végzett három évtizedes munkájának eredményei tették országos és nemzetközi téren elismert tudóssá.

A tápanyag-ellátottság, a műtrágyahatás problémája érdekelte. Vizsgálta a talajtulajdonságok, a talajgenetikai tényezők befolyását a felvehető mikroelem-tartalomra. Analitikai jellegű munkáit a Cu- és Zn-tartalom meghatározás egyszerűsítésével kezdte, majd foglalkozott a könnyen oldható és szerves anyaghoz kötött Mo-tartalom meghatározásával. Ma is jól használható talajvizsgáló módszereket dolgozott ki, amelyekkel jelentős mértékben gazdagította a talajtani és agrokémia tudományát. A talajtani tudományok területén statisztikailag igazolt, a folyamatok összességét leíró törvényszerűségekre jutott. A több változót figyelembe vevő trágyázási szaktanácsadási eljárása ma is korszerű. Munkájának eredményei a nehézfémekkel kapcsolatos környezetvédelmi kutatásban is jól hasznosíthatók.

Mind szakmai területen, mind a Magyar Agrártudományi Egyesületben, mind a polgári védelemben, mind a szakszervezetben végzett alapos és lelkiismeretes munkáját kitüntetéssel honorálták.

Az Országos Műtrágyázási És Számítási Módszereket Kidolgozó Bizottságban végzett országos jelentőségű tevékenységét azonban már nem volt ideje befejezni.

Kitüntetései

1962. május 21. - Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója (Földművelésügyi miniszter, Budapest)

1969. március 15. - Honvédelmi Érdemérem a polgári védelem érdekében végzett munkájáért (Budapest)

1968. december 3. - Magyar Agrártudományi Egyesület Aranykoszorús jelvénye (Budapest)

1975. május 1. - SZOT oklevél (Budapest)

Publikációi (vál.)

1958.

A műtrágyahatás és a talaj könnyen oldódó táplálóanyag-tartalma, illetve termőképessége közötti összefüggés. Agrokémia és Talajtani 7. 127-138.

1958.

Néhány északdunántúli talaj molibdén tartalmának és molibdén adszorpciójának vizsgálata. Mezőgazdaságtudományi doktori értekezés.

1959.

A műtrágyahatások számszerű összefüggései és hozzávetőleges kiszámítása. Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Akadémia közleményei 87-95.

1971.

Talajtulajdonságok és mikroelem-tartalom összefüggései kisalföldi talajokban. Kandidátusi értekezés.

1972.

Mosonmagyaróvár környéki talajtípusok szántott rétegének összes B-, Cu-, Mn- és Mo-tartalma. Agrokémia és Talajtani 21. 1-2. 172-192.

1973.

Distribution of total B, Cu, Mn and Mo contents in the profiles of some soil types in the Little Plain and its relationship to certain soil characteristics. Acta Agron. Acad. Sci. Hung. 22. 1-2. 115-130.

1974.

Tenk A.-Pocsay K.-Keresztény B.: Tarlóégetéskor fellépő műtrágya-hatóanyag veszteségek. Tudomány és Mezőgazdaság 12.2. 35-38. 1974.

Mikroelem-ellátottsági számok alkalmazása. AEK Mosonmagyaróvári Mezőgazd. Tud. Kar Közl. 17.3/a. 5-21. 1978.

Egy szántóföldi mikroelem-trágyázási tartamkísérlet tanulságai. XX. Georgikon Napok Keszthely. 201-204. 1979.

Keresztény B.-Nagy L.-Fekete A.: A mangánellátottsági szám képlete. Agrokémia és Talajtan 28.1-2. 86-96.

Források:

Enzsöl Imre: Híres embereink 1939-1999 között. In: Mosonmagyaróvár 60 éve. 1939-1999. Szerk. Szentkúti Károly. Mosonmagyaróvár Önkorm., 1999. p. 70.

(EI): Keresztény Béla. In.: Moson megyei életrajzi lexikon. Mosonmagyaróvár, Huszár Gál Városi Kvt., 2006. p. 103-104.

Reke Barnabás (szerk.): Dr. Keresztény Béla emlékülés előadásainak közleményei. Agrártudományi Egyetem Keszthely Mosonmagyaróvári Mezőgazdaságtud. Kar közleményei. Mosonmagyaróvár, 1984. 89 p.

Acta Agronomica Óváriensis, 1968. 11,2 p. 135-140.

Tuba László: Dr. Keresztény Béla (1924-1980). In: Mosonvármegye, 9. évf. 11. sz. 2005. nov. 15. p. 3.

Nosticzius Árpád: Dr. Keresztény Béla (1924-1980). In: Óvári Mezőgazda, 25. évf. 6. sz. 1980. szept. p. 9.

Tenk Antal: Nagyszerű példája egy életen át elkísér. Huszonöt éve halt meg Keresztény Béla. In: Vivat Academia. A Nyugat-Magyarországi Egyetem lapja. 3. évf. 6. sz. 2005. november-december. p. 8-9.

Szücs Mihály: Dr. Keresztény Béla emlékülés. In: Óvári Mezőgazda, 29. évf. 9. sz. 1984. november, p. 6-7.

Walleshausen Gyula: A magyaróvári agrárfelsőoktatás 175 éve, 1818-1993. Mosonmagyaróvár, PATE Mezőgazdaságtud. Kar, 1993.

Kis János

(Szentandrás, 1770. szept. 22. - Sopron, 1846. február 19.)

költő, műfordító, teológus, evangélikus lelkész

A 18-19. század fordulójának egyik legtekintélyesebb írója. Pályája kezdetén tehetségére felfigyelt Széchenyi Ferenc is. Kazinczy Ferenc méltányoló elismerését, barátságát, s Kölcsey Ferenc nagyra értékelő kritikáját tudhatta magáénak.

Gyermekkor

Kis János költő, műfordító, teológiai doktor, a dunántúli evangélikus egyház szuperintendense, az MTA és a Kisfaludy Társaság rendes tagja a sopronvármegyei Szentandráson (ma Rábászentandrás) születettközsorsú földművelő szülők gyermekeként 1770. szeptember 22-én. Ősei a Csallóközből származtak. Szülei a Festetics grófi család jobbágysai voltak, s fiukat eredetileg földművesnek szánták.

A gyenge testalkatú, sokat betegeskedő fiú a szentandrásai szülői házba néhány szépkötésű könyvet talált magának, ezek közül kerültek ki első gyermekkori olvasmányai: Balassi Bálint, Rimay János versei, néhány prédikációs könyv, halotti búcsúztatók, a Biblia, valamint Hübner bibliai történetei magyar fordításban. A szülőfalujában evangélikus iskola ekkor még nem volt, ezért elemi iskoláit Téten, majd Vadosfán végezte el.

Soproni tanulóévek

1872-ben a soproni evangélikus líceumba került, s itt kilenc évig kitartó szorgalommal és kitűnő eredménnyel szerezte meg a továbbm művelődés alapjait: a klasszikus és modern nyelvekben való jártasságot, a teológiai alapfogalmak ismeretét, az egyetemes- és magyar irodalom történetének alapjait. Az egész életére jellemző tudatos önművelés első állomását jelentette a soproni iskola. Itt olvasott először műveket Rousseau, Voltaire, Montesquieu, Helvetius, Bentivoglio, Machiavelli, Goldsmith, Bellegarde tollából.

1790 tavaszán iskolatársaival együtt megalapította a Soproni Magyar Társaságot, s irodalmi és anyanyelvi önképzésre alapozott programot terjesztett tanuló társaságai elé. A "magyarul tanuló társaság" az országban elsőként kezdett működni, s később több magyar iskolai önképzőkörnek szolgált mintául.

Kis János volt a soproni diáktársaság elismert költője. Széchenyi Ferenc elismerve tehetségét, az angolból fordított Hercules választása (Lowth: Choiche of Hercules) című költeményét ki is adatta Bécsben (1791). A soproni tanulmányokat Kis János már mint ismert író fejezte be 1791-ben.

1782 novemberében került a soproni Ágostai Hitvallású Evangélikus Theológiai Akadémiára. Göttingában (1791), majd Jénában tanult teológiát. Kazinczyval való levelezése Jénában kezdődött. 1793-tól a győri evangélikus iskola professzora. 1796-tól, lelkésszé avatása után nagybaráti, 1799-től kövágóörsi, 1802-től nemesdömölki lelkész. Berzsényi Dánielt ő mutatta be Kazinczy Ferencnek. 1808-tól soproni lelkész. 1810-ben a győri evangélikus gyülekezet meghívta lelkészének, de nem vállalta. 1812-ben szuperintendenssé választották. 1822-ben magyar nemességet nyert. Ezt követően a vármegye táblabírája. 1830-tól az MTA rendes tagja. 1833-ban vezetésével a Dunántúli Evangélikus Egyházkerület megkötötte a Dunántúli Református Egyházkerülettel az ún. nagygeresdi egyességet, amely a két egyház egymás iránti türelmének és együttműködésének bizonyítéka volt. 1840-ben királyi tanácsos, 1842-től a Kisfaludy Társaság tagja. A Petőfi tér 1. sz. alatt emléktáblát állítottak tiszteletére.

Kiss Ernő

(1898-1989)

fafaragó népi iparművész

Népművészet Mestere

Kiss Ernő életét, munkásságát Sebestyén Katalin által összeállított és bevezetővel ellátott, minőségi kivitelű, gazdagon illusztrált kiadványából ismerhetjük meg. "Emlékképet őrzök a hajlott hátú, ősz hajú kis öregemberről, ahogyan áll a kapuban, szájában cigaretta, kezében tart valamit. Fát? Kést? Már nem tudok visszaemlékezni, de aligha kétséges, hogy vékony csontú kis kezében tartotta Bogyoszló egész világát." - emlékezik vissza a helyben élő szerkesztő.

Kiss Ernőnek sem családjában, sem Bogyoszló községben nem volt elődje a fafaragásban. Gyermekként valószínűleg ugyanúgy élte a falusi kisgyermekes játékos hátköznapjait: gyúrta a sarat, járta az erdő-mező bokros csalityait, ismerkedett a paraszti élet mindennapi munkáival. Miközben nagyapja mellett egy kitört gereblyefokot javítgatott, szinte véletlenül fedezte fel a fát, mint alakítható anyagot. Rendes "polgári" foglalkozása egész életében sem volt, a földműves munka, családfenntartás és nevelés mellett egész életét az alkotásnak szentelte.

30 éves elmúlt, mire az első elismerés elérte, a Felső-dunántúli Mezőgazdasági Kamara országos kiállításán "Tanyamodell" című alkotását "Arany Oklevéllel" tüntették ki. A Háziipari Szövetkezet alapító tagjainak egyikeként megszámlálhatatlan mű került ki kezéből. A korabeli megyei sajtó (Kisalföld) számos riportban mutatta be egyre-másra születő alkotásait.

1957-ben - elsők között az országban - megkapta a "Népművészet Mestere" kitüntetést. Alkotási eljutottak a brüsszeli világkiállításra, a prágai VIT-re, Moszkvába, Amerikába.

Kezdetben festett, faragott vallási ihletésű kompozíciókat készített, majd egyéni stílusa az életszerű, sokszor drámai erőt hordozó szoborkompozíciókban bontakozott ki. A "Megesett lány", "Az intó", a "Krumplihámozó menyecske" - a hétköznapi élet ellesett pillanatait ábrázolják. Kiss Ernő az a fajta művész típus volt, aki egyidőben több dologgal is foglalkozott. Arra az újságírói kérdésre, hogy melyik a legkedvesebb műve, így válaszolt: "Mindig az, amelyik nincsen kész. Csak addig tudok örülni nekik, amíg dolgozom rajtuk. Mihelyt készen vannak, már másik munkába kezdek."

Kiss Ernő

Az örökös nyugtalanság mindig új utakra hajtotta. Valószínűleg hatalmas olvasottsága, történelmi érdeklődése hozta - immár 60 évesen - témavilágának megváltozását. Szakított a falusi témákkal, s a magyar történelem nagy eseményei felé fordult. Monumentális faliképeken, domborműveken

örökítette meg a magyar múlt mérföldköveit, tragikus csatáit. Alkotói módszere is megváltozott: a képek háttére dombormű, előterükben a külön megfaragott, majd ráragasztott, korhű öltözetben lévő alakok uralják a teret.

Monumentális alkotásai közül kiemelkedik a "Honfoglalás", amely kompozíciójában a Feszty-körképet idézi. Monumentális alkotásai hatalmas műveltségről adnak tanúbizonyságot. Több száz alakos kompozícióit nem rajzolta meg előre. Az olvasott történelem, a látott művészi feldolgozások szintézisét lelkében teremtette meg, az alakok úgy formálódtak, a történet úgy épült fel, ahogy lelki világán átszűrődött. Alapossággal térképezte fel az adott kort, embereket, fegyvereket, viseleteket, történelmi helyzeteket. Embertípusai között alig találunk egyforma arcokat. Minden figurája külön él, egyéniség a maga nemében. Alkotásaiban az egész magyar történelem sorsfordulói tükröződnek, bár hétköznapjait a dunántúli kis falu jelentette, ahonnan egész életében sem kíváncsított el.

Az 1980-as évek végén - már súlyos betegen - még mindig kezében tartotta a faragókést. A hétköznapi kis csodákat, a körülötte levő életet, a bogyoszlói századelő mindennapi pillanatait, a dolgos paraszti élet gesztusait rejtette számára a fa, amelyből csak "le kellett faragni a felesleget" - ahogy kifejezte magát. Megtalálni benne a lelket, mellé tenni azt a rengeteg élettapasztalatot, melyet a mindennapi munkában szerzett és azt az örök alkotói kíváncsiságot, amely egész munkásságát áthatotta. 1989 októberében köszönt el szeretett szülőföldjétől és családjától.

A "láng" amelyet egykori szakkörének tanulóiban gyűjtött meg ma is tovább lobog Pintér Jenő fafaragó népi iparművész, a Népművészet Mestere szívében, akinek míves bútorai ma is öregbítik Bogyoszló község hírnevét.

Kiss Ernő emléke előtt - a 2001. évi millenniumi falunapon - a szülőházán elhelyezett emléktáblával és életmű-kiállításának megrendezésével tiszteleg a szülőfaluja.

Forrás:

Kiss Ernő 1898-1989 / szerk. Németh Vilmos.- Győr, 3W Exkluzív Design Reklám Stúdió, 2001.

Képek forrása:

http://www.kisalfold.hu/oriasi_elmeny_talalkozni_a_multtal/cikk/215/2148326/4.jpg

http://pctrs.network.hu/clubpicture/1/6/7/_kiss_erno_letkep-001_67232_s6999.JPG

http://www.kisalfold.hu/hazakerult_a_honfoglalas_es_a_golgota/cikk/209/2080250/3.jpg

Külső forrás:

http://www.kisalfold.hu/rabakoz_i_hirek/hazakerult_a_honfoglalas_es_a_golgota/2080250/

http://www.kisalfold.hu/rabakoz_i_hirek/oriasi_elmeny_talalkozni_a_multtal/2148326/

Kiss Ferenc

(Szilsárcány, 1860. ápr. 24. - Szeged, 1952. jún. 13.)

Az Alföld fásítója, a szegedi erdők atyja

Tanulmányai

1860. április 24-én Szilsárcányban született, nyolc gyerekes szegény paraszti családban. Tanulmányait először Szilsárcányban, majd a soproni evangélikus líceumban végezte.

1878-ban érettségizett, már ekkor eldöntötte, hogy az erdészet lesz a számára kijelölt út.

Beiratkozott a selmecbányai akadémiára, ösztöndíjából még az otthon maradt családját is segítette. 1882-ben kapott erdőmérnöki oklevelet.

Kiss Ferenc egykori szülői háza

A szegedi homok megszelídítése

1885-ben Szeged városa felajánlotta homoki erdőit állami erdészeti feladatokra. Kiss Ferencet mestere Bedő Albert országos főerdőmester javasolta a probléma megoldására. Élete ettől kezdve örökre Szegedhez és a homok fásításhoz kötődött.

A munka kezdetén 1885-ben Szeged környékén csak pár hold erdőterület volt, 1893-ban már 600 hold körüli volt a telepített erdők nagysága. Így megakadályozták a veszélyes futóhomok terjedését.

Erdészeti munkássága

1895-ben csemetekertet hozott létre. 1899-ben Szegeden rendeztek országos gazdasági kiállítást, melyre Kiss Ferenc a szegedi homokterületek fásításáról készített szemléltető anyagot, amit egy évvel később 1900-ban a párizsi világkiállításon is bemutattak.

1923-ban hozták meg az alföldfásítási törvényt, amit Kiss Ferenc áldozatos munkájára alapozva vitt végig Kaán Ferenc.

1931-től az Erdészeti Lapokban indult alföldfásítási sorozat, amelynek bevezető cikkét Kiss Ferenc írta. Ebben kifejtette, hogy nem elég a homokot megkötni, a fenyőtelepítéssel, azt a következő generációban már lombos fajokkal kell felváltani.

Fontosnak tartotta a szegények segítségét, a két világháború közötti időben a szegedi szegényeknek erdei munkát ajánlott fel.

Az 1939-es Erdészeti Lapokban jelent meg visszatekintő összefoglaló munkája: Szeged erdészete címmel. Ugyanebben az évben díszdoktorrá avatták a szegedi tudományegyetemen.

Közeli kedves barátja volt Móra Ferenc, aki Georgikon című kötetében adózik Kiss Ferencnek.

Kiss Ferenc emléktáblája

Többször publikált róla a Szegedi Naplóban is.

Időskori meghurcoltatása

A második világháború előtt minisztertanácsosi címet adományoztak neki, ám a háború utáni kommunista rendszer számára ez a cím irritáló volt. Figyelman kívül hagyták még kisparaszti származását is, és azonnal megvonták nyugdíját.

A terv az volt, hogy osztályidegenként a Hortobágyra telepítik ki, barátai és tisztelői közbenjárásának köszönhetően – akik idős korára is hivatkoztak – erre nem került sor.

Nyugdíját is ők adták össze, s küldték neki rendszeresen, így ő mindezekről mit sem tudott.

1952. június 13-án, 92 éves korában halt meg Szegeden.

Emlékezete

emlékháza Szilsárkányban

1977-ben az OEE emléktáblája Szilsárkányban, Kiss Ferenc utca

1960-tól a szegedi Erdészeti Technikum Kiss Ferenc nevét viseli, itt tartanak „Kiss Ferenc Napot”, és Kiss Ferenc díjat alapítottak

emléktábla a szegedi Reök-palota falán

sírja szegedi belvárosi temetőben

Csongrád megyei Természetvédelmi Egyesület az ő nevét viseli

Ásotthalom határában Kiss Ferenc emlékerdő, Kiss Ferenc út, Kiss Ferenc ált. isk.

Forrás:

Andrési Pál: Kiss Ferenc (1860-1952) emlékezete. In.: Erdészeti Lapok,. 2004. 11. szám (november)

Firbás Oszkár Kiss Ferencre emlékezik. In.: Erdészeti Lapok,. 2004. 7-8. szám (július, augusztus)

A képek forrása:

a szócikk írója

Külső forrás:

http://www.szoborlap.hu/8332_kiss_ferenc_emlektabla_asothalom_cs_kovacs_laszlo_1978.html

<http://www.szilsarkany.hu/index.php?id=3>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Szils%C3%A1rk%C3%A1ny>

Király Iván

(Bogyoszló, 1894. okt. 3. - Budapest, 1987.)
természetkutató, ornitológus, helytörténész, tanár

Gyermekkor, tanulmányok

Király Iván a Rábaközben, Bogyoszlón született 1894. október 3-án. Apja Király János bogyoszlói körjegyző, anyja Füzy Anasztázia tanítónő volt. Gimnáziumi tanulmányait a Soproni Á.H.E. Lyceum Főgimnáziumában végezte, ahol 1913-ban érettségizett. Még ebben az évben beiratkozott a Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetemre, ahol 1923-ban természetrajz és földrajz szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. Az egyetem jogutódja, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem 1981-ben arany-, 1983-ban pedig gyémántoklevelet állított ki a neves természetkutató számára.

Családalapítás

Az első világháború idején ismerkedett meg Jászai József rábatamási kántortanító lányával, Jászai Gizellával, akivel 1922-ben házasságot kötött. E házasságából két gyermeke született: 1923-ban Árpád, 1928-ban pedig Edit.

Tanári pályafutása

Tanári pályafutását 1921-ben Pápán kezdte. Ezt követően Biharderecskén, majd Marcaliban tanított. 1925-ben költözött családjával Csornára, ahol 1925-26-tól a Csornai Magyar Királyi Állami Polgári Fiúiskolában tanított. Csornai tanári tevékenységét megszakította a második világháború. 1942-ben térhetett ismét haza Csornára. 1948-ban a Szombathelyi Tankerületi Főigazgatóság megbízta az államosított Csornai Premontrei Gimnázium vezetésével. Az igazgatói teendők alól 1949-ben felmentették, és mint tanárt, az igazgatóhelyettesi feladatok elvégzésével bízták meg. 1956-ban, 35 év tanári működés után nyugdíjazták. Pedagógiai pályafutását a haza szeretete, a természet iránti érdeklődés és odaadás hatotta át. Polgári iskolai és gimnáziumi tanárként erre tanította és nevelte diákjait.

Természettudós, ornitológus

Király Iván nemcsak hivatásos tanár, pedagógus, hanem fáradhatatlan tudós, ornitológus is volt. Már diákkorában érdeklődéssel figyelte a Bogyoszló környéki kavicsbányák, vízelvezető árok madárvilágát. Gimnazista diákként került kapcsolatba a Magyar Királyi Madártani intézettel, ahol 1912-től az intézet megfigyelője lehetett. A Magyar ornitológusok Szövetségének 1928-tól rendes tagjaként, 1936-tól országos alelnökeként tevékenykedett. Madártani kutatásainak helyszíne a Hanság volt. 1928-tól minden szabadidejét - főként a madárvonulások és a költés idején - a Hanságban töltötte. Kutatásai és megfigyelései alapján Magyarország madárállományát kb. 410 fajra becsülte, amelyből a Hanságban 183 madárfaj található (közel 120 faj költ, a többi pedig átvonul a terület felett). Madártani megfigyeléseinek egyik alapját a gyűrűzés képezte. Természettudományi megfigyelései során Lengyelországból, Németországból, Dél-Afrikából kapott madártani visszajelzéseket. Igazi terepornitológus volt, akit az időjárás sem zavart megfigyeléseiben. Munkájáról több száz fényképet készített, megfigyeléseit szakfolyóiratokban publikálta.

Hansági Madárvárta vezetője

1931-től a Hanság Madárvárta vezetőjeként dolgozott. A Hanság természettudományi kutatására több alkalommal szervezett megfigyeléseket hazai és nemzetközi tudósok részvételével. Nagyon

fontosnak tartotta az ún. szinkronkutatókat, amelyek a madárvonulás és az ökológia tekintetében alapinformációhoz juttatták a tudósokat. A Hanságban költő madarak tojásaiból páratlan értékű, egyedi gyűjteményt állított össze, amely sajnos a második világháború során elpusztult. Természettudományi kutatásai során szoros emberi és szakmai kapcsolatok fűzték tudóstársaihoz: Németh Márton, dr. Breuer György, dr. Kövér Fidél, dr. Alfréd Steitz, dr. Konrad Lorenz, dr. Keve András.

Hadtörténeli kutatásai

Király Iván életútjának áttekintésekor meg kell említeni hadtörténeli kutatásait is. Az első és második világháborúban teljesített katonai szolgálat során fényképfelvételeket, feljegyzéseket készített, térképvázlatokkal illusztrált naplót készített. Csorna történelét kutatva hiteles leírást készített az 1849. június 13-iki csornai csatáról. Hadtörténeli és természettudományi írásai páratlan haza- és természetszeretetről vallanak.

Király Iván gyémántdiplomás tanár, a magyar ornitológusok nesztora, a természet örökös kutatója 1987-ben Budapesten hunyt el.

Klafszky Katalin – Katherina Lohse Klafsky

(Szent-János, 1855. szeptember 19.- Hamburg, 1896. szeptember 22.)
drámai szopránénekes

Gyermekkora

A híres operaénekes a Moson megyei gazdag német lakosságú községben, Szent-Jánoson született. (Akkor Sankt Johann, később Moson-Szent János, ma Jánossomorja község.) Gyermekkorában az egyik községi bírói házhoz taldott szegényes épületrészben laktak. Apja lengyel származású falusi foltozó varga majd harangozó, végül sekrestyés lett, aki szép hangjával lett híressé a környéken. A családban a legkisebb gyerek volt, aki örökölte szülei szép hangját. Életrajzi írások szerint már nyolc évesen énekelt édesanyjával a templom kórusában. A kislány elvesztette édesanyját 1866-ban a nagy pestisjárvány idején, akkor hallották a 10 évesen először nyilvánosan énekelni a koporsó mellett. Apja új feleségével és gyerekeivel 1870-ben a sekrestyéházba költözött. A mostoha nem szerette Katalint, házimunkát végeztetett vele. Apja nem tudta taníttatni, de a falubeli kántortanító, Dány János külön foglalkozott vele, 14 évesen már egy Wéber-misében hallhatták énekelni. Először híres soproni rokonától, Klafsky Rudolf Antal zeneszerzőtől akart segítséget kérni, de ő meghalt közben.

Klafszky Katalin

Pályakezdés, sikerek

Hamarosan Bécsbe ment, pesztonkaságot és varrást vállalt. Énekelt a bécsi Szent Erzsébet templom kórusában, ettől fogva rendszeresen szerepelt. A Komische-operbe szerződtek, az udvari opera karmestere lett a pártfogója, aki segítette tanulmányait. Salvatore Marchesi bécsi tanárnak és feleségének, Mathilde de Castrone-Marchesinek lett tanítványa, aki énekhangját fejlesztette. 1875-76-ban a salzburgi Stadttheater énekkarába került. Szólószerepeket kapott, amire a kritika is felfigyelt, dicsérte tehetségét. Alisa szerepét énekelt a Lammermoori Luciában, Pamina a Varázsfuvolásban.

Későbbi képe

Szerepei

Lipszében 21 évesen, 1876-77-ben a Stadttheatherben kapta első Wagner szerepeit, 1879 októberétől egymás után operaszerepeket kapott. Énekelt az Istenek alkonya, Tanhaiser Vénusz asszonya, a Trisztán és Izolda Bragane szerepét Lipszében és Weimarban. Ezt a szerepet két hét alatt tanulta meg, ez nagy kiugrási lehetőséget jelentett számára. Sikeres szerepeket tudhatott magáénak, megszületett az új európai operacsillag. Legtöbbször Tannhauser operában lépett fel.

1882- 83 évben Brestlau-tól Gdansk-on és Berlinen át Torinó operaszínpadain énekelt, ezután 1886-ig Brémában töltött három évet, ez a legsikeresebb korszaka volt pályájának. Az első nagy szerepe Fidelio Leonorája volt. Magánélete nem jól alakult, három gyerekével magára maradt, és betegség is legyengítette. Izolda szerepét hatvanszor énekelhette el. 1887. április 13-án távozott a Brémából, búcsúzásként arany babérlevelet kapott.

1886 májusától haláláig Hamburgban tíz éves szerződést kapott, ezalatt Pesten is énekelt. Nagy színpadi sikere volt Mascagni Parasztbecsület Santuzzája. Nagy tragédia érte, elveszítette 17 éves lányát.

Londonban a Covent-Gardenbeli Brühildája után 1895 végén az Amerikai Egyesült Államokban, New Orleans-ban, Boston-ban, Philadelphia-ban, majd egy évvel később New Yorkban aratja sikereit. Háromnegyed év távollét megviselte, betegen tért haza. 1996-97 évet ismét Hamburgba töltötte. Szeptember elsején még elénekelt a Fidelio fináléjának örömhimnuszát, ez volt az utolsó fellépése. 1896. szeptember 22-én 41 évesen elhunyt. Hamburgban sok tisztelője kísérte utolsó útjára kedvencét. Sírjára kérésére ezt írták: Katharina

Ha ritkán hazalátogatott szülőfalujába, suszter bátyjánál lakott, de apja halála után már nem látogatott Magyarországra. A falu nem fogadta szívesen a kalapos dámát. Valószínű, hogy itthon szülőházát lebontották, az emléktáblája a Fő utca 33. számú ház homlokzatára került. A helyi múzeum őrzi emlékét, írások, képek láthatók benne. Jánossomorján utca, a szentpéteri község részén zárda-iskola viseli a nevét.

Állítólag a hamburgi Opera előcsarnokában áll a szobra, amit a város közönsége állíttatott. A Vénuszon 25,5 km átmérőjű kráter viseli nevét.

Emléktábla a szülőfalujában

Forrás:

Jánossomorja : kismonográfia és településtörténeti olvasókönyv. Szerk. Thullner István. Jánossomorja, Jánossomorja Kultúrájáért Közalapítvány, 2004. p. 167-172.\q Moson megyei életrajzi lexikon / szerk. Kimlei Péter, Tuba László. Mosonmagyaróvár, Huszár Gál Városi Könyvtár, 2006. p. 106-107.

Thullner István: Klafsky Katalin emlékezete. In: Moson Megyei Műhely. 2005. 2. sz. p. 16-21.\q

Képek forrása:

Jánossomorja : kismonográfia és településtörténeti olvasókönyv. Szerk. Thullner István.

Kocsis István

(Csorna, 1949. okt. 6. - Csorna, 1994. jun. 10.)

válogatott labdarúgó

Fiatalkor, tanulmányok

Kocsis István 1949. október 6-án született Csornán. A helyi általános iskola elvégzése után a csornai Hunyadi János Gimnázium tanulója lett.

Sportpályafutása

1968-ban leigazolta a pécsi Dózsa NB-I-es labdarúgó csapata, ahol rögtön kezdő játékosként szerepelt. Érettségi vizsgát is már Pécsen, a Nagy Lajos Gimnáziumban tette le. Hét eredményes esztendő következett Pécsen, közben 1972-ben megnősült. Felesége szintén csornai születésű, házasságából két fiúgyermeke született.

Válogatottság

1975-ben a Budapesti Honvédba igazolt. Labdarúgó karrierje itt éri el csúcspontját. A magyar labdarúgó válogatottban első szereplését az 1977. október 5-én Jugoszlávia ellen 4:3 arányban megnyert mérkőzés jelenti, melyet még 22 követ. Részt vesz az 1978. évi Argentínában rendezett Világbajnokságon. 1978-ban az „Év labdarúgója” címet nyeri, és csapata a Budapesti Honvéd minden mérkőzésén szerepel, Magyar Bajnok.

Külföldi szereplések

Azon kevés magyar labdarúgók egyike, akit nyugat-Európában szerződtettek 30 éves koruk után. Így kerül Belgiumba, ahol az első osztályú LIERSE S.V. játékosa lett. Kocsis István nagyon szerette hazáját. Amikor 1983-ban letelt a 2 éves szerződése a LIERSE S.V. csapatánál marasztalták, hogy ne térjen haza maradjon végleg kint, és családjával együtt telepedjenek le Belgiumban. Ő azt felelte: „Köszönöm a megtiszteltetést, de én mindent a hazámnak köszönhetek, melyre nagyon büszke vagyok és nagyon szeretek, ezért haza megyünk.”

Visszatérve Magyarországra NB-II.-ben szereplő Sopron labdarúgója lett, itt fejezte be labdarúgó pályafutását. Családjával Sopronban telepedett le. Szervezetét fiatalon támadta meg a gyógyíthatatlan betegség. Élete utolsó évét végakarátának megfelelően

Kocsis István az SK Lierse játékosaként

Kocsis István emléktáblája

Csornán töltötte, itt hunyt el 1994. június 10-én. Hamvai városunkban, a Szent Antal temetőben nyugszanak. Idén lenne 60 éves.

Kitüntetései

Kocsis István példás élete, és pályafutása, a haza és szülőföldszeretete elismeréseként vált méltóvá a posztumusz Csorna Város Díszpolgára cím kitüntetésre.

Kép forrása:

<http://m.blog.hu/or/orulunkvincent/image/foci%20X/Kocsis%20I%20Lierse.JPG>

http://pctrs.network.hu/clubpicture/3/4/7/_/kocsis_istvan_19491994_347121s0355.jpg

<http://www.magyarfutball.hu/data/grounds/4/413/ground413o01.jpg>

Kocsis Istvánról elnevezett sporttelep Csornán

Dr. Kokas Lajos

(Csorna, 1868. - Csorna, 1950.)

Margit Közkórház alapító igazgató főorvosa

1868-ban született Csornán. Édesapjának vegyeskereskedése volt a piactéren, de mellette gazdálkodással is foglalkozott és arra volt a legbüszkébb, hogy a járásban elsőként ő termelt cukorrépát. A szülők mind a 11 gyermeküket taníttatták. Kokas Lajos az algimnázium éveit Sopronban töltötte, a főgimnáziumot a győri bencéseknél végezte. Egyetemre Bécsben járt. Érdeklődését a sebészet iránt Billroth keltette fel. 1914-ben Kokas Lajos családjával Pestre költözött 1 évre, hogy sebészi szakképesítést szerezzen. A kórház, amelynek első igazgatója lett, éppen arra nyílt meg, amire a világháború sebesültjeinek - a papírbakancsban lefagyott lábú katonáknak - ápolást nyújthatott. A szűkebb szülőföld mély szeretete a kórház keretein kívül is kiterjedt tevékenységre sarkallta. Számos újságcikket írt a Sopron Vármegye című újságba. Orvosi tevékenységének egyik legkedvesebb oldala volt az anya- és csecsemővédelem. 1950-ben halt meg abban a kórházban, amelyet élete fő művének tekintett. Munkájának mozgatórugóiról írva így összegezte életének alapmotívumát: "Különben is természetes érzésem volt a rábaközi föld és népének szeretete." 1995-ben a város díszpolgári cím adományozásával ismerte el munkáját.

Forrás:

<http://csorna.hu/csorna/diszpolgarok.html>

Korcz Antalné

szül. Süly Rozália (Halászi, 1932. augusztus 30.)

óvónő, Halászi község helytörténeti kutatója

Életrajza

1932. augusztus 30-án született Halászin. Hatan voltak testvérek, édesapja Süly József gazdálkodó, édesanyja Tonomár Mária háztartásbeli.

1938-42. között a halászi Római Katolikus Elemi Népiskolába járt, 1942-46. között a székesfehérvári Ferenc József Nőnevelő Intézet Római Katolikus Polgári Leányiskolájában folytatta tanulmányait. Óvónői oklevelét a soproni Állami Óvónőképzőben szerezte 1953-ban. Első óvónői munkahelye Fertőd II-n, a süttöri óvoda volt, ahol csoportvezető óvónőként dolgozott. Házasságkötése miatt áthelyezését kérte Mosonmagyaróvár környékére. Halászi község vezetőinek közbenjárására került haza szülőfalujába 1954. október elsejével beosztott óvónőnek, majd 1956. július 1-től 1987. augusztus 30-ig (nyugdíjazásáig) vezető óvónőként tevékenykedett.

Férjével két fiúgyermeket neveltek, Antalt és Zsoltot.

Társadalmi tevékenysége

Nagy családban nevelkedett, ahol természetes volt egymás segítése és a rászorulókat támogatása. Már fiatal korában bizalommal fordultak hozzá a falubeliek hivatalos ügyeik intézésében. A család, a helyi osztálytársak, a munkatársak, a lakosságának összefogásával felépítették és 1962. január 20-án átadták Halászi első óvodáját, társadalmi munkájukkal országos I. helyezést értek el. A közeleli tevékenység egész életét áthatotta, arra törekedett, hogy minél többet tudjon meg szülőfaluja múltjáról, az elődök tevékenységéről, életmódjáról és a megszerzett ismereteket írásban dokumentálja. Szakmai és helytörténeti munkája során az utánpótlás kinevelésére is nagy gondot fordított.

Több helyi szervezetben tevékenykedett. 1969 januárjától a segítségével megalakított Nőtanács vezetőségi tag volt, 1980-ig a titkári teendőket látta el. Nagy lelkesedéssel szervezte meg a községben a Nők Akadémiája elnevezésű ismeretterjesztő előadássorozatot.

1971. április 25-től 1985-ig több cikluson keresztül tanácsstag volt.

1995 októberétől a helyi gyámhatóság kérésére K. Ildikó gondnokolt gyámja lett, a helyi gyámügyi előadóval és a jegyzővel elősegítette a Magányos Cédrus Alapítvány létrejöttét.

Nyugdíjba vonulása után feltérképezte a temetőt, feljegyzéseket készített a sírokról, társadalmi munkában vállalta több elhagyatott sír gondozását.

Helytörténeti munkája

Évtizedeken keresztül dokumentálja a falu életének eseményeit, gyűjti a helytörténeti adatokat, széles körű levelezéseket folytatva és újabb érdeklődőket bevonva a honismereti tevékenységbe. Segítségével több szakdolgozat készült Halászi község egy-egy területéről. Nyugdíjba vonulása óta regisztrálja az adatszolgáltatók nevét és számát, amely közel 400 főt számlál.

Helytörténeti pályamunkáit 1955 óta tartja számon, díjazta többek között a Szabad Föld, az Óvodai nevelés, a Hitvallás című folyóirat, a Pannon Nyugdíjas Szövetség, a Győr-Moson-Sopron Megyei Honismereti Egyesület. Helytörténeti munkáiból néhányat a Megyei Honismereti Egyesület és a Néprajzi Múzeum is őriz. Publikációit országos és megyei lapok közlik, mint például a Szabad

Föld, Kisalföld, Nyugati Hírlap, Hitvallás, Armatura, Aranypor, Halászi Újság, Honismeret, Halászi Helytörténeti Füzetek, Moson megye.

Antológiákban megjelenő szépirodalmi írásait Korcz Antalné, Korcz Rozalinda, Korczné Süly Rozália és Süly Rózsi néven jegyzi.

Pályázaton kívül, a Magyar Néprajzi Múzeum kérésére 1999. március 9-i dátummal elkészítette önéletrajzát Képes életrajzom címmel, melyet 2000. május 28-án a 46. Országos Néprajzi Gyűjtőpályázaton a Bíráló Bizottság "különdíjban" részesített.

Jelentősebb kitüntetései

1975 – Miniszteri dicséret vezető óvónői munkájáért

1980 – Győr-Sopron Megyei Tanács bronz emlékérmé társadalmi munkájáért

1985 – „Felszabadulásunk 40. évfordulójára”

1987 – Pedagógus Szolgálati Emlékérem több évtizedes nevelő-oktató tevékenységéért

2007 – Néprajzi Múzeum Sebestyén Gyula-emlékérem gyűjtőmunkája elismeréseként

2008 – Halásziért Emlékérem a településért végzett tevékenységéért

Díjazott pályamunkái

1955. „1945-ben történt”. A Szabad Föld 1955. évi téli nagy pályázatán dicsérő emléklappal jutalmazta.

1959. A Halászi Napköziotthonos Óvoda története. Az Óvodai Nevelés szaklap elismerésben részesítette.

1974. Pályamunkája a Magyar Pedagógiai Társaság „Családi nevelési hagyományok gyűjtése” pályázatán dicséretben és könyvjutalomban részesült.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Honismereti Egyesülethez és a Néprajzi Múzeumhoz beadott pályázatai

1991. Séta Halászában. Megyei III., országos IV. díj

Kocsikázás Halászi határában. Országos IV. díj

1992. Halászi ünnepei, szokásai, hagyományai. Megyei III. díj, országos „P” jutalom

1993. Őseink Halászába vezető útja. Háborús veszedelmek. Emlékek. Megyei II., országos III. díj A Halászi Napköziotthonos Óvoda története. Megyei III. díj, országos „P” jutalom, elhelyezve a Magyar Nemzeti Múzeumban.

1994. Szellemi hagyaték Halászában. Emlékeim – verses élettörténet. Emléklap és könyvjutalom.

1995. Történetek, legendák Halászából. Országos könyvjutalom.

1996. Major-pusztá-tanyák, pihenő vagy őrhelyek Halászában. Megyei III. díj, országos dicséret

1998. Hídtörténet. Halászi község hídjai. Megyei könyvjutalom

1999. Képes életrajzom. (Pályázaton kívül, a Magyar Nemzeti Múzeum kérésére készült) Országos Bírálóbizottság különdíja, 2000-ben.

Halászi község ismertetése kocsikázással, bandérium vezetésével. Megyei könyvjutalom

2000. A halászi temető. Országos IV. díj

Halászi község temploma, kápolnája, keresztjei, emlékműi 2000-ben és a Zarándoklat régen és a második ezredforduló körüli években. (összevonva) Megyei II. díj

2001. Brunszvik Teréz nyomdokain. Mosonmagyaróvár és környékének óvodái 2000-ben. Megyei III. díj

2002. Búvárkodás Halászi múltjában 1740-2000. Országos dicsérő oklevél és könyvjutalom

2002. Moson utolsó malmának megmentése. Megyei könyvjutalom, országos dicsérő oklevél
Lelkipásztorok, akik sokat tettek Halásziért. (A Hitvallás Szerkesztőség pályázatán II. helyezést kapott)

2003. Adalékok Halászi község ... Megyei könyvjutalom
2004. Foglalkozások Halászi községben. Megyei II. díj, országos könyvjutalmas különdíj
2005. Nőmozgalom Halásziiban és Gyermekmenhely Halásziiban. Megyei III. díj
Honismeret és hagyományörzés Halásziiban. (A Honismereti Szövetségnek elküldve)
2006. Hőseink! Igaz történetek, visszaemlékezések. (A Magyar Nemzeti Múzeumnak elküldve). Az előző pályaművel összevonva dicséző oklevelet kapott és a Nemzeti Múzeum Történeti Adattárába került.
2006. Házasságkötés a móríng levéltől a házasságkötésig. Megyei könyvjutalom
2007. Halászi Napközöttthonos Óvoda története 2. Megyei III. díj
2008. Családi emléképek. Fotópályázat. Megyei I. díj
2008. A Süli család története. (Az előző pályázattal összevonva I. helyezés)
Zenészek és családjaik Halásziiban. Országos dicséző oklevél
2009. Múltbeli emlékek Halásziiból. Megyei III. díj
2010. Halászi emlékek, beszélgetések – a megszűnt – őszi kukoricafosztás és a téli tollfosztó esték hangulatának folytatásaként. Megyei III. díj, országos dicséző oklevél
Halászi – halászbokroktól mezővároson át a mai községig, 2010. (Az előző pályázattal összevonva országos dicséző oklevél)

Publikációi

- Halászi község múltja és jelene. Győr, Hazánk Kvk., 1996. 275 p.
- Hőseink. Emlékek, visszaemlékezések Halásziiban. Halászi, Halászi Község Önkorm., (2008). 95 p.
- Brunszvik Teréz nyomdokain... : Mosonmagyaróvár és környékének óvodái 2000-ben. Győr, Hazánk Kvk., (2010). 72 p.

További irodalom

- Bölcs – derűs- időskor. Életképek. Győr, 2001. p. 50-52. (Válogatás a Pannon Nyugdíjas Szövetség 2000-ben meghirdetett irodalmi pályázatának díjnyertes munkáiból.
- Landgraf Ildikó: „Beszéli a világ, hogy mi magyarok...” Magyar történeti mondák. Bp. Magyar Néprajzi Társaság- Európa Folklór Központ, 1998. p. 153.,197, 198, 199, 215.
- Múzsák tükre. Antológia. Bp. Alterra, 2002. p. 43., 244.
- Igaz sorok, igaz sorsok. Antológia. Bp. Alterra, 2004. p. 470-474.
- Az élet diktálta. Antológia. Bp. Alterra, 2005. p. 24-26.
- Megtört szavak. Antológia. Bp. Alterra, 2006. p. 105-106.
- Merített örökség. Térségi irodalmi antológia. 2007. p. 39., 40-47.

Források:

- Adatközlő és a kép forrása: Korcz Antalné
Menneyeiné Várszegi Judit (szerk.): Ki kicsoda Győr-Moson-Sopron megye helyismereti kutatásában? Győr, Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár, 2006. p. 120-121.

Korzenszky Richárd

bencés apát
Csorna, 1941-

A tihanyi bencés apátság házfőnöke 1941. november 27-én született Csornán. Az általános iskolát Kapuváron, gimnáziumi tanulmányait Pannonhalmán végezte, ahol 1959-ben érettségizett. 1959-ben belépett a bencés rendbe.

1964. május 23-án szentelték pappá Pannonhalmán. 1964-1968 között az ELTE BTK magyar - orosz szakos hallgatója. 1968-73-ig gimnáziumi tanár Győrben. 1973-tól 1989-ig gimnáziumi és főiskolai tanár, főapáti titkár Pannonhalmán. 1979-től 1989-ig gimnáziumi és diákotthoni igazgató Pannonhalmán.

1989-től 1991-ig főmonostori perjel Pannonhalmán. 1991-1994 között miniszteri biztos a Művelődési és Közoktatási Minisztériumban, 1990-től a Magyar Katolikus Egyház megbízott képviselője a minisztériumban. 1992-től a Katolikus Iskolák Főhatóságának ügyvezető elnöke. 1994-től a Tihanyi Bencés Apátság vezetője. 1996-tól a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Iskolabizottságának elnökhelyettese. Munkásságát Trefort Ágoston- és Fraknói Vilmos-díjjal is elismerték.

Művei:

Maradj velünk
Páternozster
Úton vagyunk

Irodalom:

Keresd a békét, és járj utána : Korzenszky Richárddal beszélget Dvorszky Hedvig. Bp., 2005.

Képek forrása:

<http://kairosz.hu/image/kepek/KorzenszkyRichard.jpg>

Forrás:

<http://www.csorna.hu/csorna/hirescsornaiak.html>

http://kairosz.hu/Korzenszky_Richard.html

Kovács József

„Igazi néptanító volt”

1920-1998

Gyermekkora, tanulmányai

Kovács József öt gyermekes kisparaszti családban született Répcelakon. Iskoláit Répcelakon és Csornán, a tanítóképzőt Sopronban végezte.

Katonai szolgálata és fogsága

1942-ben kezdte meg katonai szolgálatát, amelyet Hajmáskéren, majd Rimaszombatban és Sárváron töltött le. 1944-ben Németországban, Stockerau állomáshelyen szolgált, majd amerikai fogságba került. A katonai szolgálatát 1945 októberében fejezte be.

foto: Szülőföldünk története: Kajárpéc, 1970-1986, a Szerkesztő Bizottság, 1985

Kajárpéci évei

1940-ben helyettesítőként kezdte pályáját a Zala megyei, nemeshanyi evangélikus iskolában. A kispéci evangélikus gyülekezet 1941. szeptember 27-én osztálytanítónak választotta meg. A jelentkezők közül kiváló énekhangja miatt ráesett a választás. 1945-ben hazakerülése után szolgálati lakást is kapott.

Az államosítás után 1949-től 1968-ig igazgatói munkakört is betöltött. 1951-től igazgatóhelyettesként dolgozott, majd 1957-től 1968-ig, a kajári és a kispéci iskola egyesítését követően a kajárpéci iskola igazgatója volt. Lemondott tisztségéről és tanítóként folytatta tevékenységét 1975-ig. 1975-től a kajárpéci és a felpéci iskolát összevonták, így nyugdíjazásig, 1980-ig szintén igazgatóhelyettesként dolgozott.

Tanítványai, kollégái tisztelettel emlékeznek rá, aki szigorú, de igazságos ember volt. „Pedagógiai elvei: Tudomásul kell venni, hogy ahol sok ember van, ott rendnek kell lenni. Fontos, hogy példát lásson a gyerek. Ha bementem egy osztályba, és zajongtak a tanulók, megálltam és vártam. A következetesség és a mérsékelt szigor vezet eredményre.”¹

Közéleti tevékenysége

A község oktatási intézményeinek fejlesztéséért sokat tett. Az új, modern óvoda megalakulásának szorgalmazója volt. Az iskola bővítése, szintén az ő nevéhez fűződik. Kiváló szervezőképességének köszönhetően a

foto: Vikár Tibor

falu lakosságának kulturális programokat szervezett. Közéleti ember, tanácsstag volt, a takarékszövetkezet helyi megbízottjaként ismerte a közösség kisebb-nagyobb problémáit.

A Faluházban külön kialakított helyiségben kapott helyett a helytörténeti és a régészeti kiállítás, ami szintén az ő munkájának eredménye. Kovács József tanító kezdte el összegyűjteni a régi emlékeket, és a földmunkák során előkerült régészeti anyagokat. Nem sajnálva az időt és a fáradságot, állandóan járta a földeket a szántások után, s szedte össze az ekék által kiforgatott cserepeket, csontokat, emlékeket. Mindent, amit talált, bevitt az iskolába, és beszélt az embereknek a talált tárgyokról. A falusiak megértették, hogy értékek fölött járnak, és ha bármit is találnak, azt be kell vinni az iskolába. Így a falu lakossága is aktívan kivette részét a feltárásban.

A „Tanító bácsi” halála

Kovács József 1998. június 24-én halt meg Kajárpécen. Domonkos László tanítvány Hagyaték című versével búcsúzott a néptanítótól, iskolaigazgatótól. Felidézte az embert, aki felkutatta Kajárpéc felbecsülhetetlen értékű történelmi emlékeit. Halála után, 1999-ben emlékére a faluház bejáratához a Kajárpécért Egyesület emléktáblát helyezett el.

Község díszpolgárrá választása

2006. augusztus 19-én Kajárpéc Község Önkormányzat képviselő-testülete Kovács József tanító részére posztumusz „Kajárpéc Község Díszpolgára” címet adományozott.

Irodalom:

Ferenczi Lajosné: Kovács József (1920-1998) In.: Sok fény maradt utánuk. Jeles Pedagógusok Győr-Moson-Sopron Megyében . 2009, p. 218-222.

Fűzfa Balázs: Gyalogjáró történelem. Argumentum Kiadó Kft. Bp. 2005. 147 old.

Nagy Zoltán: Búcsúzás egy néptanítótól . In.: Kisalföld, 1998. jún. 30., p. 4.

Vikár Tibor: Szülőföldem Kajárpéc. Kajárpéci Önkormányzat, 2000. 124. p.

Internet elérhetőség:

<http://www.programturizmus.hu/tpartner-helytorteneti-regeszeti-gyujtemeny-kajarperc.html>

http://www.koh7.hu/0_hirek/100611_figler/emlek.html

<http://www.kajarpec.hu/>

Kugler Pál Ferenc

(Sopron, 1836. 02. 12. – Bécs, 1875. 04. 11.)

szobrász

Család

Régi soproni családból származott. Ősei nem művészettel foglalkoztak, nagyatya kertész, apja cukrász volt. Nagybátyja, Kugler János Kőszegen volt festő.

Tanulmányai

A bécsi képzőművészeti akadémián tanult, 1860-62 között Hans Gasser-nél. Akadémiai növendékként részt vett 1861-ben három pályaművével a budapesti Széchenyi szoborpályázaton. Szorgalmasan szerepelt a pesti Műegylet kiállításain is. Növendékként 1861-ben a Széchenyi -szoborpályázaton három pályaművel vett részt. 1862-ben egy gipsz arcképet, 1864. január-márciusi kiállításon pedig Brassai Sámuel gipsz-mellszobrát küldte be. 1864. júniusban pedig Madonna-szobrot küldött a kiállításra. 1865-ben a február-márciusi kiállításon Deák Ferenc természet után mintázott mellszobrával szerepelt. Valószínűleg a szobor egy példányát rendelte a soproni Városi Tanács a városháza részére, és ennek másik példánya a Tudományos Akadémián is látható volt. Művészi ízlésére hatott Gasser klasszicizmusa. 1880-tól Olaszországban tanult tovább.

KUGLER FERENCZ 1871.

KUGLER P. F. PEST 1867.

Kugler Pál aláírása

Munkássága

1865-ben Sopronban a Szent Mihály templom restaurálásával kapcsolatban kapott megbízást, Szt. József és Mária kőszobrainak elkészítésére. 1871-ben festett képet Ormos Zsigmond temesi főispánról, aki pártfogója volt. Domborművet készített Ferenc József látogatásáról is, ami 58 cm széles, 158 cm hosszú márványdombormű. A 16 figurából álló csoport közepén áll Ferenc József lovastábornoki díszben. A domborművet 1873 őszén avatták fel. Ormos Zsigmond megbízására elkészítette Szent István hittérítő útját ábrázoló domborművet. „Egy szebb haza felé” feliratú szoborműve a Szent György céh egyik aukcióján szerepelt.

Jelentősebb művei

Mellszobrok

Több mint harmincat ismerünk belőlük, korabeli jelentős személyiségekről készítette. A szobrok klasszicista iskola stílusában készültek.

1866 Lonovics érsek mellszobra

Petőfi mellszobra - Kiskunfélegyháza

Herkules, Szophoklész gladiátor szobra

1875 Flóra szobor

A kerepesi temetőben Venczel-család síremléke.

1871 Nagyszében – Kuglert Saguba görögkeleti érsek, Liphai Sándor, Prielle Kornélia színésznő, Andrassy Gyula márvány-arcképe 1873 Overback német tudós mellszobra

A kassai múzeumban 9 mellszobrát állították ki. Többek között Pulszky, Madarász, és Liszt mellszobra.

Szülővárosában is található több műve a Liszt Ferenc Múzeumban, többek között Liszt, Handler József, és Ferdinánd építészek, Frankenburg Adolf és Pulszky képmásai.

Kugler érmek készítésével is próbálkozott. Siklóssy Gyuláról szemeszorvosról készített képet. 1872-ben „Kálmán király és a boszorkányok” c. domborművén dolgozott, de ennek hollétéről nincs nyom.

Nyoma veszett még a Nemtő és a kisgyermek libával c. kompozíciójának is, valamint a Tragédiája reliefjéről is csak fénykép maradt fent.

Élete végén Bécsben dolgozott, majd ott is halt meg 39 évesen 1875.04.11-én

Épületszobrok

Angyal kőszobor, ami egy budapesti gyógyszertár homlokzatán áll. Ez 1858-ben megsemmisült. 1872-ben többedmagával pályamunkát készített az új postapalota szobrászati díszítésére. 1870-ben készült Vénusz és Amor kútszobra.

Forrás:

Sarkady Sándor: Aranykönyv 2000. Sopron, Quint Reklámügynökség, 1999. p. 86. Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona. Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998. p. 178.

Soós Gyula: Kugler Pál Ferenc soproni szobrász. In: Soproni Szemle, 1965. 2. sz. p. 171-177.

Egyéb forrás:

<http://www.berze-nagy.sulinet.hu/stilus/klasszicizmus/lisztiszob.htm>

Képek forrása:

Don Péter ; Pogány Gábor: Magyar szoborkészítők jelzéstára. Budapest, Auktor Könyvkiadó, 2003. p. 70.

Jézus megkeresztelése 1872.

Kumpf Antal

(Zeidler, 1879-Mosonmagyaróvár, 1955)

fényképész

Moson és Magyaróvár épületeinek, városrészeinek, családi és társadalmi életének pillanatait megörökítő fotográfusa a 20. század első felében.

Életrajza

Kumpf Antal a cseh-morvaországi Zeidlerben született 1879. április 16-án. A céhes szakmát éppen csak kitanult legény egyéni módon választotta ki működési helyét: egy, a Monarchiát bemutató képeslap-gyűjtemény alapján esett a választása Magyaróvárra.

Saját kezűleg vezetett regiszter-könyvének tanúsága szerint 1899-ben már önállóan dolgozott és saját bélyegzővel látta el képeit. 1900. március elején kért működési engedélyt a magyaróvári városházán. Első műterme a várkapu közelében lévő a Lajtparti barakkszerű épületben volt (a későbbi Balaton étterem helyén).

Az első világháború után Magyaróvárra költözött Habsburg Frigyes főherceg és felesége, Izabella von Croÿ-Dülmen főhercegné – aki korábban maga is készített fotókat – mint „udvari” fényképésznek adott megbízásokat 1919-1931 között a fotográfusnak.

Kumpf Antal biztos egzisztenciájának birtokában tért vissza szülőföldjére, hogy feleségül vegye Kühnel Ilonát, egy sziléziai gyáros lányát. Házasságukból gyermek nem származott. A hozománynak köszönhetően 1927-28-ban Rudolf Szadko akadémiai építésszel megtervezték a régi Pozsonyi úton -

a későbbi Posta téren (ma Városkapu tér) a Kumpf-ház néven ismertté vált egyemeletes épületet. Kivitelezője az a Neuschloss cég volt, amelyik a Lőporgyár és az Ipartelep nagy építkezéseikor telepedett Magyaróvárra. Az ívelt üveghomlokzatú sarokház tökéletes rálátást biztosított a Fő utcára, ablakaiból minden fontos utcai jelenetet megörökíthetett a fotográfus, így többek között Frigyes főherceg temetési menetét és a hármashalom-ereklyés országzászló-avatás ünnepi felvonulását is.

1946-ban a jeles iparostól elvették házáat. Vagyonától megfosztva még egy ideig benne lakhatott az odateleptett felvidéki festővel, Tallós Prohászka Istvánnal, de a két öntörvényű ember nehezen fért meg egymással. Az idős embert a Magyar utcai un. Kiss (üveges) házba költöztették, majd teljes

Kumpf Antal és felesége, Kühnel Ilona

anyagi ellehetetlenülése után a Lázár utcai városi szegényházban gondozták 1955. július 21-én bekövetkezett haláláig.

A Kumpfékkal távoli rokonságban álló magyaróvári Holzhammer-család temettette el a városi köztemetőben.

Munkássága

Kumpf Antal elkötelezett képi megörökítője volt befogadó városának. Nemcsak megrendelésre dolgozott, de jelen volt minden fontos eseményen, megörökítette a város fejlődését, így várostörténeti szempontból is jelentőset alkotott. Különösen becsesek a főhercegi család nagyobb ünnepeiről készült felvételei. A múzeumban őrzött fényképek szolgáltak alapul később, a 2004-ben Frigyes főhercegről készült köztéri szoboralak megmintázásához.

Kortörténeti dokumentumként szolgálnak az iskolák személyzetének és diákjainak, a tűzoltóságnak, közhivatalok személyeinek felvételei, a különféle népcsoportok fiataljai és öregjei, a sajátos helyi népviseletek megörökítése.

Nagy számban fennmaradtak a Kühne-gyár megrendelésére készült felvételek, melyek a sokszínű gyártmánystruktúrát és gépszerkezeteket dokumentálták.

Fényképeket készített a gazdasági akadémiáról is.

A műtermi felvételekhez különleges papírra vagy filmre készített díszes kereteket, kellékeket használt.

Első műterme a Lajta-parton (később Balaton étterem, majd GOA Pub)

A Hansági Múzeum Kumpf-gyűjteménye

Az ötvenes években egykori házának három kisebb helyiségében és a sötétkamrában összezsúfolt, sorszámozott üvegnegatívjainak és témánként külön dobozolt fotóinak, eszközeinek megmaradt részét a Hansági Múzeum akkori igazgatója, Pusztai Rezső - helyi kapcsolatait felhasználva - mentette meg az enyészettől. Megtalálta a fotografiai műhely regisztrációs könyveinek (Negatív-Buch-ok) egy részét is, melyek komoly segítségek jelentettek a képek ma már többnyire ismeretlen eredetének azonosításához. Ennek a lehetőségnek hiányában a képeken ábrázolt személy vagy épület beazonosításánál a még élő személyek emlékezetére támaszkodtak, pl. a főhercegi és akadémiai gazdasági épületeknél dr. Kocsis Sándor

Új műteremháza (1927) az akkori Posta téren (ma Városkapu tér)

tanár úr, az azóta lebontott házak, utcaképek esetében Bellovitz Károly közreműködött. A kevésbé ismert személyek, iskolai csoportok azonosításánál néhai Miticzkiné, Holzhammer „Trudi” és Molnosné Bécsi Irén segédkezett.

A képanyagból létrehozták a Kumpf-gyűjteményt, mely a múzeum fontos helytörténeti anyagát képezi. A regisztrációs könyvek a múzeumban kapott sorszámok szerint 1899-től 1943 közepéig, 1-től 72.220-ig tartalmazzák a műterem forgalmát. Ezek alapján 1958-ban került sor a gyűjtemény anyagának első leltározására. A leltározott üvegnegatívek nagyobb hányada a régi és az egyesített vármegye településeiről készültek. Moson és Magyaróvár utcáiról, épületeiről megörökített képek jelentős kortörténeti és építészettörténeti dokumentumok. A leltárba nem vett üvegnegatívek száma 1867 db, nagyrészt Kühne-gyári gépek ill. portrék, külső felvételek. A képgyűjteményből 2000-ben a Hansági Múzeum „Moson és Magyaróvár régi fotográfiákon” címmel 69 oldalas várostörténeti válogatást jelentetett meg, amelyből 2004-ben utánnomás is készült.

A budapesti Poszterház Galériának sikerült archiválnia a teljes Kumpf-életművet.

Műterembelső

Forrás:

Kimlei Péter-Tuba László (szerk.): Moson megyei életrajzi lexikon. Mosonmagyaróvár : Huszár Gál Vár. Kvt., 2006. p. 119.

Thullner István: A mosonmagyaróvári Hansági Múzeum fotótárának Kumpf gyűjteménye. In.: A

Hansági Múzeum évkönyve 4., 2003-2004. Mosonmagyaróvár, Hansági Múz., 2005. p. 119-132.

Szentkúti Károly-Thullner István: Moson és Magyaróvár régi fotográfiákon. Válogatás Kumpf Antal fotóanyagából. Mosonmagyaróvár, Hansági Múzeum és Alapítványa, 2000. 69 fol.

Képek forrása:

1-4. Thullner István: A mosonmagyaróvári Hansági Múzeum fotótárának Kumpf gyűjteménye. p. 130-132.

5. Vatera internetes portál

Külső hivatkozás:

<http://www.youtube.com/watch?v=iV16DDU2E>

(A mosonmagyaróvári Városi Kollégium internetes You Tube-oldala, Kumpf-fotók)

<http://galeria.poszterhaz.hu/?p=185>

(poszterház Galéria Budapest, Kumpf-archívum)

hu.wikipedia.org/wiki/Isabella_von_Croy-Dülmen

Kumpf-fotó képeslapon

Laky Demeter

premontrei kanonok

1818. december 25. Keszthely - 1902. augusztus 2. Csorna

Fiatalkor, tanulmányai

Édesapja csizmadia mester. A jóeszű gyermek egyetlen felemelkedési lehetősége a papi hivatás volt, így 20 éves korában belépett a premontrei rendbe. Rendháza tanulni küldte a kitűnő képességű ifjút. Győrben elvégezte a teológiát, s 1843-ban pappá szentelték. Szombathelyen, majd később szülővárosában szerzetesként szónoklattan tanított.

Szabadságharcos tevékenysége

Az 1848-49-es szabadságharc idején belépett a nemzetőrségbe, s főhadnagyi rangban egyik vezetője volt a helyi nemzetőr alakulatnak. Laky Demetert a világosi fegyverletétel után a hadbíróóság nyolcévi várfogságra ítélte a fegyveres harcban való részvétele miatt. Olmützben és Josefstadtban összesen négy évet töltött le rabságából, mikor 1853. október 15-én közkegyelemben részesült. ==Rendházbeli munkássága== Ettől kezdve Csornán, a premontrei rendben tevékenykedett. 1854-ben házgondnok és préposti jegyző, majd egy év múlva préposti titkár lesz. 1858-ban perjelnek választották, ám ezt a rangot szabadságharcos múltja miatt nem tölthette be. 1861-től a csornai premontreiek által vezetett gazdasági iskolában tanított. Mindezek mellett jelentős munkát végzett a szerzetesrend történetírójaként és levéltári munkatársaként.

Közéleti tevékenysége

Évtizedekig tevékenyen részt vett Csorna kulturális életének alakításában és a 48-as hagyományok ápolásában. 1861. június 13-án Laky Demeter mondhatta az avatóbeszédet a csornai csata hőseinek emlékére emelt emlékoszlop leleplezési ünnepségén.

Írói munkássága

Tanári, levéltárosi és egyházi munkáján kívül foglalkozott nyelvészettel, versírással és tankönyvírással. Ő szerezte az első magyar nyelvű iskolai poetika könyvet, amely A költészet rövid elméleti s gyakorlati rendszere és történeti vázlat címmel 1847-ben jelent meg Szombathelyen. Műfordításai közül a legjelentősebb Lucanus Pharsalia című munkájának magyar nyelvre való átültetése volt. Statisztikai, retorikai és poetikai tankönyveit a múlt század második felében számos tanintézetben használták.

Elismerései

A kiegyezés utáni konszolidált helyzetben magasabb körökben is felfigyeltek Laky Demeter érdemeire, s 1878-ban megkapta a Ferenc József-rend Lovagja kitüntetését. 1883-ban megválasztották rendjének kormányzó perjelévé.

Emlékezete

1902-ben hunyt el Csornán, hamvai ma is a Szent Antal temetőben nyugszanak. A premontrei rendház északi homlokzatán domborművet emeltek Laky Demeter és a premontrei nemzetőrök emlékére.

Forrás

Pájer Imre: Neves rábaköziek.- Csorna, Kapuvár, 1989. p. 31-32.

Lám Frigyes

1881-1955

irodalomtörténész, kritikus, műfordító, pedagógus

Tanulmányai

A Szepességben, Késmárkon született 1881. május 13-án. Az elemi iskoláit és gimnáziumi tanulmányait is itt végezte. Szerette a szepességi tájat, szülővárosát, ragaszkodott nemzetéhez, a szászsághoz.

A Budapesti Tudományegyetemen német-francia szakos tanári diplomát, 1928-ban a pécsi Erzsébet Királyi Tudományegyetemen bölcsészeti doktorátust szerzett.

Munkássága

Hajdúböszörményi, pécsi és egri tanárkodás után került Győrbe, és feleségével együtt 1908-ban a felsőbb leányiskola – a győri Kazinczy Ferenc Gimnázium elődje – négytagú alapító tantestületének tagja lett.

1938-ban írásában mesélte el találkozását Győrrel. Szerette Győrt, második pátriájának nevezte, bár idegenkedett a nagyipari környezettől. Virághalmi Ferencről készült tanulmányában a régi Győr mellett tett hitet.

Hamar beilleszkedett a város kulturális közéletébe. Derűs kedélyével, nagy tudásával nyerte el a köztiszteletet, s kapott a kulturális közéletben újabb meg újabb megbízatásokat. 1910-től a Győri KisfaludyKör tagja, 1922-től előadója a Győri Szabadegyetemnek. A Dunántúli Hírlap felelős szerkesztői tisztjét Harsányi Lajos vette át 1913 januárjában. Lám Frigyes is a szerkesztőbizottság tagja lett.

A napilap 1920. február 7-én közölte azt a hírt, hogy az „Aurora” Műpártoló Egyesület megalakulását, melynek elnöke ő lett. 1929-ben választották meg a szabadegyetem igazgatótanácsi tagjának.

A győri Felsőbb Leányiskolában francia és német nyelvet oktatott, felesége, Kőporossy Mária, aki franciát, földrajzot, mennyiségtant tanított és irodalmi munkákat végzett. Lám Frigyesről megemlítik, hogy jó kedélyével, közvetlen modorával „gazdagon szórta lelke kincseit,” szívesen élt a humor eszközével, amely írásaiban is megmutatkozik a tanáreszménye, amely feddhetetlen magánélet, szótartó és egyenes jellem, nem kétszínű, nem ravasz, kiváló oktató-nevelő munka, m belső készítés a szakmai fejlődésre.

Olyan tanár volt, aki nem nézte, hogy ki milyen vallású, ha az igazságról van szó. „Az az ember volt, aki akár az iskolában, akár künn az életben különbséget tesz felekezeti vagy faj szerint tanítvány és tanítvány között, nem lehet jó és hivatásos tanár”. Ugyanakkor fellép a „pedagógiai iparlovagok” ellen, akik „tudományos kutatások örve alatt” más intézményeknél vállalnak munkát. Sürgette az idegen nyelvek tanítását, ahogy ezt a Győrkerületi Tanári Kör közgyűlésén hangsúlyozta is.

Számos iskolai feladatot is ellátott a tanításon kívül is, ilyen pl. könyvtárosi teendőket, az iskolai rendezvényeken műsorokat alkotott. Előadást tartott Apponyi Albertről, összefoglalta az iskola történetét, búcsúztatta a nyugdíjba vonuló kollégákat.

Közben igazgatóhelyettesi posztot lett, majd címzetes igazgatói címet kapott.

1935 nyarán Budapestre került, a Bolyai Gimnáziumban tanított, majd szakfelügyeleti teendőket is ellátott. Győrrel való kapcsolata nem szakadt meg, írásaiban többször helyet adtak a győri lapok, előadásokra hívták.

1935. december 1-jén felolvasást tartott „A pipa” c. humoros karcolatát mutatta be.”

1938-ban nyugdíjazták, 1955-ben december 27-én hunyt el.

Előadó, kritikus és műfordító

Szerteágazó tevékenységet folytatott, nagy munkabírása volt, kritikákat írt, kutatott, szépirodalmi műveket publikált, egyesületekben dolgozott, tankönyvbírálatokat végzett, bekapcsolódott a pedagógusok továbbképzésébe.

Tájékozott volt a saját kora irodalmában.

A Szepesség és Győr készítette, hogy a helyi és regionális irodalom kérdéseivel foglalkozzon. Írásaiból a szepességi szászok déli csoportjának népköltészetéről kapunk képet. Másrészt felbecsülhetetlen értékű a győri színészet és irodalom terén végzett kutatómunkája.

Előadásokat tartott a Kisfaludy Irodalmi Körben, a bencés gimnáziumban működő Győri Szabadegyetemen, a Lloyd Kereskedelmi Testületben, a Kaszinóban, az Ipartestületben, a nőegyletekben és gyári szervezetekben.

Különös vonzalma volt a humor iránt. Humoros és tragikus történeteket adott elő, maga is írt humoreszkeket, kacagtató novellákat, tanmeséket, blödliket.

Másik nagy témája az irodalom, elsősorban a külföldi irodalom: a német, francia és angol írók, költők világa. Hatalmas nyelvújító volt. Új szóképeket, alakzatokat, hasonlatokat, összetételeket teremtett, használta a régi biblikus kifejezéseket.

Vizsgálta a magyar irodalom kapcsolódását más nemzetekéhez, elsősorban a német irodalomhoz. A kritikái a magyarságtudatot erősítik.

Fordításai német folyóiratokban jelentek meg. Fontosnak tartotta, hogy a magyar költészetet német nyelvterületen megismertesse. Pályája kezdetétől fordított, 1942-ben önálló német fordításkötete jelent meg: „Neue ungarische Lyrik” címen.

Publicisztikája, kultúrpolitikai meglátásai

Véleményét a magyarság sorsát súlyosan sőt tragikusan érintő eseményekről a publicisztikai írásai tükrözik. Az I. világháború idején keveset írt. Bizonyára a háború kezdeti sikerei inspirálták 1915-ben – A magyar császár- című pamflet írására. A Tanácsköztársaság eseményeire nagyon gyorsan reagált, az 1919. szeptember 5-én megjelent a Dunántúli Hírlapban „A vörös ökör” c. elbeszélése, az ókori despota, Nabukodonozor uralmából vezeti le a „vörös ökörség” terrorizmusát.

A trianoni békeszerződés lelki sérülést jelentett számára. Humoros történet helyett „A zöld tó tündére” c. mesét mondta el a Szepesség világából.

Az 1910-es országgyűlési választásokon Görcsönyi Dénes és Friedrich István képviselőjelölt támogatását ajánlja, mely szerint szükség van a parlamentben pedagógus érdekképviseletre. A Dunántúli Hírlapban „V” aláírással az iskoláját érintő kérdésekről ír.

Lám Frigyes hatalmas életművet alkotott. Győrött is sok száz diákot tanított, előadásaival sok ezer felnőttet oktatott, irodalomtörténeti, kritikus munkásságával, különösen a helyi irodalom és történelem hagyományainak feltárásával beírta nevét Győr, a Szepesség és Magyarország kultúrtörténetébe.” (Baksa Péter)

Válogatott írásai

A győri állami leánygimnázium története. In: A győri Magyar Királyi Állami Felsőbb Leányiskola értesítője. 1932-33. p. 11-43.

A győri német színészet története. 1742-1885. Győr, 1938

Egy győri polgár a XIX. században. Győr, Szabad Királyi Város, 1928.

V. Ferdinánd Győrött 1839-ben. In: Győri kalendárium 1940. szököévre p. 73-82.

Ferdinánd Raimond és Győr. In: Győri Szemle, 1930.p. 55-64.

Győr a magyar regény- és novellairodalomban. Győr, Baross ny. ,1942

Harsányi Lajos és Győr. In: Győri Hírlap, 1934. március 4.
Emlékét a győri Kazinczy Ferenc Gimnázium őrzi.

Felhasznált irodalom

Baksa Péter: Lám Frigyes, In.: Töretlen hittel : jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében.
Szerk. Kallós Károlyné, Gönczöl Lászlóné. Győr, 2011, p. 64-70.

További irodalom

Földessy Gyula: Egy nagy szepesi költő : Lám Frigyes. Budapest, 1936.

Baksa Péter: Lám Frigyes tanár, költő, irodalomtörténész és műfordító. Győr. Kazinczy Ferenc Gimnázium, Győr, 2008

Internetes elérhetőség

http://hu.wikipedia.org/wiki/L%C3%A1m_Frigyes

<http://www.fsz.bme.hu/mtsz/mhk/csarnok/1/lam.htm>

<http://mek.niif.hu/00300/00355/html/ABC09006/09112.htm>

<http://www.arcanum.hu/oszk/lpext.dll/kezirattar/fond/5d69?fn=document-frame.htm&f=templates&2.0>

Lipovits Károly

sportoló, nyugalmazott testnevelő tanár, kézilabda edző

Gyermekkor, tanulmányok

1936-ban született Csornán. 1954-ben érettségizett a Csornai Latinka Sándor (ma: Hunyadi János) Gimnáziumban. 1958-ban fejezte be a tanulmányait a Pécsi Pedagógiai Főiskola biológia - testnevelés szakán.

Pedagógusi pályafutás

1958-tól 1978-ig, 20 évig a Csornai I. számú iskolában (majd Bodnár Alajos, ma Széchenyi István Általános Iskola) tanított. Később átkerült a csornai II. Rákóczi Ferenc Iskolába (ma II. Rákóczi Ferenc Katolikus Oktatási Központ), ahol 1998-ig volt alkalmazásban, 1996 után szakmai tudására továbbra is alapozva nyugdíjas tanerőként. Két év szünet után Rábapordányban tanított még 3 évig.

Sportoló, sportvezető

Mint sportoló én eredetileg tornász volt, de pályája indulásától, 1958-tól a kézilabdasport megszállottjaként dolgozik. Nemcsak az iskolában, tanítványai körében, hanem edzőként a Csornai Sport Egyesületben is. Minden idejét a gyermekek és a sportolók között tölti. 1967-től 1998-ig a Csornai SE női serdülő csapatainak volt az edzője. 2003-2006-ig a rábapordányi női csapatnál edzősködött. Saját bevallása szerint: "most már csak mint néző szurkolok a régi tanítványaim csapatainak".

Eredményei

Tiszteletre és csodálatra méltó az a fáradhatatlan munka, amellyel 3 korosztály csapatainak kézilabda versenysportját irányítja a különböző bajnokságokban, kupákban, rendszeres résztvevői nemzetközi kupáknak, valamint a Nemzetközi Sulibajnokságnak is (1993-ban 3. hely!). Sikerrel szerepeltek tanítványai a diákolimpiai országos elődöntőkön (2-3. helyezések), illetve bejutottak az országos döntőbe is (7. helyezés). A tehetséges sportolók felfedezésében is elvülhetetlen érdemeket szerzett. Olyan országosan és nemzetközileg is elismert tehetségeket nevelt és adott a kézilabdasportág számára, mint Gódorné Nagy Marianna vagy Varga Margit válogatottak. Lipovits Károly munkássága a város, de a régió kézilabda sportjának életében is hosszú ideje meghatározó tényező. Sportsikerei, figyelemre méltó eredményei országosan is, de a határokon túl is elismerést szereztek nevének és az ügynek, amelyet olyan odaadóan szolgált.

Amatőr fotósként felbecsülhetetlen értékű gyűjteménnyel rendelkezik a város múltját illetően. Tematizált fotógyűjteményét az elmúlt évek során az interneten is közzé tette: <http://liroly.hu/>.

Elismerései

Csorna város évtizedes sportban és közéletben végzett tevékenységét 1996-ban díszpolgári cím adományozásával köszönte meg.

Kép forrása

<http://lioly.hu/>

Forrás

<http://csorna.hu/csorna/diszpolgarok.html>

<http://lioly.hu/>

Id. Litschauer Lajos

A bányaművelés kitűnő oktatója, a bányászati műnyelv kialakítása fűződik a nevéhez

Tanulmányai

1815 július 26-án született Szilsárkányban.

1837-ben a Selmecbányai Bányászati Akadémián szerezte meg diplomáját. A bányászati-kohászati ismereteit geológiával bővítette Bécsben. Ezután Selmecen töltötte gyakornoki idejét

Bányamérnök

1844-ben lépett a bányakincstár szolgálatába. Részt vett az 1848-as forradalmi eseményekben, önkéntes honvédnak jelentkezett a dél-magyarországi harctérre. Az 1850-es évek elején Kapnikbányán bányamérnökként dolgozott, majd Verespatakra került bányamérőnek 1853-1856 között.

1856-tól a nagyági kincstári bányák helyettes főnökévé nevezték ki, ezt a tisztséget 1869-ig töltötte be. A következő két évben az abrudbányai bányahivatalt vezette

Bányászat tudósa

1870-től a Selmecbányai Akadémiának lett a tanára, 1872-ig bányaműveléstan-bányaméréstant tanított, majd 1872-től a bányaműveléstan-ércelőkészítéstan tanszék vezetője lett. Akadémiai tanárként több tanulmányutat tett Európa szerte (Hollandia, Ausztria, Németország) Munkássága alapján a magyar bányászati szaknyelv egyik úttörőjének tartják. Ő volt a bányaművelés első magyar nyelvű előadója. Az első magyar nyelvű bányaművelés szerzője.

ifj. Litschauer Lajos

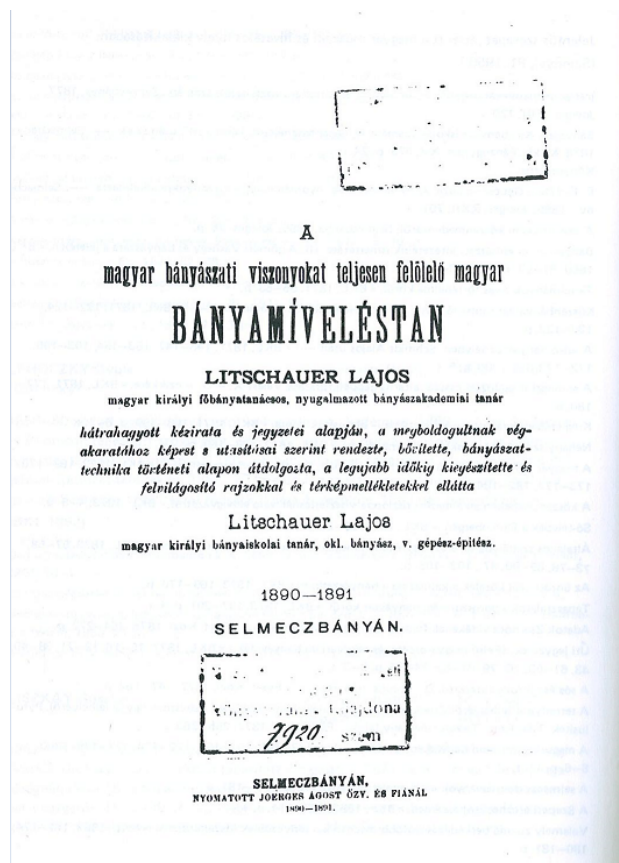
Hátrahagyott kéziratát fia, ifj. Litschauer Lajos rendezte sajtó alá: A magyar bányászati viszonyokat teljesen felölelő magyar bányaműveléstan 1-3. köt.

Fia is nyomdokaiba lépett, a 20. század első éveiben bányatanácsos, főbányatanácsos lett jelentős szakirodalmi munkásság fűződik az ő nevéhez is. Ő alapította és szerkesztette a „Jó szerencsét!” című bányászati-kohászati hetilapot.

Forrás:

Csáky Károly: Híres Selmecbányai tanárok. Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2003.

A Selmeci Bányászati és Erdészeti Akadémia oktatóinak rövid életrajza és szakirodalmi munkássága 1735-1918. Szerk.: Zsámboki László, Miskolc, 1983. Nehézipari Műszaki Egyetem. Magyar Életrajzi Lexikon. Szerk.: Kenyeres Ágnes, Akadémiai kiadó, Budapest. L-Z. köt.

Képek forrása:

Csáky Károly: Híres Selmecebányai tanárok. Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2003.

A Selmecei Bányászati és Erdészeti Akadémia oktatóinak rövid életrajza és szakirodalmi munkássága 1735-1918. Szerk.: Zsámboki László, Miskolc, 1983. Nehézipari Műszaki Egyetem.

Külső forrás:

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Szils%C3%A1rk%C3%A1ny>

http://bfl.archivportal.hu/id-450-171_parcella1960_utanaide.html

http://www.uni-miskolc.hu/public/index.php?page_id=75&subpage_number=1

http://www.uni-miskolc.hu/public/index.php?page_id=75&subpage_number=1

Lóth József

(Győr-Újváros, 1884. február 4.-Győr, 1960. április 30.)

festőművész

Élete

Győrújvárosban született 1884. február 4-én. Középiskoláit Győrben végezte. Művészeti tanulmányait Budapesten Vajda Zsigmond és Hegedűs László irányításával kezdte. 1903-ban beiratkozott a Grünwald Béla, Ferenczy Károly, Thorma János és Réti István vezetése alatt álló nagybányai festőiskolába.(1)

1906-ban elnyerte Győr város tanulmányi ösztöndíját. A müncheni képzőművészeti akadémián Otto Seitz osztályába iratkozott be. 1908-ban Győrszemerén, Gillemont Ödön birtokán festett. 1909-ben Rómában dolgozott, majd visszatért a müncheni akadémiára. Nyaranta a régi révfalusi iskolában rendezett be műtermet, képzőművészeti iskolát is vezetett.

A családi kötelék 1914-ig lehetővé tette, hogy a Bakonyban és a Balatonnál is dolgozzon. Az első világháborúban a 31., majd a 8. honvéd gyalogezred kötelékében szolgált – három hónapon át a tűzvonalban harcolt. Tartalékos hadnagyként szerelt le.

1919-ben a helyi művészek szakszervezetének titkárává választották. Ugyanebben az évben alapító tagja, majd választmányi tagja lett a Győri Képző- és Iparművészeti Társulatnak. A kaposvári Bercsényi Irodalmi és Művészeti Társaság tevékenységében is részt vett. 1921-ben társult Pandur József győri festőművésszel, a következő évben Hatvanban kiállított képeivel aratott jelentős anyagi sikert.

A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat karácsonyi tárlataira csak 1924-ben tért vissza. A város megbecsülésének jeléül megkapta a Zrínyi utcai műteremlakások egyikének bérleti jogát. Műtermét a második világháború alatt bombatalálat érte, mindene elpusztult.

1949-ben Győr városa életjáradékot biztosításával “örökbe fogadta”.(3) Haláláig már ritkán lépett nyilvánosság elé. 1960. április 30-án, 76 éves korában hunyt el Győrben.(4)

Munkássága, kiállításai

1906-ban önálló kiállítást rendezett Győrben.

1908-ban a Vármegyeházán mutatta be új képeit.

1911-ben újabb tárlattal jelentkezett Győrben.

Az 1911-14 között felújított nagybaráti evangélikus templom új oltárképét festette meg a győri evangélikus Öregtemplom oltárképének mintájára.

(2)

1913-ban újabb kiállítást rendezett, anyagi helyzetének javulását remélve.

1919-től több csoportos kiállításon, karácsonyi tárlaton szerepelt a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat tagjaként

1920. októberében Lóth József, Pandur József és Albert Andor közös kiállítást rendeztek a vármegyeházán

Szénaboglyák, 49.5 cm x 70.5 cm, olaj, vászon, jelezve jobbra lent: Lóth J.L., 20. sz. eleje

1921-ben Pandur Józseffel társulva Győrben állított ki

1922-ben Hatvanban volt tárlata

1924-ben visszatért a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat karácsonyi tárlataira

1926-ban Győri pályaudvar este című munkájával részt vett a Nemzeti Szalon győri csoportkiállításán.

1932-ben rendezett kiállításán lelkesen vásároltak képeiből a polgárok és a város.

A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat gyűjteményének 1938-as leltárában 21. tételként szerepel Fűzes című olajfestménye

1942-ben tucatnyi alkotással szerepelt a társulati tárlatokon.

2000-ben halálának 40. évfordulójára emlékkiállításra nyílt a Xántus János Múzeumban.

Termékeny életművének alkotásait a győri Xántus János Múzeum, a Városháza, és polgári családok leszármazottjai őrzik. Egy-egy festménye ma is feltűnik a műkereskedők aukcióin.

Táj, 50x70 cm, olaj, vászon, j.j.l.: Lóth

Festészete

A festőművészet minden műfajában otthonosan mozgott, de a részletező tájképek jellemzik leginkább művészetét. A győri Duna-partok hűséges megőrkítője volt. A bájos idilleket kedvelte. Az eleinte szürkés, ködös színvilága később frissebb, világosabb naturalizmusba váltott. A Megyeházán 1920. október 10-én megrendezett, Pandur Józseffel és Albert Andorral közös kiállítása után így jellemezte a Győri Hírlap:

“Lóth József legutóbbi kiállítása óta sokat haladt. Színezése élénkebb, tüzesebb, fantáziája mélyült, ecsetkezelése biztos és hatásos. Kezdi szeretni a napsütést, s az a szinte ködös, felhős hangulat, mely majd minden eddigi képére bizonyos melankolikus bélyeget nyomott, kezd foszlani és mosolygó, derűs ruhát váltani. Igen sikerült képei: Virágos meggyfa, Séta után (rendkívül élénk, szinte Szinyei Mersei-i erővel van festve), Őszi hangulat, Dombtetőn, Virágszedés, Tündérrózsa, Naplemente, Szalon enteriur – néhány szép tónusú pasztellje és igen kedves csendéletei.”(5)

Falusi utca, 50x60 cm, olaj, vászon, j.j.l.

Arcképfestéssel is foglalkozott, általában megrendelés után dolgozott. Békéssy Leóval és Szabó Lajossal hivatalból is több portré megfestésére kapott megbízást.(6)

Mosonmagyaróvár részére megfestette IV. Károly arcképét.

Az izraelita hitközségnek megfestette a hivatalban lévő elnök, Meller Ignác arcképét.(7)

Jegyzetek

(1) A nagybányai művészet és művésztelep a magyar sajtóban, 1896-1909. Miskolc, MissionArt Galéria, 1996. p. 312.

(2) Németh Endre: Kóstoló Győrújbarát történetéből. Győrújbarát, Önkorm., 2006. p. 334.

(3) Győr város közgyűlési jkv. 77.1931./1949.

(4) özv. Lóth Józsefné köszönetnyilvánítása Kisalföld, 1960. máj. 7. p. 7.

(5) Műtárlat a Megyeházán. Lóth-Pandur-Albert-kiállítás. In: Győri Hírlap, 1920.okt..10. p. 2.

(6) Győri Képző- és Iparművészeti Társulat emlékkatalógusa, 1919-1929. Győr, Győri Hírlap Ny., 1929. p. 10.

(7) Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat, 1919-1944. Győr, Xántus J. Múz., 1999. p. 36.

Balatoni táj, 100x76 cm, olaj, vászon, j.j.l. Lóth

Forrás:

Győri életrajzi lexikon. 2., átd. kiad. Győr, Galgóczi Erzsébet Vár. Kvt., 2003. p. 205-206.

Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona. Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998. p. 192-193.

Kerekes Sámuel (főszerk.): Győr-Moson-Pozsony közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék és Győr... város részletes ismertetője és monográfiája az 1929-1930. évekre. Bp. Kerekes S., (1930). p. 441.

További irodalom:

Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat, 1919-1944. Győr, Xántus J. Múz., 1999. Kéпкиállítás Győrött. In: Győri Hírlap, 1908. 12. 4.

K-y -f : Lóth József tárlata. Kéпкиállítás Győrött. In: Győri Hírlap, (1909). dec. 8.

Ratibur: A vármegyeházán rendezett kiállításról. In: Győri Hírlap, 1911. dec. 3., p. 5.

Olvasói levél a kiállításról. In: Győri Hírlap 1911. dec.6., p. 2. és dec.8., p. 5.

Kéпкиállítás. In: Győri Hírlap, 1921. nov. 3.

Salamon Nándor: Lóth József hagyatéka. In: Kisalföld, 55. évf. 123. sz. 2000. máj. 27., p. 6.

Képek forrása:

axio-art műkereskedelem

Kieselbach galéria és aukciósház, Bp.

magángyűjtemény

Külső hivatkozás:

<http://www.kieselbach.hu/s-3186>

http://www.axioart.com/index.php?op=live_item&click_id=&id=452638

<http://www.mke.hu/lyka/08/046-065-kronika.htm>

<http://gyorujbarat.lutheran.hu/01/05>

Lovas (Leitner) Elemér Károly, dr.

(Sümege, 1889. nov. 3. - Pannonhalma, 1949. szept. 28.)

bencés tanár, történész, régész

Tanuló évei

Leitner Károly hetedik gyermeke Leitner Antal kádár, pincemester, vállalkozónak és Scholz Rózának. Elemi iskoláit Sümegen gimnáziumi éveit Veszprémben a kegyesrendi főgimnáziumba végezte, ahova 1900-ban került 11 évesen. A jeles eredménnyel tanuló diák érdeklődése már korán a régiségek, régészet felé fordult. Tanárai közül Laczkó Dezső a veszprémi múzeum alapítója gyakorolt rá nagy hatást, akivel később szorosabb kapcsolatba került, az ő bátorítására indult el a múzeumszervezői úton.

1906-ban a Szent Benedek rend tagja lett, a nevét Leitnerről Lovasra magyarosította és felvette az Elemér szerzetesi nevet. A Győri Czuczor Gergely Bencés Főgimnáziumban magántanulóként végezte el az ötödik és hatodik osztályt. 1909 és 1913 között a Pannonhalmi Szent Gellért Tanárképző Főiskolán tanult, középiskolai tanári képesítést szerzett, ugyanitt teológiai tanulmányokat is folytatott. Ekkor szentelték pappá is és letette a Szent Benedek Rend fogadalmát. Még ebben az évben, 1913-ban a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen bölcsészettől doktorált. Tanára az az Erdélyi László volt aki nagy hatást gyakorolt a fiatal Lovas Elemérré. Itt Kolozsváron jelent meg Árpád-házi Boldog Margit életéről szóló doktori értekezése. A téma kutatása egész életét végig kísérte.

Munkássága

1913-15-ig Pápán a katolikus főgimnáziumban tanított, majd 1915-19-ig Pannonhalmán, a Szent Gellért Tanárképző Főiskolán latin nyelv és irodalmat, ó- és középkori történelmet, ókori földrajzot oktatott. 1919-ben levéltárkezelői-tisztségviselői képesítést szerzett, később levéltári fogalmazói szakvizsgát tett. 1919-ben Veszprémben a vármegyei levéltárban előadó és levéltárnok.

1920-21-ben Kőszegen a Szent-Benedek-rendi Katolikus Ferenc József Főgimnáziumban tanított. 1922-től a győri bencés gimnáziumban tanított magyar nyelvet, vallástant és szépírást. És ő volt a gimnázium régiségtárának a kezelője is. Leírta, katalogizálta az itt található leleteket. Autodidakta módon sajátította el a régészetet.

A múzeumot 1925. május 21-én újból megnyitotta a nagyközönség számára. Felvetette a győri városi múzeum létrehozásának lehetőségét, melynek alapja a bencés gyűjtemény lett volna. A próbálkozása sikertelennek bizonyult. 1929-ben nevezte el a gimnáziumi gyűjteményt Győri Bencés Rómer Flóris Múzeumnak és pecsétet is csináltatott. Innentől kezdve Lovas Elemért mint a múzeum igazgatóját ismerték el a tudományos körökben, de ő mindvégig régiségtár őre maradt.

1929-ben rövid kórházi ápolásra szorult, felépülése után a tudományos munkájára koncentrált. 1929-30-as évben a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatási Minisztérium állami ösztöndíjasa volt a római Collegium Hungaricumban, az ösztöndíjat a rá következő évben újból elnyerte. A Rómában töltött idő alatt különféle gyűjteményekben, és a vatikáni könyvtárban kutathatott. Hazatérve bekapcsolódott a győri nyilvános múzeum létrehozásáért folyó tárgyalásokba és a Győri Szemle Társaság munkájába. 1934-ben tagja lett a városi közművelődési bizottságnak is, de a múzeum ügyét itt sem sikerült előbbre vinnie. 1937-ben a város egy saját múzeum létrehozásán fáradozott, amit ekkor már Lovas is helyeselt. Egy 1938-ban megjelent rendelet a Rómer Flóris Gyűjteményt nem tekintette közgyűjteménynek, és a várost és környékét a soproni múzeum ásatási területéhez csatolta. Miután a belügyminiszter felszólítására sem közeledtek az álláspontok, a gimnázium gyűjteménye egészen az államosításig a bencés rend tulajdonába maradt.

Lovas ezután a publikációs tevékenységére koncentrált. 1928-ra elkészítette Győr környékének régészeti kataszterét, majd Győr kialakulásának vázlatát, és a megye településtörténetét, megírta Győr városi és a megyei régészeti kutatás és gyűjtés történetét. Részt vett a város monográfiájának előkészítő munkájában, ő lett volna a szerkesztője az őskortól a 13. századig terjedő időszakot magába foglaló kötetnek. 1938-ban rábízta a Győri Szemle főszerkesztői tisztségét, de egy megjelent cikk miatt számos zaklatás érte, lemondott. Ettől kezdve felelős szerkesztője volt a lapnak.

1940-ben Pannonhalmára helyezték, főiskolai tanár, levéltáros, könyvtáros volt. Meghívták a Győri Történelmi Társaság szerkesztőségébe és beválasztották a város Műemlékvédelmi Bizottságába. Megírta Pannonhalma környékének őskori történetét. 1942-ben szélütés érte amiből lassan épült fel. 1949-ben Pannonhalmán hunyt el.

Forrás:

Vida Tivadar: Harc egy múzeumért: Lovas Elemér pályája (1889-1949) In: Mons Sacer 996-1996. II. köt p. 309-319.

Külső hivatkozások:

<http://lexikon.katolikus.hu/L/Lovas.html>

Lukácsy Lajos

(1876. május 1.-1927. július 24.)

Kapuvári szobrászművész

Gyermekkora-iskolái

Lukácsy Lajos 1876. május 1-jén született Kapuváron, egy bognárcsaládba.

Elemi tanulmányait a gartai elemi népiskolában végezte, később szülei- hasonlóan a többi kapuvári gyerekhez- egy német ajkú iskolába íratják. Így került Kismartonba, ahol 1891-ben végezte el a IV. osztályt. Már itt kitűnt kiváló szabadkézi rajzaival.

1891 és 1896 között a budapesti Iparművészeti Iskolába járt, ahol olyan tanárok mellett tanult, mint Mátrai Lajos és Keleti Gusztáv. Tehetségével kitűnt kortársai közül.

1896-ban mint díszítőszobrász végzett.

1896-97-es tanévben már az Országos Mintarajz Iskola és Rajztanárképzőben tanult.

Az Iparművészeti Iskola éve alatt szobrászat mesterségét sajátította el, de művésszé a későbbi években vált, amikor kiváló mesterek mellett tanulhatott.

Először Stróbl Alajos mesteriskolájába járt, itt sajátította el a művészi látásmódot és a komponálni tudást. Utána Fadrusz János műhelyében dolgozhatott, itt részt vett a készülő szegedi Tisza Lajos-szobor alkotásában.

Ezután nyitotta meg önálló műhelyét a Városkert bazárban.

1898-ban a Nemzeti Szalon téli tárlatán mutatta be Éva című szobrát, mely nagy feltűnést keltett. Ezzel alapozta meg művészi hírnevét. Lyka Károly is pozitív kritikát jelentetett meg róla a korabeli Pesti Naplóban.

Bányamérnök

1844-ben lépett a bányakincstár szolgálatába. Részt vett az 1848-as forradalmi eseményekben, önkéntes honvédnak jelentkezett a dél-magyarországi harctérre. Az 1850-es évek elején Kapnikbányán bányamérnökként dolgozott, majd Verespatakra került bányamérőnek, ahol 1853-1856 között volt.

1856-tól a nagyági kincstári bányák helyettes főnökévé nevezték ki, ezt a tisztséget 1869-ig töltötte be. A következő két évben az abrudbányai bányahivatalt vezette.

Munkássága

Az első világháborúig

Ebbe az időben alkotásai nagyon sokrétűek. Munkái közt megtalálhatók a köztéri szobrok, emléktáblák, reliefek. Sokat dolgozott, folyamatosan kapta a megrendeléseket.

1902.: A Georgikon alapító Festetics György szobra Keszthelyen. Ezzel a szobrával vált országos híru szobrászá.

Felsőbüki Nagy Pál szobra Sopronban.

1903.: Európai tanulmányútra ment, sajnos feljegyzései nem maradtak fenn.

Utazásai után ismét belevetette magát a munkába, fotózta félkész munkáit, kispasztikáit, műtermét alkotás közben.

1907.: Petőfi emléktábláját leplezték le Sopronban.

1910.: Goldmark-emléktábla Keszthelyen.

Több pályázaton elindult, a Csányi László szobor elkészítésére kiírtat ő nyerte el, már a szobortervekről is kimagaslóan nyilatkoztak kortársai. A szobor végül nem készült el, csak az ebből formázott relief 1919-ben Keszthelyen.

Gyakran készített portrékat, főleg ismerősökről valamint síremlékek készítéséhez is hívták. „A temető művészete” címmel kis füzetet jelentetett meg, melyben a művészi, egyedi síremlékek mellett állt ki, amely Magyarországon alig jellemző. Az általa készített síremlékek a Kerepesi és a Farkasréti temetőn kívül Kapuváron és Gartán találhatóak meg.

Világháború idején

A háború Lukácsy életében és művészetében is új helyzeteket teremtett. A frontszolgálatra alkalmatlannak minősítették (a szobrászat miatt sokat kellett állnia, ami súlyos visszerességet eredményezett), ezért hadiszobrásznak nevezték ki a keleti frontra Lambergbe. Itt tiszteket, katonákat, parancsnokokat örökített meg, fáradhatatlanul dolgozott.

Háború után

1918 nyarán tért vissza Budapestre és dolgozott tovább műtermében.

A háború után nagyon kevés megrendelést kaptak a művészek, szinte csak világháborús emlékműveket állítottak. Újpesten, Mezőkeresztesen, Szilban készített ilyen, a kapuvárirra nem őt kérték fel.

Az 1920-as évektől minden nyarát Kapuváron töltötte, így volt ez 1927-ben is, amikor egy váratlan rosszullét következtében június 24-én elhunyt. Még csak 51 éves volt, tele tervekkel, félbehagyott munkákkal.

Munkái fellelhetők még:

Magyar Nemzeti Galéria

Soproni Liszt Ferenc Múzeum

Kapuvári Rábaközi Múzeum

Forrás:

Faragó Sándor:Lukácsy Lajos élete és művészi munkássága (1876-1927) In.: Soproni Szemle, 1982. p. 73-90.

Magyar szoborkészítők jelzéstára / Don Péter ; Pogány Gábor Budapest, Auktor Könyvkiadó cop. 2003.

Képek forrása:

Csáky Károly: Híres Selmecebányai tanárok. Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2003.

A Selmecei Bányászati és Erdészeti Akadémia oktatóinak rövid életrajza és szakirodalmi munkássága 1735-1918. Szerk.: Zsámboki László, Miskolc, 1983. Nehézipari Műszaki Egyetem.

Külső forrás:

http://www.kapuvár.hu/varos/hires/?catalog3_id=36&Mzoom=catalog32612

http://www.szoborlap.hu/alkoto/1020_Luk%C3%A1csy%20Lajos

http://galeriasavaria.hu/hu/muveszek/reszletek/9313_lukacsy_lajos/

Lumniczer Sándor

Kapuvár, 1821 - Budapest, 1892.

orvos

Gyermekkor, családi kötelékek

Dr. Lumniczer Sándor a XIX. század nemzeti és társadalmi átalakulásának lázában égő magyar orvosnemzedék tagja, a magyar sebészet egyik kiválósága volt.

1921. március 29-én született a Sopron vármegyei Kapuváron. Apja, Lumniczer József az Esterházy uradalom jószágkományszója volt. Nagyjapja Lumniczer István híres botanikus, pozsonyi főorvos, anyai nagybátyja pedig Schoepf-Merei Ágost, a magyar orvoslástan megalapítója voltak.

Lumniczer Sándor

Tanulmányok

Elemi és alsó gimnáziumi tanulmányait magánúton Kőszegen végezte, a felsőbb osztályokat pedig a soproni és pozsonyi evangélikus líceumban fejezte be. Orvosi tanulmányaiból négy évet a pesti egyetemen, az ötödiket pedig Bécsben hallgatta. 1844-ben a pesti egyetemen avatták orvos- és sebészdoktorrá. Orvos-sebészi értekezés a képlő sebészetről című doktori disszertációja messze meghaladta a szigorlók színvonalát és a magyar plasztikai sebészet első tanulmányának tekinthető.

Medikus időszak

A kor szokásaihoz híven, mint kiváló tanuló már medikus korában Balassa János, a pesti egyetem híres sebész professzora mellett tiszteletbeli segédként dolgozott 1843 és 1845 között.

Később Balassa ajánlásával és kitűnő minősítésével a nemzetközi hírnévnek örvendő Franz Schuh bécsi sebész professzor klinikájára ment, ahol 1845-47-ig mütös növendékként dolgozott. A bécsi tartózkodása alatt a szintén ott tanuló híres kortársai közül Semmelweis Ignáccal és Markusovszky Lajossal életre szóló barátságot kötött.

Lumniczer Sándor életének és munkásságának emlékei

Külföldi tanulmányutak

A mütös oklevél megszerzése után hosszabb külföldi tanulmányutak következtek: Berlin, Párizs, London, Zürich legmodernebb sebészeti intézeteiben ismerkedett a hivatása újdonságaival. Különös figyelmet szentelt a sérülések sebészeti úton történő kezelésére.

A szabadságharc orvosa

1848-ban, a forradalom kitörésekor már ismét Magyarországon volt. A pesti egyetemen a tábori sebészetet oktatta, majd 1848 augusztusába belépett a magyar honvédseregbe, ahol zászlóalj orvos lett. Részt vett a schwechati ütközetben, majd Görgey Artúr seregével a téli és tavaszi hadjáratban. Lumniczer kitűnő szervezőképességét, szakmai tudását Görgey hamar észrevette, és 1849 februárjában törzsorvosának nevezte ki, majd rövidesen igazgató törzsorvossá léptette elő. 1849 júliusától már a hadügyminisztérium egészségügyi osztályának vezetője, és a központi kórházak vezető sebésze lett. A szabadságharc utolsó napjaiban sem hagyta el helyét, végig követte a menekülő kormányt. Szegeden a kolerajárvány őt sem kímélte, de betegen is folytatta útját Aradra, majd Világosra. A fegyverletétel után Aradon internálták, majd büntetésként az osztrák hadseregbe

betegápolónak sorozták be. Böhm osztrák törzsorvos, egykori kollégája beosztottjaként dolgozott, s az ő közbenjárásával térhetett vissza Pestre.

Először mint gyakorló orvos ténykedett, majd Balassa János szabadulása után annak magánasszisztense lett. Lelkes tagjává vált a Balassa köré csoportosuló orvos társaságnak., mely célul tűzte ki a haladást az orvosi szakma minden területén. Nevében ez időtől kezdve a németes tzt cz-re változtatta, és a továbbiakban a Lumniczer nevet használta.

A dualizmus időszaka

Az önkényuralom válsága megkönnyítette Lumniczer Sándor helyzetét is. 1860-ban államvasúti orvosi állást kapott, 1861-ben pedig a Szt. Rókus kórház II. sz. sebészeti osztályának vezetésével bízták meg, melyért díjazást csak 1864-től kapott. 1868-ban magántanárrá habitálták az Erőművi sértések tanából, majd 1872-ben nyilvánosa rendkívüli tanár lett. 1878-tól a Szt. Rókus kórház I. sz. sebészeti osztályát kapta meg, majd 1880-ban a budapesti egyetemen az újonnan létesített II. sz. sebészeti klinika nyilvános rendes tanárává és egyben igazgatójává nevezték ki. Lumniczer számára ezzel a betegek gyógyítása mellett megnyílt az oktatás lehetősége is. Tanszékét a tudomány műhelyének tekintette.

Haladó sebészként munkássága felölelte a korabeli sebészet szinte minden ágát, melyet több mint hatvan dolgozata is jelez. Kiváló előadásait különleges rajzkészségével tette szemléletesebbé. A betegbemutatásra, a gondos betegvizsgálatra mindig nagy hangsúlyt fektetett. Klinikáján vezette be Magyarországon először a Lister-féle antiszeptikus sebkezelést. Rendkívül ötletes volt az orvosi műszerek konstruálásában is. A róla elnevezett érfogót a sebészek még ma is használják.

Eredményei

Lumniczer Sándor mindent elért, amit egy magyar orvostudós abban a korban elérhetett. 1868-ban a Közegészségügyi Tanács tagja, majd 1881-ben elnöke lett. Részt vett a közegészségügyi törvényjavaslat kidolgozásában. Élénk tevékenységet fejtett ki a pesti Orvosegyesületben, melynek 1862-től főtitkára, s 1881-1887 között elnöke volt. 1874-ben a Német Sebész Társaságnak első magyar tagjává választották. 1884-ben miniszteri tanácsossá, 1885-ben a főrendiház tagjává nevezték ki. 1889-ben a Bécsi Orvosegyesület levelező tagja lett.

Fáradhatatlan agitációs munkájának eredményeként Budapesten Semmelweis színház létesült, azonban a házavató ünnepségen elhatalmasodó tüdőbetegsége miatt már nem tudott részt venni, s 1892. január 30-án Budapesten elhunyt. A Mező Imre úti temetőben a 48-as hősök parcellájában található sírját a hálás utókor ma is kegyelettel ápolja.

Emlékezete

Kapuvárott utcát neveztek el róla, 1962-ben Pátzay Pál szobrászművész domborművén örökítette meg Lumniczer Sándort. 1982-ben a városi gyógyszertár, majd 1987-ben a centenáriumát ünneplő kapuvári kórház vette fel Lumniczer Sándor nevét.

Képek forrása:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f3/Lumniczer_S%C3%A1ndor.jpg/200px-Lumniczer_S%C3%A1ndor.jpg

http://www.semmelweis.museum.hu/muzeum/kiallitasok/gyogyitas/icons/semmelweispestiorvisk/balassajanos_maxi.jpg

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989. p. 33-35.

A Lumniczer-fogó aranyozott példánya, 1888.

Lumnitzer Károly

(Lőcse, 1811. augusztus 11. - Győr, 1884. december 24.)

orvos-sebészdoktor, kórházigazgató

Családja

Gyermekei: Mihály, Ilona és Gizella.

Tanulmányai

Iskoláit Lőcsén és Késmárkon végezte. Pesten a Királyi Magyar Tudományegyetem Orvostudományi Karán tanult és kapott 1837-ben diplomát.

Életpályája

A diploma megszerzése után gyakorló orvosként dolgozott néhány évig a Schoepf-Merei Ágoston által alapított Pesti Szegénygyermek Kórházban.

1848-ban telepedett le Győrben és hamarosan törvényszéki orvos lett.

1856-tól 1884-ig városi tiszti főorvos és Prohászka Ferencet követően kórházigazgató főorvos volt szintén ebben az időszakban.

Az 1866. évi kolerajárvány idején tanúsított helytállását az Egészségügyi Minisztérium köszönő leirattal méltányolta.

1884. december 24-én hunyt el Győrött. A belvárosi temetőben helyezték örök nyugalomra.

1924-ben sírját áthelyezték a nádorvárosi köztemetőbe.

Lumnitzer Károly

Műve

Dissertatio inauguralis medica de angina membranacea. Budae, 1839.

Forrás:

Petz Aladár: Győr Szabad Királyi Város Szentháromság Közkórházának múltja és jelene, 1749-1928. Győr 1929. p. 400.

Biczó Zsolt: Győri orvoséletrajzi lexikon I. kötet. Győr 2006. p. 44.

Győri életrajzi lexikon

Magvassy Mihály

Okleveles tornatanító, a győri testnevelés úttörője

Családja

1836. április 13-án született a Vas megyei Baltaváron, nemesi származású családban. Családja 1842-től élt Győrött.

A pedagógiával, gyerekekkel való foglalkozás szeretete szüleitől eredt, édesapja elvégezte a kisdedóvó képesítést Sopronban. Feleségével, Medgyessy Zsófiával így megnyithatták kisdedóvó intézetüket Győrben, melyben elsősorban a jó anyagi körülmények között élő családok gyermekeit fogadták.

Tanulmányai

Iskoláit Bécsben magántanulóként, majd Pesten a piarista gimnáziumban végezte. 20 éves korától apja mellett tevékenykedett az óvodában. Ekkor kezdett speciális tanulmányokat folytatni a torna, gimnasztika területén.

Tanulmányozta a német tornairodalmat, és gyakorlati órákat vett Tóth Balázstól, aki a pápai református kollégium tudós matematika professzoraként a gimnasztikához is értett.

Győr első tornatanítója

Magvassy Mihály megszerzett ismereteit az 1856. május elsején Győrött megnyitott magán-tornaiskolájában kamatoztatta.

A nagy érdeklődés miatt már 1857-ben nagyobb épületre volt szüksége, így kérvényezte a Bisinger-féle ház udvarát tornaiskola céljaira, így itt testgyakorló teret alakított ki. 1858-ban indítványozta, hogy a Bencés Gimnáziumban vegyék fel a tantárgyak közé a tornát, amire az engedélyt meg is kapta, de a szülők ezt ellenérzésekkel fogadták. Tanítványainak száma ekkor csökkent.

Hogy jövedelemre tegyen szert, Zichy Ottó családjánál lett nevelő, csak a nyári hónapokban működtette tornaiskoláját.

1860-ban elvégezte a Pesti Testgyakorló Iskolát, kitűnő eredménnyel, okleveles tornatanító lett. Ezután egy magyar nyelvű testnevelési kézikönyv megírására pályázatot indítványozott. A pályázatot Zimányi József testgyakorlati tanító nyerte el, Testgyakorlattan című munkájával, amit 1863-ban ki is adtak.

Magvassy iskolája egyre népszerűbb lett, már felnőttek, tiszték, altiszték is látogatták. A résztvevők az oktatásra jogosító bizonyítványt is szerezhettek. Később a mai Baross-híd melletti területre költöztette iskoláját, ami ugyancsak kedvelt hellyé vált.

1867-ben Németországba ment tanulmányozni a tornaiskolákat, később is többször utazott, svéd gimnasztikát, orthopédiát, masszázst tanult. Bejárta egész Európát, utazásai után mindig egy-egy új tornaszerrel tért haza.

1868-tól törvényileg kötelezővé tették a tornát, mint tantárgyat. Így Magvassy magániskoláját megvette a város, őt pedig főtanítónak nevezték ki, egy feltétellel, hogy a tűzoltók tornaoktatását is vállalja el.

Tornacsarnokot Győrnek!

1871-ben javaslatot tett egy tornacsarnok építésére, hogy egész évben folyhasson a tornaoktatás. Mivel ezt a város fedezni nem tudta, javasolták nyisson Budapesten iskolát.

Magvassy Mihály Sportcsarnok Győrben

1871-ben hozta létre torna és orthopédiai svéd gimnasztikai intézetét, elsősorban a lányok körében volt népszerű és csak ősszel-télen működött, mert a többi időben Győrben folytatta az oktatást. 1870-től több gimnáziumban is oktatott, vidéki tanítókat is kiképzett. Vívóiskola nyitásával is próbálkozott, de erre akkor Győrben nem volt érdeklődés.

1881-ben barátai megünnepelték 25 éves pályafutását, ebből az alkalomból 300 forintos alapítványt hozott létre egy Győrött építendő tornacsarnok céljaira. Közben több értekezést, tanulmányt jelentetett meg.

Időskora

1888. szeptember 16-án Ferenc József király öfelsége aranyéremkeresztjével tüntették ki.

Minisztériumi felkérésre kidolgozta a magyarországi tornatanítás tervezetét.

1890-es években előadásokat tartott, cikkeket írt, segítette a győri evezős élet kialakulását.

1896-ban részt vett tanítványaival a millenniumi tornaversenyen, amin Ferenc József is megjelent.

A versenyen megfázott, amiből már nem tudott teljesen kigyógyulni.

1897-ben a tornatanárképzés szükségességét sürgette az Országos Közoktatási Tanácshoz benyújtott memorandumában. Méltatták elképzeléseit, de megvalósításához nem volt támogató. Betegségéből nem tudott felépülni, bár kitartóan sportolt, 60 évesen kezdett kerékpározni, túrázni. Felesége Jánossy Matild ápolta, gyógyfürdőkben kezelte.

1897. augusztus 22-én 62 évesen elhunyt.

Sírja az egykori belvárosi temetőben állt, amit 1945-ben bombatalálat ért, a temetőt megszüntették, fölötte emeletes házakat építettek.

1990. október 25-én Győr város vezetése Magvassy Mihályról nevezte el a városi sportcsarnokot, ahol mellszobra is megtekinthető.

Forrás:

Dr. Gönczöl László: Győr első tornatanítója: Magvassy Mihály (1836-1897). 1996.

Győri Életrajzi Lexikon. Győri Városi Könyvtár, Győr, 1999.

Képek forrása:

a szócikk írója

Külső forrás:

<http://www.gyorsport.hu/hirek/65,170-eve-szuletett-magvassy-mihaly.html>

<http://mek.niif.hu/03600/03630/html/m/m14743.htm>

<http://gyarvaros.hu/index.php?mn=hu,intezmenyek,magvassy>

Manninger Vilmos

(Sopron, 1876. szeptember 30.-Sopron, 1945. május 2.)

Soproni sebészorvos, a magyar rákkutatás megalapozója

Gyermekkora

Manninger Vilmos soproni orvos családba született 1876-ban. Apja Manninger Gusztáv Adolf a város szemorvosaként működött, de mint megyei fizikus is számon tartották.

Édesanyja korai halála után apjuk nevelte a négy Manninger gyereket, köztük Vilmos Adolfot.

Tanulmányai

Elemi és középiskolai tanulmányait a soproni evangélikus líceumban végezte. Ezután a pesti orvostudományi egyetemen szerzett orvosi diplomát 1898-ban.

Az egyetemi évek után külföldön szerzett további ismereteket. Bécsben és Berlinben töltötte gyakornoki éveit 1902 és 1906 között.

Gyakorló orvos

Hazatérése után először a pesti János Kórházban helyezkedett el, majd 1908-tól a Margit Kórház főorvosává választották.

1914-től ismét a János Kórházban dolgozott, ahol sebész főorvossá nevezték ki. Az első világháború is itt érte, a sebesültek ellátására 1200 fős hadikórházat szervezett. A János Kórház sebészeti osztályát 1936-ig vezette.

Tudományos tevékenysége

1926-ban szervezte meg az Eötvös Lóránd Rádium és Röntgen Intézetet, ezáltal egy új kutató és gyógyító központ jött létre Budapesten.

Intézetét igyekezett a korszak legmodernebb eszközeivel, laboratóriumaival felszerelni, több osztályt hozott létre, ahol csak 100 fős férőhely várta a betegeket. A felszereléshez tartozott rádiumágyú, rádiumtűk rádiumtubussal. Az alkalmazott orvosait folyamatos külföldi képzésekre küldte, főleg Bécsbe, hogy radiológiai, sugárterápiás tanulmányokat folytassanak és gyakorlatot szerezzenek.

Az intézet főorvosaként a rákkutató bizottság főtíkára is lett. Az itt véghezvitt munkája, kutatásai révén ő tekinthető a rák elleni küzdelem elindítójának, fő mozgatórugójának Magyarországon. Már 1907-től rendelkezett magántanári címmel, aminek alapján 1926-tól rendkívüli egyetemi magántanári címmel tüntették ki.

Nevéhez fűződik a Magyar Sebész Társaság megalapítása.

Részt vett a Magyar Sebész Társaság munkálatai című kiadvány szerkesztésében.

1937-ben vonult nyugállományba.

Munkái

A sebészet tankönyve

Onomatologia medica

A sebészet diadalútja

Rák ABC

Művész

Komoly tudományos és gyógyító munkája mellett rajongásának örök tárgya maradt a természet és a művészetek. Amiben kipróbálta magát, abban kiválóan is alkotott, így volt ez a festéssel és a szobrászattal is.

Legfőbb szerelme azonban a zene volt, ez a szeretet még gimnazista korából eredt, egyetemistaként kortársával és barátjával, Dohnányi Ernővel is gyakran játszottak együtt. Lakása több kamaramuzsikálás színhelye volt.

Nevéhez fűződik az Orvosi Kamarazenekar megalapítása, amiben több hangszeren is játszott.

Kertész

Kiváló kertész is volt, kísérletezett virágokkal, melyekkel több virágkiállításon is részt vett, elindítója, később elnöke lett a Virágos Magyarország és a Virágos Budapest mozgalomnak.

Emlékezete

A köztisztelőben álló orvos fontosnak tartotta a szegények, elesettek segítségét, ezért is ajánlotta fel a család brennbergi nyaralóját tüdőbeteg gyerekek számára, ahol erdei iskolát is alapított.

1945. május 2-án halt meg Sopronban.

Arcképét Madarász Viktor festette meg, melyet felesége a városra hagyott.

Utca őrzi emlékét Sopronban.

Forrás:

Szála Erzsébet: A soproni tudós Manninger család. In.: Tanulmányok a természettudományok, a technika és az orvoslás történetéből : újabb eredmények a hazai tudomány-, technika és orvostörténet köréből : mérnök, természettudós és orvos dinasztiák, melyek befolyásolták Magyarország szellemi életét : a 2004. évi ankét anyaga : prof. dr. Beck Mihály tiszteletére. Budapest, 2005. p. 141-146.

Külső forrás:

[http://www.kfki.hu/physics/historia/localhost/egyen.php?](http://www.kfki.hu/physics/historia/localhost/egyen.php?namenev=manningerv&nev5=Manninger+Vilmos)

[namenev=manningerv&nev5=Manninger+Vilmos](http://www.kfki.hu/physics/historia/localhost/egyen.php?namenev=manningerv&nev5=Manninger+Vilmos)

http://gerinc.blogter.hu/297784/ezen_a_naponmegszuletett_manninger_vilmos_orvos_a_rak_elleni_kuzdelem_egyik_uttoroje

Martincsevics Károly

könyvkötő mester

Fiatalkor, tanulmányok

Martincsevics Károly 1866-ban született Csáktornyány. Könyvkötő mesterséget tanult Varasdon, majd e tanulmányokat folytatta Grazban, Bécsben és Németországban. Szakmáját Budapesten kezdte művelni. Budapesten házasodott meg. Felesége Kaiser Eleonóra. A házasságból tíz gyermekük született, nyolc fiú és két lány.

Csornai működés

A Martincsevics család 1892-ben költözött Csornára, ahol az apa könyvkötő műhelyt nyitott. Főként vallásos könyveket, imakönyveket készítettek és árusítottak, illetve egyéb könyvkötészeti megrendeléseket teljesítettek. A család eleinte az Árpád utca 4. sz. házában lakott, majd felépítették az Andrassy utca 18. szám alatti házat, amely a nagy család otthona lett. Az üzlet fellendülésével több inast és segédet alkalmazott. Az alkalmazottak szállása és étkezése is a mesternél volt biztosítva. A házban külön szoba volt a segédek részére fenntartva, akik mindig a családdal együtt étkeztek. E szokás egészen 1949-ig fennállt. Az évtizedekig itt dolgozó alkalmazottakkal a család ma is szoros baráti kapcsolatban van.

Martincsevics Károly
könyvkötő mester

Az üzlet bővülése

Martincsevics Károly a könyvkötészet mellett 1920-ban könyvnyomdát, valamint könyv- és papírkereskedést létesített a mai kultúrház helyén. Három fiát állította ezen üzleti egységek élére. Legidősebb Lajos fia a könyv- és papírkereskedés tulajdonjogát kapta meg, Béla fia a könyvkötészetet vezette, István fia pedig a nyomda tulajdonosa és irányítója lett. Ettől kezdve a cég neve: "Martincsevics Károly és fiai" lett és maradt Martincsevics Károly halála után is. A cég összefogó vezetését és adminisztrációját Martincsevics Lajos végezte. A cégalapító Martincsevics Károly idősebb korában a Rábaközi takarékpénztárnál pénztárosi teendőket látott el.

Közéleti tevékenység

Az üzleti tevékenység mellett Martincsevics Károly részt vett a község társadalmi életében is. Az iparosság kiemelkedő személyisége volt. Hosszú ideig Ipartestületi Elnökként igazgatta az iparostársai ügyét. 1902-ben részt vett az Iparos Társaskör, valamint az Iparos ifjak köre megalapításában és vezetésében. A két egyesületnél könyvtárat létesített kölcsönzési lehetőséggel. A község kulturális életében is jelentős volt a szerepe: színdarabokat rendezett, s maga is játszott amatőr előadásokon. A kor szokásainak megfelelően az iparosok kulturált szórakozását szervezte, bálakat, műsoros esteket, teadélutánokat tartottak.

Moldoványi Martincsevics István

E tevékenységét fia, Moldoványi Martincsevics István még határozottabban folytatta. A Martincsevics nevet 1942-ben magyarosította Moldoványira, a család ezen ága ma is ezt a nevet használja. Ipartestületi elnök volt hosszú évekig, valamint az Iparos Dalkör elnök, s tevékenykedett a Szent László Társületban is. Számtalan esetben ő volt a község hazafias ünnepeinek szónoka.

Később, 1948-ban a "Dolgozók az iskoláért" mozgalom intézőbizottságának elnökeként irányította az iskolák háború utáni tatarozását, s adományok gyűjtésével megszervezte a tanulók napközi ellátását. Sok színdarabot rendezett, több esetben ezekben együtt játszott édesapjával.

Elismerések, kitüntetések

Martincsevics Károly könyvkötő mester többször is elnyerte a szakma legmagasabb elismerését, aranyérmet a munkája minőségének értékeléseként.

Az üzletrészek története Martincsevics Károly halála után

Martincsevics Károly 1936-ban halt meg 70 éves korában. A nevével fémjelzett cég továbbra is eredményesen működött., ellátta a község és a csornai járás nyomtatványigényét, biztosította az iskolakönyveket és a tanszereket. A nyomdaüzemet Moldoványi Martincsevics István bővítette, modernizálta. A plakátokon, meghívókon sajátkezűleg készített linómetszeteit alkalmazta. Az üzleti életben használatos nyomtatványokon kívül időszakos lapkiadás is történt, s megrendelés alapján könyvkiadás is volt. E nyomdában készült Simon István költő első diákkori verseskötete 1944-ben "Egyre magasabban" címmel. A Premontrei rendház részére évente ún. Direktóriumot (Misenaptárt) készítettek könyvalakban.

Államosítás

A nyomdát 1950. január 2-án államosították. A gépeket, s a berendezéseket elvitték. Később, a magánkereskedelem felszámolásával a könyv- és papírkereskedelem is megszűnt. A könyvkötészet a szocializmus éveiben is hiányszakmának minősült, így az még fennmaradhatott. A könyvkötészeti műhelyt a cégalapító unokája, Martincsevics György vezette a közelmúltban bekövetkezett haláláig. Azóta a százados hagyományokkal bíró könyvkötészet megszűnt Csornán.

A Városi Könyvtár felveszi az egykori könyvkötő mester nevét

A csornai Városi Könyvtár a helyi Képviselő testület döntése alapján 1995-től viseli az egykori könyvkötő mester, Martincsevics Károly nevét.

Forrás:

A Martincsevics György és a Moldoványi Eleonóra által kibocsátott aprónyomtatvány (Elérhető: Városi Művelődési Központ és Könyvtár helyismereti gyűjteményében)

Kép forrása:

<http://csorna.gymsmuzeum.hu/allando/tort/10.jpg>

Külső forrás:

http://epa.oszk.hu/00800/00892/00012/pdf/200509_3-35.pdf

Marosi Arnold

Tanulmányai

1873. február 9-én született Szilsárkányban, eredeti neve Málics Mihály.

Szüleivel Celldömölkön élt, itt nevelkedett, tanulmányait a pápai bencés algimnáziumban kezdte, később a győri bencés gimnáziumban folytatta.

Ciszterci szerzetes

1889-től a ciszterci rend tagja lett, és az egri ciszterci gimnáziumban érettségizett, már Marosi Arnoldként. Ifjú szerzetesként egy évet Zircen töltött, majd párhuzamos tanulmányokat folytatott a ciszterci rend budapesti hittudományi és tanárképző intézetében, illetve a Pázmány Péter Tudományegyetemen teológiát és földrajz-természettudományt hallgatott.

Mindezek mellett a Műegyetemre is beiratkozott.

Paptanár

1896-ban pappá szentelték, 1897-től Székesfehérváron kezdett tanítani, majd tüdővérzést kapott, ennek ellenére ebben az évben még megszerezte a középiskolai tanári oklevelet. Hogy szervezetét kímélje Zircen és Szentgotthárdon töltött 2 évet rendi beosztásban.

1900-tól már egészségesen Baján vállalt tanári állást, 1902-től pedig a pécsi cisztercita főgimnázium katedráján tanított.

Marosi Arnold

Muzeológus

Pécsi tartózkodása idején kapcsolódott be a múzeumi mozgalomba. Ekkor érlelődött a városban is az igény az önálló múzeum kialakítására. Több felajánlott gyűjtemény várta, hogy egységes múzeumi keretekbe kerüljön.

Megszervezte a városi múzeumot, ahol később az igazgatói pozíciót is ellátta. Szervezte, rendezte a gyűjteményeket. Megszervezte a Pécs-Baranyai Múzeumegyesületet. Tanfolyamokon képezte magát, elmerült a régészet és a múzeológia tudományában, régészeti kutatásokat is végzett.

Székesfehérvári évek

1909-ben Székesfehérvárra helyezték. Pár hónapos ott tartózkodás után felkérték a városi nyilvános múzeum megszervezésére. 1910-ben a polgármester és a főispán támogatásával megalakította a Fejérmegyei és Székesfehérvári Múzeumegyesületet. Saját épületet kapott az intézmény és Marosi Arnold az 1910. május 14-én megnyílt Fejérmegyei és Székesfehérvári Múzeum igazgatója lett.

Közben továbbra is végzett kutatásokat, sorra jelentek meg tudományos munkái természettudományi területről, később Székesfehérvár és Fejér megye múltját kutatta. Történeti és Műemlékbizottságot szervezett. Több honfoglaláskori, római, germán, sírmezőt, telepet, fedezett fel régészeti feltárásai révén.

1931-ben kormányfőtanácsosi címmel tüntették ki. 1937-ben nyugdíjba vonult a gimnáziumból. 1938-tól folyamatosan betegeskedett, de ez nem tartotta vissza, hogy tovább foglalkozzon a régészettel.

1939. január 22-én halt meg Székesfehérváron.

Forrás:

Dortmúth Árpád: Marosi Arnold. Különlenyomat a Székesfehérvári Szemle 1939. évi számából. 1995.

Sziklay János: Dunántúli Kultúrmunkások. Budapest, 1941.

Képek forrása:

Dortmúth Árpád: Marosi Arnold. Különlenyomat a Székesfehérvári Szemle 1939. évi számából. 1995.

Külső forrás:

<http://www.fsz.bme.hu/mtsz/mhk/csarnok/m/marosiar.htm>

http://artportal.hu/aktualis/hirek/marosi_arnold_nap_koezgyules_szekesfehervaron

<http://www.piar.hu/pazmany/k350.htm>

http://szilsarkany.network.hu/kepek/Talbi-10475/marosi_arnold

<http://epa.oszk.hu/01900/01940/00026/pdf/szfvszo9%1,939%01-010.pdf>

Mauthner Lajos

Mauthner Lajos Vilmos (Ludwig Wilhelm Mauthner von Mauthstein)

(Győr, 1806. október 14. - Bécs, 1858. április 8.)

**győri születésű orvos, gyermekgyógyász, az első
gyermekkórház alapítója Ausztriában**

Tanulmányai

A középiskolai tanulmányok befejezése után Bécsben a József Akadémián hallgatott orvostant és 1831-ben avatták orvossá.

Életpályája

A diploma megszerzése után a bécsi József Akadémia klinikáján dolgozott. Amikor 1831-ben kolera és tifuszbajrány dühögött Bécsben Mauthner katonai kórházakban gyógyított ezredorvosi rangban . A katonai pálya azonban nem elégítette ki igényeit, 1836-ban kilépett a katonai szolgálatból.

1837. augusztus 26-án megnyitotta a német nyelvterület első magán gyermekkórházát 12 ágygal Bécs elővárosában, Schottenfeldben.

1839-től a gyermekgyógyászat egyetemi magántanára lett, 1844-től intézetében gyermekgyógyászati előadásokat is tartott.

1848-ban új önálló épületbe költözött a kórház, mely a mai napig Szent Anna gyermekkórház néven ismeretes. 1850-től már államilag is támogatták és egyetemi gyermekklinikának nyilvánították.

1849-ben kinevezték pediátria rendkívüli tanárává és az uralkodó von Mauthstein néven nemesi címmel jutalmazta meg.

Egyesületet szervezett az elhagyott és rászoruló gyermekek támogatására. A nevéhez kötődik még másik két gyermekkórház alapítása Baden bei Wienben és Bad Hallban.

Lithographie von Josef Kriehuber, 1846

A bécsi Szent Anna
Gyermekekórház

Művei

Die Heilkräfte des kalten Wasserstrahls (bei Meningitiden, Hydrocephalus, Diphtherie und verschiedenen Nervenleiden). Wien, 1837.

Die Krankheiten des Gehirn un Rückenmark's bei Kindern : ; durch Krankheitsfälle aus dem ersten Kinderspitale erläutert. Wien, 1844.

Kinder-Diätetik : : eine Anleitung zur naturgemassen Pflege und Erz des Kindes. Wien, 1853.

Mauthnergasse
névtáblája Bécsben

Forrás:

Biczó Zalán: Győri orvoséletrajzi lexikon I. kötet. Győr, 2006. p.46.

Szénásy József: A gyermekgyógyászat megalapítói. In: Műhely, 1986. 5.sz. p.63-66.

Ludwig Wilhelm Mauthner von Mauthstein

Emed Alexander: Mauthner Lajos (1806-1858) Az első gyermekkórház alapítója Ausztriában

További irodalom:

W. L. Mauthner bécsi gyermekgyógyász, Győr szülötte. In: Orvosi hetilap, 1975. 28. sz. p. 1653.

Emed Alexander: Mauthner Lajos (1806-1858). In: Gyermekgyógyászat, 2006. 1. sz., p.83.

Mithay Sándor

(1916-1995)

régész, múzeológus

Iskolái

Mithay Sándor 1916. április 3-án született Nagyszebenben, ahonnan családja 1919-ben Győrbe telepedett át. Apja Győrben a Révai Reálgimnáziumban magyar-német-latin-görög szakos tanárként dolgozott, Győr kiváló nyelvtanára volt.

Elemi iskoláit Győr Gyárvárosban, középiskoláját a Révai Gimnáziumban végezte, 1934-ig. Gimnáziumi éve alatt Lovas Elemér bencés tanár mellett szerette meg az archeológiát, és döntött a Pázmány Péter Tudományegyetem történelem-földrajz szakja mellett, amit a régészettel párhuzamosan végzett.

Már hallgatóként a Nemzeti Múzeum ásatásain segédkezett, nagyon gyakorlott régész lett.

Nevéhez fűződik többek között:

az egykori győri gázgyár melletti középkori település feltárása koroncói honfoglaláskori sír /László Gyula ez alapján rekonstruálta a magyarok nyergét. 1940-ben doktorált bronzkori kultúrákból a Kisalföldön témában, mely egyedülálló monográfia lett.

Muzeológus

Tanított a Kazinczy Gimnáziumban 1945-ben és a Gárdonyi Polgári Fiúiskolában.

1947-től a győri múzeum tudományos kutatója lett, 1952-ben pedig a múzeum igazgatójává választották. Gondoskodott a múzeumi gyűjtemény ideális elhelyezéséről, kereste a Győr környéki régészeti lelőhelyeket.

1956-ban pedagógusoknak is tartott előadást a győri régészeti munkákról.

Az 1956-os események idején egy tanulmányút kapcsán épp Bécsben tartózkodott, amit a hatóságok máshogy értelmeztek, és ezért elbocsátották a múzeumból.

5 évig a győri MAHART darukezelőjeként kereste kenyerét.

1962-től visszatérhetett szakmájához, a tatai múzeum régésze lett, majd 1963-tól a pápai múzeum igazgatójának nevezték ki.

Nevéhez fűződik a pápai múzeum gyűjteményének rendezése, Pápa történelmének kutatása, régészeti feltárása.

1980-as nyugdíjazása után is még 17 évig naponta utazott Győrből Pápara félbemaradt munkáit befejezni. Ekkor publikálta legtöbb régészeti kutatását. Kutatta az Esterházy család történetét, a pápai vár és a városháza építésének történetét. Pápai igazgatósága idején az egykori múzeumával, a győri Xantus-szal is tartotta a kapcsolatot, folytatott kutatásokat és publikált az Arrabonában. Fő területe a Győr környéki őskori és Árpád-kori település feltárások, késő középkori, kora újkori régészeti emlékek megmentése.

Munkássága révén Győr köztisztviselőjében álló polgára volt.

Forrás:

In Memoriam Dr. Mithay Sándor. In.: Arrabona. 1996. 35/1-2. p.343-345.

Ilon Gábor: Mithay Sándor 70 éves. In.: Archeológiai Értesítő. 113/1986/ p.135-136.

Képek forrása:

In Memoriam Dr. Mithay Sándor. In.: Arrabona. 1996. 35/1-2. p.343-345.

Külső forrás:

http://jmvk.compunet.hu/admin/varos_tort/var.htm

<http://www.fotexnet.hu/konyvek-tortenelem-regeszet/gallus-sandor-mithay-p641626.html>

Mohl Antal

római katolikus lelkész, esperes

Ősei, családi kötelékek

Ősei Németországból elvándorolt tímár mesterek, akik 1760 táján Nyéken, Sopron mellett telepedtek le. Innét ágaztak szét Szentmártonba, Lövőre, Csepregre, 1835-ben pedig Kapuvárra. Itt született 1836. április 10-én Antal, szülei negyedik gyermekeként. Gyermekkorát a rábaparti szülői házban töltötte, a börgyár mellett, ahol a tímár céhek ősi szabályai szerint éltek. A család együtt étkezett a tímárlegényekkel, még akkor is, amikor vendégek érkeztek. Ennek köszönhetően még öreg korában sem esett nehezére a közösségi szellem, jól tudott alkalmazkodni másokhoz. Győri kanonok korában szívesen látta vendégül barátait, volt tanítványait ugyanúgy, mint a város vezetőit, vagy éppen a tudományos élet képviselőit.

Mohl Antal síremléke

Jáky Ferenc plébános hatása

Nagy hatással volt a család vallási életére, valamint magyarságtudatának kialakítására a tudós és szentéletű Jáky Ferenc osli plébános, aki gyakorta be-benézett a kapuvári tímárházba. Ő ismertette meg a különböző jámbor társaságokkal, így nem meglepő, hogy Mohl Antal győri plébános korában is mindenütt támogatta és segítette ezeket. Jáky hatására ő is magyar nyelven végzi irodalmi tevékenységét, még a Bach-korszak nehéz éveiben is és mesteréhez hasonlóan mindig magyar zsinóros kabátban járt.

Tanulmányok

A tehetséges fiú 1844-ben Sopronba került a bencések gimnáziumába. A gimnázium után a győri egyházmegye kispapja lett. Tanulmányait a bécsi Pázmáneumban folytatta és ott is fejezte be: 1856-ban, húszéves korában. 1857. augusztus 31-én pappá szentelték: első szentmiséjét a második kőtemplomban mutatta be Kapuváron.

Papi munkásságának kezdete

A tehetséges fiatal pap munkáját a Győri Papnevelő Intézetben kezdte, mint lelki igazgató, majd tanár, huszonnyolc éven keresztül. Itt meleg szívével, nagy tudásával mély ragaszkodást váltott ki tanítványaiban, sokakban ez egy egész életen keresztül megmaradt iránta. Így a kispapok nemzeti érzületének kialakításában jelentős része volt. Ennek egyik jele az is, hogy Győrött is, mint más püspöki szemináriumokban megalakult a magyar irodalmi iskola. A kisszemináriumban ennek alakítása és első irányítása nevéhez fűződik (Kis Jézus Egylet, 1860).

Győri tevékenysége

1883-ban a Győri Székesegyház kanonokja lett, majd három év múlva egész meglepetésszerűen a városatyák (Győr város előljárói) plébánosnak választották. Most mint tanárnak meg kellett mutatnia, hogyan kell az elméletet a gyakorlatba átültetni. Irodalmi, szónoki tehetségét, német nyelvtudását, kedves, jó modorát, átgondolt tetteit itt a fejlődő Győr város és egyháza javára tudta kamatoztatni. Tette ezt húsz éven keresztül, nagy munkabíráásával, józan, mértéktartó életvitelével. Győrött alapította a Szent Vince Egyesületet, mely az ő idejében évenként kb. nyolcezer koronát fordított közjótékony céljaira. Elnöke volt a Szent Erzsébet Egyesületnek, úgyszintén a Szent

László Társulatnak. Pártfogásba vette a belvárosi fiúiskolát, gondoskodása révén a belvárosi elemi leányiskola korszakalkotó változáson ment keresztül (1890).

Mint esperes, életbe léptette a tantestületi (Tanító Széki) üléseket. Ezen az idősebb tanítók a fiatalokkal kicserélhették tapasztalataikat. Sokat foglalkoztatta a győri fiú-árvák ügye. Míg elődje (Winterl Antal) leány-árvaházat szervezett, ő Bordács Antal gazdag győri polgár és társainak segítségével városi árvaházat alapított és a két intézetet közös vezetés alá helyezte.

Jó nevű egyházi szónok, templomokban, búcsúkon, ünnepi alkalmakkor a városi ünnepek megtartására sokszor kérték fel. Beszédeiben mindig benne volt a részletes és megbízható történelmi háttér. Ezt azért is tudta tenni, mert foglalkoztatta a történelmi múlt. 1913-ban Győr eleste és visszavétele című munkája jelent meg. Természetesen vallási témájú könyveket is nagy számban írt. Nagyon sok cikket publikált a különböző folyóiratokban, főleg a győri Borromeusban, melynek fő munkatársa lett. Úgy látszik, hogy Mohl família magában hordja az írói vénát. Unokaöccse Mohl Bódog pontosan vezetett naplójával Kapuvár krónikása. Mohl Adolf kanonok, a Szent István Társulat rend tagja pedig a győri egyházmegye ismert történésze, múltjának kutatója. Lelkipásztorként mindent megtett Jézus Szíve tiszteletének terjesztéséért. Több könyvet is írt ezen céllal. Lukácsy Lajos gartai szobrászművésszel elkészíttetett egy monumentális Jézus Szíve szobrot, ez később a síremléke lett. Ez a szobor a kapuvári temető egyik szép emlékműve, a bejáratánál áll.

Érdemei

Elöljárói értékelték munkásságát, magas kitüntetésekkel, de ezek nem életvitelét nem változtatták meg. Aránylag fiatalon kanonok. 1886-ban címzetes apát, 1902-ben szerbiai címzetes püspök, 1905-ben pedig a Győri Székeskáptalan nagyprépostja, vezetője.

Adományai

Magas jövedelméből a rászorulókon gyakran segített. Szinte fel sem lehet sorolni a különböző alapítványokat amiket létrehozott. Természetesen ezekből az adományokból bőven jutott szülőfalujának, Kapuvárnak is (iskola, templomépítés, Kapuvári Jótékony Nőegylet, apácázárda). Különösen a győri fiúárvaházra volt nagy gondja, négyezer koronával segítette az intézményt. Alapítványt hozott létre a kapuvári felekezeti iskola javára, ennek vezetését az iskolaszékre bízta. Úgyszintén a szegény tanulók tanszerének beszerzésére. 1916-ban a Győri Székeskáptalannál a "Dr. Mohl Antal-féle" családi ösztöndíj alapítvány javára tízezer koronát tett letétbe. Végredeletében két szép művészi miseruháját a kapuvári templomnak ajándékozta, úgyszintén az ezüstmiséjére (1882) kapott kelyhet. Mindezeket a kapuvári plébánia kincstára őrzi.

1916. december 28-án a győri kanonoki házában halt meg. Végredelete értelmében holttestét üveg koporsóba helyezték és minden pompa nélkül szállították Kapuvárra és ott helyezték el az anyaföldbe, közel ősei sírhelyéhez. Síremlékén aranyozott betűkkel a biblia szavai olvashatók: "Kedves volt Istennél és embereknél, emlékezete áldásban legyen."

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989. p. 36-38.

Molnár (Szabó) János

Rábacsécsény, 1728 – 178?

jezsuita szerzetes, pap

Fiatalkor, tanulmányok

Rábacsécsény szülőttei között kiemelkedő hely illeti meg az 1728. június 13-án született, illetve keresztelt Szabó György molnármester fiát, Jánost, akit az apja foglalkozásáról Molnár János néven tart számon az utókor. A tehetséges ifjú a jezsuiták győri, majd pozsonyi iskoláiban tanult. 1745-ben belépett a jezsuita rendbe. Kiképzését Bécsben és Grazban kapta. Tanulóévei 1728-tól 1759-ig tartottak. 31 éves korában szentelték pappá. Folyékonyan beszélt latinul, görögül, héberül, németül, franciául és olaszul, de értette a szláv nyelveket is. Kedves tanulmányai közé tartozott a költészet, a szónoklat, a történelem, a természettan, a bölcsélet és a teológia egyaránt. Fogékony tehetsége minden irányban talált kedvelni valót.

Írói munkássága

Rendkívül szorgalmas ember lévén, szívesen tette közzé a sajtó útján is munkásságát. Saját bevallása szerint két eszme lelkesítette egész életében: használjon egyházának és segítsen hazájának. Műveivel ne saját dicsőségét kereste, hanem a magyar nép szépre-jóra oktatására törekedett. Még tanulóévei alatt írta 1759-ben "A jeles épületek" című könyvét. A mű nemcsak építészettörténeti alkotás, a szerző a deákos verselés úttörőjeként is bemutatkozott.

Tanári tevékenysége

Tanári évei 1749-1784-ig tartottak. Amikor 1749-ben elfoglalta a tanári katedrát kiváló ismeretekkel rendelkezett, amelyhez erős hazafiság párosult. "Azt tanultam, hogyha hazám ékességét szeretem, nyelvét szeressem legelőször" - írja művének előszavában.

1767-ig Nagyszombaton filozófiai tudományokat oktatott, majd 1772-ig Győrött, Budán, Kolozsvárott, s végül ismét Győrött tanított. Ekkorra híre részben megjelent művei, részben a kor kiváló íróival folytatott levelezései révén bejárta az országot. 1776-ban kinevezték a budai Akadémia igazgatójává.

Molnár János egyik munkája

A magyar nyelvű irodalom elterjesztéséért folytatott munkássága

Tanári évei alatt jelentek meg egyházi, természettudományos és ismeretterjesztő művei. 1760-ban Nagyszombatban jelent meg a "Régi jeles épületek kilenc könyve" című munkája. "Az Anyaszentegyház története" című nagy jelentőségű négykötetes egyháztörténelme magyar nyelven jelent meg (1769, 1770, 1771, 1786). Ezzel hatalmas hiányt sikerült pótolni. 1777-ben Pozsonyban és Kassán jelent meg az "Egész esztendőnek Vasárnapira és Innepire szolgáló prédikációk" című műve, amely 74 magyar nyelvű prédikációt tartalmazott.

Ugyancsak Pozsonyban és Kassán jelent meg legnagyobb jelentőségű műve: "A természetiokról Newton tanítványaimnak nyomdoka szerént. Hat könyv" címmel. A fizikának, mint tudományágnak a népszerűsítése és a fizika nyelvének magyarrá tétele volt művének célja.

Az első magyar nyelvű fizika tankönyv hat részre tagolódik:

1. A mozdulatokról és a mozdítókról
2. A földi mozgásokról
3. Az égi mozgásokról
4. A testnek közönségesebb egyéb tulajdonságairól és minéműségeiről
5. A földi négy Eredetnek kettejiről, tudniillik: a Vízről és a Tűzről
6. A földi eredetnek egyéb kettejiről, tudniillik: a Levegőről és a Földről

Molnár János szándékos és tudatos újító. Művei nyomán több új tudományos szót alkotott, amely a későbbiekben is fennmaradt: ásvány, olvadék, zsiradék, folyadék, dűledék, hullám, levegő, hullócsillag, sarkcsillag. 1783-ban Pozsonyban kezdte el legnagyobb terjedelmű munkáját "A magyar Könyv-Ház" kiadását, amelyben az általa olvasott többnyire külföldi kötetek kivonatát írta le. 1784-ben, II. József németesítési politikájának következtében Szepesváraljára került kanonoknak, itt folytatta tovább megkezdett művét, amelyből 64 jelent meg.

Molnár Jánost kortársai is tisztelték és értékelték: Ürményi József országbíró mintaszerű tanítónak nevezte, személyesen kereste fel őt Kazinczy Ferenc, s Révai Miklós mesterének tekintette. Révai egyik elégiájában állított emléket a mindig buzgó hazafi számára:

"El hitetéd nyilván, drága Tudási Titkot
hogy haza nyelvünkön még magyarázni lehet.
Fogják nyomdokaidat szép kérelmidre követni:
s majd néked is sokat megköszön a te Hazád."

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989. p. 38-40.

Mulartz János Henrik

(eredetileg Johann Heinrich Mulartz)

(Düren, 1688. május 13. - Győr, 1777. október 8.)

orvos, az első győri kórház megalapítója

Családja

Apja Johann Hilgerius Mulartz, hercegségi számtartó volt Köln közelében, a hajdani Jülich-hercegségben. Anyja: Katherine Stepraths Felesége Neupauer Mária Terézia (1691–1766). Házasságukból gyermek nem született.

Tanulmányai

Orvosi tanulmányait a páduai egyetemen végezte. 1725. április 7-én szerez summa cum laude minősítéssel orvostudományi diplomát. A három függőpecséttel ellátott orvosi oklevele muzeális értéke mellett különösen nagy orvostörténelmi beccsel bír Dr. Mulartz oklevele, mert azon Giovanni Battista Morgagninak, a jeles anatómusnak és kórboncnoknak, valamint Antonius Vallisnerius, a neves botanikus névalírása szerepel.

Forrás: Magyar orvosok, gyógyszerészek arcképcsarnoka

Életpályája

1727. november 24-én pályázat útján nyerte el a győri várnak, illetve az ott elhelyezett helyőrség törzsorvosi állást. 1751. november 25-én Mária Terézia nyugdíjazta.

1749-ben a várostól kapott telken saját vagyonából felépítette az első győri kórházat, mely azon a helyen működött 1751-től 1895-ig. A kórházban az első sebészeti tevékenység 1751-ben történt. 1767-től gyógyszerár is működött itt.

1753. április 24-én feleségével együtt 12.000 forintos alapítványt hozott létre egy szegény árvaház segélyalapjaként, valamint szegény öreg betegek eltartására, akik rokkantságuk miatt dolgozni már nem tudtak. Az alapítvány csak 1763 augusztusáig volt hatályban, mert az alapítók ekkor végrendeletükben egész vagyonukat a győri Szentháromság Kórház javára hagyományozták.

Győr város 1754-ben megvásárolta a Csejtey-féle telket, mely a kórházzal volt határos, itt épült fel Mulartz János háza a város engedélyével, melyben haláláig lakott. A házat 1848-ban csatolták a kórházhoz. A házaspár emlékéért márványtábla hirdeti a Kossuth Lajos u. 13. számú ház falán.

1777. október 8-án halt meg 89 éves korában.

Mulartz Patika

Emlékezete

Nevét a Petz Aladár Megyei Oktatókórház rendelőintézetének patikája viseli.

Forrás:

Petz Aladár: Győr Szabad Királyi Város Szentháromság Közkórházának múltja és jelene, 1749-1928. Győr 1929. p. 416.

Biczó Zsolt: Győri orvoséletrajzi lexikon I. kötet. Győr 2006. p. 48.

Kelemen István: In memoriam Dr. Mulartz János Henrik (1688-1777). In: Orvosi hetilap, 1988. 42.sz. p. 2255.

Győri életrajzi lexikon Heinrich Mulartz Magyar életrajzi lexikon Petz Aladár Megyei Oktató Kórház története

További irodalom:

Az első győri kórház In: Kisalföld, 1963. szept.

Imre Béla: A győri kórház története. In: Kisalföld, 1983. 60.sz. márc. 13. p.5.

Kórházi ünnep. In: Kisalföld , 2003. 253. sz. okt. 30. p.2

Magyar orvosok, gyógyszerészek arcképcsarnoka kép

Nagy Kálmán

nyugalmazott ének-zene tanár, karnagy

Fiatalkor, tanulmányok

1920. február 20-án született Farádon. Tanulmányait a csornai állami polgári fiúiskolában, majd a Soproni Evangélikus Tanítóképzőben végezte.

Pedagógusi munkája

1940-ben Potyondra, ún. egy tanerős iskolába került. Kimagasló munkájáért 1950-ben a Magyar Népköztársasági Érdemérem arany fokozatával tüntették ki. 1952-ben a kapuvári I. sz. általános iskola igazgatásával bízták meg. 1954-ben levelező tagozaton kitüntetéssel végezte el a pedagógiai főiskola ének-zene szakát. 1957-ben a forradalomkor tanúsított magatartása miatt leváltották, majd a csornai Bodnár Alajos Általános Iskolába helyezték át.

Nagy Kálmán

Zenei munkássága

Pedagógiai és zenei munkája meghatározó volt a város kulturális életében. Zenekari hangversenyeket, kórustalálkozókat szervezett. 1959-ben megalapította a Csornai Központi Énekkart, a mai Bárdos Kórus elődjét. 1965-ben elvégezte a három éves felsőfokú kórusvezető tanfolyamot. A kórossal rendszeresen részt vett megyei és országos találkozók. Munkásságát számos bel- és külföldi fesztivál, nyolc arany minősítés, valamint tizenöt rádiófelvétel kísérte. Zenei tevékenysége mellett pedagógiai kutatómunkát is végzett.

Elismerései

Kiemelkedő közoktatási munkájáért 1980-ban a Győr-Sopron megyei tanács "Közoktatás díja" kitüntetésben részesítette. Közéleti tevékenységéért 1981-ben Pro urbe díjat kapott. Zenepedagógiai és kórusvezetői munkásságáért 1994-ben Csorna Város Díszpolgára kitüntetést vehetett át. 1996. április 27-én meghitt ünnepség keretében, a még általa szervezett Bárdos Kórusok találkozásán búcsúzott el szeretett városától. Gyermekei közelébe, Budapestre költözött, de lélekben mindig csornainak vallja magát.

Forrás:

Ki kicsoda Csornán? / szerk. Pájer Imre. Csorna, 1997. (Szerzői kiadás)

Kép forrása:

<http://www.molnarkft.hu/kepek/hirek/pedag3.jpg>

Külső hivatkozás:

<http://www.molnarkft.hu/hirek/kituntesek-a-pedagogusnap-alkalmabol-csornan/99>

Nagy Károly, dr.

ORVOS

1896-ban született Hegyfalun. Orvostanhallgatóként önkéntes szolgálatot vállalt az első világháborúban. A fronton háromszor sebesült meg, érdemeiért kapta a vitézi címet. Az orvosi egyetemi tanulmányok elvégzése után Szombathelyen kezdte pályafutását.

Csornai működése

Csornára 1936-ban került. Hamarosan a kórház igazgatójává választották. Felesége ugyancsak orvos volt, öt gyermekük született. Csornai működése idején a kórházat több osztállyal bővítették. Szakmai tudásával, emberszeretetével, tudományos munkásságával szerzett hírnevet a Margit Kórháznak. Tevékenyen részt vállalt a helyi lakosság egészségi viszonyainak jobbításában. Ártézi közutak fúrását szorgalmazta, utcát nyitattott, fákat ültetett. Gyakran saját költségére rendelt élelmiszert szűkölködő sokgyermekes családok számára. Részt vett a közéletben, támogatta a Jézus Szíve-templom építését. Magyar és külföldi szaklapokban jelentek meg írásai, beszámolóí mütéti eredményeiről. Cikket írt többek között a teljes orrpótlásról, a fekély miatti gyomorcsomkolásról, a harctéri elvérzésről, az epeutak mütéti lehetőségeiről. A második világháborúban szintén önként vállalt szolgálatot a második magyar hadsereg egészségügyi oszlopánál. Operált ideiglenes mütőasztalon, sátorban, szabadban, ha kellett az út menti árokban is. A mínusz húszfokos hidegben kezei és lábai lefagytak, vérmérgezést kapott. 1943. február 19-én orosz földön, a gomeli német hadikórházban halt meg.

Emlékezete, elismerései

Nevét Szombathelyen hősi emlékmű, Csornán két emléktábla őrzi. A Jézus Szíve-templom fraskóján is megörökítették alakját: katonaruhában, gyerekek között ábrázolták az oltárképen. 2011-ben Csorna városa posztumusz kitüntetésben részesítette.

Forrás:

Cs. Kovács Attila: "Szeme voltam a vaknak, keze a bénának" = In: Kisalföld. LXVI. évf. 193. sz. (2011.aug. 18.), p. 9.

Nagy (Keresztély) János

jezsuita, bölcséleti doktor, költő, majd a rend feloszlata után világi pap,
Sopron vármegye táblabírája

Élete

Nagy György és Nagy Heléna gyermeke 1741-ben került gimnáziumba, majd 1747. október 14-én Nagyszombatban belépett a jezsuita rendbe több társával együtt. Noviciusként két évet tölt el. Ezalatt ismerkedik meg Pray Györggyel és későbbi jó barátjával Sajnovics Jánossal. A kétéves próbaidő letelte után Győrbe kerül, ahol tanári pályára készült. 1750-ben visszatért Nagyszombatba, ahol három évig filozófiát tanult. A bölcséleti tanulmányok elvégzése után 1753-54-ig Ungváron a gimnáziumban, 1754-55-ben Komáromban, majd 1755-ben Győrben tanított egyszerre két gimnáziumban. Egyszerre volt a Máriakongregáció vezetője és a konviktus igazgatójának Tolvai Imrének a helyettese.

1756-ban teológiát tanult Kassán. Tanulmányainak harmadik évében szentelték pappá. Teológiai tanulmányainak befejezése után visszatér Nagyváradra egy évre tanítani, ezután Egerbe került ahol a templom ünnepi szónoka és magyar hitoktatója, a gimnázium prefektusa és a ház történet írója.

Következő évben Budára helyezték a budai Szent Anna templom ünnepi és nagybőjti szónoka és hitoktatója. Két évre ismét Nagyszombatra került, majd 1767-ben Győrbe került és a teológiai akadémián tanított filozófiát. 1767-ben kinevezték a győri székesegyház hitszónokának és hivatalában meg is maradt 1773-ig a rend felszámolásáig. A jezsuita rend feloszlata után Nagy Jánost a győri püspök vette fel papjai közé, majd 1778-ban megkapta a szanyi plébániát. 1781-től magányosan élt Szanyban. A vármegye közéletében is csak ritkán vett részt. 1794-ben részt vett Eszterházy Miklós herceg főispáni beiktatásán. 1802-ben felszentelte a Páp-utcai temetőt, ahová később őt is temették. Hetvenegy éves korában érte a halál 1803. augusztus 2.-án. 2000-ben Szanyban emléktáblát avattak a tiszteletére.

Irodalmi munkássága

A XVIII. század végi irodalmi életben országosan ismerté vált a neve a népies modorú szabadszájú versek és a szatirikus hangú írások szerzőjeként. Révai Miklós vezette be az irodalmi életbe, személyes barátságával és barátságával hatott rá, tőle kapta a legtöbb biztatást. Barátai Pray György és Sajnovics János is biztatta munkásságában. Fő példaképe Faludi Ferenc volt, Nagy János az ő és Révai költészeti irányát követte. Stílusának alakulásában Baróti Szabó Dávid hatása érződött. Papköltőként kiemelkedő személyiségnek számított, akinek fő erőssége a gúnyos, szatirikus hangnem, a rábaközi humor volt. Felsőbb egyházi körökben ellenségeket is szerzett magának verseinek életközeli, világi tematikája miatt. Írt iskoladrámát, oktató költeményt, szatírákat. Művei alapjául a rábaközi parasztvilág életmódja, szokásvilága szolgált. „Tehetségéhez mértén a népies dal, a magyaros ének műfaji presztizsét emelte a századvég irodalmában.”(1)

1786-ban jelent meg a Méhi gazdaság c. gazdasági tanítókölteménye, ekkor 1786 és 1790 között vált országosan is ismerté a neve. Pályájának csúcspontja az 1790-es év volt amikor megjelent a Nyájas Múzsa. A kötet miatt Szaitz Leó egri főpap támadta, közönségesnek, erkölcsstelennek tartotta a mű nyelvezetét. Nagy János válaszul megírta Az oroszlán és a Nyájas Múzsa c. szatirikus hangú költeményt.

A Magyar Tudós Társaság tiszteleti tagja volt, ahová Révai ajánlotta. 1781-től költészete visszafejlődött.

Művei (2)

Méhi gazdaság, amelyet Ovidius rendihez alkalmaztatott magyar versekben foglalt Nagy János győri megyének egyházi rendben lévő személlye és Rába-közben Szany helységnek plébánusa. Győr, 1786.

Mélt. Várkonyi gróf Amade Antal Úrnak, Böös, Baar, Marcaltó örökös urának és a költségével készült marcaltói csatornáknak emlékezetére. Írta a Nyájas Múzsának szerzője Nagy János Szanyi plébánus, és T. N. Soprony vármegyének Assessora. Győr, 1792.

Nyájas Múzsa. Írta Nagy János Rába-közben Szany helységnek plébánusa. Győr, 1790.

Az orosz lány és a Nyájas Múzsa. Bécs, 1790.

Szent-Andrási Féniksz. Vagyis ezen nevezetű helységben, mélt. Tolnai gróff Festetics Ignátz által újonnan épített ditső templom. Sopron, 1799.

Tekintetes Nemes Soprony-vármegyének versbe-kötött öröme midőn Nagy-Kegyelmű Hertzeg Eszterházi Miklós sat. Hertzeg Battyányi József kardinális, esztergomi érsek ország primása által sat. Kis-Martonban, Fő-Ispányságra béiktattatva 1794. eszt. Sz. Iván havának 24. napján nagy alázatossággal bémutatta Nagy János. Sz. P. és T. N. S. V. T. B. Sopron, 1794.

Lábjegyzet:

(1) Bögöly József: Nagy János. In.: Neves rábaköziek. (szerk. Pájer Imre) Csorna; Kapuvár, Rábaközi Napok Intéző Bizottsága, 1989. p. 40-42.

(2) Pájer Imre (szerk.): Neves rábaköziek. Csorna; Kapuvár, Rábaközi Napok Intéző Bizottsága, 1989. p. 70-71.

Források:

Bogoly József Ágoston: Nagy János (1732-1803) szanyi költő és plébános. In: Hitvallás, 2. évf. 4. sz. (2001. ápr.) p. 12.

Kerényi Olaf: A magyar irodalmi népiesség úttörői. 1. Nagy János, szanyi plébános élete és irodalmi munkássága. Pannonhalma, 1939. 96 p.

Naszódi Zsigmond

Sopron, 1875 - Vitnyéd, 1906.
író

Gyermekkor, tanulmányok

1875. április 4-én született Sopronban. Szülei hamarosan Vitnyédre költöztek. Iskoláit Kapuváron végezte el: négy elemi, majd polgári, s a műasztalos szakmát is megszerezte. 38 hónapos katonáskodás ideje alatt megbetegedett, s ezt követően állandóan harcban állt egyre súlyosbodó betegségével.

Munkásévek

A katonaság után először Győrben a Vagongyárban dolgozott, majd Szováton, később Babóton lett segédjegyző. Ezt követően három éven keresztül a kapuvári bőrgyárban könyvelőként dolgozott. Élete tanulmányai, munkája révén a Rábaközhez kötötte.

Írói munkássága

Az 1900-as évek elején Pesten keresett munkát, ahol egyre nagyobb részt vállalt az erősödő munkásmozgalmi szervezkedésekben is. Ekkor indult szépírói pályája. Első írásait a Népszava közölte. A szerkesztő, Bresztovszky Ernő maga köré gyűjtötte az akkor kialakuló szocialista irodalom alkotóit (Csizmadia Sándor, Farkas Antal, Bacsó Béla, Naszódi Zsigmond stb.).

Naszódi eleinte tárcákat, novellákat írt. Hőseit a legszegényebb paraszti rétegekből választotta ki. A nincstelenek, béresek világát mutatja be., a paraszti élet tragédiáit, konfliktusait fogalmazza meg műveiben. Módszere nem a korra jellemző idealizáló ábrázolás, ellenkezőleg, inkább naturalista eszközökkel mutatja meg a világot, amelyben felnőtt és amelyben élt. Hús-vér paraszti jellemeket rajzol, művészi tömörséggel, rövid csattanóval zárja le történeteit. Rávilágít arra, hogy a paraszti osztályon belül is milyen nagy a rétegződés (Kontraktus-bontraktus); e momentum később Móricz Zsigmond Tragédia című művében tér vissza. Gyakran szatirikus az ábrázolásmódja (Könnyebb kenyér), de az élet szomorú oldalának bemutatásakor sok esetben találkozhatunk humorral, a hősök iránt érzett ragaszkodó szeretettel (Tenni kék valamit). Illyés Gyula: Puszták népe című művében megrajzolt béreseinek előképét látjuk némely novellájában előtűnni: a dolgozni már nem tudó öreg bíró sorsa, vagy az éhező, sokgyermekes, egymással összezártan élő bére családot életének bemutatása (Az öreg Tói nem kapálhat; Veszedelem).

1905-ben betegsége oly súlyossá vált, hogy haza kellett hozni Vitnyédre, s már nem tudott győzni a kór felett, 1906. április 13-án halt meg.

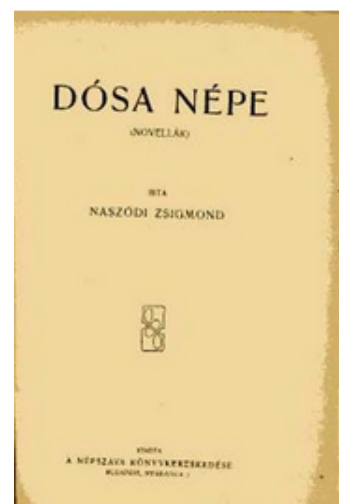
Összegyűjtött novellái 1907-ben Dósa népe címen jelentek meg a Népszava Könyvkereskedése kiadásában.

Képek forrása:

<http://hu.westbook.rs/20-szazad-első-fele-elbeszélések-novellak/naszodi-zsigmond,dosa-nepe-novellak>

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989. p. 42-44.

összegyűjtött novellái

Neuberger Ferenc

(Moson) Szolnok, 1883. október 4. – Magyaróvár, 1927. január 8.

mezőgazdász, országgyűlési képviselő

Tanulmányai, oktatói pályája

Középiskolai tanulmányait Magyaróváron és Esztergomban végezte. 1906-ban szerzett oklevelet a Magyaróvári Gazdasági Akadémián. 1910-ben nevezték ki gyakornoknak a Magyaróvári Gazdasági Akadémia természetrajzi tanszékére. 1911-ben tanársegéd, 1913-ban segédtanár lett. Időközben doktori oklevelet szerzett a budapesti egyetem bölcsészkarán. Doktori értekezésének témája a pillangós növények magvainak viselkedése volt. 1914-ben bevonult katonának. A világháború alatt megsebesült, „Signum Laudis” kitüntetéssel és koronás arany érdemkeresztet kapott. Az első világháború után visszatért az akadémiára: a növénytan, növénykórtan és állattan tantárgyokat oktatta.

Közéleti tevékenysége

Magyaróváron tagja volt a városi képviselőtestületnek, titkára volt a Mosonvármegyei Gazdasági Egyesületnek és alelnöke a Hadirokkantak, Özvegyek és Árvák Mosonmegyei Csoportjának. 1922-ben a Keresztény Kisgazda, Földműves és Polgári Párt programjával nemzetgyűlési képviselőnek választották a csonka nezsideri választókerületben. Az országgyűlésben a földművelésügyi, a közoktatásügyi és a naplóbíró bizottság munkájában tevékenykedett. Részt vett annak a törvénynek a kidolgozásában is, amely a burgonyavész és a kolorádóbogár elleni védekezést szolgálta, és amely Magyarország egyik első növényvédelmi törvénye lett. A mosonszolnoki temetőben temették el, síremléke ma is áll.

Forrás:

Mosonvármegye: Magyaróvári Hírlap. 1927. jan. 13. p. 1-2. Bognár Sándor: A magyar növényvédelem története a legrégebbi időktől napjainkig. Mosonmagyaróvár, 1994. 483. p.;

Külső forrás:

https://www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/al922_27/334.htm

Képek forrása:

Huszár Gál Városi Könyvtár

Sírja a mosonszolnoki temetőben

Sírja a mosonszolnoki temetőben

Nikisch Artúr

1855. október 12. Mosonszentmiklós - 1922. január 23. Lipcse
világhírű karmester

Gyerekkora

A mosonszentmiklói plébánia anyakönyvében a 95. számú bejegyzés tartalmazta, hogy 1855. október 12-én Szentmiklós-Cukorgyártelepen (Lébény mellett, Moson vármegye) született Nikisch Artúr, akit Artúr Augustinus Adalbertus névre kereszteltek. Magyar anyától morva apától született.

Apja, August Nikisch, főkönyvelő volt Sina báró birtokán. Nikisch születése idején a település neve már Szentmiklós volt, és a plébánia anyakönyvében a Szentmiklós gyártelepen születettek neve mellett „czukorgyár” megjelölést tettek.

Anyja Roboz Lujza (Ludovika) magyar nemesi családból származott. Otthon a családban németül beszéltek, ezért nem is tanult meg folyékonyan magyarul beszélni. Három-négy éves korában már tudta, hogy muzsikus szeretne lenni. Hegedült, zongorázott és komponálást tanult. Szülei időközben átköltöztek a morvaországi Butschowitz-ba. Hat éves korában zongora és összhangzattan leckéket kap Franz Prochazkától. Rajongott Wagnerért. Született zenei tehetségnek tartották.

11 éves korában felvették a bécsi konzervatóriumba, ahol 18-20 éves hallgatókkal együtt tanult. A zenei tanulmányok miatt iskolába nem járt, apja tanította otthon számára a közismereti tárgyakat. 13 évesen vonós sextettel és hegedűjátékkal első díjat kap. Egyik legjelentősebb szerzeménye ebből az időszakból való, egy D-moll szimfónia, aminek első tételét 18 évesen dirigálhatta a konzervatóriumban. 1873-ben befejezte konzervatóriumi tanulmányait.

Sikereinek helyszínei

1872-től már a bécsi Hofopera zenekarában kiségitő, 1874-től pedig a Hofkapella zenekarában Brehm, Wagner és Liszt keze alatt játszik.

1877-től a lipcsei Operaház igazgatója és karmestere lesz. Az akkor 23 éves, fiatal karmestert meghívták a színházba, mint karnagyot. A későbbiekben annyira tehetségesnek bizonyult, hogy első karmesternek nevezték ki. Tíz évig állt a zenekar élén. A lipcsei Operaházban találkozott össze honfitársával Klavszky Katalinnal, aki eleinte kisebb szerepeket kapott, majd a későbbiekben világszerte ünnepelt drámai szoprán lett. Lipcsében úgy döntött, hogy nem komponál többet, hanem inkább a karmesteri tevékenységnek szenteli életét. Csajkovszkij is elismerően nyilatkozott róla, „Nikisch zseni”.

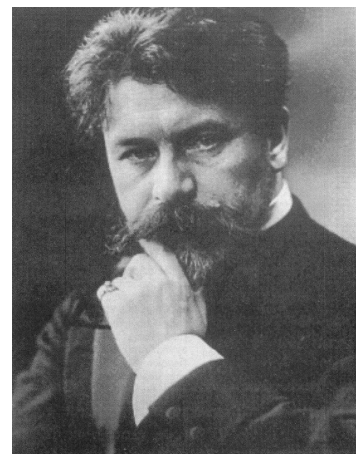
Nikisch 1880-ban közreműködött a Liszt-Egyesület megalakításában, amelynek célja a kortárs zeneszerzők támogatása volt.

Nikisch Artúr fiatalkori képe

A berlini filharmonikus zenekarral

1885. július elsején megnősül, feleségül vette Amélie Heusner énekesnőt. Két fia és három lánya született, a legkisebbik fiú Mítja híres zongoraművész lett.

Lipce után a Bostoni Szimfonikusok vezetője. Meghódította az ottani közönséget is. Kotta nélkül vezényelt, ami még jobban fokozta a csodálatot. A zenekar tagjainak körében is nagy tiszteletnek örvendett, állították róla, hogy egy mágus. Barátságos, udvarias és megközelíthető volt.

Négy évet töltött a Bostoni Szimfonikusok élén, beutazta az együttessel Amerikát, 1893-ban tért vissza Európába.

1893-1895 között a budapesti Királyi Operaház igazgatója volt, Mahlert váltotta. A budapesti Filharmonikus Társaság zenekarát több alkalommal is vezényelte. 1892-től egyszerre igazgatói és vezető karmesteri pozícióba került az Operaházban. Tódult a közönség, sikerre vitte az operaelőadásokat. Jellemző volt, hogy munkássága előtt szinte pangott a színház, amikor pedig átvette az irányítást, telt ház volt szinte minden előadáson. 1895 decemberében Nikisch és Zichy Géza intendáns között jogkör-ütközés miatt kenyértörésre került sor.

1895-ben szerződött a lipcei Gewandhaus Orchester, majd a berlini Filharmonikusok vezető karnagynak. Ezt a két posztot élete végéig megtartja. 1895. október 10-én volt az első Gewandhaus-i hangversenye. Vendégkarmesterként is szerepelt a berlini Filharmonikusoknál, illetve Hamburgban is. 1897-ben Párizsban vezényelte a berlini Filharmonikusokat, majd következő állomásai Genf, Dél-Franciaország, és spanyolországi turné. Európát is meghódította.

1903 után karmesterképzőt hozott létre a lipcei konzervatóriumban, amelynek tanulmányi igazgatója is lett.

1904-től 10 évig a Londoni Filharmonikusokat vezényelte, velük turnézott 1912-ben az Egyesült Államokban.

1920-ban az amszterdami Concertgebouw zenekart vezényli. 1921-ben Rómában adott öt nagyszerű hangversenyt. 1921 júniusában Bécsben aratott sikert a filharmonikusok élén. Szeptemberben fiával, Mítjával Dél-Amerikába utazott, ott tizenöt hangversenyen dirigált, a hónap végén tértek csak haza. A legkeresettebb vendégkarnagy lett.

1922. január 23-án este hunyt el, hamvait Lipszében helyezték örök nyugalomra.

Forrás:

Rakos Miklós: Egy magyar hegedűs a Lipcei Gewandhaus és a berlini Filharmonikusok élén Nikisch Artúr Moson megyei műhely 2005./ 1. p. 5-32. Nikisch kiállítás. In: Mosonszentmiklós 2008. november 25. p.9.

Rockenbauer Zoltán: Nikisch: 75 esztendővel ezelőtt halt meg Nikisch Artúr. In: Európai utas, 1997. p. 60-62.\

Képek forrása:

http://www.google.hu/images?q=nikisch%20artur&oe=utf-8&client=firefox-a&rlz=1R1GGLL_huHU375HU377&um=1&ie=UTF-8&source=og&sa=N&hl=hu&tab=wi&biw=1272&bih=763

Karikatúra Nikisch-ről

10 Pfg.

Konzert-Direktion Hermann Wolff und Jules Sachs, Berlin W 9.

Montag den 21. Oktober 1918, abends 7½ Uhr pünktlich

II. Philharmonisches Konzert

Dirigent: Arthur Nikisch
Solist: Erwin Nireggházi

Vortragsfolge:

1. Eine Faust-Ouvertüre R. Wagner
2. Konzert A-dur, Nr. 2, für Klavier
mit Begleitung des Orchesters Fr. Liszt
3. „Ein Heldenleben“, Tondichtung für
großes Orchester, op. 40 R. Strauss
(Solo-Violine: Otta von Kest)

Konzertfögel: **BECHSTEIN**

III. Philharmonisches Konzert: Montag, 4. November 1918
Dirigent: Arthur Nikisch
Solistin: Maria Ivogün

PROGRAMM: Schauspiel-Ouvertüre Komsgeld
„Marschmusik“ H. Reichenberger
Verständnis über ein Thema von Bach G. Schumann
Arie der „Königin der Nacht“ aus
„Die Zauberflöte“ Mozart
Symphonie D-dur Haydn

Während der Musik bleiben die Seitentüren geschlossen.
Zwischen Nr. 2 und 3 Pausen von 10 Minuten.

Das Verlassen des Saales nach Beginn des II. Teiles des Konzerts kann — um
Störungen während der Symphonie usw. zu vermeiden — nur durch die rück-
wärtige Tür (bei den Sitzplätzen) bewerkstelligt werden.

Die Foyers in der oberen Etage sind dem geehrten Publikum geöffnet.

Programmabuch 60 Pfennige.

Ofner József

(Győr, 1815. július 18. – Győr, 1881. május 20.)

győri orvos, sebész

Családja

Szülei Ovner Josephus és Mülner Catharina. Első feleségével Ortman Josefával 1845-ben kötött házasságából 1849-ben József Ferenc nevű gyermeke született. Megözvegyült. 1889-ben ismétlen megnősült, második felesége Rordorf Berta volt. Két gyermekük született, Ferenc 1892-ben és László 1895-ben.

Tanulmányai

1832-ben, 17 évesen Ofner József felvételt nyert a Győri Sebészek Céhébe.

1837-1839-ig Bécsben sebészeti tanfolyamot végzett.

1839-ben Székesfehérvárott Szaváry István céhében volt segéd

Életpályája

1840 júliusában oklevelet szerzett és Weidlingben telepedett le, ahol altatóorvosi kinevezést kapott.

1851. március 14-én költözött ismét Győrbe, és sebészként tevékenykedett. A Kossuth utcai régi Szentháromság Kórház egyik legismertebb sebésze volt.

1854-ben városi alorvos, 1855-től Győr vármegye sebésze lett..

1857-től városi halottkémnek nevezték ki.

Ezeket a tisztségeket haláláig, 1881. május 20-ig, töltötte be.

Forrás:

Fehér János - Fehér Csilla - Perger Gyula: Emléktábla dr. Ofner József győri sebészorvosnak. In: Orvosi hetilap, 2008. 30. sz., p.1429-1432.

Biczó Zalán: Győri orvoséletrajzi lexikon I. kötet. Győr 2006. p. 50.

Gülch Csaba: Emléktábla a neves sebésznek. In: Kisalföld, 2008. 21. sz. p. 6.

Gülch Csaba: Emléktábla a dédnagypapának. In: Kisalföld, 2005. 22. sz. p. 6.

Ofner József emléktáblája

Opitz Gyöngyi Margit

Győr, 1897. augusztus 19 – Győr, 1942. április 15.

festőművész, grafikus

Család

Apja, Opitz Lajos győri órásmeister volt, ő javította, gondozta az Erzsébet-órát, amit 1900-ban szerelt fel Városháza tornyába. Anyja, Bayer Anna egy győri híres szabómester lánya volt. A régi győri család Eszékről származott, az ősök gabonakereskedők, malomtulajdonosok, pékek vagy szállítók voltak. Egyik rokon, Opitz Ferenc győri burescellás nevét sokáig őrizte egy belvárosi utca. Születésekor szülei a győri Alsó Duna utca 19. szám alatt laktak. Opitz Gyöngyi korábban Margit keresztnévet használta.

Iskolák

16 évesen, 1913-ban festett képet, a Reggeli fiú ismert lett. Egy győri gabonakereskedő fiát festette le. Alapismereteit Győrben, Herritz Oszkárnál, szerezte, aki reáliskolai tanára volt. 1922-ben szőnyegszövő tanfolyamot végzett Kató Sándornénál, majd 1924-ben az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolán tanult, Rudnay Gyula volt a mestere. 1924-ben első tanítványként kiállíthatta képét a főiskolások kiállításán. 1925-től rendszeresen megjelent alkotásaival győri kiállításokon. Legelőször öt ceruzarajz és három fejtanulmány, valamint egy-egy tájképet és utcarészletet mutatott be. A helyi kritikus felismerte tehetségét rajzaiban, Harmadévesen Rudnay Gyula szegedi főiskolás művésztelepén dolgozott, és 1926-ban Szegeden tájképeit kiállították.

Opitz Gyöngyi

Munkássága

Megismerkedett Borsos Miklóssal, akinek hatására foglalkozni kezdett a rézkarc technikájával. Borsos hidegtűvel dolgozott, Opitz maratta lemezeit. Borsos markánsan, vonalasan, Opitz finoman cizellált, tónusos lágy kontúrokkal készítette a grafikáit. Borsos Miklós volt a modellje a Szakállas fejnek, amit 1929-ben készített. A győri képző- és iparművészeti társulat 1929. évi jubileumi tárlatán a Kazlak című munkáját méltatták. 1930-as években a szentendrei művésztelepen dolgozott, majd visszatért Győrbe, azonban a tervezett rajztanári állást nem sikerült megszereznie. A kudarc letörte, betegsége miatt nem igazán tudott alkotni. Kiállításokra azért továbbra is elküldte képeit. Felfedezte a Balatont, Badacsonyan szerkezetes tájképeket festett. 1934-ben győri festőkkel részt vett egy soproni nagy kiállításon, s talán akkor indult érdeklődése a bánfalvi részletek megörökítésére. A következő évben a karácsonyi tárlaton rézkarcai sikert arattak. Életének utolsó éveiről keveset tudunk, teljesen visszavonultan élt. Az 1942-es téli tárlaton már csak alkotásai vettek részt, nyolc munkával búcsúzott a győri közönségtől. 1942. április 15-én hunyt el, sírja a Győri köztemető nyolcadik parcellájában található. Hagyatékát testvére, Opitz Lujza zenetanárő őrizte sokáig, majd a Xantus János Múzeum gyűjteménye számára ajánlotta fel.

Ismertebb művei

A nagyasszony
Fiatal lány
Fejkötős öregasszony
Önarckép 1921
Kazlak
Orosz nő
Szakállas fej
Szántóföldek
Erdőrészlet
Szentendrei táj
Olajfestmény
Sakktáblás csendélet
Badacsonytomaji táj
Munkásfej

Forrás:

Salamon Nándor: Opitz Gyöngyi : 1897-1942. Győr: Xantus János Múzeum.1999? (Győri művészek)

Győri életrajzi lexikon. szerk. Grábics Frigyes, Horváth Sándor Domonkos, Kucska Ferenc. Győr: Városi Könyvtár, 1999. p. 248.

Salamon Nándor: Győri Életrajzi Lexikon. Győr: Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998. p. 226-227.

Képek forrása:

Salamon Nándor: Opitz Gyöngyi : 1897-1942. Győr: Xantus János Múzeum. 1999? (Győri művészek)

Ostermayer Károly

1825. február 9. – 1891. április 17.

gabonakereskedő, az Ostermayer Óvoda alapítója, Moson megmagyarosítója

Gyerekkora

Édesapja, Ostermayer Pál, aki Bajorországból származott, 1814. október 28-án kötött házasságot Reitl Klárával. Károly a szülők második gyermekeként jött a világra. Pál, 1822-ben, Ottília 1827-ben, és József 1829-ben született. A testvérek fiatalon, utódok nélkül haltak meg. Károly az elemi iskola után a Magyaróvári Kegyes Rendi Gimnázium tanulója volt, ott is lakott az iskolában. Valószínű, hogy ott tanult meg magyarul. Az iskola elvégzése után a szülői gazdaságban és a kereskedelemben segédkezett, majd apja halála után, 1858. január 8-án átvette az cég irányítását.

Munkássága

Károly a gazdaságban és a kereskedelemben megállta a helyét, tekintélyes vagyont szerzett. Mivel nem volt családja és gyermekei, sokat jótékonykodott. Szerény ember volt, kedélyesen elbeszélgetett az emberekkel, még a lakásán is. Háza a mostani óvoda épülete volt. Emeletes ház, ahol elől voltak a lakószobák, az udvaron pedig a gabonaraktárok. A lakást biedermeier-stílusban rendezte be. Ostermayer Károly borkereskedő is volt, udvarán a szekerek gabonaszákokkal, és boroshordókkal voltak megrakva. A gabonát helyben és más vidékekről, többek között Bácskából is vásárolta. A bort Nagymarosról hajón, majd Győrtől dereglyével szállíttatta Mosonba. Sok embert foglalkoztatott, megbecsülte munkásait. Földbirtoka aránylag kicsi volt.

A helyi templom szentélyébe színes ablakot készíttetett, ami Szent Klára és Boromei szent Károly életnagyságú alakjait ábrázolja. Jószívű adakozó volt, tiszteletet vívott ki magának. Élete vége felé visszavonult az üzlettől, és vadászat, halászat lett a fő szórakozása. 66 évesen korában súlyos tüdőrákot kapott, halála előtt végrendeletet készíttetett barátjával, Reiter János ügyvéddel. Tekintélyes vagyonát többek között jótékony és közhasznú intézmények kapták. Egy jelentős részt Moson községre hagyományozott kisdudóvíz létesítése céljából. Kikötötte, hogy a római katolikus óvoda az ő nevét viselje, apácák vezessék és minden gyereket felvegyenek, bármilyen vallású is. A tanítás magyar nyelvű legyen. 1891. április 17-én hosszú betegség után tüdőrákban hunyt el. Az óvoda épületében a kápolna falában márványtábla hirdeti emlékét. Az őt ábrázoló arckép 1892-ben készült el.

Mosonban óvoda és utca is őrzi nevét.

„Ostermayer Károly alapítványa 1891” Óvoda

Mosonmagyaróvár, Szent István király út 74.

Alapítója Ostermayer Károly

Az óvoda neve volt Hildegard Óvoda, ma Ostermayer Óvoda

Ostermayer Károly

Ostermayer Károly hagyatékából, lakóházából kialakított óvodát 1882 augusztusában nyitották meg. Ez volt Óvár első óvodája, amit Zalka János püspök szentelte fel.

A szatmári Szent Vince Leányai szerzetesrend apái végezték a szolgálatot. Az első főnöknő Medits Enstella volt, konyhanővér Inocencis és volt még három óvónővér. A kedves nővérek 25 éven keresztül mindig öten voltak, de 1916 után már négy főre csökkent a létszámuk.

Az intézményben három csoportszoba, egy-egy beszédszoba és kápolna volt a földszinten, amit 1883-ban Gladits Ferenc és Pál fia kápolnát emeltetett az óvoda mellé. Az emeleten az irgalmas nővérek lakásait rendezték be. A gyermekek 8-tól 11-ig, majd délután 2-től 4-ig voltak az óvodában. Az étkeztetés a szülőkre hárult. A megtartott foglalkozások: vallási nevelés, mese, vers, dal, játékos rajz, torna, és kisdud-kézimunka volt. A nagyobb ünnepekre színdarabban készültek az óvodában, és csekély belépődíj fejében megtekinthették a műsort a kívülről. A gyerekek minden év júniusában szülők és előljárók előtt is bemutatták a műsorukat. Az első és a második világháború idején az óvodát kórházzá alakították át, a nővérek ápolták a sebesülteket.

1948 augusztusában államosították az óvodát. Sok átalakításon ment keresztül, az udvari raktárépületből csoportszobák lettek. 1979-től alakult ki a jelenlegi forma. Az eredeti utcai front megmaradt, az udvari részt emelettel bővítették.

Katolikus jelleg 1949-ben megszűnt, de az 1991-es tanévtől az Ostermayer óvoda keresztény óvodaként működik.

Emléktáblája az óvodában

Forrás:

Ostermayer Károly hagyatéka. In: Kisalföld 1998. 01.23. p.8.

Haller János: Ostermayer Károly (1825-1891) In: Mosonvármegye 1999. február 15. p.9.

Haller János: Ostermayer Károly (1825-1891) In: Mosonvármegye 1999. március 15. p.9.

Haller János: Ostermayer Károly (1825-1891) In: Mosonvármegye 1999. április 15. p.9..

Gálosi Soma. Mosoni emlékek. Magyaróvár, Mosonvármegye Nyomda, 1923.

Thullner István: Ostermayer Károly alapítványa és az óvoda. In: Moson évszázadai.

Mosonmagyaróvár, Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata; Mosoni Polgári Kör, 2010. p.

Korcz Antalné: Brunszvik Teréz nyomdokain. Győr, 2001.

Haller János: Ostermayer Károly. In. Mosonvármegye, 1999. 02. p.8

Gálosi Soma. Mosoni emlékek. Magyaróvár, Mosonvármegye Nyomda , 1923.

Ostermayer Károly hagyatéka. In: Kisalföld, 1998. 01.23. p. 8.

Thullner István: Ostermayer Károly alapítványa és az óvoda. In: Moson évszázadai.

Mosonmagyaróvár, Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata; Mosoni Polgári Kör, 2010. p.

Korcz Antalné: Brunszvik Teréz nyomdokain. Győr, 2001

Képek forrása:

Korcz Antalné: Brunszvik Teréz nyomdokain. Győr, 2001.

Pájer Imre

(Kapuvár, 1949. április 4-én. - Csorna, 2007. április 13.)

tanár, helytörténész

Életrajzi adatai

Kapuváron született 1949. április 4-én. Apja, id. Pájer Imre országgyűlési képviselő volt, édesanyja Török Gizella. Felesége, Horváth Márta a Hunyadi Gimnázium tanára. 27 évesen, 1976-ban került Csornára, ahol a helyi KISZ Járási Bizottságának munkatársa lett. 1978-ban kezdte felsőfokú tanulmányait a Szombathelyi Tanárképző Főiskola levelező szakán, ahol 1982-ben népművelői és történelemtanári diplomát kapott. Ez az év jelentős életében: megszületett első gyermeke, Boróka lánya, és új munkahelye lett, a Csorna Városi Tanács, ahol közművelődési felügyelőként dolgozott egészen 1990-ig. 1986-ban megszületett második gyermeke: Donát. 1988-ban végzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán mint középiskolai történelemtanár. 1990-től kisebb megszakítással a Csukás Zoltán Mezőgazdasági Szakközépiskola történelem tanára volt. 1997 és 1999 között a Csornai Múzeum történészeként dolgozott, majd 2000-től haláláig a Csukás iskola tanára, 2003-tól igazgatója a Csornai Középiskola, Kollégium, Alapfokú Művészetoktatási és Általános Iskola és Óvoda néven összevont intézménynek. Csorna közéletének meghatározó személyisége volt, aki helytörténészként különböző fórumokon tette közzé a Rábaköz múltjáról kikutatott ismereteit, példamutató pedagógus és aktív honismereti tag volt. Csornán fiatalon, hirtelen halt meg 2007. április 13-dikán.

Pedagógiai, intézményvezetői munkássága

A Csukás Zoltán Mezőgazdasági Szakközépiskola történelem tanáraként ösztönzésére több tanítványa készített helytörténeti dolgozatot a megyei Kisfaludy Napok Honismereti Pályázatra. 2003-tól volt a Csornai Középiskola, Kollégium, Alapfokú Művészetoktatási és Általános Iskola és Óvoda néven összevont intézményeknek igazgatója. Új feladatként a város öt oktatási intézményét fogta össze, mely különböző oktatási szintek és területek kapcsolódásával, együttműködésével járt. 2005-ben mint igazgató a Hunyadi-gimnázium épületét újjátarta fel, utána a zeneiskola és a Széchenyi-iskola rekonstrukcióját tervezte. Arra törekedett, hogy az egyes intézmények szakmai önállóságának megtartása mellett minél több közös rendezvényeken vegyenek részt. Igyekezett hosszútávra gondolkodni és új hagyományokat bevezetni, mint a Rábaközi Pedagógiai Napok, közös Adventköszöntők, a közös évkönyvek, közös ünnepi megemlékezések. Külföldi kapcsolatok kiépítését szorgalmazta és segítette a Széchenyi és a Hunyadi iskola Comenius-programjának

Pájer Imre

Iskolai évkönyv

Pájer Imre

megvalósulását. A csornai Hunyadi Gimnázium történetének megírására készült halála előtt, tele volt tervekkel, elképzelésekkel.

Közéleti munkássága

1988-ban alakult Rábaközi Művelődési Egyesület elnöke volt. Közreműködött 1989-90-ben a Rábaközi Hírlap megindításában és szerkesztésében. Alapító-főszerkesztője a helyi városi televíziónak. 1992 és 1994 között a Csornai Csatorna Városi Televízió műsorszerkesztője volt. 1997-ben Csorna Városáért Emlékérmet kapott.

Helytörténeti kutatások, kiadói tevékenység, fő publikációk

Már főiskolásként gyakran a dolgozataihoz helytörténeti témát választott. Élete során Csorna város és a Rábaköz történetét folyamatosan kutatta, 1988-tól különféle formában és helyeken publikálta. 1988-ban a Szülőföldünk Győr-Moson-Sopron Megyei Honismereti Egyesület honismereti pályázati felhívására készítette el a „Rábaköz népének védekezése az áradások ellen, a Rábaszabályozást megelőző két évtizedben, 1870-1889” című munkáját, mely a csornai Rábaközi Művelődési Egyesület kiadásában 1990-ben nyomtatásban is megjelent. A „Neves rábaköziek” című életrajzi adattárt szerkesztette 1989-ben, a kortársakat bemutató, általa összeállított és kiadott „Ki kicsoda Csornán?” 1997-ben jelent meg. Megjelentette, szerkesztette a négy évig, 1995-1998 között folyamatosan megjelent Rábaköz honismereti évkönyvek sorozatot. 1996-ban a „Csorna évszázadai” című hiánypótló művét Csorna Város Önkormányzata támogatta. 1998 és 2000 között rengeteg ismeretterjesztő cikke jelent meg a Kisalföldben Csorna és Rábaköz múltjáról. 2000-ben szerkesztette a Csornai Múzeumot bemutató CD-t, „Múzeum a csornai Premontrei Rendházban” címmel. 2000-ben jelent meg Briber József társszerzővel a Sopronhorpács kötet a Száz magyar falu könyvesháza sorozatban. "Csorna a XXI. század küszöbén" című kötete 2002-ben a CEBA Kiadó településmonográfia-sorozatában jelent meg. Több községtörténetet készített: „Bodonhely. Falutörténeti vázlatok” 2000-ben és „Jobaháza. Adalékok a község történetéhez” 2006-ban. Publikációi jelentek meg a Soproni Szemlében, a Győri tanulmányokban, az Arrabona évkönyvben és a Honismeret folyóiratban is. Jelentős ismeretterjesztő tevékenységeként létrehozta 2003-ban a Rábaközi hontár című interneten elérhető honlapot, melyen különböző szerzőktől Rábaközzel foglalkozó tanulmányokat tett közzé.

Honismereti munkássága

1983-tól nyolc tábort vezetett a csornai középiskolásoknak Rábaközben, kilenc évig szervezett és vezetett Rábaközi Honismereti Diáktábort, mely a rendszerváltáskor szűnt meg anyagi támogatások hiányában. 2004 októberében „Honismeret és iskola” című konferenciát szervezett Csornán, melynek témája az iskolai évkönyvek, emlékkönyvek, újságok tanulmányozása helyismereti szempontból. 1 A Szülőföldünk Győr-Moson-Sopron Megyei

Csorna évszázadai c. kötet

Csorna a XXI. század küszöbén c. kötet

Honismereti Egyesület aktív vezetőségi tagjaként a megyei-nemzetközi honismereti táborokban eleinte (1995 és 1997 között) három táborban csoportvezető, majd Jászberényi Ferencné utódként az utolsó öt tábor (1998-2002 között) szervezője, vezetője. 2 Honismereti munkássága elismeréséül 2004-ben az Országos Honismereti Szövetség Bél Mátyás – Notitia Hungariae Emlékérmét kapta meg. 2007-ben pár héttel halála előtt megválasztották az Országos Honismereti Szövetség elnökségi tagjának is.

Önálló művei

Bodonyhely : falutörténeti vázlatok . Bodonyhely, Önkormányzat, 2000. 63 p.

Csorna a XXI. század küszöbén. Budapest, CEBA Kiadó, 2002. 127 p.

Csorna évszázadai. Csorna, Csorna Város Önkormányzata, 1996. 64 p.

Jobaháza : adalékok a község történetéhez. Jobaháza, Önkormányzat, 2006. 88 p.

Múzeum a premontrei rendházban : Csorna, Szt. István tér 34. Csorna : Csornai Múzeum, 1999. 16 p. : ill. Szalontay Judittal közösen

Rábaköz népének védekezése az áradások ellen : 1870-1889. Csorna, Rábaközi Művelődési Egyesület, 1990. 63 p.

Sopronhorpács. Budapest, Száz Magyar Falu Könyvesháza Kht., 2000. 214 p. (Száz magyar falu könyvesháza) Briber Józseffel közösen

Tanulmányok, kisebb írások:

A Bősárkányi kanális. In: Soproni Szemle, 1989. 1. sz. p. 72-76.

A Széchenyi István emlékére alapított Csornai Polgári Olvasókör (1861-1896). In: Soproni Szemle, 1991. 3. sz. p. 215-219.

A csornai egyesületek élete: (1802-1905) . In: Győri tanulmányok 14-15., Győr : Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal, 1995 p. 179-195.

A Csornai Gyermekmenhely Egyesület alapítása. In: Honismeret, 20. évf. 1992. 3-4. sz. p. 77-79.

Egy csornai nagybérlő, Hegyfalusi Sugár Sándor. In: Rábaköz : honismereti évkönyv, 1997. p. 109-115.

A Csorna-pápai vasút építése a rábaközi sajtó tükrében. In: Lapok : Pápa történetéből, 15. évf. 1999. 6. sz. p. 177-188.

Honismeret az iskola mindennapjaiban. Honismeret, 33. évf. 2005. 2. sz. p. 31-32.

A honismereti táborok szerepe, szervezése. Honismeret, 31. évf. 2003. 2. sz. p. 13-16.

A megyei sajtóbibliográfia és sajtótörténeti kutatás - a Rábaköz példáján. In: Kisalföldi Könyvtáros, 44. évf. 1. sz. (2001.) p. 19-24.

Nemzetőrség a rábaközi alsó járásban. In: Soproni Szemle, 53. évf. 3. sz. 1999. p. 213-224.

Parasztozalmak a Rábaközben 1848-49-ben. In: Rábaköz : honismereti évkönyv, 1998, p. 34-42.

A Rábaköz malomipara 1867 és 1914 között. In: Rábaköz : honismereti évkönyv, 1995, p. 3-11.

A rábaközi sajtó története (1889-1917). In: Arrabona 37/1-2., 1999. p. 237-256.

A rábaközi árvízvédelem múltjából. In: Honismeret, 25. évf. 1997. 3. sz. p. 45-51.

A rábaközi lovas nemzetőrség. In: Soproni Szemle, 54. évf. 2000. 3. sz. p. 275-282.

Felhasznált irodalom:

Cs. Kovács Attila: Kicsit megszállottnak is kell lenni. In: Kisalföld, 49 évf. 1994. febr. 7. p.

Cs. Kovács Attila: Öt témakör, ötvenegy tanulmány : Honlap a Rábaközről: A múlt és a modern technika. In: Kisalföld, 58. évf. 57. sz. 2003. márc. 8. p. 8.

Csiszár Attila: Pájer Imre (1949-2007). Soproni arcok. In: Soproni Szemle, 61. évf. 2007 3. sz. p. 313-314.

E.Zs.: Az árvizektől a vízimalmokig. In: Kisalföld, 52. évf. 199. sz. 1997. aug. 27. p. 9.

Haszonits József: 1971-ben visszaállították a korábbi állapotot : Csorna: a harmincöt éves város. In: Kisalföld, 61. évf. 79. sz. 2006. ápr. 4. p. 6.
Ki kicsoda Csornán? Összeáll. Horváthné Varga Mónika. Csorna, Pájer Imre, 1997. p. 47.
Ki kicsoda Győr-Moson-Sopron megye helyismereti kutatásában? Szerk. Mennyeiné Várszegi Judit. Győr, Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár, 2006. p. 174-176.
Kovács Istvánné: Pájer Imre. In: Honismeret, 35. évf. 2007 5. sz. p. 94-96.
Pájer Imre: Csorna a XXI. század küszöbén. Budapest, CEBA Kiadó, 2002. p. 89.
Százharminc pedagógus főnöke lett : Pájer Imre: "A Területi Államháztartási Hivatal csak egyetlen intézményt ismer". In: Kisalföld, 59. évf. 144. sz. 2004. jún. 22. p. 8.

Külső forrás:

<http://www.hontar.hu>

Képek forrása:

Szócikk készítője

Palatin István Gergely

(Kőszeg, 1851. augusztus 31. – Pannonhalma, 1927. február 22.)

bencés szerzetes, főiskolai tanár, fizikus és fotóművész

Gyermekkor

Egy horvátzsidányi fuvaros, Palatin István és egy Felvidékről származó asszony, Kollena Mária gyermekeként látta meg a napvilágot 1851. augusztus 31-én Kőszegen. Istvánként anyakönyvezték. Édesapja korán, a gyermek 2 éves korában tragikus körülmények között hunyt el. Édesanyja két későbbi házasságából született Anna és Mária nevű lánytestvére. A család nagyon vallásos légkörben élt, Palatin élete későbbi részében mind tanáccsal, mind anyagiakban segítette féltestvéreit.

Erről az időszakáról fennmaradt források későbbi tanítványától, majd tanártársától, Holenda Barnabástól származnak.

Diákévek

Mivel Kőszeget nagy többségben bajor telepesek lakták, törvényszerűen németül tanult meg először beszélni. A magyar nyelv jobb megismerése céljából elemi tanulmányait Vásárosmiskén, a helyi kántortanító keze alatt végezte el. A kisgimnáziumot (alsó 4 osztály) már otthon, Kőszegen járta ki.

Freh Alfonz, a természetrajz elhivatott tanára nagy hatással volt rá. A nyári szünetekben együtt járták az erdőt, magasság- és forráshőmérsékleteket mértek aneroid barométerrel.

A gimnázium felsőbb éveit már Szombathelyen, a premontrei gimnáziumban végezte.

Hatodik osztályból kérte felvételét Szent Benedek rendjébe, ahova sikeresen fel is vették. Még abban az évben, 1870 szeptemberében Pannonhalmára költözött, ahol megkapta új, szerzetesi nevét, a Gergelyt. A noviciátus évének letöltése után sikeresen teljesítette a gimnázium hetedik és nyolcadik osztályát is, majd 1873-ban érettségi vizsgát tett a rend győri gimnáziumában. Az érettségit követő években teológiát, matematikát és természettant tanult a rend pannonhalmi főiskoláján és egyúttal a tanári pályára is készült.

A tanár

Palatin a tanárvizsgát követően két évre (1877-79) a győri gimnáziumba került. Már itt megmutatkozott tanári képessége, amelyet Vaszary Kolos iskolaigazgató a minősítésében is méltat. Győrben megismerkedett Jedlik Ányossal és barátságot kötött a kőszegi Bierbauer Lipóttal, akivel együtt tanította a fizikát. Két év tanítás után előljárói a budapesti tudomány- és műegyetemre küldték, hogy fizika és matematika tudását elmélyítse. 1879 és 1881 között olyan neves emberek oktatták, mint Kondor Gusztáv, Petzval Ottó, Eötvös Lóránd, Frölich Izidor és Szily Kálmán és jó barátságba került Bartoniek Gézával, Eötvös egykori tanársegédével.

1880-ban Tanképesítő Oklevelet szerzett.

1881-ben kinevezték a pannonhalmi főiskolára a fizika tanáranak, pályájában csak 1893-94-es tanévben következett be szünet, amikor nem indult a matematika-fizika szak. Ez idő alatt a rendház épületének, a pincének és a szőlőnek volt a gondozója.

Pedagógusi tevékenységét csendes, lelkiismeretes munka jellemezte. Elméleti és kísérleti fizikát tanított, gimnáziumi tanfolyamot is tartott, sőt néhány évig csillagászati földrajzot is oktatott

földrajz szakosoknak. Kísérleteire mindig alaposan felkészült, az eszközök gyakran saját keze munkái voltak, melyekkel folyamatosan gyarapította a főiskola fizikaszertárát.

A fizikus

Legtöbbet az optika témakörével foglalkozott. Jedlik Ányos neki adta át híres osztógépének megrongálódott darabjait, melyet Palatin újra működőképessé tett és továbbfejlesztett.

Az optikában más is érdekelte. A Matematikai és Physikai Lapokban cikket is írt a gömbfelületekkel határolt fénytörő testek kardinális pontjairól. A lencsékkel kapcsolatos szenvedélye a fényképezésben teljesedett ki, melyben nagy szerepe volt Jedlik Ányosnak, aki rendszeresen járt a rendi gyűlésekre és ott rendszeresen bemutatott egy új eszközt. Palatin fényképezőgépe először az 1891-es leltárban szerepel. Mint sok minden mást, a fényképezés tudományát is alaposan kitanulta, észrevételeit gondosan feljegyezte.

A Jedlik-től kapott hangvillák segítségével vibrographot készített, kutatta a szeizmométernek a földrengések mérésére való alkalmasságát és folytatta a geodézia iránti fiatalkori hódolatát.

Műszaki tudását a mindennapi életben a ház körüli munkák során is kamatoztatta, keze nyomát ott látjuk minden újításon, ami Pannonhalmán végbe ment, a telefon bevezetésén, a vízellátás és a világítás modernizálásán.

A fotóművész

Fizikatanárként érdekelte a fotón bemutatható optikai, fizikai kísérletek megörökítése. Így maradt ránk nagyon korai Röntgen-felvétele (negatív és pozitív), amelyen saját kézfejét láthatjuk.

Szívesen fotózta a fizika szertár eszközeit is, így bőven találunk képet a Jedlik-féle villanymotorról, a Palatin által tökéletesített osztógépről, zivatarjelzőjéről, az optikai ráccsal felvett színeképekről, elektromos kisülések által létrehozott fényjelenségekről.

Tanári, fizikusi tevékenységével kapcsolatos fényképei azonban hagyatékának csak elenyésző részét képezik. Jóval több maradt fenn azokból a felvételekből, melyek a rend főkönyvtára és levéltára által őrzött oklevelekről, kódexekről, valamint festményekről, szobrokról készültek.

Képeinek harmadik csoportjába tartoznak a pannonhalmi apátság épületét, rendtársainak mindennapi életét bemutató fotók. Ezek azok a fotográfiák, melyek Palatint a magyar fotótörténet egyedülállóan érdekes alakjává emelik.

Igazi fotóművészi képességeket a negyedik témakörbe tartozó fényképeivel mutatott, melyek a Pannonhalmát körülvevő falvak lakóiról, a paraszti munkáról, a vándorló cigányokról mutat néprajzilag hiteles, szociális érzékenységgel bíró, remekül megkomponált képet. Ezeknek az elkészítéséhez tökéletesen tisztában kellett lennie az általa használt

fényképezőgép és anyag teljesítőképességével, s a képalkotás szabályaival.

1877-1927 között fotografált, körülbelül 350 eredeti pozitív fényképe és 534 eredeti – zömmel üveg – negatívja maradt meg az utókornak.

Élete utolsó napjáig tevékenykedett. 1927. február 22-én éjjel érte a hirtelen halál, agyvérzésben hunyt el Pannonhalmán.

fényképezőgépe

Emlékezete

Fényképezőgépe

A Pannonhalmi Főapátság gyűjteményében

Fotográfiai

A Pannonhalmi Főapátság közel százezer felvételt őrző fénykép-, képes levelezőlap- és szentképgyűjteményében

Oktatási segédeszközei

A Pannonhalmi Főapátság Régi Természettudományi Oktatási Segédeszközök Gyűjteményében

Napóra

A pannonhalmi kolostor udvarára nyíló D-i ajtó fölé Storno Ferenc által 1883-ban emelt kis négyzetes torony falára tervezett és szerkesztett napórát 1884-ben Palatin Gergely

Sírhelye

A Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság 2010. június 15-én tartott soros ülésén hozott határozatával „A” kategóriában a Nemzeti Sírkert részévé nyilvánította Palatin Gergely bencés szerzetes, főiskolai tanár, fizikus, fotóművész 46-os számmal jelzett sírhelyét a Pannonhalmi Bencés Főapátság Boldogasszony Kápolnájában

napóra

Palatin Gergely Díj

A Medium Pro Educatione Közhasznú Alapítvány Palatin Gergely Fotópályázatának díjazottai kapják A pályázatra minden évben a pannonhalmi, a győri és a miskolci bencés iskolák tanulói jelentkezhetnek.

Palatin Gergely művei:

A telefon. In: Győri Közlöny. 1877. december 16.

Az üveg oldhatósága vízben. In: Matematikai és Physikai Lapok, 1892. január (első évfolyam, III. füzet) p. 148-151.

A gömbfelületekkel határolt fénytörő közegek cardinalis pontjai. In: Matematikai és Physikai Lapok, 1892. november (első évfolyam VII. és VIII. füzet). P. 381-394.

Jedlik osztógépéről. In: Matematikai és Physikai Lapok, 1893 (második kötet, IV. füzet) p. 229-234.

Új szeizmométer. 3. pótfüzet a Természettudományi Közlöny 1899. évi XXXI. Kötetéhez, 1899. augusztus, p. 143-145.

Megfigyelések módosított zivatarjelzővel. In: Természettudományi Közlöny, 1901. szeptember (385.) p. 563-567.

Megfigyelések módosított zivatarjelzővel és új regisztráló készülékkel. In: Természettudományi Közlöny, 1903. szeptember (409.) p. 567-572.

Optikai rácsok s az őket készítő osztógépek. In: A Pannonhalmi Főapátsági Főiskola évkönyve az 1910-11-iki tanévre. Pannonhalma, 1911. p. 217-236. U.az In: Fizikatörténet, 1995/416.

A relativitás elvének alapját alkotó Michelson-féle kísérlet. In: A Pannonhalmi Főiskola Éőiskola évkönyve az 1913-14-iki tanévre. Pannonhalma, 1914. p. 349-380.

A D1 fényhullám abszolút hosszának meghatározása üvegrácsokkal. In: A Pannonhalmi Főapátsági Főiskola Évkönyve az 1916-1917-iki tanévre. Pannonhalma, 1917. p. 120-140.

Neu eingerichteter alter und neuer Krackauer Schrei-Kalender (Raaber Kalender) 1885-1886; 1888-1918.

Források:

Mayer Farkas-Kincses Károly-Szigeti Kerény: Egy fényképező szerzetes, Palatin Gergely. Bp., Magyar Fotográfiai Múzeum, Pelikán Kiadó, 1993. 167 p.

Horváth Tibor: 100 éves villámjelzők : magyar tudósok itthon és világszerte fellelhető készülékei. Budapest, Magyar Elektrotechnikai Múzeum, 2001. 16 p.

Méhes Károly: Barnás alakok. Hangok a fényképek csöndjéből. (Palatin Gergely fotográfiáira). In: Pannonhalmi Szemle, 1994. 2. sz. p. 77-79.

Schramkó Péter: Életem képe ez. Egy fényképező szerzetes: Palatin Gergely. In: Figyelő - Pannonhalmi Szemle, 1994. 2. sz. p.120-121.

Regula oculorum : fotográfiák bencés szerzetesek hagyatékából. In: Magyar Fórum. 18. évf. 13. sz. p. 12.

Tolnay Imre : A camera obscura lelke : Egy fotográfus szerzetes, Palatin Gergely fényképei. In: Kisalföld, 1996. 23. sz. p. mell.XI..

Mayer Farkas : A bencés iskolák természettudományi tanítása. In: Fizikai Szemle, 1996. 5. sz. p. 146.

Regula oculorum : Fotográfiák bencés szerzetesek hagyatékából. Kiállítás katalógus, 2006.

Lőrincz Tamás: Palatin Gergely bencés fizikus munkássága. In: Természet Világa, 1996. 10. sz. p. 130-132.

Horváth Tibor: Százéves villámjelzők. In: Élet és Tudomány, 2001. 35. sz. p. 1096-1099.

Oktatási és Kulturális Közlöny, 2. évf. 32. sz. (2010. nov 17.) p. 3100, 3103.

Külső hivatkozások:

<http://collections.osb.hu/cgi-bin/targy?targy=635&kep=dscn6982>

<http://collections.osb.hu/cgi-bin/targy>

<http://www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv/2001/0135/04.html>

http://www.omikk.bme.hu:8080/cikkadat/bitstream/123456789/1824/1/2002_03bol03.pdf

<http://www.kfki.hu/fszemle/archivum/fsz9605/mayer9605.html>

<http://www.kfki.hu/physics/historia/localhost/eml.php?ev=2007&ho=2>

Pandur József

(Győr, 1888. febr. 11.- Győr, 1943. május 29.)
festőművész (restaurálással is foglalkozott)

Élete

Egyszerű iparos családból származott, édesapja lakatos volt. Tanulmányait Győrben végezte. A négy gimnázium év után tanonciskolába járt és egy győri festőmesternél vállalt munkát. 1911-ben beiratkozott az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolára ahol Balló Ede tanítványa lett. A főiskola elvégzése után harcolt az első világháborúban, harminc éves volt, amikor leszerelt. Családot alapított felesége Ranschbauer Anna. Két gyermekük született Mária és József.

1919-ben festőtársaival megalapította a Győri Képző és Iparművészeti Társulatot melynek -több tisztség betöltése után- 1938-tól művészeti alelnöke lett. 1920-ban Lóth Józseffel és Albert Andorral együtt mutatkozott be egy közös kiállításon.(1) 1925-ben egy hosszabb tanulmányúton Olaszországban járt, melyre Győr szab. kir. város küldte. Hazatérve újult erővel látott munkához, több tárlaton is sikeresen szerepelt és mecénásai is akadtak. 1926-ban a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat együttes kiállításán megkapta a Nemzeti Szalon díját a „Mention Honorables”-t. Ezen a kiállításon mutatta be az Önarckép és Kovácsműhely c. festményeit.

Ugyanebben az évben a város bérházában műtermet kapott és karácsonykor műtermi kiállítást rendezett a képeiből. Schutzbach (Borsa) Antallal díszítő- festő és berendező vállalatot alapított, mely néhány év közös munka után felbomlott. A győri egyházmegye 18 templomában festett freskókat és oltárképeket. Restaurálással is foglalkozott. 1931-ben Fetser Antal megyéspüspök meghívta a győregyházmegyei egyházművészeti bizottság tagjai közé. Rendszeresen kiállított a győri Képző- és Iparművészeti Társulat kiállításain. Csendéleteket és tájképeket festett. Festményei közül

kiemelkedik a Cigánytanya és a Kubikusok. A vidéki festőre felfigyelt a budapesti kritika is. 1928 januárjában a Nemzeti Szalonban rendezett vidék művészeit bemutató kiállításon a sajtó elismeréssel nyilatkozott róla és a Kovácsműhely című képe nagy sikert aratott. 1830-ban a győri egyházmegyei kiállításról Somogyi Antal írt méltatást a Győri Szemlében, melyben kiemelte Pandúr két festményét. Utolsó munkája egy Madonna-kép volt. A Győri Nemzeti Hírlapban jelent meg róla nekrológ.(2) A győri köztemető VIII. parcellájába temették el. Halála után a Városi Múzeum kiállítással emlékezett meg a kiváló győri művészről.(3)

Először Győrben, Újvárosban a Bálint utca végén, majd 1926-tól nádorvárosban, a Zrínyi utcában a város bérházában volt a műterme. Tanítványai voltak: Samodai József 1939-1942 között, Gallyas (Goldsand) Frigyes, Pázmándi Bak János, Borsos Miklós, Endrédi György és Illés Árpád is (4)

Munkássága

1922-ben megfestette a Tatárjárás című körképét, melyet a Megyeházán állított ki május 27-én.(5) Sajnos a kép nem maradt fenn. Miután a nagyméretű (6x2 m) festményt értékesíteni nem tudta saját maga darabolta fel a vászon újrahasznosítása miatt.

Arckép

Műterem

Tatárjárás

1925-ben megbízást kapott a győri Lloyd nagytermének freskóinak megfestésére. (Csodaszarvas mondája, Bachus felvonulása).

1926-ban a győri Hungária kávéház falára festette meg a Hungária freskót.

Ebben az időben kapja első egyházművészeti megbízását, a csornai prépostság freskójának restaurálását.(6)

Schutzbach (Borsa) Antallal díszítő- festő és berendező vállalatot alapított. Első megrendelésük a győri Gárdonyi Géza polgári iskola számára készült.

1927-ben Pandúr megfestette az iskola lépcsőházának falán található nyolc freskót. A sorozat képei a „magyar történelem néhány jeles alakjával különböző korok szellemét idézik”(7)

1928-ban a szanyi templom freskóit készítették el. Pandúr készítette el az Oltáriszentséget és Szűz Máriát ábrázoló képeket. (8)

1928-ban mezőörsi templom festményeit festették meg Schutzbach Antallal közösen.(9)

1929-ben a rajkai templom freskóit készítette el.(10)

1929-ben készült el Mosonszentmiklóson a Hősök Kápolnája, melynek oltárképét festette meg.(11)

1930-ban megrendelésre készítette el a Vámoszabadi Mindenszentek Plébánia és templom Mária oltárképét (12)

1930-ban a győri Kálvária utcai zárda kápolnájának mennyezetére az Engedjétek hozzám a kisdedeket - szekkót festette meg.(13)

1931 körül a kónyi templom mennyezeti freskóját készítette el (14) Dr. Keszthelyi Gyula plébános ezüstmiséje alkalmával.

1931-ben féltoronyi Szent József templom boltozatára Mária eljegyzését festette meg.(15)

1931-ben Fetser Antal megyéspüspök meghívta a Győregyházmegyei egyházművészeti bizottság tagjai közé.

1932-ben bánhidai templom díszítése (16)

1935-ben a péri templom oldalfalainak és a kupolának freskóit készítette el.(17)

1936-ban a mosonszentmiklósi templom főterének secco képeit és díszítéseit készítette el(18)

1936 körül győri Székesegyház Szent István hajó ornamentikai díszének felújítása (19)

1937-ben a győri Székesegyház Maulbertsch-freskóinak restaurálása(20) (Jézus Szíve oltárképet festette).(21)

1938-ban mosoni templom freskóit készítette el.(22)

1938-ban az osli kegytemplom szentélyének déli falát, az oratórium feletti és a hajó mindkét mennyezetét megfestette.(23)

1939-ben restaurálta a mosonszentmiklósi templomot(24)

1941-ben megfestette a Győr-szigeti templom freskóit. (25)

Felsőgallai (Tatabánya)Szűz Mária templom freskói (26)

Elkészítette a Mária és magyar szentek kisbéri templom freskótervét (27) és a pázmándi templom mennyezeti festményét.(28)

Mátyás király

Jelentősebb kiállításai

1920-ban Lóth Józseffel és Albert Andorral együtt mutatkozik be egy közös kiállításon.

1921-ben Lóth Józseffel állított ki.

1926-ban a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat együttes kiállításán megkapta a Nemzeti Szalon díját a „Mention Honorables”-t. Ezen a kiállításán mutatta be az Önarckép és Kovácsműhely c.

festményeit. Ugyanebben az évben a város bérházában műtermet kapott és karácsonykor műtermi kiállítást rendezett a képeiből

A vidéki festőre felfigyelt a budapesti kritika is. 1928 januárjában a Nemzeti Szalonban rendezett vidék művészeit bemutató kiállításon a sajtó elismeréssel nyilatkozott róla és a Kovácsműhely című képe nagy sikert aratott.

1930-ban a győri egyházmegyei kiállításon a „Szent László vizet fakaszt a sziklából” és a „Magyar Betlehem” című képe aratott nagy sikert.

A Győri Képző- és Iparművészeti Társulatban betöltött tisztségei:

műtáros: 1919-1929.

képzőművészeti titkár: 1931-1938.

művészeti alelnök: 1938-

A polgármesteri vásárlások a Városi képtár részére(29) :

1924 Hazafelé, Téli táj, Viharos táj,

1925 Szirtek és sziklák

1927 Ivóban,

1928 Veszteglő vitorlások, Kilátás a Papnöveldeből,

1934 nincs feljegyzés a mű címéről

1936-1938 között készült jegyzéken a Kubikusok c festmény is szerepel

Az 1938-as képtár megnyitása után a képtár számára 1939-ben és az 1943-as emlékkiállításon vásároltak a festőtől műveket.

87.
Pandur József (1888-1943):
Mária és magyar szentek. A Kisbéri templom freskőterve
alvarell, papír 52x51 cm / Ltsz.: K.65.1.121.

Freskovázlat

Lábjegyzet

(1) Győri Hírlap, 1920. okt. 10. p. 3.

(2) Győri Nemzeti Hírlap, 1943. máj. 30. p. 7.

(3) Jenei Ferenc: Pandur József emlékkiállítás. Győr, 1943. 8 p.

(4) Borsos Miklós: Visszanéztem félutamból. Győr. Széchenyi István Egyetem, 1989. p. 63.; 69-70.

(5) Győri Hírlap, 1922. máj. 19. p. 3.

(6) Salamon Nándor: Pandur József. (1888-1943) (Győri Művészek 7.) p. 5.

(7) Hősi magyar múlt a művészet nyelvén: Pandur József festménysorozata a győri Gárdonyi Géza Iskolában. Győr. Gárdonyi Ált. Isk., 1996. p. 4.

(8) Jenei Ferenc: Pandur József emlékkiállítás. Győr, 1943. p. 3.

(9) Mezőörs, Mindszent és vidékének helytörténete. Mezőörs. Magyar Műhely Alapítvány, 2000. p. 200.

(10) A Győri Képzőművészeti és Iparművészeti Társulat emlék katalógusa 1919-1929. Győr, 1929. p. 45. és Vitéz István: Rajkai krónika. Győr, 1993. p. 27.

(11) Hencz József: Mosonszentmiklós helytörténete. 2007. p. 99.

(12) Alasztics Ervin: A vámosi templom V.: In.: <http://www.vamosszabadi.plebania.hu/tort5.html>

(13) Salamon Nándor: Pandur József. (1888-1943) (Győri Művészek 7.) Győr. p. 8.

(14) Szemelvények Kóny múltjából. Kóny. Kóny Község Önkormányzatának Kiadványa, 2008. p. 15. és Kató Pál: Pandur József (1888-1943). In: Kisalföld, 1993. júl. 31. p. 9.

(15) Salamon Nándor: Pandur József. (1888-1943) (Győri Művészek 7.) Győr. p. 8., Győri életrajzi lexikon. 2. átdolg. kiad. Győr. Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár, 2003. p. 251.

(16) Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat 1919-1944. Győr, Xantus János Múzeum, 1999. p. 36.

(17) Karácsonyi Sándor: Pér község és plébánia története. 2. kiad. Mezőörs. Magyar Műhely Alapítvány, 1998. p. 202.

(18) Sárosi Lajos: A mosonszentmiklói templomegyüttesről. Győr. 1990. p. 8.

- (19)Bedy Vince: A győri székesegyház története. Győr, 1936. p. 37. és Boros Lajos: A győri székesegyház. Bp. Boros L., 1985. p. 13.
- (20)Salamon Nándor: Pandúr József. (1888-1943) (Győri Művészek 7.) Győr. p. 8.
- (21)Boros Lajos: A győri székesegyház. Bp. Boros L., 1985. p. 33.
- (22)Székely Zoltán: Moson szakrális emlékei. In: Moson évszázadai. Mosonmagyaróvár, Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata és a Mosoni Polgári Kör, 2010. p. 236-255.
- (23)Varga József: Oslí kegytemplom. Oslí. Oslí község önkormányzata, 1999. p. 39.
- (24)Samodai József: 1920-1984. Győr, 2002. p. 17.
- (25)Zsebedics József: A győrszigeti plébánia Historia Domusa 1712-től 1951-ig. Győr. Hazánk, 2004. p. 110.
- (26)Jenei Ferenc: Pandur József emlékkiállítás. Győr, 1943. p. 7.
- (27)Székely Zoltán: Képtár az aranyvonaton. In: A harmadik aranyvonat győri kincsei. Győr. Xántus János Múzeum, 2005. p. 37.
- (28)Kató Pál: Emlékezzünk régiokról. Pandúr József (1888-1943). In: Kisalföld, 1993. júl. 31. p. 9.
- (29)Székely Zoltán: Képtár az aranyvonaton. In: A harmadik aranyvonat győri kincsei. Győr. Xántus János Múzeum, 2005. p. 31-39.

Forrás

Jenei Ferenc: Pandur József emlékkiállítás. Győr, 1943. 8 p.

Salamon Nándor: Pandúr József. (1888-1943) (Győri Művészek 7.) Győr. 8 p.

További irodalom

Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat 1919-1944. Győr, Xántus János Múzeum, 1999. 118 p.

Győri életrajzi lexikon. 2., átd. kiad. Győr. Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár, 2003. p. 250-251.

A Győri Képzőművészeti és Iparművészeti Társulat emlék-katalógusa. 1919-1929. Győr. Győri Hírlap, 1929.

Hősi magyar múlt a művészet nyelvén: Pandúr József festménysorozata a győri Gárdonyi Géza Iskolában. Győr. Gárdonyi Ált. Isk., 1996.

L.B.: Egy méltatlanul elfelejtett győri festőművészről: Történelmi freskók mestere. In: Kisalföld, 1988. febr. 11. p. 5.

Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona: építészek, szobrászok, festők, műgyűjtők, művészeti írók: XVI-XX. század: A-Z. Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998. p. 231-232.

Képek jegyzéke:

1., Salamon Nándor: Pandúr József. (1888-1943) (Győri Művészek 7.) Győr. p. 1.

2., Hősi magyar múlt a művészet nyelvén: Pandúr József festménysorozata a győri Gárdonyi Géza Iskolában. Győr. Gárdonyi Ált. Isk., 1996. p.

3., Kató Pál: Emlékezzünk régiokról. Pandúr József (1888-1943). In: Kisalföld, 1993. júl. 31. p. 9.

4., Hősi magyar múlt a művészet nyelvén: Pandúr József festménysorozata a győri Gárdonyi Géza Iskolában. Győr. Gárdonyi Ált. Isk., 1996. p.

5., A harmadik aranyvonat győri kincsei. Győr. Xántus János Múzeum, 2005. p. 84.

Külső hivatkozás:

<http://www.gyel.gyor.hu/tartalom/data/05610.htm>

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:vrzI9HYpo5UJ:www.szany.hu/a-templom+pandur+j%C3%B3zsef&cd=93&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-a&source=www.google.hu>

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hvO2QMNdtQYJ:www.gardonyi-gyor.hu/bemutakozas.html+pandur+j>

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hvO2QMNdtQYJ:www.gardonyi-gyor.hu/bemutakozas.html+pandur+j%C3%B3zsef&cd=107&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-a&source=www.google.hu>

Papp Vendel

(Kapuvár, 1900.- Kapuvár, 1949.május)

Származás, gyerekkor

Papp Vendel ősei több generáción át hajdúk voltak. Bizonyíthatóan jó szellemi adottságokkal rendelkeztek a család tagjai.

1900-ban született Kapuváron. Édesapja kőművesmester volt, a város nagy építkezésein dolgozott. /pl. a Szent Anna templom felújítása/

Tanulmányai

Elemi iskoláit a kapuvári Katolikus Elemi Fiúiskolában végezte, jó tanulmányi eredményei miatt ösztöndíjjal kezdhette a középiskolát a tatai Kegyesrendi Gimnáziumban, majd folytatta Győrben.

1917-ben középiskolai évek utána a Stubnyafürdői Tanítóképzőben tanult tovább ösztöndíjasként.

Itt is kiváló bizonyítványt szerzett, majd a terület Szlovákiához való csatolása miatt a Pápai Tanítóképzőben folytatta tanulmányait, ahol kiemelkedően tanult, ezért többnyire tandíjmentes volt. Osztályképesítő vizsgáját 1921. május 21-én , a befejező-képesítő vizsgákat pedig 1921. június 30-án tette le.

Teljesítménye osztálytársai között kiemelkedő volt, minden tantárgyból kitűnő minősítést szerzett.

A tanítóképző befejezése után 1922. jan. 18-1923. aug. 1-ig katonai szolgálatot teljesített a honvéd gyalogezrednél, majd 1925-ben kántori oklevelet szerzett a Győri Tanítóképző Intézetben.

Pedagógiai munkája, kántori tevékenysége

Tanítói pályáját egykori elemi iskolájában kezdte 1923-ban. Lelkesen, alapos felkészültséggel látott munkának, osztályvezető lett, több éven át tantestületi jegyző. Következetes, körültekintő munkáját példásra minősítették az évváró jelentésekben a tanfelügyelők.

1926-tól kántortanítóként dolgozott Fertőszentmiklóson. Egyre jobban bedolgozta magát a népművelői tevékenységbe. Színjátszókört vezetett, előadásokat tartott, nagyon népszerű volt a faluban.

Kapuvár

Egy évvel később Kapuváron pályázta meg és nyerte el a kántortanítói állást. Így ismét visszakerült régi iskolájába, ahol először kántortanítóként, később, 1940-től iskolaigazgatóként tevékenykedett.

Munkájára következetesség, igényesség volt jellemző, korszerű tanítási módszereket alkalmazva.

Az oktatáson kívül ugyanolyan lényegesnek tartotta a fiatalok nevelésének, szellemiségének alakítását is. Sokoldalúságát bizonyítják társadalmi megbízatásai, mint népművelő, tűzoltóparancsnok, légo csoportparancsnok, hangyaszövetkezeti felügyelőbizottsági tag, közellátási bizottsági elnök, OKH igazgató.

Igazgatói működése alatt nőtt a könyvtári állomány, bővült a segítendő tanulók köre.

Pedagógusi tevékenysége mellett a kántori tisztég is a szívügye volt.

Remekül játszott a templomi orgonán, mély hangjával betöltötte a nagytemplomot. Fontosnak tartotta a közös éneklés közösség teremtő erejét, nagyobb ünnepeken az általa vezetett felnőtt karral lépett fel.

A világháborús időszak az iskola életébe is beleszólt. 1944-ben a német parancsnokság költözött az épületbe, majd hadikórház és légó pincként is funkcionált.

A háború után

A katolikus iskolák az államosítás áldozatául estek, Papp Vendel is harcolt az önálló működésért, de 1948-ban elvették ezt. Az ekkor összevont fiú és leányiskola élére Papp Vendelt nevezték ki.

Kántori, egyházi iskolai múltja mellett azonban a rendszer ellenségének számított. A lejártató kampányt már nem élhette meg, 1949 májusában meghalt.

Emlékezete

A katolikus iskola utolsó igazgatójaként, az utolsó kapuvári kántortanítóként sokan őrzik emlékét a városban. Halála után ereklyeként őrizte a család a kedvenc harmóniumát, majd miután megalakult 1992-ben Kapuváron a Páli Szent Vince Katolikus Általános iskola, itt helyezték el kiállításra.

Forrás:

Kallós Károlyné: Papp Vendel : 1900-1948 : az utolsó kántortanító Kapuvárott. In: Sok fény maradt utánuk. Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében. Hungaro-Dalton Pedagógiai Innovációs Egyesület, Győr, 2009. p.120-129.

Külső forrás:

<http://www.pali-kapuvár.sulinet.hu/index1.html>

Pataky Imre

(Magyaróvár, 1850. november 29.- Kecskemét, 1910. márc. 31.)

festőművész, szobrász, rajztanár

Tanulmányai

Középiskoláit Magyaróváron és Győrben végezte. 1867-től 1870-ig a bécsi Képzőművészeti Akadémián, majd 1870-1871-ig Münchenben tanult ösztöndíjasként. 1871-től Kecskeméten több iskola, többek között a piarista főgimnázium, református főgimnázium és az 1875-ben megnyílt polgári iskolának egyik szervezője és rajztanára volt. Tájfestő, zsánerszobrokat is készített.

Munkássága

1887-ben létrehozta az alsó fokú ipar- és kereskedelmi iskolát és 1910-ig igazgatója volt. Több iparostanonc-kiállítást szervezett, az 1901. évi országos kiállítás előkészítésében is tevékenyen részt vett.

Része volt a kecskeméti Iparos Otthon létrehozásában.

1909-ben, a kecskeméti gyűjteményes kiállításán közel 200 táj- és zsánerképet mutatott be. Részt vett a Nemzeti Szalon jubiláris kiállításán is, táj- zsánerképek, magyar zsánerszobrok témakörben.

Nevét a pusztaszeri Ezredéves emlékoszlop tervezése tette ismertté. Ő készítette a kecskeméti Szentháromság temető kálváriáját, a nagytemplomban elhelyezett reliefet, ami az 1848-49. évi szabadságharcot örökíti meg.

Több művészeti és ipari vonatkozású cikket írt főként kecskeméti folyóiratokba, tankönyvet írt iskolák számára és előadásokat tartott a város egyesületeiben.

Építészettan elemi ipari iskolák számára. 1888.

Mértan a polgári iskolák I-IV. osztálya számára. 1888.

Rajzoló geometria polgári iskolák számára. 1890.

Kecskemét iparvállalatainak és ipartestületeinek története. 1897.

A pusztaszeri Ezredéves emlékoszlop

Az emlékmű terveinek elkészítésére eredetileg nem ő kapott megbízást. A szintén Kecskeméten alkotó Lovas Lajos szobrászművész a haza földjére lépő magyar vitézt tervezett, ami pénzhiány

Pataky Imre

Milleneumi emlékmű.jpg

miatt nem készülhetett el, a drága emlékmű elkészítéséről le kellett mondani. Helyette a kezdeményezők egy szerényebb obeliszks felállítását látták jónak, és ennek terveit már Pataky Imre készíthette. Így született meg egy kb. 10-12 m magas egyszerűen kivitelezhető obeliszks terve, melynek tetején turulmadár ül, oldalán pedig a hét vezér arcképe látható domborműveken. 1898-ban a jogakadémiai bizottság megbízta "Gerenday A. és fia" kőfaragóműhelyét, az emlékoszlop elkészítésével. 1900. június 24-én ünnepélyes keretek között felavatták a Pusztaszer Hét vezér emlékoszlopát Kecskemét városának birtokán. Az elkészült emlékmű a 7 domb (kunhalom) közül a legmagasabbra, a 35 méter átmérőjű Árpád-halomra épült. Magassága 13 méter, a tetején levő repülni készülő turullal együtt 14 m lett. Az alapzatán levő márványtáblán ez olvasható: "Magyarország 1000 éves fennállásának emlékére Kecskemét város támogatásával, közadakozásból emelte a Magyar Országos Diákszövetség." A felirat fölött Árpád vezér domborműve látható. A többi oldalon Előd és Ond, Kond, Tas, majd Huba és Töhötöm követi. A bronzműveket Pataky Imre gipszmintái alapján öntötték.

Forrás:

Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona. Győr: Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998. p. 234.

Moson megyei életrajzi lexikon. szerk. Kimlei Péter, Tuba László, Győr : Palatia Könyv- és Lapkiadó, 2006. p. 160.

Képek forrása:

http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:1848-49_eml%C3%A9kt%C3%A1bla_Kecskem%C3%A9t.jpg

<http://www.hirosnaptar.hu/index.php?oldal=matortent&sz=1077>

emléktáblája

Pethő Sándor

újságíró, történész, a Magyar Nemzet alapító főszerkesztője

Fiatalkor, tanulmányok

A sopronmegyei Pásztori községben született 1885. március 1-én. Iskoláit a győri, majd a soproni bencés gimnáziumban végezte. Érettségi után a kolozsvári egyetem történelem szakos hallgatója lett.

Kolozsvári évek

Itt találkozott Márki Sándor professzorral, akinek liberális szellemű irányítása alatt sajátította el azt a szemléletet, amely a társadalmi-gazdasági-kulturális élet összetett tanulmányozása alapján kutatja az események okait és következményeit. Kolozsvárott kötött életre szóló barátságot Bajcsy-Zsilinszky Endrével, Spectatorral (Krennel Miklós), és a későbbi kor sok neves személyiségével. Ösztöndíjasként a nápolyi és hallei egyetemeken folytatta tanulmányait.

Publicista pálya kezdete

Már Kolozsvárott, egyetemista korában is vonzódott a politikai helyzetelemzéshez és a publicista hivatáshoz. A szerkesztők hamar felismerték az ifjú logikus okfejtéseiben, erőteljes, szenvedélyes, történelmi példákkal színesített stílusában a született újságírói tehetséget. Budapestre kerülve az Alkotmány Párt ellenzéki köréből Andrassy Gyula figyelt fel publicisztikai tevékenységére, s segítette az ifjú újságírót. Andrassy köréhez tartozva alakult ki benne az a meggyőződés, hogy Magyarország fennmaradása, fejlődése csak a monarchia keretein belül képzelhető el.

1920-ban Milotay Istvánnal közösen megalapították a Magyarság című folyóiratot, amely következetes ellenzékiességgel, a szociális kérdések iránt fogékonyan feszegette a Horthy-rendszer visszasságait. 1927-ben sajtóvétség címén Pethőt tíz nap államfogházra ítélték. A hitleri hatalomátvétel után Gömbös Gyula kormányfői kinevezésében meglátta az országot katasztrófába döntő politikát. Ekkor jelent meg Görgey Artúrról írt monográfiája, amelyben hadvezéri tevékenységét értékelve felmentette őt az árulás vádja alól. Gömbösnek tetszett ez a mű, így Pethő számára felajánlotta egy kormánypárti lap főszerkesztői állását és a képviselőiséget. Pethő Sándor a felkérést visszautasította, a napilap főszerkesztője Milotay István lett, aki a Magyarságtól kivált újságírókkal megalapította az Új-Magyarságot.

A Magyar Nemzet alapító főszerkesztője

1938-ban Hitler megszállta Ausztriát, s megkezdte Csehszlovákia elleni diplomáciai hadjáratát. Még ebben az évben a Magyarság kiadója a "Jobbra át!" című cikkében bejelentette, hogy a lapot a Nyilaskeresztes Párt vette át. Pethő napilap nélkül maradt, de három hónapi tárgyalás után új lapot alapított Magyar Nemzet címmel. 1938. augusztus 25-én jelent meg az első szám. Kitűnő gárdát gyűjtött össze.

A Magyar Nemzet néhány példánya

Harc a cenzúra ellen

Az Anschluss után cikkeit komorabb hangvétel jellemezte. Világosan látta, hogy a Harmadik Birodalom hogyan nehezedik Magyarországra, s az általa vezetett napilap a hitleri nemzetiszocialista és a magyar szélsőjobboldali, nyilas mozgalmak elleni küzdelemben egyre jelentékeny szerepet játszott. Tanulmányaiban legitimista felfogásának megfelelően gyakran konzervatív álláspontot foglalt el, de németellenes harca közelebb hozta a haladóbb áramlatokhoz is. A cenzúra egyre kíméletlenebbül avatkozott be a lap vezércikkeibe, ezért addig példa nélküli módon a Magyar Nemzet olvasására buzdító hirdetésekkel jelentettek meg a cenzorok által törölt fehér foltok helyett.

1940. augusztus 25-én Balatonfüreden autószerencsétlenség áldozata lett.

Művei

Világostól Trianonig

Görgey Artur. A hadműveleteket leírta Julier Ferenc. Bp., Genius, 1930, 499 oldal, 1 tábla

Asztalos Miklós-Pethő Sándor: A magyar nemzet története. Ósidóktól napjainkig

Magyarország és az Entente-hatalmak 1848-1849-ben. Budapest, 1919.

Műveinek katalógusa a SZTE Egyetemi Könyvtár állományából

Pethő Sándor sírja

Emlékezete

Budapest VI. kerületében utcát neveztek el róla, ahol emléktáblája is található.

Sírja Budapesten a Kerepesi temetőben található. (34-1-59)

1992 óta évente átadják a Hemingway Alapítvány által alapított Pethő Sándor-díjat.

Külső hivatkozások:

Schöpflin Aladár: Pethő Sándor

Pethő Sándor

A magyar Capitoliumon - Pethő Sándor válogatott publicisztikája. Szerk. Závodszy Géza. Budapest, Akadémiai Kiadó, Év n.

Képek forrása:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/hu/1/18/Peth%C5%91_S%C3%A1ndor.jpg

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/ec/Peth%C5%91_S%C3%A1ndor_s%C3%ADrja.jpg/450px-Peth%C5%91_S%C3%A1ndor_s%C3%ADrja.jpg

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/hu/thumb/a/a1/Magyar_Nemzet_oldalak.JPG/800px-Magyar_Nemzet_oldalak.JPG

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989. p. 46-48.

http://hu.wikipedia.org/wiki/Peth%C5%91_S%C3%A1ndor

Petz Aladár

(Győr, 1888. december 10. – Győr, 1956. február 27.)

győri orvos, sebész, kórházigazgató

Tanulmányai

A középiskolát a Győri Magyar Királyi Állami Főreáliskolában végezte. A Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi karán kapott 1911. november 4-én orvosi diplomát.

Családja

Édesapja dr. Felpéczi Petz Lajos orvos, kórházigazgató. Édesanyja Beszedits Róza tanítónő. Testvérei: Margit és Edit.

Életpályája

1910-ben gyakornok Budapesten az I. sz. Kórbonctani intézetben. 1911. december 1-től 1913. szeptember 1-ig díjtalan, majd díjas gyakornok az I. sz. Belklinikán.

Ezt követően 1919 szeptemberéig díjtalan, majd díjas műtősnövendék az I.sz. Sebészeti Klinikán.

40 hónapot szolgál az I. világháborúban. 1917-től parancsnoka a K.u.K. Chirurgische Kraftwagen Ambulanz No. 1. Stiftung Erzherzogin Maria Therese motorizált sebészcsoporthoz.

1919. szeptember 1. és 1922. július 31. között II. sz. Sebészeti Klinikán tanársegéd.

1921-ben mutatta be a Magyar Sebésztársaság nyolcadik kongresszusán a később híressé vált gyomorvarrógépét, melyet 1924-ben világszabadalomként jegyeztek be.

1922. augusztus 1-től a győri Szentháromság Kórház igazgatója és sebész főorvosa volt.

Folyamatosan tevékenykedett a kórház korszerűbbé tételén és fejlesztésén. Az ő nevéhez fűződik új belosztály, ideg- és elmeosztály, gyermekosztály, bőrgyógyászati osztály.

1929-ben megjelent a Győr Szabad Királyi Város Szentháromság Kórházának Múltja és Jelene című könyve, melyben megírta a város egészségügyének történetét 1749-től 1928-ig

1933-ban az ún. distractiós készülékkel korszerűsítette a nyílt alkar és lábszártörések kezelését

1936-ban a Magyar Sebészeti Társaság elnökének választották.

II. világháború során számos helyzetben nyilvánult meg emberi helytállása. Az ostrom napjait is a kórház falai között és a pincékben berendezett műtőben töltötte.

1950-ben politikai okokból leváltották igazgatói állásából, de A Sebészeti Osztályt azonban haláláig, 1957 februárjáig vezette

Petz Aladár

A gyomorvarrógép

A gyomorvarrógép eredeti változatát az 1891-ben Budapesten orvosi diplomát szerzett Hüttl Hümér (1868-1940) orvos tervezte meg, amelyet Fischer Győző szerszámkészítő gyártott, 1908-ban szabadalmaztatták, majd a gyakorlatban is használták.

Petz Aladár ezt a gépet fejlesztette tovább. Az általa módosított új gyomorvarrógép kisebbé, könnyebbé és egyszerűbbé vált. A gyomorcsontkolással járó veszélyeket jelentős mértékben csökkentette, a műtétek kivételét gyorsabbá, biztonságosabbá tette.

Az új szerkezetet 1920-ban sikerrel próbálták ki a győri Szentháromság Kórházban A Sebészeti Társaság 1921. évi nagygyűlésén mutatta be találmányát, amely az egész világon elterjedt, a német orvosi szaknyelvben nevéből képzett igével jelölik a varróműszerével végzett műtéti eljárást („durchpetzen”).

Az orvosi szakirodalomban Petz-varrógépnek nevezik, módosított változatát napjainkban is használják

A későbbiekben a gyomorvarrógépen kívül még számos traumatológiai és egyéb vonatkozású műszert fejlesztett ki (célzőkészülék combnyakszegezéshez, univerzális szögmérőt a combnyaktörések törési síkjának meghatározásához, distractio készülék stb...), a világhírt a varrógép jelentette számára

Emlékezete

Petz Aladár nevét 1991 Győr-Moson-Sopron megyei kórház viseli.

Petz Aladár Megyei Oktatókórház

Közleményei

Győr Szabad Királyi Város Szentháromság Közkórházának múltja és jelene, 1749-1928. Győr 1929.

A heveny hasüregi betegségek, hasi katasztrófák és azok kórhatározása. Bp. Művelt Nép, 1955.

Zur Technik der Magenresektion Ein neuer Magen-Darmnähapparat.

In: Zentralblatt für Chirurgie, 1924. 5.sz.

Zur Technik der Magenresektion Ein neuer Magen-Darmnähapparat. In: Tung-Chi Med. Monat schr., 1926. 1. sz. 11. p. 422-434.

History and development of Hungarian Hospital. In: The modern hospital Chicago, 1925.

Aseptic technic of stomach resections. In: Annals of surgery, 1927. sept. p. 388-392.

Magen-Darmnähapparat. In: Tung-Chi Med. Monat schr., 1928.

Újfajta kötözőkocsi. In: Magyar kórház, 1937.

Egy légítámasztás tanulságai a vidéki közkórházak szempontjából. In: Magyar kórház, 1944.

A combtörések vértelen kezelési módszerének eddig kevésbé méltányolt bonctani és élettani alapokon való újjászervezése és standardizálása kérdéséhez. In: Orvosok lapja, 1948. 8. sz. p. 241-249.

Helyes tengelyirányban húzó, a műtőasztal fektető felületére horgonyozható sebészi és testegyenészeti nyújtókészülék az alsó végtagok részére. In: Orvosok lapja, 1948. 9. sz. p. 302-303.

A műtét utáni merevgörcs és a cadgut. In: Orvosok lapja, 1948. 47. sz. p. 1511.

Bordie-tájogok egyszerű kezelése. In: Magyar sebészet, 1953. 1. sz. p. 26-28.

Adatok a pancreas unulare kórképhez és műtéti gyógy módjához. In: Magyar sebészet, 1954. 1 sz. p. 69-73.

Újfajta duodenum varrógép. In: Magyar sebészet, 1955. 3. sz. p. 190-191.

A combnyakszegezés technikájáról. In: Katonaorvosi szemle, 1956. 1. sz. p. 27-39.

Irodalom:

Petz Aladár: Győr Szabad Királyi Város Szentháromság Közkórházának múltja és jelene, 1749-1928. Győr 1929. p.407-408.

Dézsi Csaba András: A világhírű győri sebész és feltaláló. Dr. Petz Aladár (1888-1956) In: Orvosi hetilap, 1993. 32.sz. p. 1764-1767.

Ostorharics Györgyné: Petz Aladár élete és munkássága.. Győr Petz Aladár Megyei Kórház, 1996.

Vajda Pál: Nagy magyar feltalálók. Bp. Zrínyi 1958. p. 314.

Győri életrajzi lexikon

További irodalom:

Borbély László: Emlékezés Dr. Petz Aladárra. In: Kisalföld, 2006. 50.sz. p. 8.

Oláh Attila - Dézsi Csaba András: Aladár Petz (1888–1956) and His World-Renowned Invention: The Gastric Stapler. In: Digestive Surgery, 2002.19. sz. p. 393-399.

Oláh Attila: 50 éve hunyt el Petz Aladár. In: Magyar sebészet, 2006. 6.sz. p. 467-468.

Czigány Jenő: Gondolatok egy emlékűnnepélyen. In: Diagnózis, 1988. 11-12. sz. p. 7.

Mátrai Tamás: In memoriam Dr. Petz Aladár (1888-1956). In: Magyar sebészet, 1988. 6. sz. p. 351-352.

Milko Vilmos: Petz Aladár. In: Magyar sebészet, 1956. 2 sz. p. 81-82.

Hedri Endre: Petz Aladár (1888-1956). In: Orvosi Hetilap, 1956. 24. sz. p. 670.

Petz Margit

(Győr, 1886. 07. 13.- New York 1975?)

grafikus, festőművész

Tanuló évek

Elemi és középiskolai tanulmányait magánúton végezte Győrött, előbb a Skultéti Magánintézetben, később Bauer Lenke evangélikus elemi iskolai tanítónő vezetése alatt tanult. Már középiskolai tanulmányai idején is foglalkozott festészettel. 1906 szeptemberében három évre Münchenbe utazott és az ottani női festőakadémián tanult. 1909 decembere és 1910 márciusa között Európai körúton vett részt majd visszatért Münchenbe. 1911 augusztusában Amsterdamba, majd szeptember 30-án Párizsba utazott, hogy a Julian Akadémián folytassa tanulmányait. Megromlott egészségi állapota miatt december 28-án hazatért Győrbe majd 1912 januárjában egy osztrák szanatóriumba kezelte magát. Hazatérte után három hónapot az Adria partján, Cigalában tartózkodott, majd ismét hazatért.

Petz Margit dr. felpéczi Petz Lajos és Beszedits Róza idősebbik lánya, dr. Petz Aladár és Petz Edit testvére.

Munkássága

Édesapja dr. Petz Lajos, az ismert győri orvos, Budapesten a Falk Miksa u. 18. számú épületben bérelt műtermet lánya számára, ahol 1912 decemberében önálló kiállítást rendezett. Az akkor német újságoknak dolgozó művész hat év kétszáz munkáját mutatta be. A kiállításról Ady Endre a Nyugat 1912. december 6-ai számában írt kritikát melyben kiemelte a művész grafikai érdemeit. A Művészet folyóirat 1913-ban megjelent számaiban madárrajzait közölte melyekből képeslapsorozatot adott ki. Műtermében 1913. január 7-én festő és rajziskolát is nyitott majd májusban Nyíregyházán és októberben Aradon állította ki műveit. Még ugyanebben az évben a Margit körútra költöztette műtermét.

Emigráció évei

Egészsége újból megromlott ezért 1914. január 16-án három hónapra Firenzébe, majd március 18-án egy müncheni barátnője hívására Rio de Janeiro-ba utazott. A világháború kitörése miatt nem volt módja hazatérni, rokonai csak a háború vége után kaptak levelet tőle. Ezalatt az idő alatt vette fel az Ivna Clair nevet. Az Amerikában töltött években kezdetben festészettel foglalkozott majd a nyelvismeretével próbált munkát találni – beszélt a francia, német, angol és portugál nyelveket -, de ezek nem hoztak neki sikert. Kereskedelemben helyezkedett el és egy jelentősebb konfekciós üzletben vállalt munkát. Később egy portugál hölgy társalkodónőjeként több országba is eljutott. Argentínában Buenos-Aires, majd Tüzföld, Dél-Amerika nyugati partjai, Chile volt az úti cél. Utazásai végével Chicagóban telepedett le, ahol újra a divatáru

szakmában helyezkedett el. Az 1920-as években New York-ba költözött ahol egy nagy áruház divatosztályát vezette, majd 1929-től egy magániskola tulajdonosa volt. Petz Margit 1975 körül halt meg New Yorkban, halálának pontos ideje nem ismert.

Forrás:

Ady Endre: Petz Margit kiállítása In: Nyugat, 1912. dec. 6.

Győri életrajzi lexikon. Győr. Győr Városi Könyvtár, 1999. p. 274.

Magyar Katalin-Dombi Alajosné: Felpéc a honfoglalástól napjainkig. Győr. Felpécért Alapítvány, 2001. p.148.

Nagy István: Emlékezés dr. felpéczi Petz Lajosra: készült születése 150. évében. Győr. Petz Lajos Egészségügyi Középiskola és Kollégium, 2004.

Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona : építészek, szobrászok, festők, műgyűjtők, művészeti írók : XVI-XX. század : A-Z. Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998. p. 241.

Szűcs Piroska Mária: Egy győri polgár a századfordulón: dr. felpéczi Petz Lajos. Győr, 2001. p. 59-61.

Külső hivatkozások:

<http://www.felpec.hu/?q=node/37>

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:RYi7jp5l3q0J:www.mke.hu/lyka/12/037-039-orna.htm+petz+margit&cd=1&hl=hu&ct=clnk&source=www.google.com>

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:sxfgCvP4pkJ:mek.oszk.hu/00500/00583/html/ady86.htm+petz+margit&cd=3&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&source=www.google.hu>

Képek forrása:

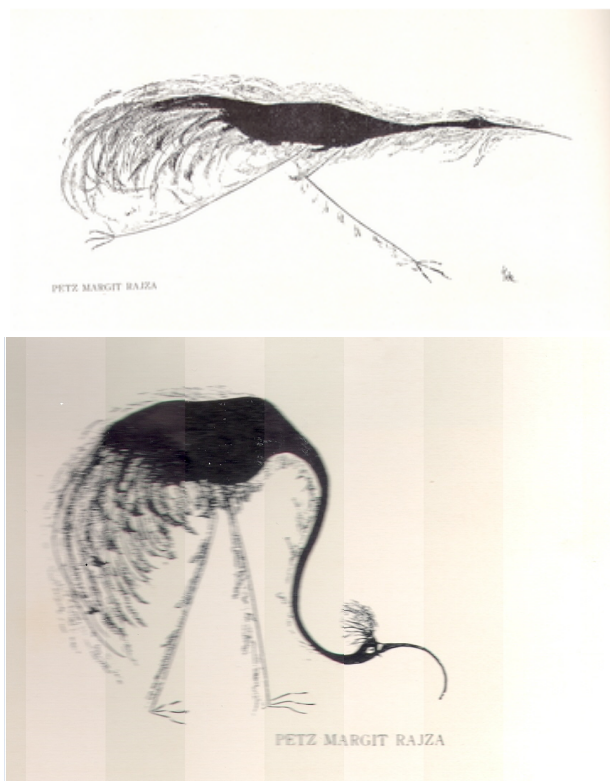
1 kép: Nagy István: Emlékezés dr. felpéczi Petz Lajosra: készült születése 150. évében. Győr. Petz Lajos Egészségügyi Középiskola és Kollégium, 2004. p. 101.

2. kép: Nagy István: Emlékezés dr. felpéczi Petz Lajosra: készült születése 150. évében. Győr. Petz Lajos Egészségügyi Középiskola és Kollégium, 2004. p. 101.

3. kép: Nagy István: Emlékezés dr. felpéczi Petz Lajosra: készült születése 150. évében. Győr. Petz Lajos Egészségügyi Középiskola és Kollégium, 2004. p. 102.

4. kép: Lyka Károly(szerk.): Művészet. Bp., Singer és Wolfner, 1913. p. 39.

5. kép: Lyka Károly(szerk.): Művészet. Bp., Singer és Wolfner, 1913. p. 114.

Preysz Mór

(1829-1877)

A pasztörözés eredeti feltalálója

Tanulmányai

Preysz Mór 1829. július 23-án született Sopronban.

Iskoláit helyben végezte, már középiskolásként megszerette a természettudományokat, kivételes érzékeléssel bírt a vegytani és biológiai ismeretek iránt.

Diákként is kutatott, kísérleteket végzett, gyűjtögetett.

1847-ben került a pesti egyetem bölcsészeti karára, majd időközben a bécsi műegyetemre iratkozott át vegyészet szakra.

1853-ban végzett és tanársegédként kezdett dolgozni a vegyészet tanszéken jeles professzorok mellett.

Pedagógus

1855-ben tért vissza Pestre és a főreáliskola kémia tanárává nevezték ki. Kitűnő tanár és kitűnő kutató volt, pedagógusi éve alatt a főreáliskola a magyar vegytani kutatások központja lett. Minta értékű kémiai laborokat hozott létre, folyamatosan kutatott.

Pasztörözés feltalálása

Kutatásai középpontjában a borkémia állt, felfedezte a borkő ikerkristályos változatát.

Célja a már akkor is világhírű tokaji bor tartóssá tétele volt, kiküszöbölve az utóerjedést.

Kutatásával bebizonyította, hogy 55-75 Celsius fokra való felmelegítéssel a borok nem romlanak meg. Ez az eljárás pedig nem más, mint a ma is ismert pasztörözés.

1861. november 13-i Természettudományi Társulati ülésen tartott előadást felfedezéséről a „A tokaji bor utóerjedésének meggátlásáról” címmel. Ezzel nevét megismerte a szakma, bekerült a tudós elitbe.

A borászok számára is szervezett bemutatót, 1862. október 16-án, hogy minél hamarabb ültessék át gyakorlatba a hallottakat.

Felfedezése korszakos újításnak számított, egy hibája volt csak: egyetlen külföldi lapban sem jelentette meg!

Az osztrák elnyomás időszaka nem kedvezett a magyar tudósok karrierjének sem. Így történhetett, hogy 1865. május 1-én Louis Pasteur közzétette világhírű felfedezését, amit aztán róla neveztek el pasztörizálásnak.

Preysz Mór utólag kísérleteivel igazolva próbálta elsőbbségét bizonyítani, de addigra már a világ a melegítési eljárást Pasteur-nek tulajdonította.

Egyéb kutatásai, érdemei

Preysz Mór tevékeny életébe más kutatások is belefértek:

elemezte a tokaji borok vegyi összetételét,

vizsgálta a borok desztillálással előállított alkoholmentes bor sűrítmények gyógyhatását,

sokat tett azért, hogy Pesten elterjedjen a gázvilágítás, kiépüljön a közvilágítás és a gázlámpákat illetve a világítógázt magyar üzemekben készítsék,

ő vizsgálta és elemezte először Pest ivóvízeit, javaslatára épült ki a főváros vízvezetékrendszere.

Kutatásaival bebizonyította, hogy akár kolerát is okozhat a fertőzött ivóvíz.

Az első pesti ivóvízvezetékét 1868-ban adták át.

Érdemeit csak hazai tudóskörökben ismerték el, 1863-tól volt az akadémia levelező tagja.

Fáradhatatlan munkavégzése és eredményei ellenére fennálló anyagi problémáinak következménye lett, hogy fiatalon egy betegség kapcsán ágynak esett és 1877. március 24-én meghalt.

Munkásságát nem őrzi semmilyen emlékhely, utca sem.

Forrás:

Kálmán Gyula: Preysz Mór, a pasztörözés felfedezője 150 esztendeje született. In.: Soproni Szemle 1979. 3. p. 283-285.

Kálmán Gyula: Sopron szülötte. A pasztörözés felfedezője. In: Kisalföld, 1977.márc. 24.

Külső forrás:

<http://www.kfki.hu/chemonet/hun/mvm/arc/preysz.html>

Polgár Sándor

(Győr, 1876. dec. 13. – Auschwitz, 1944.)

botanikus, tanár

Diákévek

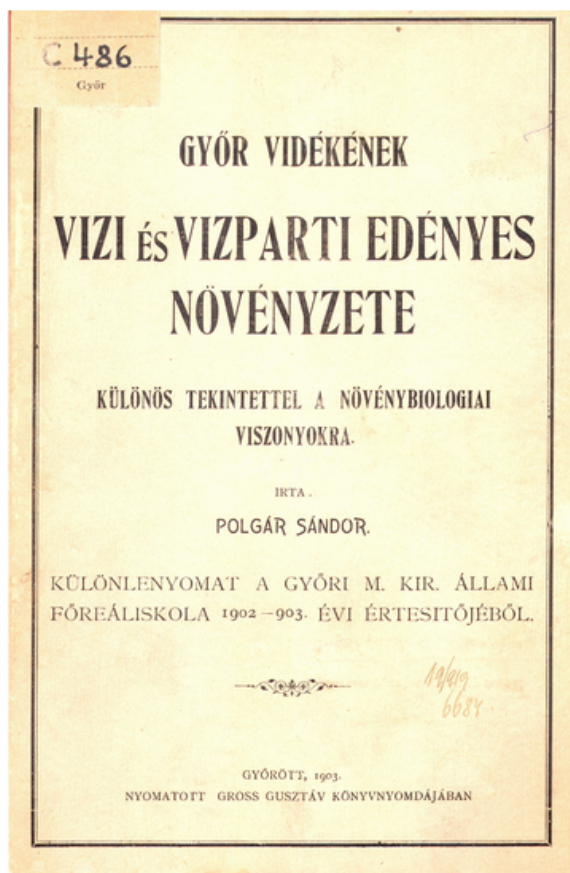
Apja Pollák Farkas győri kereskedő. A győri bencés gimnáziumban tanult, ezután a budapesti tudományegyetem bölcsészkarára iratkozott be. Egyetemi évei alatt Mágocsy Dietz Sándor asszisztense volt. 1900-ban természetrajz - vegytan – földrajz szaktárgyakból tanári oklevelet szerzett.

A főreáliskola tanára

1900-ban pályáját a győri főreáliskola tanáraként (ma Révai Miklós Gimnázium) kezdte, ebben az iskolában tanított harmincöt éven át. Legnagyobb óraszámában természetrajzot, ezen belül botanikát. Az iskolai évkönyvek szerint számos kirándulást szervezett, ezek jó része a Győr környéki növény- és állatvilág tanulmányozásával járt együtt, így Bácsa, Győrszentiván, Kismegyer, Pannonhalma, Magyaróvár környező területeinek bejárásával. Az általa tanított osztályokkal ősszel és tavasszal növényi gyűjtő, megfigyelő kirándulást tett. 1933-ban Győrben az iskolai oktatás segítésére botanikus kert létrehozását javasolta.

A botanikus, tudós

Szaktudását széleskörű általános műveltségre és nyelvtudásra alapozta. Latinul, németül, franciául kitűnően tudott, szakirodalmat további nyelveken is olvasott. Tanulmányutakat tett Svájcba, Németországba, Kréta szigetére és Szicíliába. Első növényteni eredménye, egy addig még Magyarországon ismeretlen faj, a *Matricaria matricarioides* megfigyelése volt 1895-ben. 1902-ben összegezte gyűjtéseit doktori disszertációjában. „Győr vidékének vízi és vízparti edényes növényzete” címmel. 1912-ben megírta „Győr megye növényföldrajzát”. Ez a maga idejében a legkorszerűbb növényföldrajzi mű volt, amely az akkori növényföldrajzi irodalom alapos ismerete nyomán készült. Itt van szó először a magyar irodalomban a meszes és mészből szegény homokpuszták eltérő növényzetéről. A Győri Állami Főreáliskola 1911-12-es évkönyvében jelent meg a „A Győr megyei homokpuszták növényélete” című tanulmánya. Különösen az adventív *Amaranthus* fajok megfigyelése terén ért el sikereket, ezek közül többet ő látott meg magyar földön. Nevét három növényfaj is viseli. 1941-ben, már nyugdíjas korában jelent meg fő műve, a „Győrmege flórája”, mely a maga nemében egyedülállónak számított. Ebben igen alapos és részletes felsorolást tett közzé az akkori Győr megye edényes növényzetéről, újításként feltüntetve a fajok gyakoriságát. Az enumerációban 1347 edényes növényfajt említ, kiegészítve a megyében

talált zuzmó- és mohafajokkal. Kutatási területét kiterjesztette a Bakonyra, a Hanságra, Komárom megyére, de gyűjtött a Hajdúságban, Szeged környékén is.

Ismeretterjesztő munkássága

Széleskörű ismeretterjesztő tevékenységet folytatott. Előadásokat tartott a győri Szabadegyetemen négy féleven át. Témái: A növényzet a táj életében; A Bakony; A virágos növényeköl; A növényélet Győr környékén. Előadott még a MANSz Leánykörben, az Izraelita Ifjúsági Szövetségben, a Kálvin Kultúrházban is. Rendszeresen publikált az 1925-től megjelenő, diákoknak szóló Ifjúság és Élet című folyóiratban is.

A szabadkőműves

A pályakezdő tanár tagja volt a Philantrópia szabadkőműves páholyának, 1906-ban a titkár helyettese. A páholy felosztatásáig, 1919-ig tag maradt, véleményét mindig pedagógiai természetű kérdésekben hallatta, pl. a lányok középfokú iskolázása kapcsán, vagy a diákotthon szervezésével kapcsolatban.

Halála

Tisztelői és tudományos barátai a vallás- és közoktatási miniszterhez benyújtott kérvénnyel próbálták megmenteni a deportálástól, sikertelenül. 1944. június 5-én, a második győri transzporttal, feleségével, Csillag Margittal együtt Auschwitzba hurcolták. Ott hunytak el.

Polgár Sándor művei

Győr vidékének vízi és vízparti edényes növényzete : különös tekintettel a növénybiológiai viszonyokra. Győr, 1903. 32 p.

Győrmege növényföldrajza. Budapest, 1912. 31 p.

Neue Beiträge zur Adventivflora von Győr (Westungarn) II. Újabb adatok Győr adventiv flórájához II. Budapest, 1919. 15 p.

A növények élete : megfigyelések és kísérletek. Összeáll. Horváth Károly ; Polgár Sándor ; Vargha György. Budapest, 1933. 91 p.

Győrmege flórája. In: Botanikai Közlemények. 1941. 5-6. sz. p. 201-352.

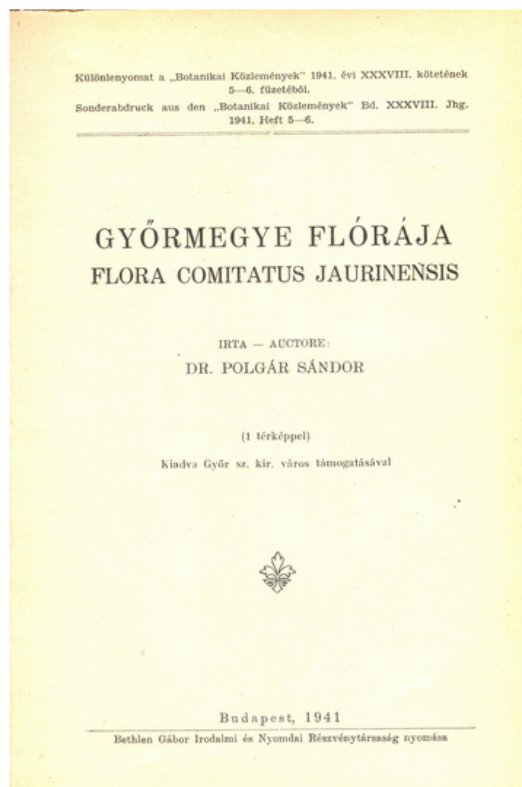
Források:

Boros Ádám: Polgár Sándor emlékezete (1876-1944)
In: Botanikai közlemények, 1955. 1-2.sz.

Emlékezés dr. Polgár Sándorra, a tudós tanárra - Révai Miklós Gimn. 200 éves jubileumi értesítő. Győr- 1988, p. 5.

Grábics Frigyes: Régi győri pedagógusok: Polgár Sándor (1876-1944). In: Hogyan tovább, 1984. 28-32. p.

Zólyomi Bálint: Dr. Polgár Sándor /1876-1944/. In: Révai Miklós Gimnázium Győr 200, Jubileumi Emlékkönyv. 1988. p. 97-99.

Külső hivatkozások:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_botanikusok_list%C3%A1ja

Pozsgai Pálné

Enying, 1895 - Györsövényháza, 1976

naiv festő

A Fejér megyei Enying mellet született egy kis tanyán 1895. április 15-én. Apja kútásó volt, anyja hat gyermeket hozott a világra. A vézna, törekeny kislány korán megismerte a munkát: libákat őrzött, majd hajnaltól estig az uraság tarlóján szedte a markot. A libák mellett Petőfit olvasgatott, s hamarosan maga is megpróbálkozott a rímfaragással. Élete végéig mintegy négyszáz verset írt, 1927-ben önálló kötete jelent meg Az én virágaim címmel.

Az elemi iskola hat osztályát Enyingen végezte el. A szegénység nem engedte, hogy továbbtanuljon, pedig eminens diák volt. Hatvanhat éves korában végezte el az általános iskola nyolcadik osztályát, kitűnő eredménnyel. 1914-ben szüleivel Kispesten lakó nővéréhez költözött. Egy ideig a szentlőrinci "Rongy-gyárban", majd a Hoffher gyárban dolgozott. 1919-ben férjhez ment egy cipészlegényhez, pozsgai Pálhoz. Mivel Kispesten nem kaptak lakást, a férj szülőfalujába, Kónyba költöztek. 1920-ban megszületett első gyermekük, majd utána még négy. 1925-ben az apa súlyosan megbetegedett, sokáig ágyhoz volt kötve, de sohasem nyerte vissza egészségét. Felesége önfeláldozóan dolgozott, hogy kenyeret tudjanak adni a családnak. Sok éjszakán át görnyedt a varrógép felett, s dallal űzte el az álmat a szeméből. A küzdelmes élet, a nagy szegénység ellenére is boldog volt. Szívét-lelkét betöltötte a család iránti szeretet.

A világháború ugyan szétszórta a családot, de átvészelték a nehéz éveket. 1946-ban Györsövényházára költöztek, ahol 14 hold juttatott földön kezdtek el gazdálkodni. Néhány év múlva a gyerekek családot alapítottak., s az idősödő házaspár magára maradt. 1949-ben többekkel együtt megalakították a helyi termelőszövetkezetet.

1957-ben eltemette férjét, majd 1963-ban egyik gyermekét is. Végtelen bánatában a festészethez menekült. Már gyermekkorában is kedvet érzett a festészet iránt, de nem volt lehetősége a tanulásra. Később a család, a megélhetés elrabolta az idejét. Idős korára viszont ismét rátalált gyermekkori álmára. Eleinte meseképeket, virágcsokrokat festett, később a falusi élet egy-egy mozzanata került a vászonra.

Pődör István

főjegyző, Csorna

Ifjúkor, tanulmányok

Pődör István 1877-ben a Sopron megyei Vica községben született. A középiskolai tanulmányait Kapuváron és Zalaegerszegen végezte. Gyakornoki éveit Zala megyében töltötte, s a jegyzői vizsgát Zalaegerszegen 1899-ben tette le.

Jegyzői működés kezdete

Segédjegyzőként Vitnyéden (Sopron megye) és Nagylengyelben dolgozott, majd Csornára került harmadjegyzőnek. 1904-ben adóügyi jegyző lett, 1915-től pedig Szanyban (Sopron megye) vezető jegyzővé nevezték ki.

Csornai tevékenysége

1920-ban Csornán főjegyzőnek választották meg. Hivatali ideje alatt sok új épülettel bővült a település. Felépült 18 állami lakás, 1923-ban az állami polgári iskola, a katolikus leányiskola. 1926-ban Gombás József bíró és Pődör István főjegyző idejében határozta el a település egy új községház építését is. A régi községháza helyére felépült épület 167.000 pengőbe került, s már 1927-ben el is készült. A régi községháza lebontott anyagából pedig tűzoltó szertárt létesítettek megközelítően 33.000 pengő költséggel. Még ugyanebben az évben felépült a királyi járásbíróság épülete is. A dinamikusan fejlődő Csorna nagyközségnek kiváló vezetője volt Pődör István.

Forrás:

Sopron megyei fejek

<http://csorna.gymsmuzeum.hu/irodalom/13.htm>

Reigl Judit

Kapuvárott született 1923. május 1-én, eredeti neve: Némedy Judit. Kortárs magyar identitású festőművész. Munkái a világ legrangosabb kortárs közgyűjteményeiben szerepelnek.

Olaszországi évek

1941-től a budapesti Képzőművészeti Főiskola tanári szakára felvételizett, majd átiratkozott festő szakra, ahol Szőnyi István tanítványa lett. A főiskolai évfolyamtársaihoz- Böhm Lipót, Bíró Antal, Hantai Simon, Zugor Sándor- szoros barátság fűzte. 1946-ban több barátjával együtt két éves ösztöndíjat nyert Rómába. Az olasz vízumra várakozva Bécsben múzeumok látogatásával és koncertek hallgatásával töltötték idejüket, miközben éheztek és rendkívül szegények voltak, ám a jegyek akkoriban jelentéktelen kiadást jelentettek. A komolyzenei ismereteit Szervánszky Péter hegedűművész barátjától szerezte. Az olasz évek alatt barátaival bejárták autostoppal és gyalogosan az egész országot, felfedezve az itáliai művészet minden ágát és alkotását, amik nagy hatással voltak rá a későbbiekben is. A reneszánsz-, barokk művészet, a görög-római kultúra emlékei, műtárgyai beépültek, nyomot hagytak pályája során készített képein.

1948-ban megszüntették a külföldi tanulmányúton tartózkodók ösztöndíjainak kifizetését, ami a magyarországi politikai helyzettel volt összefüggésben. A művészek jövedelem nélkül maradtak, Reigl Judit portrérájkészítéssel tudott pár hónapig megélni, de az éhezés és nélkülözés elől hazatért. Több barátja külföldön folytatta tovább, de ő inkább Magyarországot választotta, gondolván szükség lehet a fiatalokra odahaza.

Az út Párizsig

1948-ban már diktatúra fogadta őt és barátait Böhm Poldit és Zugor Sándort. Kapott ugyan felkérést képek festésére, de mivel a szocialista-realista elveknek nem felelt meg, nem fogadták el azokat. Felajánlottak egy ösztöndíjat is neki a Szovjetunióba, de mivel az ottani múzeumokban őrzött nyugati művészek képei nem voltak akkoriban megtekinthetők, ezért ezt elutasította. Rájött, ha szabadon akar festeni, külföldre kell mennie, ám útlevelét nem adták vissza, maradt a szökés, amit kilencedik kísérletre 1950 márciusában meg is valósított.

A Párizsig vezető út sem volt egyszerű, három hónapnyi „utazása” során volt börtönben, karanténban, megszökött majd gyalog és stoppal érkezett meg a fények városába.

Szürrealisták csoportjában

Egykori ösztöndíjas társai-elsősorban Hantai Simon, későbbi férje- segítettek és amikor már ismét festett, megmutatták munkáit André Bretonnak, akit a szürrealizmus pápájának tartottak. 1954-ben felajánlott neki egy önálló kiállítást és katalógusához előszót is írt. Reigl Judit azonban más utakat akart bejárni, mint a Breton vezette szürrealisták. Előbb az Automatikus írással foglalkozott, vallotta, hogy egész testtel kell festeni, mozgással ír, így kerül ritmus, tempó a képbe. Ez az ösztönből jövő festészet.

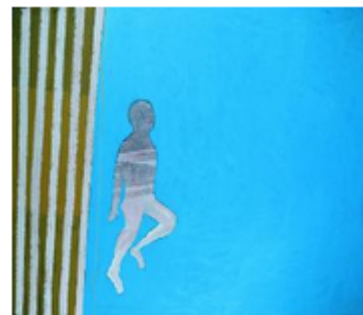

Festményeire pusztán kézzel dobta rá a festékcsomókat vagy festékbe mártott szerszámokkal, akár egy fűrészszel is festett, ez magyarázza műveinek nagy méreteit.

A 60-as évek elején még együtt dolgozott Jean Fournier csoportjával, majd velük is szakítva teljesen a maga útját járta, függetlenül minden csoporttól, irányzattól. Valószínű, ez a nagyfokú szabadság és függetlenségi vágy segítette őt ahhoz, hogy művészetét ilyen magas fokra fejlessze.

Szabadság, függetlenség

1963-tól Marcoussis-ban él és alkot. 1964-ben Guggenheim díjban részesült. A világ leghíresebb közgyűjteményeiben, így például a New York-i Museum of Modern Artban (MoMA), a londoni Tate Modernben, a párizsi Pompidou központban, a New York-i Metropolitan Múzeumban vagy a párizsi Musée National d'Art Moderneben is megtalálhatók a munkái. Nemzetközi megbecsültségét az is jelzi, hogy a felsorolt gyűjtemények közül háromban az állandó kiállításokon láthatóak a munkái. A Metropolitan például Robbanás című festményét egy teremben szerepelteti Jackson Pollock alkotásával, a párizsi Pompidou-központban pedig többek között a szürrealistákat bemutató termekben is láthatóak a munkái.

Emigrációja után 1982-ben mutatkozott be először a Tisztelet a Szülőföldnek című csoportos tárlaton, 2005-ben egyéni kiállítást rendeztek műveiből a Műcsarnokban. A debreceni MODEM-ben 2010. június 17-én A létezés ritmusa című életmű kiállításon Reigl Judit minden alkotói szakaszából több képet is kiállítottak, összesen mintegy száz alkotást. A tárlat legértékesebb darabja a „Hasonlíthatatlan gyönyör” című festmény: a képet félmillió euróra biztosították. 2011.március 15-én Kossuth-díjjal tüntették ki.

Alkotói korszakok

Szürrealizmus (1948-53), Automatikus Írás (1953-54), Robbanás(1955-57), Dominancia-központ (1958-60), Jelenlét (1958-59), GuanoTömbírás (1959-65),

A súlytalanság élménye (1965-66), EmberLepel, dekódolás (1972-73), Folyamat (1974-85), Bejárat – Kijárat Szemben...(1988-90), Egy test többes számban (1999-94), Megfizethetetlen test (1999-2001), New York, szeptember 11 (2001-).

Forrás:

Reigl : 2005. október 5-től november 13-ig, Műcsarnok, Budapest / ... szerk. ... András Kata, Maklár Kálmán ; ... francia ford. ... Pálfi Judit ; ... angol ford. ... Mihály Árpád ; ... fotó ... Denise Bourbonnais et al. ; kiad. a Maklár Artworks Kft., Műcsarnok
Cserba Júlia Aki dudás akar lenni... In.: Balkon, 1999/9.

Cserba Júlia: Magyar képzőművészek Franciaországban 1903-2005, Vincze Kiadó 2005.

Szentei Anna: Út a teljesség felé In.: Magyar Demokrata, 14.évf. 25. szám

Képek forrása:

www.riegl.com

Külső forrás:

www.riegl.com

http://www.kalmanmaklary.com/reigl_judit/e

http://www.artportal.hu/lexikon/muveszek/reigl_judite

Rehák Sarolta Ilona

(Pozsony, 1914. szept. 26. – 2008.)

pedagógus

Élete

Rehák Kálmán és Kálmán Regina lánya. 1920 szeptemberében a soproni Isteni Megváltó Leányai Elemi Iskolába került, majd 1933-ig az intézetben maradt, ahol tanítói oklevelet szerzett 1931-ben. A Soproni Tanítóképző Intézet elvégzése után ugyanannak a szerzetesrendnek a kecskeméti főiskoláján matematika tanári képesítést szerez. A családjával 1936-ban a soproni Felsőbüki Nagy Pál utca 30 alatt lévő saját tulajdonú házba költözött.

1938-ban édesapját Budapestre helyezték ezért a család vele ment. Ott nem kapott tanítói állást ezért elvégzett egy gyors- és gépiró tanfolyamot és 1943-ig a Honvéd Minisztériumban dolgozott. A német megszállás után a szüleivel együtt a Vas megyei Csákánydoroszlóra került.

A háború alatt soproni házukat 1943-ban bombatalálat érte és budapesti otthonuk is elpusztult, ezért Mosonmagyaróvárra kerültek ez egyik rokonukhoz. A háború után a győri Kerületi Tanfelügyelőségen jelentkezett állásért. Végül dr. Csáfordi Ferenc tanfelügyelőségi titkár segítségével a Mosonszentjánoshoz tartozó Jersemajor nevű 1938-ban épített telepes község tanítónője lett és szolgálati lakást is kapott. Közben a község önálló jegyzőség lett és a Várbalog nevet kapta. Miután édesapja 1948-ban megjött a hadifogságból és Horty hadseregtisztjeként nyugdíjat nem kapott Rehák Sarolta lett a családfenntartó. Közben származása révén politikailag megbízhatatlan lett és 1950. február 9-én Kisbarátra helyezték a község általános iskolájába.

A kisbaráti tanítónő és iskolaigazgató

A kisbaráti falusi iskola általános iskola 1-2 osztályában tanított. A Művelődési Osztály tanulmányi felügyelői is komoly elismeréssel nyilatkoztak munkájáról. 1952-ben jelentkezett az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskola biológia-földrajz levelező szakára. 1954-ben egy kultuszminiszteri rendelet miatt – miszerint a tanári képesítéssel rendelkező tanároknak a szakjuknak megfelelő tantárgyat kell tanítaniuk- abba kellett hagynia a tanítást az alsó tagozatban, így 1954-55 tanévtől kezdődően a felső tagozatban tanított.

1956-ban az akkori igazgató családjával együtt Amerikába távozott, így igazgató nélkül maradt az iskola. Felajánlották az állást, de ő elutasította így igazgató-helyettessé nevezték ki. Miután 1961-ben az új igazgató is váratlanul meghalt Rehák Sarolta lett az iskola igazgatónője. Munkájával felettesei továbbra is meg voltak elégedve.

Az akkori iskolában a gyerekek négy különálló épületben tanultak. Kisbarát faluban egy tanterem volt, ahol az 1-3 és a 2-4. osztályos diákok tanultak délelőtt-délutáni váltással. Kisbarát Pusztafalui részén, a volt Kultúrházban pedig a 6-7-8. osztályos gyerekek tanultak. Az ötödik osztály a Kultúrházhoz közeli volt katolikus iskola egy osztályában kapott helyet. Kisbarát hegyen az 1-3. és a 2-4. osztályosok a volt református és katolikus iskola épületében kaptak helyet. Ez megnehezítette a munkát az iskolában.

1961 és 1965 között a kisbarátfalui iskolában minden nyáron július 1. és augusztus 20. között nyári napközit vezetett. Nyaranta 20-25 diák vett részt ezeken a táborokon, melynek nagyon jó híre volt a faluban.

1969. július 1-jével Kisbarát és Nagybarát Győrújbarát néven egyesült. Rehák Sarolta tudomására jutott, hogy a Művelődési Minisztérium évente néhány nagyon rászoruló iskolának közvetlen anyagi segítséget ad iskolaépítéshez, ezért kérvényt írt a művelődési miniszterhez, a tervezett iskola építéséhez anyagi támogatást kérve. A kérvényt pozitívan bírálták el és a falugyűlés is megszavazott családonkénti egyszeri 100 forint hozzájárulást és az építkezés alatti társadalmi munkát.

1971-ben felavatták az új iskolát, megszűnt a szétszórtság, végre egy épületbe kerültek a diákok. Rehák Sarolta az iskola építésének befejeztével nyugdíjba vonult. 1993-ban gyémántoklevelet kapott. 2008. halt meg.

Forrás:

Gönczölné Németh Beatrix: Rehák Sarolta Ilona. In.: Sok fény maradt utánuk. p. 178-185. (Rehák Sarolta önéletrajzi írása alapján)

Renner Kálmán

(Sopron 1927. december 8.- Sopron 1994. április 13.)

soproni szobrász, éremművész

Tanulmányai

Családjának rézműves elődjei adták az indítást, a fémmegmunkálás felé. Tanulmányai alapján először mint gépész technikus végzett, majd rézműves mesteri oklevelet szerzett.

Érdeklődést mutatott a fotózás iránt is, így kezdetben fényképészként dolgozott. Később megismerkedve Reményi Józseffel, került végleg az éremmintázás kötelékébe. Szakmai karrierjét saját maga egyengette, autodidakta módon sajátította el az éremkészítés tudományát, s vált belőle nemzetközi híró éremművész.

Pályája

1950-ben lett a Művészeti Alap tagja, 1969-től pedig már a Nemzetközi Éremszövetség, a FIDEM tudja a sorai között.

Érmeinek száma szinte elérte a 400-at, melyekkel sikerüknél fogva szerepelt magyar és külföldi kiállításokon, éremseregszemléken. Nevéhez fűződik a soproni érembiennálé megszervezése, amin ő is kiállított rendszeresen.

Több megyei és városi kiállítás mellett kiemelkedőek voltak a kisalföldi, dunántúli, szegedi, és salgótarjáni bemutatók.

A Magyarországon meghirdetett érmeket is felvonultató kiállítások mindegyikére eljuttatta munkáit.

Külföldi kiállításai

Kalupy, Rotterdam, Helsinki, Stockholm, Oslo, Drezda 10 FIDEM kongresszus résztvevője volt, Párizs, Prága, Budapest, Firenze, Colorado Springs. 30 önálló kiállítása Magyarországon kívül több külföldi városba is eljutott, érmeit 13 magyar és 42 külföldi múzeumban őrzik. Pl.: Magyar Nemzeti Galéria, Xantus János Múzeum, Magyar Nemzeti Múzeum, Ermitázs, Puskin Múzeum, Rijks-Museum, Gauguin Muzeum, British Múzeum, Washingtoni Nemzeti Múzeum.

Díjai

1972-ben részesült megyei művészeti díjban, és még két megyei pályázaton díjazták.

Munkái

Érmeit főleg alkalmakra készítette, kidolgozásuk határozott, kemény rajzolatú. Készített arcképsorozatot írókról, zenészekről, és jeles történelmi személyiségekről.

Győrben és Sopronban is láthatók az általa készített emléktáblák.

Munkásságát őrzik még a vele és róla készült magyar és külföldi sajtóban megjelent írások.

Forrás:

Kisalföldi művészek lexikona : építészek, szobrászok, festők, műgyűjtők, művészeti írók : XVI-XX. század : A-Z. Salamon Nándor szerk., Kisalföld Művészetéért Alapítvány, Győr, 1998. 159-260 p.

Képek forrása:

Külső forrás:

http://artportal.hu/lexikon/muveszek/renner_kalman

Richards Richárd

(1867-1942)

Gyáros, a győri textilipar meghonosítója

Út Győrig

1867-ben született Brnoban jómódú iparos családban. Gazdasági-pénzügyi tanulmányokat folytatott, cégvezetést hallgatott, a gyárvezetést pedig apja brno-i textilgyárában sajátította el. Nagybátyja Back Hermann győri hengermalmában mint cégvezető helyezkedett el, így lett 1904-ben társtulajdonos és győri lakos, majd magyar állampolgár.

Gyártervek

Már 1900-ban saját szövőgyár létesítésén gondolkodott, amit Győrben a Back-malom közelébe álmodott meg. 1905-ben Ferenc Józseftől magyar nemesi címet kapott, addigi érdemei elismerésül, és felvette a „Dunaréti” előnevet. Rendszeresen részt vett a szegényeket támogató akciókban, alapítványokban. 1905 júliusától kezdte szervezni a szövőgyár építését. Kérvényét a külföldön megszerzett ismereteire, tapasztalatára, vagyoni lehetőségeire alapozta, illetve, hogy még nem létezett ilyen magyar termék. Még ebben az évben egy kísérleti szövő tanműhelyt hozott létre, a műhely élére egy textiltechnikumot végzett szakembert, Ditró (Diamant) Károlyt nevezett ki.

Felépül a Richards-gyár

1906. július 5-én írták alá a gyár alapítási szerződést, melyet Győr város vezetése egyhangúlag támogatott. 1907 májusában kapta meg az építési engedélyt a szövőgyárra. Építője Hlatky Schlichter Lajos építőmester. Ezzel egy időben a Back malom leégett, vele a szakemberképző műhely is, több molnár életét vesztette.

1908-ban elkészült a szövőde épülete, a kazánház és a trafóház. Az 1908 áprilisi gyárinduláskor 50 munkás 35 szövőgépen kezdett el dolgozni, a munka jelentős részét fiatal lányok végezték. Nagy gondot fordított a dolgozók szociális ellátására, aminek Győrben híre ment, alig volt tüdőbeteg a gyárban. Kezdetben csak szövéssel foglalkoztak, és a malom területén lévő iparvágányon keresztül juttatták el Brnoba majd vissza a textíliát, ahol Richards apjának gyárában kikészítették a posztót. 1909-ben nedves kikészítő üzemrészsel bővítették a gyárat. 1911-ben a Richards szövet egyre nagyobb ismertségre tett szert, nemzetközi vásárokon kitüntetést is kapott.

Adományozó

Richards gyárának sikeréből jutott a szegényeknek is, adományozott árvaházaknak, tűzoltóállomásnak, kórháznak. Dolgozói fizetését azért nem emelte, mert azoknak akart segíteni akiknek még munka sem jutott.

Mecenatúrájának része volt az is, hogy megvásárolta és a városnak adományozta Ruschek Antal belvárosi plébános hagyatékát (rajz- és rézmetszet gyűjteményt), hogy így egyben maradjon és látogatható legyen.

Kossuth Ferenc (Kossuth Lajos fia) kereskedelemügyi miniszter is látogatást tett a gyárban, amiről elismerően nyilatkozott.

1917-ben a hadba vonulók családjait segítette 5000 koronával, de ekkora összegekkel támogatta Győrben a Vöröskeresztet, Vörös Félholdat, a város szegényeit, rokkant katonáknak pedig egy kertváros létrehozását indítványozta.

Eladja gyárát

Ugyancsak 1917-ben fonodával bővült a gyár, így minden munkafolyamatot egy helyen el tudtak végezni. Elintézte azt is, hogy saját iparvágánya legyen a posztógyárnak, így függetlenedett a malomtól. Készen állt minden az önálló működésre. Ekkor fogalmazódott meg Richards Richárdban a gyáreladás gondolata. 1918-ban aztán el is adta gyárát, ezzel a Richards gyár magántulajdoni hőskora lezárult.

Richards Richárd érdemei

Magyarországon előtte még senki nem gyártott divatcikket, sikerült legyőznie azt az előítéletet, hogy csak az angol szövet az igazi.

A gyapjuszövet mellett fésűs és kártolt szöveteket is gyártottak.

Ő volt az első, aki az eddig kézműipari szinten működő textiles szakmát nagyüzemi keretekbe helyezte, gépesítette.

Nevéhez fűződik a textiliskola elindítása, mellyel megalapozta a győri textilesek későbbi szakmai tudását.

Az 1920-as években Richards többször meglátogatta egykori gyárát, érdekelte, hogy a nevével fémjelzett szövet megtartotta-e a minőségét.

1942. február 24-én halt meg Győrben, sírja a nádorvárosi templom altemplomában található.

Forrás:

Léhner György: „Richards” Finomposztógyár története 1905-1980-ig. Győr, 1985.

Győri Életrajzi Lexikon. Győri Városi Könyvtár, Győr, 1999.

Józsa Melinda: A Back-malomtól a világhírig : a Richards Finomposztógyár rövid története 1985.

Richly Rezső

Rudolph Richly

(Sopron, 1886. január 9.-Bécs, 1975. január 11.)

Tanulmányai

Elemi iskola után szülővárosának reálgimnáziumában érettségizett. A művészetek iránti érdeklődése kapcsán jelentkezett a budapesti Képzőművészeti Főiskolára, ahol csak két évet végzett, mert pénzügyi problémái miatt meg kellett szakítani tanulmányait.

A művésztől a festésztől, nem akart elszakadni, de hogy legyen miből finanszírozni a hobbiját, újságírással kezdett foglalkozni Sopronban. Kezdetben tárlatvezetőket írt, melyekhez felhasználta megszerzett szakismereteit. Munkája révén olyan barátokat tudhatott magáénak, mint: Nagy Lajos író, Gyóni Géza költő, Ágoston Ernő festő, Mayer Géza újságíró.

1919-ben elvállalta a Soproni Vörös Újság szerkesztését, és egyben propaganda biztos is lett. A Tanácsköztársaság idején betöltött sajtós pozíciói miatt meghurcolták, ezért vállalta 1921-ben az emigrációt, új otthona Bécs lett.

Bécs

Itt ismét a festéssel kezdett el foglalkozni, képeivel egyre nagyobb sikereket aratott, kezdetben főleg párizsi kiállításokon szerepelt képeivel.

1938-ban lett a Wiener Brücke festőcsoport tagja.

1947-ben a Festőművészek Közösségének elnökévé választották, majd rá egy évre 1948-ban hozta létre a Neue Hábund festőcsoportot, saját elnökletével.

1952-től a Wiener Secesszion egyesület tagja lett

Kiállításai

1956 és 1971 között 16 önálló kiállítása volt. A Wiener Secesszióval közösen szerepelt Salzburg, Berlin, Düsseldorf, Nürnberg, Ankara, Sao Paulo, Buenos Aires, stb.

1956: arles-i triennálé

1969: New York – Nizza

1969: burgenlandi művészekhez csatlakozva: Bécs, Eisenstadt, Maribor

1971: Muraszombat: Pannónia 71. kiállítás.

Díjai

1954: Bécsi festészeti díj

1969: Klimt érem

1969: New York ezüstérem

1969: Nizza aranyérem

1971-ben professzori címet kapott

1969-ben forgattak munkásságáról két filmet

Művei múzeumokban:

Bécs: Albertina, Belvedere, Modern múzeum

Intézményekben és külföldi magángyűjteményekben is őrzik festményeit.

Rokona Richly Zsolt az ismert rajzfilmrendező.

Forrás:

Kisalföldi művészek lexikona : építészek, szobrászok, festők, műgyűjtők, művészeti írók : XVI-XX. század : A-Z / Salamon Nándor, 1998. 262.p.

Képek forrása:

A kkmk online katalógusában a következő tárgyszavak alatt található egyéb forrás:
Richly Rezső

Külső forrás:

http://de.wikipedia.org/wiki/Rudolph_Richly

<http://www.artfact.com/artist/richly-rudolf-rx7gnwa69g>

http://www.arcadja.com/auctions/en/richly_rudolf/artist/43978/

Reinthaller Nándor

(Győr, 1898. szept. 2. - Győr, 1956. febr. 25.)

festőművész

Tanuló, kezdeti évek

Reinthaller Nándor, a Rajna vidékéről származott német, illetve győri iparosok, kézművesek leszármazottja. Felesége Bernhardt Gizella. Atyai nagybátyja Reinthaller József támogatta aki jó nevű festő volt Münchenben és Budapesten a Nemzeti Színház díszlettervezőjeként is dolgozott.

1916-1918-ig részt vett az első világháborúban. Édesapja halála után átvette a reá hagyott műhely irányítását, aki akkor mint cipőfelsőrészkesztő dolgozott Pannonhalmán és Győrött. A második világháborúban Felvidéken, Kárpátalján, Erdélyben és Oroszországban teljesített katonai szolgálatot. 1944-től Németországban élt.

Önarckép

Munkássága

Az 1920-as évek végén a harmincas évek elején kezdett el festéssel foglalkozni felesége aktív közreműködésével. Pályatársai között találjuk Glatz Oszkárt, Pandur Józsefet és Szapudy Laendler Istvánt. Elefántcsontra festett tájképei, csendéletei eljutottak Olaszországba, Svájcba, Franciaországba, Németországba.

Noha külföldön már ismert és elismert művész volt a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat csak nehezen, hosszú idő elteltével fogadta el. Első kiállítása 1938-ban volt Győrött, majd ezután minden évben szerepelt a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat kiállításán egészen 1947-ig.

1943-ban a Pápai Tárlaton állított ki

1944-ben megrendezte az I. Dunántúli Tárlatot

Németországban tagja volt a müncheni képzőművészeti kamarának és az Amerikai Magyar Színház díszlettervezője volt.

1950-től haláláig a győri állami áruházak kirakat- és díszletfestője volt. A győr-szigeti temetőben nyugszik.

Hajas csendélet 1944

Festészete

Már a kezdetekkor elkötelezte magát a realista ábrázolásmód mellett. A holland kismesterek voltak a példaképei. Kompozícióinak témái hétköznapi tárgyak, mint például kancsók, üvegek, rézüstök voltak, valamint a növény és állatvilágból vett képek. Csendéleteit "a szinte kitapintható, kézzel fogható anyagszerűség és minden esetben a csendes, meghitt harmóniára való törekvés jellemzi." (1) Rajzai, pasztelljei és akvarelljei ennél árnyaltabbak a "pillanatnyi hangulatnak is szabad áramlást biztosító látásmódot, felfogást tükröznek."(2)

Reinthaller Nándor festői hagyatékának 15 olajfestményből álló kollekcióját a művész Egyesült Államokban élő lánya 1978-ban a győri Xantus János Múzeumnak ajándékozta, ahol 1979-ben kiállítást nyílt belőle. 1998-ban születésének 100 évfordulója alkalmából a múzeum emlékkiállítást rendezett, így emlékeztek meg róla.

A rézüst 1944

Lábjegyzet:

Almási Tibor: Reinthaller Nándor (1898-1956). (Győri művészek 2.) Győr, 1996. p. 3.

Almási Tibor: Reinthaller Nándor (1898-1956). (Győri művészek 2.) Győr, 1996. p. 3.

Felhasznált irodalom:

Almási Tibor: Reinthaller Nándor (1898-1956). (Győri művészek 2.) Győr, 1996. 10 p.

Győri életrajzi lexikon. Győr. Győr Városi Könyvtár, 1999. p. 282-283.

Salamon Nándor: Reinthaller Nándor hagyatéka. In: Győri Műsor 1979. 9. sz. p. 3.

Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona: építészek, szobrászok, festők, műgyűjtők, művészeti írók: XVI-XX. század: A-Z. Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998. p. 258.

Nádaratás 1930-as évek

Külső hivatkozások:

<http://budapestaukcio.hu/festo/bekessy-leo>

Képek forrása:

Almási Tibor: Reinthaller Nándor (1898-1956). (Győri művészek 2.) Győr, 1996. p. 1.

Almási Tibor: Reinthaller Nándor (1898-1956). (Győri művészek 2.) Győr, 1996. p. 5.

Almási Tibor: Reinthaller Nándor (1898-1956). (Győri művészek 2.) Győr, 1996. p. 7.

Almási Tibor: Reinthaller Nándor (1898-1956). (Győri művészek 2.) Győr, 1996. p. 2.

Rozsonits Géza

(1939. márc. 16.-1996. júl. 16.)

Helytörténész, kórusvezető, pedagógus

Út a katedráig

Fertőszentmiklóson született, 1939. március 16-án. Kora gyermekkorát Sopronban töltötte, majd Fertőszentmiklóson végezte első tanulmányait. Nagyszülei régmúltról szóló történetei, édesanyja énekelt népdalai már gyermekkorában magával ragadták, innen eredeztethető érdeklődési köre is.

Mindezt tovább erősítették az általános iskolában tartott énekkari órák és a helytörténeti szakkörön való aktív részvétele. Érdekelte a pedagógus pálya, ezért tanulmányait Sopronban, a Tanítóképző Intézetben folytatta. 1957-ben szerzett tanítói diplomát, majd ismereteit bővítendő a Pécsi Tanárképző Főiskola ének-történelem szakán tanult tovább, ahol 1960-ban történelem-énektanári diplomát, s karvezetői képesítést szerzett. A pécsi évek alatt alapító tagja lett a mai is működő Pécsi Pedagógus Kórusnak, melyet fiatal tanára, Tillai Aurél szervezett és vezetett. Diplomamunkájaként írt Joseph Haydn – Eszterháza muzsikusa című munkája országos pályázaton második helyezést nyert.

„Vidéki évek”

1960-tól a Beledi Általános Iskola ének és a történelem tanára, az énekkar vezetője. A helyi művelődési ház megbízott igazgatójaként a helyi amatőr színjátszó kör aktív tagja és igazgatta a helyi cementművek kórusát is. 1963-tól a Szanyi Művelődési Ház igazgatójává nevezték ki és a helyi gimnáziumban történelem tanára lett. Ugyanebben az évben a Budapest Tárogató úti SZOT Iskola népművelő képesítését megszerezte. Részt vett a mai napig híres szanyi Bokréta együttes újjászervezésében, olyan kollégákkal, mint Töreki Imre, Greznár Zoltán. 1966-ban a Kapuvári Általános Iskola történelem-ének szakos tanárként folytatta pályáját. Közben az ELTE történelem szakát végezte, 1978-ban szerzett diplomát.

Vissza Fertőszentmiklóásra

1968-ban hazakerült szülőfalujába, ahol az általános iskolában és a helyi gimnáziumban történelmet és ének-zenét tanított. Egykori tanítványai, kollégái visszaemlékezéseikben kitűnő tanárként, emberséges, megértő emberként gondolnak vissza rá. Fontosnak tartotta a hagyományok őrzését, ápolását, ami az életet szebbé, értelmesebbé teszi. Az általa szerkesztett újságban (Fertőszentmiklósi Krónika) mindig helyet szentelt egy-egy népszokás bemutatásának.

A kutató

Szenvedélyesen kutatta szülőföldje helytörténeti emlékeit. Gyűjtötte a Fertőszentmiklósról szóló történeteket, tárgyakat, egy falumúzeumot álmodott a községbe, ami azóta sem valósult meg. Nagy példaképnek tartotta a valaha itt élt Szalay Lajos igazgató-tanítót, akinek munkásságára kutatásai során lelt.

Kutatásainak látványos eredményei lettek Fertőszentmiklóson

- Felsőbüki Nagy Pál emléktábla az általános iskola falán, hirdelve, hogy ezen a helyen született a nagy reformkori politikus, országgyűlési képviselő.
 - Lukinich Mihály az 1848-as népképviselői országgyűlés követe és 1848/49-es kormánybiztos egykori lakóházának falára is emléktáblát készíttetett.
 - A Honvédelmi Minisztérium segítségével felkutatta Lukinich Mihály sírját, és katonai tiszteletadással megszervezte újratemetését.
 - a Bezerédj kastély elé emlékoszlopot állíttatott.
 - Petőfi Sándor szobrát nagyon sok munkával sikerült felállíttatnia a falu egyik központi parkjába. A szobor Domonkos Béla érdi szobrászművész alkotása. A szobor talapzatára vésték az 1848-as szabadságharcban hősi halált halt falubeli honvédek neveit.
 - a Nemzeti Múzeumban megtalálta Fertőszentmiklós hiteles címerét, ami attól kezdve díszíti a község zászlaját. Kutatásait rendszeresen publikálta a Soproni Szemlében. Folyamatos kutató munkája mellett volt ideje a továbbképzésekre is. Tagja volt a Magyar Történelmi Társulat Soproni Csoportjának.
- 1992-től a Fertőszentmiklósi Művelődési Ház vezetője lett. Nevéhez fűződik a Fertőszentmiklósi Napok elnevezésű rendezvényt, amivel elismerést szerzett a településnek, és hagyományt teremtett. Részt vett a Községvédő és Szépítő Egyesület munkájában is. Honismereti szakkört vezetett.

Karvaszki Géza
ADALÉKOK
FERTŐSZENTMIKLÓS
TÖRTÉNETÉHEZ

A Karnagy

Legendás ének-zene tanárnak tartották. Karvezetőként énekelni szerető diákok sorát vonzotta kórusába. Az Éneklő Ifjúság megyei vetélkedőn éveken át első helyezést értek el diákjaival. Nevéhez fűződik az 1993-ban megalapított fertőszentmiklósi Pedagógus Női Kar, mely nagyon hamar országos ismertségre tett szert. Tagjai lettek a Kórusok Országos Tanácsának /KÓTA/. Barátságba került a Sopronban élő Szokolay Sándorral, aki az általa szervezett kórustalálkozók állandó vendégeként vett részt az 1996-ban a faluban megrendezett Országos Pedagógus Kórustalálkozón.

Ugyanezen év májusában szervezte meg a Bezerédj-konferenciát, Bezerédj István születésének kétszázadik évfordulója alkalmából, ahol olyan kiváló történészek tartottak előadást, mint Fried István, Gergely András, Kállay István, Pajkossy Gábor és Szögi László. A konferencia anyagának kiadását már nem érthette meg. 1996. július 16-án tüdőrákban halt meg.

Temetésére Szokolay Sándor két kórusművet írt, saját maga vezényelte a temetésen a kórust.

Főbb munkái:

Fertőszentmiklós nagyközség fejlődése 1969-1984

A fertőszentmiklósi Iliás Ferenc Általános Iskola története

Haydn baráti és rokoni kapcsolatai eszterházi tartózkodása idején.

Adalékok Fertőszentmiklós földrajzi neveihez.

Joseph Haydn szentmiklósi kapcsolatai

Útmenti emlékkeresztek, fakeresztek és emlékoszlopok Fertőszentmiklóson.

A Fertőszentmiklósi Gimnázium irodalmi színpadának három éve.

A halállal és a temetkezéssel kapcsolatos szokások Fertőszentmiklóson.

Ősze Pál viszontagságai a fronton és a hadifogságban.

Fertőszentmiklós nagyközség látnivalói.
Egy elfelejtett reformpolitikus a XIX. századból.

Forrás:

Baranyai Lenke: Rozsonits Géza 1939-1996. = Soproni Szemle, 50. évf. 4. sz. 1996. p. 373-375.
Megjelent munkáinak, kéziratainak jegyzékével
Rozsonits Géza 1939-1996. Szerk.: Rozsonits Gézáné, Világosné Rozsonits Erika, ifj. Világos István, Kézirat Adatközlő: Világosné Rozsonits Erika

Külső forrás:

<http://www.fertoszentmiklos.hu/>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Fert%C5%91szentmikl%C3%B3s>

Ruff Andor

Lesvárpusztá, 1879. május 27. – Mosonmagyaróvár, 1950. november 6.

szerkesztő, költő, helytörténész, nyomdatulajdonos

álnevei: Bandi, Kadar, Rió, Rubin, Santanas

Tanulmányai

Apja Ruff Gyula, gróf Lamberg uradalom gazdatisztje, anyja Németh Emília. 1893-ban költöztek Győrbe, középiskoláit Székesfehérváron és Győrben végezte. 1900-ban érettségizett a győri főreáliskolában. Már középiskolás korában megjelentek kisebb közleményei győri majd budapesti lapokban. A budapesti egyetem bölcsészkarán természettudományi tanulmányokat folytatott. 1902-ben a győri felsőkereskedelmi iskolán próbaéves tanár lett. Ekkor lett belső munkatárs a Győri Hírlapnál is.

Ruff Andor

Hírlapíró

1903-ban a Győri Napló hírlapírója lett, szerkesztője 1906-1908 majd felelős szerkesztője, mellette verseket is írt, melyek a Győri Hírlap és a Győri Városi Hírlap számaiban 1906-1908 között jelentek meg. 1908 őszén Mosonmagyaróvárra költözött és szerkesztette a Magyaróvári Hírlapot, amit a későbbiekben Moson Vármegye címen hetente kétszer jelentetett meg. A lap terjedelme elérte a későbbiek folyamán a számonkénti 12 oldalt. Az újságírást komoly és felelősségteljes hivatásnak tekintette, alapos áttekintéssel szerkesztette. Az újság hangneme konzervatívabb lett, mint a lap indulásakor. A lapkiadás jól jövedelmezett, segítségére volt egy segédszerkesztő is. Azóta sem jelent meg ilyen részletes híryanagú sajtótermék.

Az újságírást komoly és felelősségteljes hivatásnak tekintette, felelősséggel és alapos áttekintéssel szerkesztette. Az újság hangneme később konzervatívabb lett, mint a lap indulásakor. Ő is változott az időkkel.

Nyomdatulajdonos

1909-ben megvásárolta az egykori Ligeti-féle nyomdát, ami mai Fő utca és a régi Vámház tér sarkán állt, és később elbontották. 1910-ben a régi Czéh-nyomdát is beolvasztotta a nyomda vállalatba, így már saját műhelyében nyomtathatta az újságot. 1913-ban Sussmann Adolf nyomdája is beolvadt a nyomdavállalatba. A Moson Vármegye hírlap csak a nevét adta a nyomdának, mindegyik külön vállalat maradt.

Felesége Szeidl Mária, akivel Mosonmagyaróváron, a mai 48-as tér 3. szám alatt volt a lakásuk.

Ruff több társadalmi szervezetnek is aktív tagja volt. Az első világháború idején 26 hónapot volt frontszolgálaton, tüzértisztként szolgált. A lapot ekkor felesége és munkatársai szerkesztették. A Tanácsköztársaság alatt megjelent újság Mosonvármegye címre változott, majd papírhiányra hivatkozva megszüntették a lapkiadást.

Többször is bíróságra idézték politikai hozzáállása miatt. 1922-ben felmentették, mert az egyik oldal nézeteinek sem felelt meg igazán, csak a közügyek és a közviszonyok jobbításán fáradozott. A Mosonvármegye a két világháború között is megjelent hetente kétszer, oldalszáma felére csökkent. Hazafias, polgári lap maradt. A konszolidáció után 1929-ben jelent meg Mosonvármegye emlékkönyve gyűjteményes kötet, amely a hírlap negyedszázados fennállására emlékezett. 1886 óta ez volt a legújabb próbálkozás a szűkebb hazáról való tudnivalók összefoglalására.

Helytörténész

Ruff Andor kutatásokat végzett a Mosonmegyei Történelmi és Régészeti Egyletben, és kutatta a községek történetét, címereit, és állapotukat. Megjelent a Moson megyei regék és mondák című kiadványa 1928-ban. Szeretett volna az egyesület 50 éves jubileuma kapcsán egy évkönyvet kiadni, de a gazdasági világválság miatt ez nem sikerült. Hanság Múzeumban található kéziratai. Történelmi témájú kéziratai adattárba, újságának példányai a városi közintézményekbe kerültek.

Testületi tisztségei

Magyarországi Vidéki Lapok Országos Egyesületének alelnöke 1931-

Magyar Ethomonológiai Társaság jegyzője

Mosonmegyei Múzeum Egyesület alelnöke

Magyaróvári Iparos és Kereskedő kör elnöke

Magyaróvári Színpártoló Egyesület alelnöke

Magyaróvári Széchenyi Kaszinó főtitkára

A város képviselő testületének választott tagja

az egyesített vármegye törvényhatósági bizottságának választott tagja

fővárosi lapok külső munkatársa

Mosonvármegye
emlékkönyve

Írásai

Versek. Győr, 1901.

Magyaróvár 1912.

Mosonmegyei környékbeli népregék mesék és mondák 1928.

Mosonvármegye emlékkönyve. Magyaróvár, 1929.

Négy önálló verseskötete jelent meg, rímes és időnként modern verseit a fővárosban is jól fogadták 1912-ben. A versek stílusa és mondanivalója ma is élvezhető. Nagyobb terjedelmű alkotásai kevésbé ismeretesek a nagyközönség számára.

Utolsó évei

1945-ben Ruff visszavonult a közélettől, a Mosonvármegye újságát is megszüntette, az utolsó száma 1945. május 6-án jelent meg, de az újságot már nem terjesztették. 1950. november 6-án hurutos tüdőgyulladásban halt meg. Az új diktatúra ekkora már teljesen mellőzte. Sírja a régi magyaróvári temetőben található.

Forrás:

Enzsöl Imre: 125 éve született Ruff Andor: 1879-1950 In: Moson Megyei Műhely 2004 / 1. p.100-102.

Tuba László: Ruff Andor. In: Mosonvármegye, 2000. június 15. p. 13.

Kimlei Péter: A „mosonvármegye ügy” In: Mosonvármegye, 1997. június 15.

Moson Megyei Életrajzi Lexikon. szerk. Kimlei Péter, Mosonmagyaróvár, Huszár Gál Városi Könyvtár, 2006. p. 176-177. Ress I. :Moson megye történelmi öröksége. 2010. 4. sz. p. 28.

Válogatott életrajzok a magyaróvári felsőoktatásban.

Tuba László: A moson megyei sajtó története (1848-1945). In: Arrabona, 2003. p. 168-171.

Képek forrása:

Für Lajos: Magyar agrártörténeti életrajzok

Képek forrása:

http://www.sopronkirandulas.hu/sopron/zettl-langer_gyujtemeny.html

Sárközy Pál Endre

Jánosháza, 1884. december 3 - Pannonhalma, 1957. május 10.

kormányzóapát, főapát

Tanulmányai

Sárközi Endre néven született. Elemi iskoláit helyben, Jánosházán végezte. 1897-ben a középiskola I. osztályát magántanulóként a veszprémi római katolikus főgimnáziumban, majd II-VI. osztályokat Keszthelyen, a katolikus főgimnáziumban végezte. Győrben, 1903-1907-ig a katolikus főgimnázium magántanulója, a VII és VIII. osztályokról tett vizsgát, majd 1905-ben érettségizett.

1905-1909 között a főiskolai tanulmányait a pannonhalmi Tanárképző Főiskolán végezte, mennyiségtanból és természettanból. Középiskolai tanári oklevelet szerzett és 1909-10. tanévben tanár lett a győri katolikus főgimnáziumban.

1910-11 két szemeszter a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán felsőbb mennyiségtant hallgatott, 1914-ben bölcsészdoktori oklevelet kapott.

1909 júniusában áldozópappá szentelték.

Sárközy Pál pannonhalmi főapátsági perjel

Pannonhalma

1902. augusztus 6-án lett a pannonhalmi rend tagja, akkor kapta a Pál nevet. 1906-ban egyszerű, 1909-ben pedig ünnepélyes papi fogadalmat tett. 1910-29-ig a pannonhalmi főapátság Szent Gellért főiskola matematika tanára.

1916-tól 1921-ig custos. 1917-től ruhatáros is. 1916-ban a Szent István akadémia tagja, majd alelnöke volt. 1919 júliustól-szeptemberig Láziban lelkész, 1925-től a budapesti egyetemen differenciál-geometria és differenciál-egyenletek tárgykör magántanáraként tevékenykedett.

1933-tól a budapesti Országos Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottság tagja. 1939-től címzetes nyugalmazott RK tanára. 1929-től Pannonhalmán főmonostori perjel. 1930-33 között rendi főigazgató. 1931 és 1938 között a pannonhalmi főiskola főigazgatója.

Ezután Bakonybéli apát, mellette 1947-1951 között pannonhalmi kormányzó apát majd 1951-1957 főapát. Tagja volt annak az egyházi bizottságnak, amely a katolikus iskolákról tárgyalt a kommunista hatalommal. 1950-ben részt vett az állam és a római katolikus egyház közötti megállapodásról.

Sárközy Pál idősebb korában

Forrás:

Születtem: magyar tudósok önéletrajzai. gyűjt.,összeáll. Csiffáry Gabriella. Budapest: Új Palatinus Könyvesház Kft., 2003. p. 479-480. Győr szab. kir. városi és Győr-Moson-Pozsony k. e. e. megyei Fejek. szerk. Palatinus József. Győr: Pohárnik Pál és Társa Könyvnyomdája , 1931. p. 302.

Képek forrása:

Mons sacer, 996-1996 : Pannonhalma 1000 éve. szerk Takács Imre.Pannonhalma: Szent Gellért Hittudományi Főiskola, 1996. 2. kötet. p. 342.

Scherer Gyula

(Újarad, 1860. április 14- 1951. május 10)

Gyermekkora

Scherer Gyula 1860-ban német nyelvű polgári családba született Újaradon. Édesanyja Valtzell Ágnes, édesapja Scherer András földművelőből lett tanító. Német nyelvű környezetben nevelkedett, de szülei fontosnak tartották, hogy magyar nyelven tanuljon, jól tudjon magyarul.

Így az óaradi magyar iskolába írták. Sok áldozattal, lemondással járt ez a kisfiú számára, hisz addigi társai nélkül, egyedül kellett megbirkóznia az iskola adta nehézségekkel. Ezek a gyermekkori emlékek megalapozták a magyar nyelvhez való kötődését, amit felnőttként a magyar nyelvűség terjesztése és ápolása érdekében kifejtett.

Mély nyomot hagyott benne a naponta látott aradi vár, mellette az 1848-49-es szabadságharc tábournokainak vesztőhelye. Ez az élmény volt az alapja annak, hogy később igazgatóként Kapuváron mindig szívügyének tekintette október 6-án az aradi vértanúkról való megemlékezést.

Tanulmányai

Az elemi iskola után líceumi évek következtek, ahol képesítést szerzett arra, hogy népiskolákban, polgári iskolákban, főgimnáziumokban is taníthatott mennyiségtant és természettudományt.

Pályakezds, iskolateremtés

1881. augusztus 24-én Kismartonban (ma Eisenstadt) kezdte pedagógusi pályafutását. Az akkori vallás és közoktatási miniszter, Trefort Ágoston, őt bízta meg az indítás előtt álló kismartoni polgári iskola igazgatói feladatának ellátásával. Nagy kihívás volt ez számára, hisz pályafutása legelején iskolát kellett alapítania. Munkáját siker koronázta.

1883-ban megnősült, felesége Ragályi Róza, aki a tantestület tagja volt. Mindössze három évig irányíthatta az általa alapított és sikeresen működő kismartoni polgári iskolát, mert a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1884. augusztus 31-én Kapuváron egy magyar királyi állami teljes 6 osztályú gazdasági szakoktatással összekötött polgári fiúiskola és négyosztályú leányiskola szervezésével és igazgatásával bízta meg. Így méltán nevezhető iskolateremtő pedagógusnak.

A család élete Kapuváron

A család 1889-től az új iskolában kialakított igazgatói lakásban lakott. 8 gyermekük született (1 fiú, 7 lány) akiket szeretetben, békességben neveltek, de hiába a féltő gondozás, szerető gondoskodás, kiskorukban többen meghaltak és csak 4 leányuk élte meg a felnőttkort.

Igényes, rugalmas iskolavezető

Mivel a hivatalos tanév már megkezdődött, amikor a kapuvári iskola létrehozását rábízták, gyors intézkedésekre, szervezésre volt szükség. Rátermettségét, jó szervezőképességét bizonyítja, hogy 1884. október 14-én megtörtént a legelső tanév ünnepélyes megnyitása, s november 3-án elkezdődött a tanítás. Az első tanévben Scherer Gyula a tanítás mellett a könyvtárosi, gondnoki, adminisztrációs teendőket is ellátta. Hamar kiderült, hogy igényesen, rugalmas vezetőként képes irányítani az iskolát. Bátran változtatott a miniszteri tanterven is. A nyelvtanulás, a testgyakorlás a női kézimunka óraszámait bővítette.

A tantestület képzésére pedagógiai, műveltségi tartalmú szaklapokat rendelt, tantestületi könyvtárat hozott létre.

Kiállításokat szervezett a diákok munkáiból. Hagyománnyá fejlesztette a tanulmányi kirándulásokat, iskolai ünnepélyek szervezését, tornaünnepélyt. Tanév végén iskolai értesítőt szerkesztett és adott ki.

Szakírói, elméleti tevékenysége

Scherer Gyula magánéleti veszteségei ellenére is fáradhatatlanul dolgozott igazgatóként, és mellette írt. Az iskolai értesítőben közölte saját tanulmányait is, melyek a kapuvári iskola fejlődéséről, a polgári iskolák szerkezetéről, fejlesztésük lehetőségéről szóltak. A tanulmányok mellett tankönyvet is írt: Növénytan a polgári fiú- és leányiskolák számára.

A könyv korszerű és tudományos információkat nyújtott gazdagon illusztrálva, gyermekközpontú ismeretanyaggal felépítve.

Közéleti tevékenysége

Tagja volt az Első Sopronmegyei Takarékpénztár igazgatóságának. Szegény sorsú diákokat segített, segélyező és játszó egyesületet alapított 1892-ben. (Alumneum) Több cikke és tanulmánya jelent meg a Felső Nép- és Polgáriskolai Közlönyben. Szakmai, vezetői, iskolateremtői tevékenységének elismeréseként 1999. augusztusban a minisztérium Scherer Gyulát Újpestre a Polgári Leányiskola élére nevezte ki.

Országos szaktekintély

A harmadik iskolateremtő tevékenységével elismerést vívott ki magának és az általa vezetett iskoláknak.

Így 1907-től már polgári iskolai felügyelő. Elnöke az újpesti elemi iskolák gondnokságának, és a római katolikus egyház tanácsának. A vallás melletti kiállása miatt 1919. május 6-tól mellőzték munkáját, de a proletárdiktatúrát követően visszakerült állásába.

1922-ben ment nyugdíjba, életét a család és a hivatás töltötte ki.

Felesége 1937-ben halt meg.

Kikapcsolódni, pihenni a nógrádi gyönyörű környezetben tudott. Hosszú, tartalmas, példaértékű élete 1951. május 10-én ért véget.

Elismerés, emlékezet

Kapuvári működését követően a magyarosítás terén kifejtett munkásságáért vármegyei kitüntetést adományozott neki Sopron vármegye vezetése. A tanítás terén szerzett érdemeiért miniszteri elismerésben részesült 1909-ben.

1921-ben kormányzói elismerést kapott, céltudatos, iskolateremtő munkájának sikereként.

Ma is mindhárom általa teremtett iskola sikeresen működik az oktatásügy szolgálatában.

Forrás:

Sok fény maradt utánuk. Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében. Hungaro-Dalton Pedagógiai Innovációs Egyesület, Győr, 2009. p. 24-30.

Külső forrás:

http://www.kisalfold.hu/rabakoz_i_hirek/scherer_gyula-emlektablata_avattak/2102759/

Schima Bandi

(1882. november 23.-1959. április 5.)

Győr aranykoszorús ötvös mestere, iparművész, a magyar vasművesség jelentős alakja

Gyermekkora

1882. november 23-án született Orosházán Schima András néven, szegény sorsú, de szeretetteljes családba. Kézügyességét apjától örökölte, aki maga is próbálkozott fémből készült tárgyak alkotásával. A jobb élet reményében a család Aradra költözött. Ekkor 7 éves Bandi, aki itt Aradon járta elemi iskoláit. Már kis iskolásként kitűnt rajztehetségével. Nyomában a házfalakon is rajzai díszlettek, melyekért akkoriban keményen megbüntették.

Tanulmányai

Az aradi fémipari szakiskolában folytatta tanulmányait, ahol rendszeresen győzött az iskolai kiállításokon házi tervpályázatokon és az 1900-as párizsi Világkiállítás Iparoktatási csoportjába az ő szakrajzait válogatták be.

Kezdetben lakatosként helyezkedett el Aradon, majd az aradi Iparkamara ösztöndíjával Berlinbe utazott, ahol elvégezte az Iparművészeti Akadémiát. A legjobb tanulóként diplomamunkájával első díjat nyert, és visszakapta a teljes tandíjat aranyban.

Pedagógus

A diploma után Pozsonyba költözött és a helyi fa- és fémipari iskolában lett oktató. Összefoglaló tablói tananyagként vándoroltak az ország ipari iskoláiban.

1908-ban a kereskedelmi minisztérium jutalmát nyerte el.

1909-ben Győrbe költözött és 1919-től a Győri Magyar Királyi Állami Fa- és Fémipari Szakiskolában (napjainkban a Jedlik Ányos Inf. Szakk. és Gimn.) dolgozott.

Kezdetben iparoktatási művezető, majd szakrajz- és műhelyoktató lett.

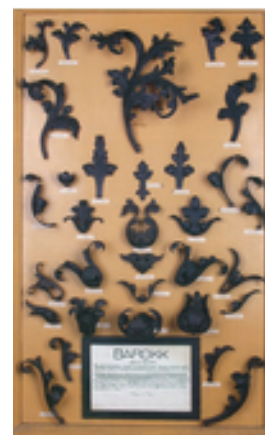
1919-ben lépett be a Győri Képzőművészeti Ipartársulatba.

Ötvösművész

1926-ig tartott pedagógusi pályafutása, ettől kezdve csak az ötvös művészetnek élt, műhelyt nyitott. Rendszeresen kiállított, az Ipartársulat tárlatain.

1928-ban elnyerte az „Est” című lap utazási ösztöndíját, melyet a tehetséges, de szerény jövedelmű művészeknek hirdettek. A díjból bejárta Ausztriát, Németországot, Franciaországot. Utazásairól útinaplót vezetett, mindent leírt és lerajzolt.

Utazása során kapott II. Vilmos német császártól egy drágakövekkel kirakott melltűt, és a török szultántól a TörökSZultán Művészeti aranyérmét.

1932-ben a fémszakmai versenyen nyerte el a Magyarország Aranykoszorús mestere címet. 1936-ban ismét egy ösztöndíjnak köszönhetően Olaszországba utazott, tanulmányozott, megörökített minden történeti, művészeti emléket. Mussolinivel is találkozott, aki látva munkáit további ösztöndíjjal jutalmazta, így csaknem egy évig utazhatott Itáliában. Két útinaplót is írt eközben. Utazásából hazatérve csak a munkájának élt, sikert sikerre halmozott. Ekkor készült az a 3,5 mázsás alkotás is, mely a Magyarországon élő növények és gyümölcsök koszorúját képezte. Készített még lakberendezési tárgyakat, kegytárgyakat, cégéreket, ablakrácsokat. Fő művének tartotta a Győr nádorvárosi evangélikus templom oltárának keresztjét, és gyertyatartóit. 20 kg-os vastömbből alakította ki Jézust, 270-szer kovácstűzbe téve. Munkáit rendszeresen dokumentálta, a lépéseket lefotózta.

További munkái láthatók:

Győri Bazilika főbejárati bronzkapuja, belső kapuk, a fő oltár tabernákulumja.

Gyárvárosi templom úrmutatója.

Hegykői, csornai templomok kelyhei.

Komárom, Celldömölk, Nagylózs templomainak bizonyos tárgyai.

1940-ben készült a híres Aranyhajó cégér.

1937-től kilépett az Ipartársulatból.

Az 50-es évek mellőzöttsége után 1957-ben ismét felfedezték művészetét. Felesége 1956-ban bekövetkezett halála után már csak a hagyatékát rendezte, amit a győri Xantus János Múzeumra hagyott.

Utolsó munkája a fertői Esterházy-kastélyban két barokk kovácsolt csillár volt.

1959. április 5-én halt meg Budapesten.

1965-ben emlékszobát nyitottak műveinek a győri Xantus János Múzeumban, de a 70-es évektől raktárban állnak munkái.

2000-ben kiállítást rendeztek hagyatékából a győri Rómer teremben.

Nevét Győrött utca őrzi.

Forrás:

Völcsey János: Schima Bandi élete és munkássága. Kézirat. (198?) Győr.

Schima Bandi iparművész. Szerk.: Dr. Rádai János. Győr 2002.

Győri életrajzi lexikon / Grábics Frigyes ; Horváth Sándor Domonkos ; Kucska Ferenc ; Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár, Győr 2003.

Képek forrása:

Schima Bandi iparművész. Szerk.: Dr. Rádai János. Győr 2002.

Külső forrás:

http://www.jmvk.hu/e-konyvtar/jezus_szive_templom/schima.htm

http://www.jmvk.hu/e-konyvtar/jezus_szive_templom/pic/7_schima/index.html

http://www.gymsmuzeum.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=86&Itemid=69

http://www.szoborlap.hu/alkoto/3462_Schima%20Bandi

http://www.gyorinap.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=4671&Itemid=1

Sebesy Kálmán

Győr, 1816 - Csorna, 1881

nemzetőr kapitány, premontrei szerzetes

Csornán zajlott le a szabadságharc egyik utolsó győztes csatája 1849. június 13-án, amelyben Kmety György ezredes hadosztálya kiűzte a települéről Franz von Wyss osztrák vezérőrnagy dandárját. Az ütközetben az ellenség főparancsnoka is elesett, sírja a csornai Szent Antal temetőben található. E temetőben alusza örök álmát Sebesy Kálmán nemzetőr kapitány (százados), aki a szabadságharc leverése után börtönben sínylődött.

Sebesy Kálmánt ábrázoló dombormű a csornai Premontrei Rendház északi homlokzatán

Fiatalkor, tanulmányok

Sebesy Kálmán 1816. május 4-én született Győrben, eredeti családneve Schosser volt. Húszévesen lépett be a premontrei rendbe, s 1842-ben szentelték pappá, majd Keszthelyen tanított.

A nemzetőrség szervezője

1848. május 4-én a keszthelyi gazdászhallgatók, s a hozzájuk csatlakozó helybeli gimnázium felsőbb éves tanulói bejelentették, hogy "tömegesen a haza védelmére állnak". A tanintézet igazgatója felmentette a fegyveres szolgálatra jelentkezőket az év végi vizsgák alól. A hallgatókat a nemzetőrséghez osztották be, melynek szervezésében Laky Demeter, Kulcsár Fábián, Sebesy Kálmán premontrei tanárok, illetve Reischer Endre georgikoni tanár, valamint Szabadhegyi, Malatinszky és Nedeczky környékbeli földbirtokosok tűntek ki. Napok alatt egész zászlóaljnyi fegyveres csatlakozott a nemzetőrséghez, ahol Sebesy Kálmán kapitányi rangban teljesített szolgálatot. A szerzetesből lett nemzetőrtiszt végigharcolta a szabadságharcot, mindvégig a radikális eszmék szószólójaként. 1849. júniusában Keszthelyen azzal vádolták, hogy a népet lázítja, s miatta törtek ki a kiskomáromi, zalavári birtokfoglalások. Balogh Ferenc keszthelyi városbíró járt el Sebesy ügyében, s az ellene felhozott vádak alól felmentették, így visszatérhetett szolgálati helyére. A világosi fegyverletételig Csányi László, a Szemere-kormány közlekedésügyi minisztere mellett tevékenykedett.

Elfogatása, börtönévei

Az összeomlás után Sebesy hetekig bujkált, Rezi község plébánosa rejtegette, de az osztrák titkosrendőrség nyomára akadt. 1849. október 15-én nyolc év várbörtönre ítélték, amelyből két és fél évet Olmützben, másfél esztendőt pedig Josefstadtban raboskodott. Sebesy Kálmán négyévnyi fogság után 1853. október 15-én amnesztiával szabadult. Jánoshidán, majd Türjén jószágkormányzóként dolgozott, 1864-től Szombathelyen tanár, házgondnok és lelkiőr volt. Csornára 1874-ben került, mint kanonok és alperjel. 1881. május 25-én hunyt el, sírja a csornai Szent Antal temetőben található.

Emlékezete

A premontrei rendház északi homlokzatán lévő szabadságharcos premontreiek domborműve őrzi Sebesy Kálmán és társai emlékét.

Forrás:

Neves rábaköziek / szerk. Pájer Imre .- Csorna, Rábaközi Napok Intéző Bizottsága, 1989. p. 50-51.

Smuk Antal

Bősárkány, 1904 - Nagylózs, 1979

ornitológus

Smuk Antal 1904. február 3-án született Bősárkányban. Pályáját községi közigazgatási tisztviselőként kezdte, majd a földmérési hivatal műszaki előadója lett. A természet titkainak csodálójaként évtizedekig kutatta a Hanság, a Fertő-tó és környéke élővilágát. Természettudományi ismereteit folyamatos önműveléssel szerezte és bővítette.

Megfigyeléseinek eredményeként 1942-től a Madártani Intézet külső munkatársává nevezték ki. Rangos folyóiratokban publikálta kutatásait. Szakmai körökben is nagy elismerést és feltűnést keltett a Gólyáink és a tuniszi háború című tanulmányával, amely a Búvár 1943. évi évfolyamában jelent meg. a Csonttollú madarak Nagylózson és az Adatok a csonttollú madarak táplálkozásához című munkái a Nimród hasábjain láttak napvilágot.

A Madártani Intézet világhírű szakfolyóiratában, az Aquilában közölte a Darvak a Hanságban című írását, amely visszapillantás volt a lápi világ hajdani madárparadicsomába. Művében a szerző helyesen állapította meg, hogy a századfordulón elvégzett hatalmas lecsapolási és vízszabályozási munkák olyannyira megváltoztatták a Hanság élőhelyét, hogy a darvak eltűntek innen.

Hosszú évek megfigyeléseit összegezte a Madártani megfigyelések Sopron megyében című tanulmányában. Idősebb korában a Fertő-tó és környékének élővilágával foglalkozott. A Fertő-tó titkaiból című kitűnő cikke (Búvár, 1972.) a tó ökológiájának, növény-és állatvilágának megőrzése érdekében íródott.

Életének utolsó éveiben sokat betegeskedett. 1979. július 12-én egy szerény, de nagy tudású természetbúvár távozott el az élők sorából. Nagylózson helyezték örök nyugalomra. Méltó folytatója volt Breuer György és Solymosy László életművének.

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989. p. 52-53.

Steurer József

Féltorony 1891. október 24. – Budapest 1954. január 7.
plébános

Életútja

Jómódú, német nemzetiségű heidebauer parasztcsalád gyermeke volt.

Középiskolai tanulmányait a győri bencés gimnáziumban végezte, majd a győri szemináriumban tanult teológiát. 1916 május 30-án szentelték pappá Győrben. Pályáját Mosonban kezdte 1916-ban, három év múlva Magyaróváron lett káplán.

Itteni működése alatt szervezte meg a magyaróvári gazdasági akadémián az ifjúsági kongregációt és nagy szerepe volt a Magyaróvári Torna Egylet újjászervezésében is.

Alapítója és szervezője volt a Szivgárdának és a Hildegardeumnak.

Éveken át volt külön lelkésze az akadémiai hallgatók "Foederatio Americana Avaria" nevű szervezetének. 1927 szeptemberében lett Hegyeshalom nagyközség plébánosa. Ebben a minőségében is tevékeny közéleti tevékenységet folytatott, karvezetője volt a községi levantezenekarnak, vezetése alatt vált híressé a Hegyeshalomi Honfi Dalárda és alakult meg az ifjúsági sportegyesület. 1927 őszén Hegyeshalomban iparos-tanonc iskolát szervezett és elévülhetetlen érdemeket szerzett az 1937-ben indult Hegyeshalmi Társulati Koedukációs Polgári Fiú-és Leányiskola megteremtésében.

1939 októberében került vissza ismét Mosonba, ekkor a község már plébánosként fogadta. Ezüstmiséjét 1941. június 5-én is itt mondta el. A második világháború alatt megszervezte és irányította a hadiözvegyek és árvák segélyezését, gondja volt a többi elesettre, sokszor saját anyagi lehetőségeit is feláldozta a segítség oltárán. Az SS vezetésnél elérte, hogy rendszeresen látogathassa a mosoni zsidó gettó szigorúan zárt területét, élelmet, gyógyszert és lelki segítségnyújtást vitt a halálra szántaknak.

A szovjet megszállás első heteiben plébániájának emeletén kaptak helyet a veszélyeztetett lányok és asszonyok. A mosoni németek kitelepítésekor maga is néhány heti távollétre kényszerült. A hatalom nem is tűrte sokáig igazságszeretetét, elesettek iránti együttérzését különféle vádakkal kihallgatták, házkutatásokkal zaklatták. 1953. november 19-ének éjszakáján az Államvédelmi Hatóság emberei ismeretlen helyre hurcolták. Kegyetlen kínzások következtében halt meg 1954. január 7-én.

A szovjet megszállás első heteiben plébániájának emeletén kaptak helyet a veszélyeztetett lányok és asszonyok. A mosoni németek kitelepítésekor maga is néhány heti távollétre kényszerült. A hatalom nem is tűrte sokáig igazságszeretetét, elesettek iránti együttérzését különféle vádakkal kihallgatták, házkutatásokkal zaklatták. 1953. november 19-ének éjszakáján az Államvédelmi Hatóság emberei ismeretlen helyre hurcolták. Kegyetlen kínzások következtében halt meg 1954. január 7-én.

Utóélete, emlékezete

A keresésére irányuló kísérletek csaknem 30 éven keresztül néma falakba ütköztek és csak 1989-től kezdődően folyhatott eredményes kutatás holtteste után. Földi maradványait a budapesti köztemető 301-es parcellájában találták meg. Az érckoporsóba zárt csontokat 1991. október 5-én helyezték végső nyugalomra a mosoni temető papi sírboltjába.

Steurer József

Emléktábla a mosoni templom előtt

Steurer József emlékműve

Emléktábláját már 1986-ban, pappá szentelésének 70. évfordulóján felavatták a mosoni templomban, a templom előtt emlékét tábla őrzi. 2010 szeptemberében emlékművet állítottak a róla elnevezett utcában.

Forrás:

Moson megyei életrajzi lexikon. szerk. Kimlei Péter, Tuba László. Mosonmagyaróvár, 2006. p. 194-195.

Klemensics Szilvia: Steurer Józsefre emlékeztek Hegyeshalomban. In.: Mosonvármegye. 4. évf. 2001. 4. sz. p. 16.

Kapui Jenő: Emlékművet kapott Moson vértanú plébánosa. In.: Mosonvármegye. 14. évf. 2010. 12. sz. p. 9.

Képek forrása:

Huszár Gál Városi Könyvtár

Steurer József emlékműve

Sugár Sándor

csornai nagybérlő

Fiatalkor

Sugár Sándor 1838. március 8-án született Mezőcsákon. Középiskolai tanulmányainak befejezése után Kapuváron, az Esterházy hercegi hitbizomány részét alkotó, 1861-ben 29 évre bérbe vett uradalomban mint tisztviselő működött.(1) 1863-ban, 25 éves korában már az uradalom főszámvivője (mai szóhasználatnál főkönyvelője) lett.(2) 1869-ben a bérlet Agricola néven mezőgazdasági részvénytársasággá alakult, s ez lett a munkahelye Sugár Sándornak a társaság feloszlásáig. Egy a sajtóban található forrás szerint nem csak alkalmazottja, hanem társtulajdonosa is volt a cégnek.(3)

Kapuvári tevékenysége

Kapuvári tevékenysége szorosan összefonódott báró Berg Gusztáv működésével.(4) Szinte minden, a kor követelményeit tükröző helyi vállalkozásból, intézményalapításból Berg báróval együtt vette ki részét. Cselekvő részese volt a Sopron megyei Első Takarékpénztár alapításának, melyet Csorna és Kapuvár gazdasági és társadalmi elitje közösen hozott létre. Sugár volt az 1872. május 16-án tartott alakuló közgyűlés előadója.(5) Mint pénzügyi szakembert, őt bízták meg azzal, hogy az alapszabályt jóváhagyó minisztériumban esetlegesen felmerülő újabb módosításokat megfogalmazza, azokkal az alapszabályt kiegészítse.(6) Tagja lett a takarékpénztár igazgatóságának. 1878. május 17-től, báró Berg Gusztáv elnökké választásától a második alelnöki tisztelet (7), majd Berg báró elhunytát követően 1904 februárjától haláláig, 1912-ig a takarékpénztár elnöki funkcióját töltötte be.(8)

Mint az Agricola képviselője bekapcsolódott az 1870 óta működő Alsó Rábaközi Rábabizottság munkájába. A bizottság fő feladata a rábai árvízvédelem szervezése, a gátak védelmi képességének biztosítása volt. A testület jegyzői tiszteletet töltötte be. 1878. november 15-től előbb ideiglenes, majd állandó megbízatásként.(9) A jegyző feladata volt a jegyzőkönyvek vezetése, a határozatok sokszorosítása, postázása, s mint a bizottság tisztviselőjének, az árvédelem körül elvégzett munkák ellenőrzése. Feladatai 1883. november 1-étől csökkentek - ekkor ugyanis a bizottságnak fizetett "végrehajtó közege", tiszteletbeli szolgabírói címmel kinevezett tisztviselője lett, a szilsárkányi Csupor László -, aki a jegyző eddigi írásbeli munkájának egy részét is átvette.(10) Egyik alapítója 1884-ben a Kapuvári Állami Polgári Fiúiskolának. Győri Vilmos, a polgári iskola igazgatója szavai szerint "... hét éven át annak ispátolója volt".(11) Részesese volt a kapuvári kiseddóvó, a gyermekmenhely és az uszoda létrehozásának is.

Csornai tevékenysége

Az Agricola bérlőtársaság 1891-ben feloszlott. Az Esterházyak Kapuvári Uradalmának területén kisebb bérletek jöttek létre. Kapuvárt és Veszékenyt Báró Berg Gusztáv, Földsziget fia Miksa, Csornát a majrokkal Sugár Sándor vette bérbe 20 évre, 1891. május 22-i kezdettel. Bérlete 7678 kh-as volt.(12) Elhatározta, hogy bérletének központjába, Csornára költözik, ahol a mezőváros főterén,

Sugár Sándor

Sugár-villa

a premontrei anyaházzal szemben, egy udvarház is tartozott a bérlethez. Ez a "kastély" jelent meg a legrégebbi csornai képeslapokon Sugár-lak felirattal. Bérletén igyekezett a kor élvonalába tartozó művelési módokat meghonosítani. Példa erre a Csornai Hírlap 1898. augusztus 21-i tudósítása: "... A modern mezőgazdaság két hatalmas factora - 2 Fowler-féle 20 lóerejű gőzgép alakjában érkezett f. hó 16-án a csornai állomásra Angliából, Magdeburgon keresztül." A kivagonírozás 17-én történt, "... másnap a gőzgép kivonult tulajdonosának, Sugár Sándor hercegi bérlőnek béruradalmába, s ott működését azonnal nagyszámú érdeklődő jelenlétében megkezdte."(13) Az érdeklődő parasztok számára a géppel végzett mélyszántás előnyeiről bemutatót is tartott.

Társadalmi megbízatásai

Bekapcsolódott a helyi közéletbe is. Mielőtt a bérletének kezelését elkezdte volna, már 1891. május 3-án választmányának tagjával választotta a hat évvel korábban alakult csornai kaszinó. Mint választmányi tagnak jelentős része volt abban, hogy a kaszinó megfelelő helyiséghez jusson. 1892 tavaszán merült fel egy új helyiség megszerzésének gondolata.(14) Ezt kezdetben Csorna legnagyobb birtokosától, herceg Eszterházy Pál megyei főispántól remélték.(15) Egy év múlva kiderült, hogy Eszterházy egy új épület felépítéséhez nem járul hozzá.(16) Az építést gátló akadályokról Sugár Sándor számolt be a kaszinó tagjainak. Megállapította, hogy a kaszinó kénytelen lesz más helyiségről gondoskodni.(17) Végül a korábbi - herceg Eszterházy által biztosított épületet alakították át Sugár Sándor irányításával. Az épület magasabb lett mintegy másfél méterrel, magasabb ablakokat és új lépcsőházat kapott.(18) Megnyitására 1895. január 28-án került sor.(19) A zenés rendezvényről a főszervező, Sugár Sándor felesége néhány hónappal korábbi halála miatt távol maradt. Ugyancsak Csornára költözésével vette kezdetét tevékenysége az Önkéntes Tűzoltó Egyesület élén. Az 1882-ben alakult egyletet Hajas Gyula főszolgabíró feloszlatta, mert működésképtelennek és összehívhatatlannak bizonyult, s új szervezését rendelte el 1891 májusában.(20) A közvélemény és a helyi sajtó álláspontja szerint "... az egylet csak úgy fejtheti ki áldásos működését, ha annak élén oly férfiak állanak, akik befolyásosak és a társadalomban vezérszerepet játszanak." (21) Ilyen előzmények után választották az egyesület élére Sugár Sándort június 14-én. Az egyesületbe egyébként 20 forint lefizetésével alapító tagként lépett be. Nem teljesen érdektelenül vállalta ezt a megbízatást, hisz az önkéntesek szükség esetén az o majorjaiban is oltották a keletkezett tüzeket.(22) Elnöki funkcióját később is komolyan vette, s a szervezőmunka mellett az egyesületet anyagilag is támogatta, illetve működéséhez szükséges felszereléseket vásárolt (pl. 1892-ben mentőszekrényt). Nemcsak Sugár Sándor, hanem a kor szokása szerint, korán elhunyt felesége (Gyöngyösi Málvin) is jelen volt férje oldalán Csorna mezőváros életében. 1893 decemberében társelnöke lett az akkor alakult korcsolyázó egyletnek (23), a következő évben zászlóánya a tűzoltó-egyesület zászlajának szentelésekor.(24)

Jelentős alapítása Sugár Sándornak a kapuvári és a csornai gyermekmenhely. Németh János kapuvári prépost plébános, mint a Kapuvár díszpolgára címet átadó küldöttség vezetője mondta róla az alábbi szavakat: "Távolról - Csornáról - a gyermekmenhely eszméjét hozzánk hoztad, s azt ezrekre menő adományokkal megvalósítottad." (25) A csornai menhely létrejöttének menetét is ismerjük. Előjáróban le kell szögeznünk, hogy a "gyermekmenhely" kifejezésen a korszak rábaközi emberei nyári napközi otthonos óvodát értettek. Az alapítás kezdő lépéseiről szóló tudósításában a Rábaközi Közlöny 1901 áprilisában arról adott hírt, hogy a csornai premontrei prépostságon egy előértekezletet tartottak (26). Az értekezleten elhatározták, hogy "... a szegénysorú iparos- és földművelő nép 2-6 éves gyermekeit a legszorgosabb munkaidő alatt július, augusztus hónapokban közös otthonban összegyűjtik, s azokat felügyelet alatt tartva gondozásban részesítik."(27) Az anyagi eszközök előteremtéséhez gyűjtést rendeztek, Sugár Sándor 4.000 koronás alapítványt tett, melynek a kamatait lehetett a menhely működéséhez felhasználni. A működtetésre 1901. június 6-án

megalapították a Csornai Gyermekekmenhely Egyesületet. Az egyesület elnöke a létrehozást kezdeményező Sugár Sándor lett.(28)

Szinte felsorolhatatlanok a városban betöltött tisztségei. Elnöke lett a csornai katolikus ifjúsági egyesületnek és a csornai kórház építését előmozdító kórház végrehajtó bizottságnak.(29) Tagjául választotta a csornai római katolikus iskolaszék.(30) A város képviselőjében különféle feladatokkal bízták meg. Így például tagja volt az adóhivatal felállítása ügyében (31), illetve vezette a középiskola létesítése ügyében az illetékes minisztert felkereső küldöttségnek.(32) Ott volt az Eszterházy hercegnél eljáró küldöttségben is, amely a csornai vásárjogot kívánta a község részére megszerezni.(33)

Sugár vezető szerepet vállalt a vármegyei közéletben is. Alakulásától (1870. évi 42. tc.) tagja a vármegye törvényhatósági, illetve a közigazgatási bizottságának. Gyakran kapott szerepet különféle megyei testületekben. A törvényhatósági bizottság 1874 október 26-i üléséről kiadott közleményben azt olvashatjuk, hogy a Sopron Megyei Iskolatanács befejezte első öt évi működését, s megválasztották az új iskolatanácsot, melynek tagjai közt találjuk Sugár Sándort.(34) De ott volt Sugár Sándor az iskolatanács első öt évében (1869-1874) is a tagok sorában, mint ahogy erről Németh Ferencnek a Sopron-Mosonmegyei Tankerületről 1872-ben megjelent kimutatása beszámol. (35) A megyei törvényhatósági bizottság ugyanazon, 1874. október 26-i ülésén az 1874. évi 25. tc. értelmében létrehozott statisztikai bizottságnak is tagja lett.(36) 1908-ban már 35 éve vezette az adófelszólamlási bizottságot. Tevékenysége során a megyei testületben a Rábaköz érdekeit képviselte. Így például az 1876. évi 20. tc. végrehajtása során - amikor Kismarton és Ruszt városok is megyei hatáskörbe kerültek - az új törvényhatósági bizottságban jelentősen csökkent a Rábaköz képvisellete. Ez ellen előbb újságcikkben,(37) majd a bizottság ülésén szólalt fel. Megszerezte a megyei közgyűlés támogatását egy a Rábaközre kedvezőbb beosztás kialakításához, de a kormány elutasította változtatási szándékát.

Elismerései, kitüntetései

Közéleti tevékenysége nem maradt elismerés nélkül. 1894-ben a Ferenc József lovagrend keresztjét kapta. Ez alkalomból a csornai kaszinóban köszöntötték tisztelői.(38) "A király 1903. május hó 8-án kelt leiratával a közügyek terén szerzett érdemeinek elismerésül "hegyfalusi" előnévvel..." magyar nemességet adományozott neki.(39) Közismert, hogy a nemesi előnév megválasztásába a megadományozottnak is beleszólása volt. Valószínű a névválasztásban szerepet játszott az a tény, hogy a Sugár család 1899 óta bérelte gróf Széchenyi Manó miniszter 1.100 holdas hegyfalui birtokát.(40) A helyi elismerések sem maradtak el. 1901. március 21-én Kapuvár választotta díszpolgárává. Az erről szóló határozatot Németh János prépost, kapuvári plébános vezette küldöttség nyújtotta át neki.(41) Ahogy 1908-ban közeledett a 70. születésnapja, úgy születtek meg a további helyi elismerések. Előbb közfelkiáltással Csorna képviselő testülete (1908. április 22-én) / 42/ - táviratilag azonnal értesítették az eseményről - majd Hegyfalué választotta díszpolgárává. A város május 23-án, 24-én köszöntötte 70 éves születésnapját ünneplő díszpolgárát. Szombaton a majorja hátsó udvarán felépített alkalmi színpadon gyermekei fellépésével rendezett kabaré esttel köszöntötték, majd a csornai ipartestület és a keresztény szociális egyesület szervezésében "mintegy 200 iparos és polgár jelent meg a kastély parkírozott előterében, nemzeti színű lámpaerdővel" (43), azaz lampionos felvonulás szerepelt a programban. Másnap (vasárnap) előbb a vármegye első számú tisztviselői köszöntötték: Baán Endre dr. főispán, Hajas Antal alispán és Molnár István főjegyző. Őket követte Szauer Árpád gazdatiszt, uradalmi intéző vezetésével a béruradalom tisztikara, majd a csornai és hegyfalui cselédség és a csatárímajori iskola tisztelgését fogadta. Ezt követően került sor a csornai, a kapuvári és a hegyfalui egyesületek, hivatalok és társadalmi szervek köszöntőire, illetve Csorna és Hegyfalú küldöttsége nyújtotta át díszpolgári oklevelét. Az

ünnepségsorozat 300 fős ebéddel zárult.(44) Az ünnepelt sem maradt hálátlan, 3.000 koronát fordított jótékony célra.(45)

Életének utolsó szakasza

A következő év jelentős fordulatot hozott Sugár Sándor és Csorna kapcsolatában. Az Eszterházy hercegi hitbizomány 1909 szeptemberében 12 év időtartamra hirdette meg uradalmainak bérbeadását. Az új bérletek 1910. november 1-től kezdődtek.(46) A feltételek Sugár számára elfogadhatatlannak bizonyultak, így új bérlők kezére kerültek korábbi területei. Így írt erről a Rábaközi Közlöny: "... reméljük azt, hogy a csornai uradalomból alakított csoportok bérlői ugyanolyan közérdekű tevékenységet fejtenek majd ki, mint amilyent Sugár Sándor évek hosszú során át kifejtett."(47) Sugár az ősz folyamán átadta a bérigazgatást az új bérlőknek, majd Sopronba költözött. Kapcsolata nem szakadt meg a Rábaközzel, továbbra is elnöke volt a Sopronmegyei Első Takarékpénztárnak, illetve képviselte a Csornát a vármegye törvényhatósági bizottságában - sőt, már elköltözése után választották újabb hat évre a bizottság csornai tagjává.(48) Fel-fel röppent a hír, hogy új bérletet vesz fel, de ezek a hírek alaptalannak bizonyultak. 1912 nyarának elején a poroszországi Ems fürdőhelyen üdült, ahol megbetegedett. Egy frankfurti szanatóriumban kezelték, ahonnan kezdetben jó hírek érkeztek, de állapota válságossá fordult, s elhunyt.(49) Halála után visszatért abba a városba, ahol életének mintegy húsz éves szakaszát leélte, ahol feleségét eltemette. Nagy részvét és tiszteletadás mellett temették el 1912. szeptember 29-én a csornai Szent Antal temetőbe.(50)

Jegyzetek:

- (1) Rábaközi Közlöny, 1908. ápr. 23. (2) Rábaközi Közlöny, 1912. szept. 26. (3) Rábaközi Közlöny, 1908. ápr. 23. (4) Lásd jelen kötetünkben: Dr. Varga József: Vázlat báró Berg Gusztáv portréjához.
- (5) Kemenesi Ágoston: Fejezetek a Sopron megyei Első Takarékpénztár történetéből (1872-1878). In.: RÁBAKÖZ honismereti évkönyv (szerk.: Pájer Imre). Csorna-Kapuvár, 1996. 35.
- (6) Uo. 36. (7) Lásd jelen kötetünkben: Kemenesi Ágoston: A Sopron megyei Első Takarékpénztár fénykora (8) Uo. (9) Pájer Imre: Rábaköz népének védekezése az áradások ellen (1870-1889). Csorna, 1990. 18. (10) Uo. 17. (11) Rábaközi Közlöny, 1901. márc. 24. (12) Pájer Imre: Csorna évszázadai. Csorna, 1996. 21. (13) Csornai Hírlap, 1898. aug. 21. (14) Rábaköz, 1892. máj. 29. (15) Rábaköz, 1892. szept. 18. (16) Csorna, Kapuvár és Vidéke, 1893. szept. 2. (17) Csorna, Kapuvár és Vidéke, 1893. nov. 4. (18) Csorna, Kapuvár és Vidéke, 1894. dec. 1. (19) Csorna, Kapuvár és Vidéke. 1895. febr. 2.
- (20) Pájer Imre: A csornai egyesületek élete (1802-1905). Győri Tanulmányok, 1994/ 14-15. 188.
- (21) Rábaköz, 1891. jún. 7. (22) Rábaköz, 1891. jún. 21. (23) Rábaköz, 1893. dec. 10. (24) Csorna, Kapuvár és Vidéke, 1894. júl. 7. (25) Rábaközi Közlöny, 1901. márc. 24. (26) Rábaközi Közlöny, 1901. ápr. 21. (27) U.o. (28) Pájer Imre: A Csornai Gyermekekmenhely Egyesület alapítása. Honismeret, 1992/3. 79. (29) Rábaközi Közlöny, 1908. ápr. 23. (30) Csornai Hírlap, 1898. okt. 23. (31) Csornai Hírlap, 1898. szept. 25. (32) Rábaközi Közlöny, 1910. febr. 24. (33) Rábaközi Közlöny, 1903. febr. 15. (34) Sopron, 1874. nov. 14. (35) Németh Ferenc: Kimutatás a Sopron-Mosonmegyei Tankerület 1872-ik évi népiskolai állapotáról s a hivatalban levő néptanítók és tanhatósági személyek névtára. Sopron, 1872. 5. (36) Sopron, 1874. nov. 28. (37) Sopron, 1877. máj. 5. (38) Csorna, Kapuvár és vidéke, 1894. ápr. 14. és Rábaköz, 1894. ápr. 15. (39) Rábaközi Közlöny, 1908. ápr. 23. (40) Rábaközi Közlöny, 1899. okt. 22. (41) Rábaközi Közlöny, 1901. márc.

A Sugár-kripta

24. (42) Rábaközi Közlöny, 1908. ápr. 23. (43) Rábaközi Közlöny, 1908. máj. 28. (44) U.o. (45) Rábaközi Közlöny, 1908. máj. 31. (46) Rábaközi Közlöny, 1909. szept. 16. (47) Rábaközi Közlöny, 1910. ápr. 24. (48) Rábaközi Közlöny, 1910. nov. 6. (49) Rábaközi Közlöny, 1912. szept. 26. (50) Rábaközi Közlöny, 1912. okt. 3.

Képek forrása:

<http://www.hontar.hu/hely/paj02b.jpg>

<http://www.hontar.hu/hely/paj02a.jpg>

<http://www.hontar.hu/hely/paj02c.jpg>

Külső forrás:

<http://www.hontar.hu/>

Szabó Alajos

(Nagyszentjános 1892. jún. 6. – Győr, 1975.jan. 30.)

festőművész, rajztanár

Élete

Szabó Rezső tanító és Mórocz Erzsébet gyermeke egy éves amikor a család Győrbe költözött. Gyermekkorát Újvárosban töltötte, ahol a Kossuth Lajos utcai Fehér Ló szállodában laktak. Később a Bálint Mihály utcába költöztek.(1)

Elemi és középiskolai tanulmányai után 1906-ban a győri Tanítóképzőbe iratkozott és ahol tanítói oklevelet szerzett. 1910-ben felvételt nyert az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola rajztanár szakára ahol 1914-ben diplomázott. Mesterei Révész Imre, Bosznay István, Bory Jenő voltak. Diploma után Alsókubinban kapott állást, majd 1919-ben Győrbe került. Alapító tagja lett az 1921-ben alakult II Polgári Fiúiskolának ahol rajzot és testnevelést kezdett tanítani. Emellett vezette az iskola cserkészcsapatát is. A háború után a Gyárvárosi Általános Iskolában, majd a 400-as Ipari Szakmunkásképzőben tanított. 1974-ben megkapta a főiskola aranydiplomáját.

Pedagógiai munkája mellett aktívan részt vett Győr képzőművészeti életében. Alapító tagja a Győri Képző- és Iparművészeti Társulatnak. Tanfolyamokat irányít és ismeretterjesztő előadásokat tart a társulat szervezésében több művésszel együtt. Rendszeresen szerepelt a társulat tárlatain és más vidéken a győri alkotók műveiből rendezett kiállításokon. Hivatalból több portré megfestésére kapott megbízást. Szén és pasztelrajzai közül jónéhány a régi Győr hangulatát idézi. Festett csendéletet és tájképet is.(2) Természetimádó ember lévén olajfestményeinek témáját is ebből a közegeből vette. „Tájképei hangulatosak, színgazdagok, derűt, optimizmust, kiegyensúlyozottságot sugallnak, de hiányzik belőlük a művészi átírásnak az a szelleme, ami a megörökített látvány-természet-részletet valós értéket hordozó műalkotás rangjára emeli.”(3)

Szabó Alajos 1975. január 30-án halt meg. A győri köztemető XXVI. parcellájában nyugszik. Halála után 1976-ban emlékkiállításra nyílt a Győri Műcsarnokban, majd 1992-ben a Gárdonyi Géza Általános Iskola emlékezett rá emlékkiállítással.

Munkássága

1931-1932 a polgári fiúiskola lépcsőfeljárójában Gárdonyit és a cserkészeket ábrázoló freskókat festi meg.

1943-ban Berzsényi Társaság díját nyerte el, a Téli Tárlaton

1946-ban rendezte az első önálló tárlatát a műtermében

1962-ben retrospektív kiállítása nyílt a Győri Műcsarnokban

1967-ben Psik Lajossal állított ki

1974-ben megkapta a főiskola aranydiplomáját

1976-ban emlékkiállításra nyílt

1992-ben a Gárdonyi Géza Általános Iskola emlékezett rá emlékkiállítással.

Az 1929. dec. 18-27-ig a Vármegyeházán rendezett Győri Képzőművészeti és Iparművészeti Társulat jubileumi kiállításán 7 képpel vett részt. (3)

Napsütéses udvar

Margaréták

Dáliák

Szegény gyermek

Esti hangulat

Park részlet
Sarkantyú-köz

A Győri Képző- és Iparművészeti Társulatban betöltött tisztségei

1919-1925 ellenőr

1925-1932 pénztáros

1938- jegyző

-1947-ig tiszteletbeli főtitkárként vezeti a társulatot.

Lábjegyzet:

(1)Pákovics Miklós: Ne búsulj, Bizi! In.: Kisalföld, 1974. nov. 30. p. 9.

(2)K.A.: Szabó Alajos emlékkiállítás. In. Kisalföld, 1976. nov. 23. p. 4.

(3)Almási Tibor: Szabó Alajos: 1892-1975. Győr, 1992. p. 2.

(4)A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat emlék katalógusa 1919-1929. Győr, Győri Hírlap, 1929. p. 47.

Forrás:

Almási Tibor: Szabó Alajos: 1892-1975. Győr, 1992. 4 p.

Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat 1919-1944. Győr, Xantus János Múzeum, 1999. 118p.

Győri életrajzi lexikon. Győr. Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár, 2003. p. 310-311.

A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat emlék katalógusa 1919-1929. Győr, Győri Hírlap, 1929.

Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona: építészek, szobrászok, festők, műgyűjtők, művészeti írók: XVI-XX. század: A-Z. Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998. p. 294-295.

Szabó Kozár János, Dr.

tanár

Fiatalkor, tanulmányok

Dr. Szabó-Kozár János 1922. november 16-án született a Somogy megyei Torvajon. 1942-ben érettségizett Budapesten Mezőgazdasági Középiskolában. Még ebben az évben a Földművelésügyi Minisztérium tanári ösztöndíjával megkezdte tanulmányait a Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Főiskolán. 1944-1945-ig katonai szolgálatot teljesített, majd 1945-től 1947-ig szovjet hadifogságban volt. 1948-ban fejezte be felsőfokú tanulmányait és mezőgazdasági mérnöki oklevelet szerzett. 1948-1951-ig a Földművelésügyi Minisztérium megbízásából különböző tanfolyamokon oktatott Budapesten és Mosonmagyaróváron.

Csornai munkássága

1951-ben került a csornai Mezőgazdasági Technikumhoz tanári munkakörbe. 1960-ban kitűnő eredménnyel elvégezte az Agrártudományi Egyetem tanárképző szakát. 1968-ban védte meg doktori disszertációját „Summa cum laude” eredménnyel. Az iskolában a tanárképző intézet vezető tanára, tagozatvezető, gyakorlati oktatásvezető, majd 1972-től nyugdíjba vonulásáig igazgatóhelyettesi beosztásban dolgozott. Dr. Szabó-Kozár János mögött hosszú és tiszteletre méltó tanári pálya áll, melynek aktív éveit városunkban töltötte.

Neve ma is fogalom a mezőgazdasági szakképzésben. Egész pályáját igényesség, végtelen felelősségtudat jellemezte. Kiváló előadókészsége, egyenessége és szavahihetősége legendás volt. Szigorú de igazságos jelleme példaként állt és áll mai és minden egykori tanítványa és kollégája előtt. Megjelenésében és viselkedésében is példát mutatott tanítványainak. Szerénységével, kiváló szakmai tudásával sok jeles, ma is aktív mezőgazdasági szakember elindításában volt része. Nem csak tanított, de a tudást és az ismeretek gyakorlati alkalmazását is mindig tovább adta. Tanítványai között szállóigévé vált mondása: „Fiam, ha nálam leérettségizel, akkor megállod a helyed az életben”. Ez nem csak szállóige, hanem tanítványainak szakmai sikerei is bizonyítják országszerte. Egykori munkatársai jó kollégaként emlékeznek rá, akinek alaptulajdonsága mindig is az egyenesség és a szolgálatkészség volt. Az első, növénytermesztés című könyvét 1970-ben írta, ami általános elismerést váltott ki országszerte. Jellemző, hogy egykori diákja könyvének átdolgozott, felújított kiadása során néhány éve felkérte társszerzőnek. Tankönyveit napjainkban is használják a mezőgazdasági szakképzésben.

Elismerései

Munkája elismeréseként 1959-ben és 1970-ben a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója, 1973-ban a Munka Érdemrend Bronz fokozata, 1983-ban Kiváló Munkáért kitüntetésben részesült. Dr. Szabó-Kozár János városunk mezőgazdasági szakképzésének olyan méltán kiemelkedő egyénisége, akire ma is a legnagyobb megbecsüléssel gondolnak egykori kollégái, tanítványai és tisztelői.

Kép forrása:

<http://www.csukas.sulinet.hu/regihonlap/tablo54/b1972.jpg>

<http://www.kisalfold.hu/dijazottak/cikk/211/2101968/2.jpg>

Külső forrás:

http://www.kisalfold.hu/rabakozi_hirek/dijazottak/2101968/

Dr. Szabó-Kozár János egykori tablóképen

Dr. Szabó-Kozár János városi kitüntetésben részesült

Szalay Ernő

Magyaróvár 1890. – Magyaróvár 1919. március 11.
katonatiszt, pilóta

Életútja

Ősi evangélikus vallású magyaróvári család sarja volt. Az Első Világháborút a gyalogság szolgálatában kezdte: 1914 őszén az orosz fronton harcolt, a 13. honvéd gyalogezredben, ahol megsebesült és többször ki is tüntették.

1917 elején megfigyelő tisztként került a 28. repülő századhoz, ahol az olasz fronton Velence és Trieszt térségében légi ütközetekben vett részt. 1917 őszén már a 34. repülőszázad kötelékében harcolt. Hősiességért megkapta a Vaskorona- rendet és a Tiszti Arany Vitézségi Érmét is. A világháború vége a 62. felderítőszázad parancsnokaként érte. Hazatérve részt vett az önálló magyar katonai repülés megteremtésében, amelynek egyik központja az akkor még önálló Albertfalva volt. Az itteni pilóták felderítő, propaganda célú és postarepüléseket végeztek. 1919. március 11-én egy felderítő út során Magyaróváron szállt le Brandenburg CI típusú repülőgéppel a szintén magyaróvári születési Hottovy Ferenc (1890-1919) őrmester társaságában. A visszaút során gépük, miután hóviharba kerültek, Magyaróváron a nyomda épületére zuhant és mindketten hősi halált haltak.

Az egykori nyomda épülete

Emlékezete

Síremléke ma is áll a magyaróvári temetőben. Szalay Ernő síremlékének értéket az adja, hogy ez a családi sírkő az egykori magyaróvári evangélikus temetőből került át 1908-ban a magyaróvári temetőbe. A repülőszerencsétlenség helyén ma a Kisalföld című napilap szerkesztősége található.

Szalay Ernő síremléke

Forrás:

Mosonvármegye: Magyaróvári Hírlap 1919. márc. 16. p. 1-2.

Rátkai Rudolf: Nyomdára zuhant a „Brandi”. In.: Mosonmagyaróvár. 1. évf. 1989. 5. sz. p. 4.

Bocsor Elemér: Magyar repülő hősök a világháborúban: A 28. felderítő repülő század. In.: Magyar Szárnyak. 2. évf. 1939. 2. sz. p. 10-12.

Képek forrása:

Huszár Gál Városi Könyvtár

Szalay Ernő síremléke

Szapudi-Laendler István

(1899. Budapest – 1945. Mosonszentmiklós)

Györsövényházi festőművész

Gyermekkora

1899-ben született Budapesten, jómódú polgári családba, ahol fontosnak tartották a művészetek szeretetét és a nyelvek ismeretét. A családtagok között több jó nevű művész is megtalálható volt. A kis István már gyermekkorától tanult zenét, oktatták francia, német és angol nyelvre, illetve már ekkor rajzolt és festett.

Iskolái

Budapesten az V. kerületi főreál gimnáziumba járt, ahol nagy érdeklődést mutatott a természettudományok, a reál ismeretek iránt, de már kitűnt kiváló rajzkészségével. Az időközben kitört I. világháború miatt már a serdülőkorúakat is besorozták, ezért hadi érettségit kellett tennie és indult a frontra. Az olasz Piave-nál harcolt, ahol nem sebesült meg, de több súlyos betegséget elkapott (malária, vérhas).

1916-ban családja Györsövényházra költözött, számára műtermet tartottak fenn Budapesten. A háború után 1918-ban iratkozott be a budapesti Műegyetemre, gépészetet és építészetet hallgatott. Két év után azonban átiratkozott a Képzőművészeti Főiskolára, végleg eldöntötte, festő lesz.

Olyan mesterektől tanulhatott mint Balló Ede, Rudnay Gyula, Lyka Károly, Pilch Dezső. A kiváló portréfestő Balló Ede keze alatt vált Laendler Istvánból is kiváló arcképfestő.

Tanulmányútjai

A főiskola végeztével még úgy érezte tapasztalnia, tanulmányoznia kell az elődök munkáit. 1925-ben európai körútján múzeumokat, képtárakat járta Csehországban, Németországban, Svájcban, Belgiumban és Franciaországban.

1928-ban Olaszországban, Franciaországban és Spanyolországban töltött hosszabb-rövidebb időt. Impressziókat gyűjtött, vázlatokat készített. Az európai festészet ilyen részletes tanulmányozása hozzájárult művészetének, látásmódjának alakulásához.

Kiállításai

1928-ban szerepelt először nyilvános kiállításon, a Kupeczky Társaság tárlatán. Az 1930-as évektől már a Nemzeti Szalon, a Műcsarnok jeles kiállítói közé tartozott.

Sikert sikerre halmozott.

1931-ben az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat tárlatán az Édesanyám című portréja nagy tetszést aratott.

1932-es Vigadóbeli kiállításon bemutatott műveit pozitív kritika kísérte.

1934: A Műcsarnokban valamint Gyűjteményes tárlaton szerepelt Kaposváron.

1935.: Nemzeti Szalon.

Munkácsy Céh VIII. reprezentatív kiállítása.

Magyar Arcképfestők kiállítása\.\ Ózd Gyűjteményes kiállítás.

1936: Országos Magyar Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállítása, „A nő a művészetben” tematikus kiállítás.

Szombathely Gyűjteményes kiállítás.

1937: Nemzeti Szalon: Balló Ede emlékkiállításon öt arcképpel szerepelt, ezzel került az országos hírű arcképfestők élvonalába. Rendszeresen részt vett a Győr megyei festők kiállításain. Nagyon termékeny festő volt (58 olajf. 10 graf.).

1938-39.: Tavaszi, téli tárlatok

1939: Glatz Oszkár vezette Magyar Arcképfestők Társasága rendes tagjai közé választotta.

Művészete

Utazásai után már rendszeresen a györsövényházi családi kúriájukban élt és alkotott, csak a kiállítások idejére utazott Budapestre.

Témái a kisalföldi táj, a Rába-Rábca vidéke, paraszti udvarházak, földmunkások, szegény emberek. Kedvelte a tragikumok bemutatását, akár egy portrén is. Korai tájképei impresszionista stílusban készültek, később realista irányú vetek művei.

Gazdálkodó

1940-ben viszonylag későn házasodott, ekkor kiköltözött a szülői kúriából Alsószapud pusztára a régi tisztartói házra.

Gazdálkodásba fogott, hogy el tudja tartani egyre gyarapodó családját (négy gyermeke született). Ezalatt hanyagolta a festést, utolsó éveiből nagyon kevés festmény maradt fenn.

1944-ben volt utolsó dunántúli tárlata. Ugyanebben az évben antifasiszta magatartásáért elhurcolták édesapját Laendler Aladárt. Ezután István visszaköltözött a Györsövényházi kúriába, hogy azt a gazdaságot is elvezesse. Közben német és magyar katonákat is elszállásoltak náluk.

1945. január 16-án ugyancsak antifasiszta magatartásért házkutatást tartottak a kúriában, majd őt és nővérét Laendler Ernát elhurcolták, Mosonszentmiklós határában tarkón lötték.

Tömegsírba kerültek, csak hónapok múltán tudta a család a györsövényházi templom melletti Laendler-kriptába eltemetni őket.

Forrás:

Hamar Imre: Egy derékba tört élet. In.: Kisalföld, 1969. november 23.

Dr. Bánhegyi Jób: Egy elfelejtett Dunántúli festő .Szapudi-Laendler István élete és munkássága. In.: Arrabona Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok közleményei / főszerk. Tóth László 2004. 42/2. p. 183-204.

Gülch Csaba: Az élet misztériumát festette meg. In.: Kisalföld 1999. okt. 22. p. 8.

Emlékkiállítás a galériában In.: Kisalföld, 1999. okt. 27. p. 8.

Külső forrás:

<http://www.gyel.gyor.hu/tartalom/data/07450.htm>

http://www.kisalfold.hu/rabakozi_hirek/emlekszobat_is_tervez_a_vallalkozo_/1073282/

http://www.axioart.com/index.php?op=live_item&id=428494

Szále János Ignác

Magyaróvár 1810. április 14. – Mosonmagyaróvár, 1870. április 13.
tisztviselő, magyaróvári festő

Családja

Apja Szále János Moson vármegye jegyzője, anyja Németh-Szeghy Anna alispán lánya. A mosonmagyaróvári 1. számú római katolikus plébániahivatal anyakönyvében 1810. április 14-én Nepomuki János Ignác névre keresztelték. Ikertestvérei voltak, akik 1811. június 16-án születtek, Ede József és Ignác Antal. Sokan összekeverték Szalé Istvánnal, aki Nyitra megyében született. Ő is szintén Bécsben tanult, és Pesten, a Műegylet tárlatain állított ki képeket.

Tanulmányai

Szále János tanulmányait 1-6. osztályig a magyaróvári piarista gimnáziumban végezte, majd a gimnázium 7-8. osztályát Győrben folytatta. 1828-ban szülővárosában megyei írnokká nevezték ki. 1831-ben Bécsbe került, Moson megye őt küldte a magyar nemesi testőrségbe, ahol 1848-ig szolgált ott. 1840-es években a festészeti ismereteit műkedvelőként sajátította el, Bécsben a Képzőművészeti Akadémián tájképfestést tanult. Magántanulóként és rendszertelenül vett részt a foglalkozásokon, mert közben a testőrségben tevékenykedett. Az akadémián barátságot kötött egy osztrák festőnövendékkel, Svoboda Eduárral. Gyakran jártak együtt Bécs környékére vázlatot készíteni.

Feltehető, hogy Szalé másolta egyes korabeli osztrák festők képeit. Igyekezett elsajátítani az olajfestés technikáját, és különböző természeti motívumok anyagszerű megjelenítését. Mivel csak műkedvelőként vett részt az akadémiai foglalkozásokon, nem vizsgázhatott, így nem szerezhette diplomát sem. Stílusára jellemző a Bécsi Képzőművészeti Akadémia szemléletmódja. Stílusa a bécsi mesterekével nagyjából azonos. Biedermeyer festő volt, romantikus stílusú képeket festett. Tájképei témái azok a tájak voltak, ahol üdülni vagy kirándulni szokott: Bécs környéke, Salzkammergut-i tavak és a folyóvölgyek vadregényes tájai. Magyaróvár, Balaton, és a Bakony tájait is gyakran lefestette.

1839-ben jelentkezett először tájképekkel, és 1841-ig évekig kiállított. Festményei 1839 és 1844 között, valamint 1848-ban szerepeltek a bécsi Képzőművészeti Akadémiai tárlatokon. A Pesti Műegylet kiállításain is szerepelt. Jó kritikákat kapott, néhány művét meg is vásárolták. 1848-ban szerepelt újra kiállításon egy erdőrészlettel.

Magyaróváron

A testőrség feloszlása után visszaköltözött Magyaróvárra, és titkár lett a megyei kormánybiztos mellett. Egészen 1858-ig, nyugalmába vonulásáig töltötte be ezt a tisztséget. Ezután beköltözött a magyaróvári piaristák rendházába, ott is sokat festett, és olvasott. Gastein-i gyógyfürdőbe utazott, hogy kúrálja egészségét, közben vázlatokat készített. Egészségi tovább állapota romlott, 1870.

Svoboda Eduárd: Szále János anyakönyvi beírása
(1810-14)

Svoboda Eduárd: Szále János
testőrtiszt

Szále Ignác János

április 13-án hátgerincsorvadás okozta halálát. Sírja a magyaróvári temetőben található. Utolsó kívánsága szerint szürke csiszolt gránit műemléket kapott.

Szále János vagyonos ember volt, tekintélyes hagyatékot osztott szét Magyaróvár intézményei és a szegények között. Festményei 1950-ben a mosonmagyaróvári Hanság Múzeumba kerültek, itt őrzik még a festő egyik vázlatkönyvét és két ceruzarajza is a múzeumban található: Tihanyi Bencés apátság és a Csesznek vidéke. 1955-ben majd 1970-ben kiállítást műveiből rendeztek. 1972-ben Győrben, 1982-ben Zircen is bemutatták képeit. Utcát neveztek el róla és a piarista gimnázium épületén egy tábla őrzi emlékét.

A Műegyletben kiállított képei:

Vidék Traunkirchen mellett
Hercegi lak
Dürrenstein
Geoys városa
Traunkirchen mellett
Guttenstein
Magyar vidék
Vidalpra vezető út
Liget Magyaróvár környékén
Hegynyílás Csesznecknél
Szántódi puszta a Balaton környékén
Csesznek vidéke
Erdei tájkép Markauból
Havasi tájkép

Kies vidék

Gmundeni tó

Fontosabb alkotásai:

Gmundeni tó 1847
Tihanyi Bencés Apátság 1842
Mocsaras táj 1844
Magyaróvári városrészlet 1840
Magyaróvári Kapucinus templom 1845

Forrás:

Uzsoki András: Szále János magyaróvári festő 1810-1870. In: Arrabona. 2. 1960. p. 99-105.

Karczagi Ednre: Szále János magyaróvári festő 1810-1870. In: Moson Megyei Műhely, 2010. 1. sz. p. 71-76.

Mosonmagyaróvár : a XXI. század küszöbén / Botos Gábor ; Tuba László. Budapest: CEBA Kiadó, 2002. p. 148.

Szále Jánosra emlékeztek. In: Mosonvármegye, 2010. 05. 05. p. 10.

Képek forrása:

<http://www.mng.hu/kiallitasok/allando/176/oldal:18/7101> Moson Megyei Műhely, 2010/1. belső borító, hátsó borító

Szentgyörgyvölgyi Csupor Gábor

1813. március 26-án született Szilsárkányban.

Édesapja Csupor István, édesanyja Horváth Julianna. A család nemesi származásának eredetét egy 1702-es címeres nemesi oklevél bizonyítja, melyet I. Lipót királytól kapott elődje, aki ugyancsak Csupor Gábor nevet viselte.

Tanulmányai

Jogi és bölcséleti tanulmányait a győri akadémián végezte. Ezt követően Sopronban kezdett dolgozni, mint jogász, kezdetben joggyakornok volt a megyei főjegyzői hivatalnál, majd megyei esküdt lett.

1835-től királyi táblai jegyző lett, később ügyvédként és vármegyei főszolgabíróként is tevékenykedett. 1843. július 31-én feleségül vette Kolosváry Máriát.

A '48-as követ

1848. június 27-én választották követté. Így tagja lett annak a küldöttségnek, mely 1848. július 5-én a nádor előtt tiszteleggette és őt az országgyűlésbe meghívta. Tagja volt még a képviselői választvivő csoportnak is, mely a trónbeszédre reagált, és az V. Ferdinánd előtt megjelent 100 tagú parlamenti küldöttségnek is 1848. szeptember 9-én.

Az 1848. június 27-én tartott országgyűlési követválasztáson két ellenjelölttel szemben nyert. A csornai választókerület akkoriban 36 községet foglalt magába. Megválasztásakor lemondott a főszolgabírói kinevezéséről. Nemzeti liberális eszméket vallva Kossuth Lajos hű csoportjának tagjaként az Országos Honvédelmi Bizottmánnyal tartott Debrecenbe.

1849. január 22-én fia születése alkalmából eltávozási engedélyt kért az országgyűléstől Debrecenben, amit 2 hétre meg is kapott, ám mivel március 24-ig sem érkezett vissza, lemondottnak tekintették a hosszúra nyúlt távollét miatt.

Egyes források szerint távolmaradásának oka az volt, hogy Görgey seregébe állt, ahol az ellátásért felelős tisztként szolgált. A szabadságharc leverése után Kufstein várában raboskodott. 1861-ben szabadulása után Sopron vármegye törvényszéki bírója lett.

Az 1870-es évektől több tisztséget is vállalt

Tagja volt a Rába bizottságnak, itt elnöki teendőket is ellátott. Feladata volt, hogy áradások esetén a védekezést, a gátak helyreállítását szervezze.

A nagy kolerajárvány idején megyei szintű megbízatásként gyűjtést szerveztek az irányításával. 1889. május 12-én Szilsárkányban halt meg, sírja is ott található. Az egykori helyi általános iskola falán emléktábla emlékeztetett a szilsárkányi 48-as követre, amit időközben áthelyeztek a művelődési ház falára.

Forrás:

Haszonits József: A csatamezőről a kufsteini börtönbe: Szilsárkányban nyugszik a '48-as honatya. In.: Kisalföld, 1998. márc. 17.

Pájer Imre: Egy 152 évvel ezelőtti követválasztás. In.: Kisalföld, 2000. márc. 14.

Cs. Kovács Attila: Görgey mellett harcolt a szilsárkányi követ. In.: Kisalföld 2010. márc. 13.

Soós Imre: Ősi sopronmegyei nemzetségek: képek a sopronmegyei községek és családok történetéből; szerk. Horváth László; előszót írta Hőgyész Pál, Székely és Társa Könyvnyomdája, Sopron 1941

Külső forrás:

<http://csorna.gymsmuzeum.hu/allando/tort/index.htm>

http://szilsarkany.network.hu/kepek/Talbi-10475/csupor_gabor

http://www.nyugatmagyar.hu/rabakozi_hirek/ovodajuk_mar_zold_johetnek_a_felujitasok/2178999/

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Szils%C3%A1rk%C3%A1ny>

<http://www.szilsarkany.hu/>

Szeniczai Bárány György

Beled, 1682 - Sárszentlőrinc, 1757

evangélikus lelkész, műfordító

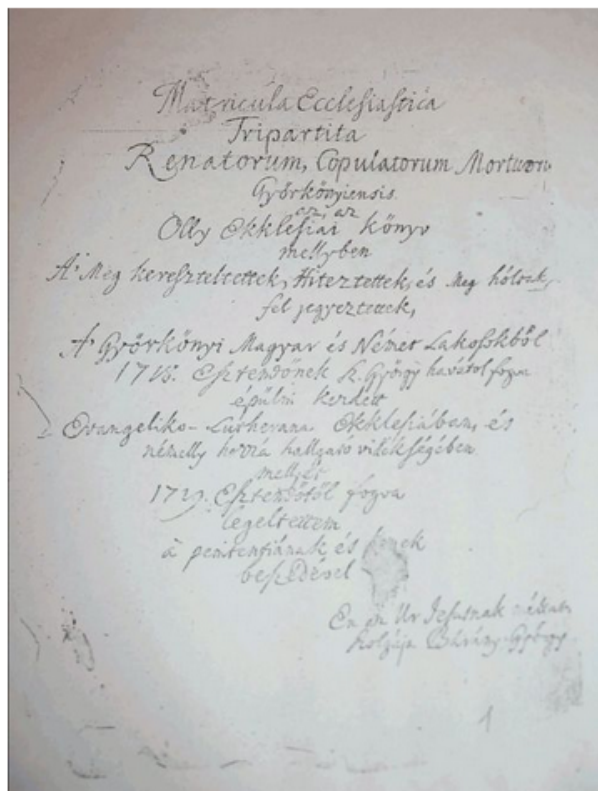
Pontos anyakönyvek híján csak a születési évét ismerjük annak a Szeniczai Bárány Györgynek, aki a magyar nyelv ügyét, a vallásgyakorlásban és az oktatásban az elsők között tartotta fontosnak. A hazai pedagógiai szakirodalmat Francke egyik művének magyarra fordításával ő nyitja meg (Oktatás a gyermeknevelésről. 1711.).

Gyermekkor, tanulmányok

A felvidéki származású, szlovákul jól, de magyarul törve beszélő apa Beleden prédikátor volt. Édesanyja beledi nemes Takács-lány, így lett Bárány György anyanyelve is magyar.

Korán árvaságra jutott, s előbb Győrben, 1705-től Pozsonyban, 1707-től Eperjesen tanult. Ez utóbbi helyen a híres és kiváló Rezik János tanítványa volt.

Eperjes után a kor szokásaihoz híven Jénában és Halléban tanult. Itt ismerte meg a pietizmust, itt jelent meg fentebb említett munkája is. 1811-től Győrött káplán, itt ismerte meg és vette feleségül Varga Annát. 1713 és 1718 között Nagyvázsonyban lelkész. A Balaton környékén élve figyelt fel környezetébe iskoláira, s azok elhanyagolt állapotán a maga módján segíteni is próbált. Gyakorlati pedagógiai munkásságának eredményességét a katolikus gróf Zichy Imre leányainak nevelése jelentette.

Tolna megyei működése

Nagyvázsonyban érte őt a gyönkiek hívása, akik ekkor települtek át a Kisalföldről Tolna megyébe. Bárány György 1818 tavaszán Gyönkön, 1719-ben pedig Györkönyben szervezett új egyházközséget, településeket. Az új tulajdonos - Mercy gróf - családi házitanítójaként, annak egyetértésével, a vallási nézeteltéréseket megelőzve, egyvallású községeket szervezett. 1726-1729-es években Dörgicse, majd Sárszentlőrinc lelkésze.

Pedagógiai munkássága

1720-tól esperes, 1743 után főszenior. A dunántúli pietista szellemű baráti kör tagja, amelynek fordítói vállalkozásaiban is részt vett. Egyházszerző munkájában is pietista reformokat érvényesített. Írt énekeket, imádságokat, üdvözlő verseket. Pedagógiai munkáiban a vallási meggyőződés erősítése mellett kitért olyan kérdésekre is, mint a gyermekek megismerése, a kérdéses technikája, a szülőkkel való kapcsolat, az állandó tanmenet, a fokozatosság elve, és a szemléltetés fontossága. Túllépve a kor szokásain fontosnak tartotta a matematika, az asztronómia, a földrajz, a botanika tárgy szerű tanítását. Több műve kéziratban maradt fenn. Kor- és munkatársai között többnek a neve jól cseng a nevelés- és tudománytörténetben: Bél Mátyás (Pozsony), Benczur

József, Torkos András (Győr), Hajnóczy Dániel (Sopron), Tessedik Sámuel (Szarvas), Kis János (Győr). Bárány György és említett kortársai abban az időszakban hirdették a magyar nyelven történő oktatás fontosságát, amikor az abszolutista törekvések éppen ennek ellenében hatottak. E tény emeli munkásságuk érdemét.

Művei:

A tolna-baranya-somogyi esperesség története 1715-1742. = Egyháztörténeti emlékek. Sopron, 1910.

Irodalom:

PAYR Sándor: A pietizmus pedagógiája. = Theológiai Szaklap, 1907, 1908.

SCHMIDT János: élete és munkássága. (Paks, 1940.)

Kép forrása:

<http://www.gyorkony.hu/content/image/hist05.jpg>

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989. p. 55-57.

http://www.gyorkony.hu/content/history_05.html

Telekesi Török István

(1666-1722)

A Rákóczi-szabadságharc rábaközi hőse

Született: 1666. Szécheny (ma Vasszécsény), meghalt: 1722. december 25. Egyed
A Rákóczi-szabadságharc egyik neves, vezető tisztje a Rábaközben Telekesi Török István volt.

Gyermekévek, fiatalkor

Az idősb Telekesi Török Istvánnak és Orehóczy Katalinnak legifjabb gyermeke, 1666-ban született Szécsényben (ma Vasszécsény). Apját és anyját másfél éves korában elvesztette. Az így korai árvaságra jutott gyermeket testvérbátyjai Pál és Ádám neveltették, a kik maguk is művelt, tudománykedvelő férfiak voltak. A legidősebb fiútestvér, János, valószínűleg korán elhalt. Ádámról tudjuk, hogy megnősült, Gosztonyi Annát vette feleségül, de ő is korán és magtalanul halt el.

Tanulmányok

Telekesi Török István gyermekkorra és tanuló évei arra időszakra estek, amikor a protestáns egyházra Pozsonyból Szelepcsényi vezetése alatt végzetes csapást mértek. Nyilvános iskolájuk ekkor sehol sem volt. A sopronit 1674-ben zárták be és 1682-ig így maradt. Győrből 1671-ben üzték el az itteni iskola jeles vezetőjét, Ács Mihályt. Kőszegen 1671—1673-ban vették el a protestánsoktól a diplomáikat és iskolájukat. Széchenyi György kalocsai érsek és győri püspök keze munkálkodott mindezekben.

Az ifjú Török ily viszonyok között csak házi neveltetést részesülhetett. Szécsényben találtak számára nevelőt Perenyei Bálint lelkész és esperes személyében, ki azelőtt a kőszegi iskolának volt vezetője. Később egy felsőmagyarországi tudós ifjúra, Okolicsányi Menyhértre bízták az ifjú nevelését, aki nemcsak a deák nyelvre s a többi szokott tantárgyakra oktatta, hanem a hazai törvények és jog ismeretébe beavatta.

Felnőtté válás korszaka

Telekesi Török István ifjúkori évei a vallási üldöztetések és politikai csatározások kusza időszakában teltek, ekkor romboltatta földig I. Lipót császár az ugyancsak protestáns Ostffy Miklós asszonyfai várát (1679). E történések minden bizonnyal mély nyomokat hagytak az felnőtté váló ifjúban, aki vagy elhagyja protestáns hitét az érvényesülése érdekében, vagy pedig elnyomott hitsorsosainak védelmére ajánlja lelkesedését, két erős karját és őseinek vagyonát. Az ifjú Török ez utóbbit választotta.

Katonáskodás kezdete

Fiatalon Thököly Imre csapatai közé állt, s húszéves ifjúként már részt vett Buda visszafoglalásában. A katonáskodást követően Eszterházy Pál nádor kismartoni és fraknoi várában jogot tanult. A nádori, hercegi udvar azonban idegen volt számára, ezért Erdődy Sándor Vas megyei főispán udvarába ment, ahol Vas- és Sopron megyék táblabírája lett.

Győrből feleségül vette Komáromy Katót, akivel sobri és szentandrásai birtokai közelében lévő egyedi kastélyába költözött. A kastélyban az előkelő, magasrangú rokonok mellett a szegény, kopott ruhájú pap és tanító is szívesen látott vendég volt. A baráti, sőt komasági viszony ezekkel szemben sem volt a Török család terhére. Az egyedi kastély úr és szolga számára egyaránt nyitva volt, a vészterhes időkben menedék a Rábaköz népének.

1691-ben született első gyermekük, Bálint, majd később még két fiuk, akik korán elhaltak. Így Bálint lett a család reménye és szeme fénye. Nagy gondot fordítottak a szülők a fiuknak neveltetésére. A házi neveléssel be nem érték, pedig házi tanítót is akárhány jeleset kaphattak papi barátaik közül; Győrött és Sopronban találhattak a serdülő gyermek számára jeles iskolákat, melyek a soproni országgyűlés után újra megnyíltak.

Török István birtokai jövedelmeinek egy részét a protestáns egyház fejlesztésére ajánlotta, több kiadvány az ő anyagi támogatásával jelenhetett meg, s a győri és rábaközi protestáns lelkészek külföldi tanítását is segítette.

Rákóczi szabadságharcban való részvétele

A Rákóczi-féle függetlenségi mozgalomban, majd a kirobbanó szabadságharcban elsőként állt a magyar ügy mellé. Mikor Károlyi Sándor gróf 1704 elején a Csallóközből Pápára tette át hadiszállását, Telekesi Török a dunántúli Kisfaludy, Fodor, Balogh, Bezerédy, Sándor, Tallián stb. családok között az elsők egyike volt, ki fegyvert fogott és sereget gyűjtött. Egyedi kastélyában és kiterjedt birtokain a felkelés vezetői lelkesült, szíves baráti fogadtatásra találtak mindenkor. Török István külön huszárezredet toborozott a Rába-, Tó- és Szigetközből, mely az ő nevét viselte, ő maga lévén ennek a legtöbb hadjáratban vezénylő colonellusa, vagyis ezredese. Változó szerencséivel folyt itt a dunántúli részekben a háború. 1704. év elején az egész Dunántúl, beleértve a Fertő vidékét is, Károlyi kezén és Rákóczy pártján volt. De egyes városok és vidékek többször cseréltek gazdát. 1704. június 13-án Heister, császári vezér Koronczónál döntő ütközetet nyert, melyben több mint kétezer kurucot, Rákóczynak legjobb gyalogságát lekasabolták. Heister ezzel egész Rákóczynek is birtokába jutott és Török István nagy károkat szenvedett, mert a német katonaság, a merre csak megfordult, nagy kegyetlenséggel rombolt és pusztított mindenfelé.

1705. március 31-én Heister Pozsony megyében Kilitinél ismét megverte Károlyi és vak Bottyán csapatait. Ez ütközetben Török ezrede is nagy veszteséget szenvedett és katonáinak jó része széteszlott. Török István már ekkor is nagy mértékben bírta Rákóczy bizalmát, mert a kincstári javak átvételével és az új hadak egyenruháztatásával a dunántúli részen őt és szentgyörgyi Horváth Zsigmondot bízták meg, s engedélyezték neki, hogy megfogyott ezredét Győr, Sopron és Moson megyékből egészíthesse ki.

Politikai szereplése

A szécsényi országgyűlésen (1705) beválasztották kormánytanácsosnak a fejedelem mellé rendelt 24 tagú szenátusba. Töröknek ettől fogva kettős szerep jutott Rákóczy hadjárataiban: hol dunántúli ezredét vezette személyesen ütközetre, hol pedig az ország felső részeiben volt dolga, részt vett a kormánytanács ülésein. És Török lelkiismeretesen vitte mind a két tiszttét. Majd minden tanácsgyűlésen és országkonventjén ott találjuk, s távollétében győri Fekete István alezredes régi végbeli vitéz vezényelte huszárait.

A folytonos csatározás, a messze vidéken tartott gyűlésekre való járás-kelés huzamosabb időn át és többször tartotta távol Törököt birtokaitól és családjától. A háborús időkben hol egy nap, egy hely sem volt biztos, nejének és serdülő Bálint fiának sorsa és elhelyezése is gondot okozott számára. Rábaközbe többször beütött a német, ilyenkor menekülni kellett az egyedi kastélyból, mert az ellenség, ha tehette volna, fogságba hurcolta volna a rebellis magyar feleségét és fiát. A dunántúli hadjáratokat kiemelkedő Bottyán tábor nők előrelátását dicsérte, hogy a dunántúli főtiszteknek még az év elején megengedte, hadd költöztessék át családjaikat értékesebb ingóságokkal a Dunán az ország felső részébe s a családfők majd annál nyugodtabban fognak harcolni. Ezen átköltözködő családok jegyzékében mindjárt első helyen van Török István, a gencsi Kisfaludyak, szentgyörgyi Horváth, Bezerédy, Balogh, Armpruszter stb. famíliák élén. Ide költözött tehát a karvai révén át

Törökné Komáromy Kata asszony is. A Bálint gyerekek ugyanekkor Rozsnyó kínálkozott igen alkalmas iskolahelyül Gömörben.
1722. karácsonyán egyedi birtokán érte a halál.

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989.

Külső hivatkozás:

http://medk.lutheran.hu/1_Payr;4_Telekesi;666-1722.pdf

Torkos András

Győr, 1669.- Győr, 1737. június 17.

győri evangélikus lelkész

Család

Ősi nemesi família, Győrben és a megyében a 16. század végén van már adat a Torkos családról. Torkos utca, Torkos-birtok , Torkos-kert és Torkos kastély őrzi a nevet.

Torkos András anyja Bognár Kata, apja, Torkos János 1588-ban győri táblabíró volt

Iskoláit Győrben, Sopronban, Pozsonyban végezte. 1692-ben a wittenbergi egyetemen tanult, 7 év tanulás után magisztrátusi fokozatot szerzett.

1698-ban hívták vissza Győrbe, 1699-1706 között a győri evangélikus iskola rektora volt. 1702-ben a győri evangélikus gyülekezet lelkészévé választották, Lövey Balázs lelkész után 1736-ig látta el ezt az állást. Győrt fontos egyházi-kulturális centrummá tette.

Két házasságából több gyermeke született. 1697-ben vette feleségül Petz Zsófia Katalint, egy halberstadti gyöngykereskedő leányát. Ebből a házasságából született 1699-ben fia, Jusztus- János, aki Győr tisztiorvosa, majd később Pozsonyban lett főorvos. 1702-ben született Jakab fia, ő ügyvéd lett.

Torkos András felesége halála után 4 évvel újra megnősült, Burgstaller Mária Rózát, egy német származású pozsonyi szenátor lányát vette el. Ebből a házasságából született 1710-ben József fia, aki mint győri majd soproni evangélikus lelkész több teológiai, természettudományos, történelmi és régészeti munkát írt. Mihály fiából dunántúli püspök, egyik unokájából soproni polgármester lett. Torkos Andrást 1736-ban jelölték püspöknek, de lemondott más javára. 1737-ben halt meg.

Egyszerű klasszicizáló címlap

Munkássága

1709-ben Halléban jelent meg imádságos könyve, az Engesztelő áldozat, amit többször is kiadtak. Több latin nyelvű értekezést is írt. 1736-ban adta ki a győri Luther- kátét. Görög eredetiből fordította le az Újszövetséget, hogy a katolikus Káldi és a református Károli biblia mellett legyen egy evangélikustól eredő fordítás is.

A mű eredeti fordítása:~ A' mi Urunk Jesus Kristusnak Új Testamentoma görög nyelvből Magyarra fordítottat a' meg nem másólt Augustana Confessio szerint valo Győri Eklésiának mostani Prédikátora Torkos András által. Nyomtatott Vitembergában Scheffler Dávid János az ott való Académiának könyvnyomtatója által 1736. esztendőben.

Ez a legnagyobb jelentőségű munkája, amit fia rendezett sajtó alá és Wittenbergben jelent meg. A mű végén sok régi imádságot, liturgiai emléket őrzött meg, jegyzett le. Számos prédikációja szónoklata maradt meg. 1736-ban Lipcsében adták ki Szentlélekkel teljes áhitatos és buzgó imádságok című művét. A dunántúli pietizmus elismert vezérének tartották a kortársai is, halála után pedig "a magyar pietizmus atyja" –ként emlegették.

Dísztelen bőrkötésű könyve

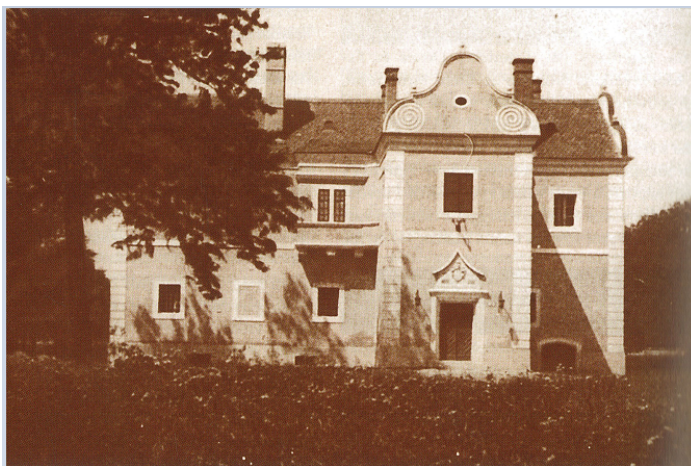
Emlékezete

Torkos András emlékét Poldt-Torkos alapítvány is őrzi, ezt Wittenbergben, az egyetemen alapították. Jeles tanulmányi eredményű evangélikus tanulók kaptak ezáltal ösztöndíjat. A családnak volt több háza, többek között Töltéstaván és Győrben is.

Torkos-kastély

Révfaluban állt a barokk Torkos-kastély. A kastély pincéje és alapfalai Rados Jenő professzor feltételezése szerint még a XVII. század előtt keletkeztek, az építkezés több részletben történt. A Torkos család a kastélyt a XVII. században építette. A kommün idején és után sok kár érte a "kis-kastélyt". A rongálást később a családnak sikerült a pusztulástól megmenteni. Az 1920-as években a kastélyon restaurálás és átalakítás történt. 1842. évi győr vármegyei nemesi összeírás szerint a kastélyban Torkos Ferenc és Torkos Lajos lakott.

A kastély szabadon álló emeletes épület volt, egyenesen záródó ablakkal. Sávozott lizénák díszítették a homlokzatot és a rizalit sarkait. A középrésztől jobbra a fal síkjából kilépő rizalit földszintjén ajtó nyílt, amely felett csúcsíve szemöldökpárkány alatt volt látható a Torkos család címere. A rizalit emeletén szögletes záródású ablakot helyeztek el, fölötte voluntás díszítésű törtíves oromzat zárta le a rizalitot. Az emeleten két ablakos, konzolos zárt erkély kapcsolódott a rizalithoz. Az épület jobb oldalon az oldalhomlokzatot törtíves oromzat zárta le. Az épület alatt pince is volt.

Révfalusi Torkos kastély

Forrás:

Szabó József: Torkos András. In: Győri kalendárium. 1944. p. 50-51.

Keveházi László: Torkos András, "a magyar pietizmus atyja" (1669-1737). In: Dunántúli Harangszó. 2007. június p. 3., 5.

Hellebronth Kálmán: Az ócsai és enesei Torkos család. In: Győri Szemle. 1934. 4-5. sz. p. 331-347.

Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon. p. 310-311.

Hellebronth Kálmán: Az ócsai és enesei Torkos-család. Győr, Győregyházmegyei Alap Nyomdája, 1934.

Külső forrás:

http://church.lutheran.hu/reformatio/ppanteon/pp_ev_torkos_andras.htm

Képek forrása:

<http://biblia.drk.hu/books/show/year/9>

Tudós Nagy Ferenc

A Kisalföld utolsó tudós gyógyítója

A táltosi örökség

1883-ban született Rábapatonán harmadik gyerekként a Nagy család tudós ágáról. Tudását a szintén tudós nagyapjától, Nagy Ferencről kapta, aki pedig az édesapjától Nagy Istvántól. Neki különleges tudást és képességeket tulajdonítottak, a gyógyítás mellett értett a rontáshoz is. Ezeknek az öröklött, átadott képességeknek, gyógyító tudománynak volt Tudós Nagy Ferenc az utolsó nagy képviselője.

Feleségek-gyerekek-mulatozás

Első házasságát 1906-ban kötötte Nagy Terézzel, öt gyerekük született, akik közül három maradt életben, és felesége is meghalt 29 évesen. Két hónap múlva 1913-ban ismét megnősült, Pápai Annát vette feleségül, három gyerekük született, de ez a felesége is meghalt. Még ebben az évben, 1917-ben harmadszor is megházasodott, Kálóczi Erzsébettel, három gyerekük született. Háza a falu közepén álló hosszú parasztház volt, melynek padlásán szárította gyógynövényeit, feleségeinek és gyermekeinek azonban az istálló volt az otthona. Ettől függetlenül egy nyugodt, békés embernek tartották, aki nem vetette meg a mulatozást, az állandó vándorlást. Idős korában egy nagyobb téli italozás után beleesett az árokba, aminek következményeként nagyon beteg lett, orvosokat nem engedett magához, és 87 évesen 1970-ben meghalt.

A Tudós

Tudományának kutatói szerint különleges pszichikai és hipnotikus képességekkel rendelkezhetett. Valószínű, hogy ezt elődeitől örökölte. A Kisalföld szinte minden településén gyógyított, mindenhol gyalog jutva el. Nem csak

betegségekkel foglalkozott, olyankor is hozzá fordultak, amikor valamilyen dolgot nem tudtak megoldani, elintézni az emberek. A faluban megbecsülésnek örvendett, tisztelték, de tartottak is tőle egyben. Tudományáról nem beszélt, csak a jó szellemeit emlegette, akik segítik dolgában. Tevékenységei kapcsán orvos, pszichiáter, állatorvos, és természetgyógyász is volt egyben. Felismerte, gyógyította az állatok betegségeit, egyes elmondások szerint képes volt lovakat maradásra, vagy éppen elindulásra bírni, hipnotikus képességével. Legnagyobb tudása azonban az

Tudós Nagy Ferenc családfája

emberek gyógyításához volt, gyógynövényekkel, pszichés ráhatással gyógyított. A meggyógyított emberektől pénzt sosem fogadott el, csak természetbeni fizetséget (termények, állatok).

Emlékezete

Tudományát konkrétan nem örökölte senki, de leszármazottaiban akár bent lakozhat a képesség a gyógyításra. Gyógyító tevékenységét többen kutatták, megírták, a Rábapatonán 1992 óta minden évben megrendezett Bilibáncs fesztivál is az ő munkásságának állít emléket. 2010-ben leszármazottai találkozót rendeztek, ahol bemutatták az egykori gyógyító számtalan rokonát feltérképező családfát.

Forrás:

Molnár-Nagy Béla Zoltán: Szakdolgozat. Apáczai Csere János Főiskola, 1999.

Molnár Csenge Iringó: A patonai tudós Nagy Ferenc. Szülőföldünk pályázat, 2008.

Dr. Timaffy László: Táltosok, tudósok, boszorkányok. Kisalföldi népmondák. Hazánk, Győr, 1992.

Máté Imre: Yotengrit 1. Palatia Nyomda és Kiadó Kft., Győr, 2004.

Fotó forrása:

a szócikk írója

Külső forrás:

<http://fusz.hu/vakbarat/olvas.php?id=8182>

http://www.kisalfold.hu/rabakozi_hirek/hagyatek_a_rabakozi_samanoktol_/1103207/

<http://www.mancs.hu/index.php?gcPage=/public/hirek/hir.php&id=20836>

Yotengrit

Unger Gyula

(Győr, 1888. november 3. - Auschwitz, 1944. június ?)

győri főorvos, hitközségi elnök

Tanulmányai

Középiskoláit a Győri Magyar Királyi Állami Főreáliskolában, orvosi tanulmányait a budapesti tud. Egyetemen végezte. 1912. január 27-én kapott oklevelet.

A kötelező kórházi gyakorlatot Budapesten, Győrben és Szombathelyen töltötte. 1913. januártól 1914. júliusáig Friedrich Schauta bécsi klinikáján folytatott nőorvosi tanulmányokat.

Családja

Győri polgári család gyermeke. 1926. június 8-án kötött házasságot Politzer Karolinával, akitől leánya Margit született (1936).

Unger Gyula

Életpályája

Az orvosi diploma megszerzése után a Szentháromság Közkórházban dolgozott Győrben. Az I. világháborúban a 48. gyalogezredben szolgált zászlóalj- majd ezredorvosként. 1915. szeptemberétől 1918. májusáig orosz hadifogságban volt.

1922-1923-ban a győri Szentháromság közkórház szülő- és nőbeteg osztályának vezetője volt. 1923-ban a kórház tiszteletbeli főorvosának nevezték ki. A Társadalombiztosító Intézet és az Országos Orvosszövetség fiókjainak szülészeti szakorvosa.

A második zsidótörvény értelmében 1939. szeptember 27-én távoznia kellett a győri képviselőtestületből távoznia.

1940. júliusában a hitközségi elnök elhunytá után, őt választották a tisztségbe. Társaival létrehozta a Pártfogó Irodát, ami az értelmiségi munkakörökből származásuk miatt kiszorulókat támogatásával foglalkozott.

A hitleri megszállás után, tiltakozása ellenére őt "nevezik ki" a Városi Zsidó Tanács élére, melynek megalázó feladata a gettó, valamint a deportálás adminisztrációjának előkészítése. 1944. június 11-én családjával együtt Auschwitzbe deportálták.

Forrás:

Petz Aladár: Győr Szabad Királyi Város Szentháromság Közkórházának múltja és jelene, 1749-1928. Győr 1929. p. 416.

Biczó Zalán: Győri orvoséletrajzi lexikon I. kötet. Győr 2006. p.79.

Győri életrajzi lexikon

A holocaust győri mártírjai

Valker Ágnes

Győr 1879 október 12.- Budapest 1950.

győri festőművész, rajztanár

Élete, pályája

Valker Ágnes 1879-ben született egy neves művészcsaládban Győrben. Édesapja, Valker István híres oltáraranyozó és díszítő, egyik nagybátyja udvari festő volt. Valker Ágnes középiskolai tanulmányait Győrött és Budapesten végezte, közben egy évig Bécsben Streblov festőművész növendéke is volt a híres Damen-akadémián, majd Münchenben festészetet tanult Liezen-Mayer Sándor festőművésztől, aki annyira megszerette őt, hogy ott akarta tartani a városban.

Hazatérése után 1896-ban a budapesti Mintarajztanoda hallgatója lett, ahol 1900-ban felső iskolai rajztanári oklevelet szerzett. Még a tanodai diákként kapta első komolyabb megbízását. 1899-ben a Győri Bencés Gimnázium megbízta egy főmonostorban lévő Szent Imre kép másolására, kompozíció megfestésére. A mű felavatására 1899 augusztusában került sor.

A Győri Hírlap 1899. évi 191. számának Napi Hírek rovatában rövid elismerő cikket közölt a festőnőről. „Valker Ágnes kisasszony minden tekintetben igen sikerülten festette meg s a napokban helyezték el a főgymnasium dísztermében, melynek igazán dicséretére válik.”

Ez a kép jelenleg a bakonybéli Szent Móric és Vértanútársai Plébánia templomában látható. A hajó jobboldali falán függő festmény azt ábrázolja, amikor István király és Gizella királyné Szent Gellértra bizza Imre herceg nevelését. Kropp Frigyes győri festő műve, ezt másolta Valker Ágnes.

Több megbízást kapott még Győrben. 1902-ben megfestette Pázmány Péter és Dallos Miklós portréját a bencés rend számára. Burgenlandban, a feketevárosi római katolikus templomban festett egy freskót. 1903-ban a péri kápolna stációihoz olajfestésű bádoggépeket készített.

1906-tól Lőcsén kezdett tanítani, majd 1911-től a győri felsőbb leányiskola (a mai Kazinczy Gimnázium elődje) megbecsült tanáraként dolgozott. A két világháború között Győr képzőművészeti életének aktív tagja, színes egyénisége volt.

1914-ben olajfestő tanfolyamot indított a városban. A lakásán adott privát órákat. Tanítványa volt többek között Kovács Margit, Anhalzer Olga, Kende Judit és Klein Éva.

A tárlatokon zsánerképeket, utcarészleteket, portrékat mutatott be. Megörökítette iskolája neves tanárait, Dzsida Ottót és Strasser Sándort is. 1919-1922-ig a Győri-Képző-és Iparművészeti Társulatnál a pénztáros funkciót töltötte be.

Valker Ágnes

Kropp Ferenc festményének másolata

Festménye a győri Kazinczy Ferenc Gimnázium épületéről

Nyugdíjba vonulása után, 1941-ben Budapestre költözött, és itt is hunyt el.

Forrás:

Győri életrajzi lexikon. Grábics Frigyes ; Horváth Sándor Domonkos ; Kucska Ferenc. Győr, Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár, 2003. p. 347-348.

Salamon Nándor: Kisalföldi művészek lexikona : építészek, szobrászok, festők, műgyűjtők, művészeti írók : XVI-XX. század : A-Z . Győr, Kisalföld Művészetéért Alapítvány, 1998.

Almási Tibor: Évről-évre. Fejezetek Győr képzőművészeti életéről : I. 1896-1900. In: Arrabona, 43/1. p. 283.

Almási Tibor: A Győri Képző- és Iparművészeti Társulat, 1919-1944. Győr, Xantus János Múzeum, 1999. p. 74. Karácsony Sándor: Pér község és plébánia története. Mezőörs, Magyar Műhely Alapítvány, 1998. p. 219.

Péri stáció

Külső forrás:

http://wiki.utikonyvem.hu/hu/index.php?title=K%C3%A1lv%C3%A1ria_k%C3%A1polna_%28P%C3%A9r%29

Képek külső forrása:

Győr szab. kir. városi és Győr-Moson-Pozsony k. e. e. megyei Fejek. szerk. Palatinus József ; Halász Imre. Győr: Pohárnik Pál és Társa Könyvnyomdája, 1931. p. 105/a

<http://www.muemlekem.hu/muemlek?id=9606>

Felsőbb leányiskolai értesítő

Veszprémi György

(1920-2000)

Helytörténész, agyóri honismereti mozgalom egyik meghatározó személyisége

Fiatalkori megpróbáltatások

Fiatalon több meghurcoltatásban volt része, 1957-ben 4 év börtönre ítélték, korábbi 1949-es Mindszenty-per és az 56-os forradalomban való részvétele miatt. Büntetését a Legfelsőbb Bíróság 1 évre csökkentette.

A forradalom idején a győri Hajtóműgyár dolgozója volt, munkástanács tag, a Hajtóműgyári Híradó szerkesztője.

A börtön után a Kisalföldi Gépgyárban talált munkát, egyelőre fizikai dolgozóként. A folyamatos megfigyelés ellenére kiválóan dolgozott, aminek eredményeképpen évek múltával már tanult szakmájának (gépész technikus) megfelelő munkakörbe került.

Veszprémi György egy régi felvételen

Helytörténész

A 70-es években, a Hazafias Népfront által támogatott honismereti mozgalom keretében évente hirdettek pályázatokat, melyeken Veszprémi György több pályamunkával is részt vett.

1983-ban írta meg munkahelyének üzemtörténetét, „A 175 éves Kisalföldi Gépgyár története” címmel. Ez csak a munka kezdetének számított, ettől kezdve évenkénti krónikát írt a gyárról.

Helytörténeti írásait más témában is folytatta, írt a győri hidakról, jelentős győri alkotóművészekről, mint Zászlós István győri szobrászról illetve Schima Bandi iparművészeiről.

Pályázati dolgozatait többször díjazták, a több első díj mellett egy alkalommal kiemelt első díjat is kapott.

A győri honismereti mozgalom aktív tagjaként működött, az Országos Honismereti Akadémián rendszeresen képviselte a megyét. Honismereti kutatótársaival megalapította a Felnőtt Honismereti Klubot.

Építéstörténeti kutatásaik Győr belvárosának épületeiről nagyszerű alapot jelentettek az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség munkájához.

Tagja volt a Baross Emléktársaságnak, a Győrszigetiek Baráti Körének, amiben titkári feladatokat is ellátott. Az Egészséges Nemzedékekért Alapítvány munkájában is részt vett.

Forrás:

In memoriam Veszprémi György. In.: Honismeret, 2000. 2. sz. p.2.

Veszprémi Györgyre emlékeztek. In.: Győri Krónika, 2002.5. sz. p.2.

Képek forrása:

Külső fotók forrása: KKMK Helyismereti Gyűjteménye

Külső forrás:

<http://www.vjrkth.hu/carus/honisme/ho000232.htm>

<http://www.hnm.hu/honismeret/dijjazottak1.php?valaszt=GYOR-M-S+MEGYE>

Wagner Mihály

Selegd, 1877 - Győr, 1958

római katolikus plébános, tb. szentszéki bíró

Iskolái

A középiskoláit Sopronban, majd a Pannonhalmi Szent-Benedek-Rend Győri Főgimnáziumában végezte, 1898-ban itt érettségizett. A Pázmány Péter Tudományegyetem teológiai fakultásán szerzett diplomát, majd 1902-ben Győrött szentelték pappá.

Papi működés kezdete

Szanyban (Sopron megye) kezdte lelkipásztori tevékenységét, majd Győrött a belvárosi plébánián volt káplán, majd karkáplán, végül a szeminárium lelkiigazgatója lett. 1909-től hitoktató a tanítóképzőben és a leánygimnáziumban. 1914-től aktív szentszéki bíró.

Csornai tevékenysége

1921-től foglalta el a csornai plébániát, és időt, fáradságot nem kímélve szorgalmazta az 1790-ben tűzvészben elpusztult templom helyett egy új felépítését. A jelenlegi Jézus Szíve Templom helyét 1936 márciusában jelölték ki. A terület kiválasztásakor ügyelni kellett a község tagoltságára. A helyiek ugyanis kényesen ügyeltek arra, hogy mind a Felsőszernek, mind az Alsószernek mindenben arányos képviselője legyen.

Jézus Szíve templom építése

Az egyházközség 1936. február 12-i közgyűlésén Wagner Mihály plébános az építőbizottság javaslatára Körmeny Nándor tervpályázatát fogadták el. A kivitelezésre kiírt versenytárgyalásra tizenöt ajánlat érkezett, végül a közgyűlés Schiel Vince győri építőmesterre bízta a munkát. Schiel ajánlata 220 ezer 814 pengő 50 fillér volt. Az építkezés költségeit széles körű összefogás eredményeként sikerült biztosítani. Anyagi támogatást nyújtott herceg Esterházy Pál, Csorna község, a püspökség, az egyházközség, a település lakói, a helybeli iparosok, gazdák, de az egyszerű napszámosok is. A Soproni Hírlap tudósítása szerint: "Boldog volt, aki áldozni tudott."

Győri évek

1937-től győri székesegyházi kanonok, 1940-től címzetes mórchidai prépost. 1911-től 1922-ig Győrben az Eucharisztikus Értesítő szerkesztője volt. 1938-tól a Győregyházmegyei Alap Nyomda igazgatója. Káptalani helynökként 1946. április 6. és június 2. között a győri egyházmegye vezetője. 1958. január 14-én Győrben halt meg Wagner Mihály prépost, kanonok.

Forrás:

Sopron megyei fejek

Wathay Ferenc

Vág, 1568 – 1609 után
végvári vitéz, festő, énekszerző
Névváltozata: Vathay

Fiatalkor, tanulmányok

Wathay Ferenc 1568-ban született a sopronmegyei Vág községben. Ő maga írásaiban nagyváginak tartotta magát, mert akkor még a falu két részből állt: Nagyvág és Kisvág.

E települések és a hozzájuk tartozó földek is a Wathay család kiterjedt birtokai voltak. A főúri rokonság köréből említésre méltó Bocskai István fejedelem, akinek a felesége Wathay unokatestvére volt. A család nevéhez Vág történetében a protestáns hitre történő áttérés fűződik. Wathay Ferenc nemcsak szülőfalujának volt neves alakja, hanem országosan is rangos helyet szerzett magának.

Katonáskodása

Édesapja, Wathay Lőrinc cseszneki várkapitány volt, akit egy mulatozás alkalmával szétrepedt tarackágyú ölt meg. Az apa halála után 1578-ban anyja Németújvárra, majd Sopronba küldte gyermekét tanulni. Katonai pályáját 1584-ben kezdte Tihanyban Mesteri János mellett, majd Pápán, Cseszneken és Győrben szolgált. 1588-ban megsebesült és Tatára került. 1592-ben hadnagyi rangot nyert, majd a tizenöt éves háborúban Sárváron, Pápán, Veszprémben és Győrben katonáskodott. Mindig ott volt, ahol, fontos várostromot vívtak és csatázni lehetett a törökkel. Olyannyira életeleme volt a háború, hogy vági gazdaságával alig törődött. 1600-ban ugyan megházasodott, de hamarosan Sárvár alatt hadakozott ismét. 1601-ben elindult a töröktől visszafoglalt Székesfehérvár alá. 1602 februárjában első feleségének korai halála miatt ismét megnősült, s távoli rokonát, Vághy Zsuzsannát vette feleségül. Hamarosan újra Székesfehérvárott találjuk, ahol 1602-ben a rövid időre visszafoglalt Székesfehérvár alkaptánya.

Wathay Ferenc szobra a székesfehérvári várfalnál

A rabság évei

1602. augusztus 29-én, a vár elestekor több tisztársával együtt sebesülten török fogságba került. Budán, majd Nándorfehérváron raboskodott, innen 1603. május 4-én sikerült megszöknie. Bujdosása közben újra elfogták Karánsebes körül, majd egy újabb szökés után Lippánál, és 1603 októberében hatvan rabtársával együtt Konstantinápolyban vitték, ahol a Héttorony foglya lett.

Írásai

Török fogságának siralmas napjait sem töltötte tétlenül, naplót írt korának és hazájának gyászos viszonyairól, s regényes életének fordulatos eseményeiről. A végvári vitézek hősi küzdelmét versben énekelte meg, és Énekes könyv című munkájában foglalta össze. Vallásos tárgyú, valamint szerelmes versek is gazdagítják életművét. Az irodalmi és nyelvtörténeti szempontból is jelentős műve az úgynevezett Wathay-kódex, a huszonnyolc, vallásos és szerelmi tárgyú éneket magában foglaló énekeskönyve és kalandos önéletrajza, melyet 1605 februárjában, a Héttorony lakójaként fejezett be, innen küldte haza a kötetet családjának váltságdíj reményében. A kódexet Wathay saját kezű színes festményekkel díszítette.

A fogságból – fogolycsere útján – 1606-ban szabadult, a szekszárdi béggel cserélték ki. Sokáig nem ült vági birtokán, mert 1607-től Győrben lovasparancsnok, majd 1609-ben rövid időre apja nyomdokaiba lépve cseszneki várkapitány lett; további életéről nem tudunk semmit. Emlékét hűen őrzi szülőfalujának parkosított tere. Székesfehérváron tiszteletét bronzszobor tartja ébren. Nemes alakját idézi Sobor Antal: Hosszú háború című regénye.

Képek forrása:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/70/Szfvar_Wathay2005.JPG

Forrás:

Pájer Imre: Neves rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989. p. 59-61

http://hu.wikipedia.org/wiki/Wathay_Ferenc

Zászlós István

(Győr, 1895. aug. 20.- Budapest, 1976. szept. 26.)

szobrász

Élete

Apja a bencés gimnázium megbecsült pedellusa volt. Belvárosi elemi iskolába járt, 1907-ben a győri Állami Főreál gimnáziumba iratkozott. Első rajztanára Pálos Ede volt. Még diák mikor Zeusz című művét a Wolf könyvkereskedésben állították ki. Ebben az időben történelmi személyiségek képeit készítette el. 1912-ben Édesanyám, 1914-ben Édesapám című domborművét, majd a testvéreiről készített domborművet. Patrónusa volt Csányi Károly aki Telcs Ede figyelmébe ajánlotta. A művész műtermében Erkel Ferenc büsztöt formázott meg, ezzel váltotta meg a nyári műtermi tanulás lehetőségét. Ekkor még csak tizenéves gimnazista. 1915-ben befejezte a gimnáziumot. Főiskola tanulmányai közben besorozták, először Szarajevóban szolgált majd az orosz frontra, Volhíniába irányították. Ez idő alatt rajzvázlatokat készített katonatársairól, a katonatisztekről és családtagjaikról pedig plaketteket. 1917-ben az orosz frontra vezényelték. Portrét, plakettet, rajtokat készített. Az ebben az időben készített műveit többször kiállította, többek közt Triesztben is, nagy sikerrel. 1918-ban hadnagyként szerelt le. Ekkor már beteg volt, tüdejét és térdizületeit támadta meg a kór ezért Tátrában és Svájcban gyógykezelték. Miután hazaérkezett 1920-ban beiratkozott a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskolára, ahol három évig szobrászatot tanult, négy év alatt középiskolai rajztanári diplomát szerzett. Tanárai voltak Stróbl Alajos, Sidló Ferenc, és Bory Jenő. Szülővárosa 1921-1926-ig ösztöndíjjal segítette tanulmányában. 1926-ban kézhez kapja jeles minősítésű tanári oklevelét. Ekkor már a Budapesti Baross utcai Szt. Benedek Reálgimnáziumban. Helyettes tanár, rajzszerzőre, rajzot tanított a nyolc évfolyamban és még matematikát is. Ezen a munkahelyén több, mint 20 évig kitartott. Tagja volt a Rajztanárok Országos Egyesületének és a Győri Képzőművészeti Társulatnak.

A győri lapok folyamatosan tudósítottak műveiről.

Munkássága

1922-ben Petőfi szobor. köpenyben és karddal ábrázolva

1924-ben a Győri Atlétikai Club vándordíját készítette el és kiállította a Képzőművészeti Társulat Tavaszi Tárlatán

1924-ben Szt. Mihály szobor, női mellszobor és grafikákkal érkezett az első kiállítására

1925-ben Szent István és Imre herceg ezüst szobrát készítette el. Elutazott Rómába, ahol bemutatták a pápának, aki munkája elismeréseként emlékéremmel tüntette ki.

A megbízások követték egymást, Pusztai Sándor operaénekes plakettje, Szt. Mór és Szt. Placid szobra.

1926-ban Hunyadi Jánosról készített szobor, melyet a Képző- és Iparművész Társulat karácsonyi tárlatán mutatott be. A Hunyadi-ról készített szobra felkeltette a városatyák érdeklődését is és megrendelték a szobor bronz változatát, melyet a művész még azon a télen el is készített.

1926-ban Budapesten a Múcsarnokban az angol-magyar kiállításon mutatkozott be

1927-ben készült el a Borozó paraszt, amely később egy korty bor címmel vált ismertté és amelyet a vidéki képzőművészek első kiállításán a Nemzeti Szalonban mutatta be.

Közben portrékat, családi jeleneteket, egy-egy aktot rajzolt, ez egy vastos albumban maradt fenn.

Elkészült az első világháborús figurális emlékszobrával, amelyet Rábapordányban állítottak fel.

1928-ban Gárdonyi Géza portréját készítette el, amit két évvel később a Batthyányi ligetben állít fel.

Wennes Jenő polgármester sírboltjára kap megbízást, melynek tervét 1928-as téli tárlaton mutatja be, majd egy év múlva a köztemetőben állítják fel.

1929-ben Hősi emlékmű, Sopron

1929 januárjában két másik művésszel Istokovics Kálmánnal és Győri Frigyessel együtt állít ki A Győri Képző és Iparművészeti Társulat jubileumi kiállításán szerepelt régebben készült műveivel. Egészsége újból megromlott 1932-ben többször kezelték Svájcban. Ennek ellenére sok megbízást kapott; dr.Kucsera József síremléke, „Szt. István intelmei fiához”, mely az esztergomi bencés gimnázium falára került, a Gárdonyi mellszobrot, több hősi emlékművet,(1) József királyi főherceg bronz mellszobrát, a győri tűzoltóság udvarán felállított portrét, Dr. Somogyi Antal mellszobrát, amely Kisbarátra került.

Győriként vett részt a győri művészek soproni tárlatán

A pannonhalmi apátságba oltárokat készített, a község vasútállomásán lévő emlékművet szintén ő készítette.

1937-ben kilépett a társulattól.

A II. világháború alatt Svájcban volt, műtéten esett át, utána hazajött. Albérletben lakott, gimnáziumban tanított.

1946-ban a győri művészeti társulat tavaszi tárlatára két rajzot adott be. A Társulat 1946. március 17-i közgyűlésen tiszteletbeli tagjává választotta.

1964-ben Gallyas Frigyes kiállító társnak hívta, de kilátástalan anyagi helyzetére hivatkozva lemondta.

Még életében gondoskodott hagyatékáról. Munkáit, szobrait, gipszkompozícióit és rajzait a győri múzeumra hagyta. 1976. szeptember 26-án halt meg Budapesten. A kármelita templom kriptájában nyugszik.

Lábjegyzet:

(1) Almási Tibor: A Győri Képző és Iparművészeti Társulat 1919-1944. Győr, 1999. XJM, p. 37.

Felhasznált irodalom:

Kallós Károlyné-Truka Istvánné: Gárdonyisok képes olvasókönyve. Győr, 1993. p. 79.

Salamon Nándor: Zászlós István (1895-1976) Győri művészek 3. Győr, 1997.

Veszprémi György: Egy elfelejtett győri szobrászművész. Zászlós István. 1895-1976. Győr, 1983.

Külső hivatkozások:

<http://www.felpec.hu/?q=node/37>

Závory Zoltán

Pápa, 1906. jan. 20. - Szilsárkány, 2000. jan. 26.

Szilsárkányi festőművész, restaurátor

Iskolái

A festéssel már gyerekkorában, édesapja révén került kapcsolatba, aki postai altiszt volt és szabad idejében fafaragással, festéssel foglalkozott. A pápai Református Kollégium tanulójaként 11 évesen rajzpályázatot nyert. 1924 és 1928 között a Magyar Képzőművészeti Főiskola hallgatója.

Mesterei: Bosznay István, Edvi Illés Aladár, Réti István. Restaurálást Balló Edétől, falképfestést Dudits Andortól, szobrászatot Bory Jenőtől tanult. Baranszky E. László mellett tanársegéd lett akvarell és rajzpedagógia szakon 1928 és 1930 között.

Pályázati sikerek élete minden szakaszában

Rengeteg pályázaton elindult és nyert is: 1927-ben biztosítási plakátpályázat, 1934-ben Ady-illusztráció, 1950, 1960 és 1961-ben ünnepi plakátpályázatokon díjnyertes. II. János Pál pápa 1991-es magyarországi látogatásának plakátját készítette Életünk, Krisztus címmel.

A pedagógus

1930-ban a pápai tanonciskola rajztanára lett, szabadiskolát szervezett, kiállított pápai művészekkel.

Első restaurátori munkája a helyi Ferences- templom mennyezetfreskójának megfestése volt. Ám 1968-as nyugdíjazásáig elsősorban pedagógusként tevékenykedett, így pl.: a miskolci (diósgyőri) tanulóváros vezér- és főigazgatója lett, majd visszatérően a Dunántúlra, az oroszlányi vājáriskola igazgatójaként dolgozott.

Az 1956-os események következményeként eltávolították e pozíciókból és az oroszlányi gimnázium rajztanaraként ment nyugdíjba. Az iparoktatásban eltöltött évek alatt is aktívan képezte önmagát, még a pápai időkben évente tett szakvizsgát különböző

A művész munka közben, a nagyatádi templom freskóinak festésekor.

Jézus szíve és a magyar szentek. A németkéri templom oltárképe.

mesterségekből, így nem kevesebb, mint 12 szakma mesterének vallhatja magát. Így vállalkozhatott nemegyszer templomok teljes berendezéseinek megtervezésére.

Templomi munkák

Mindig is a templomfestészet és a restaurálás állt hozzá a legközelebb, ennek kibontakozását a nyugdíjas évek hozták meg számára. Ekkor került felesége - Z. Székely Emília- művésztanár révén a Kisalföldre, azon belül Szilsárkányba, amit onnantól otthonaként szeretett.

Mintegy 280 templom őrzi keze nyomát, egy-egy esztendőben 10-15 templom festését, restaurálását is elvégezte. Oltártervek, szentélyrácsok, egyházi zászlók, stációk, gyertyatartók, templomi berendezések tervezője s egyben kivitelezője volt.

Restaurálásai közül kiemelkedik: a kalocsai székesegyház, az Ajkai-tóskberendi, egervári, hógyészi, káldi, nagylózi és sárvári templom felújítása.

Falképei láthatók a Ferences templomban Pápán, Szent Domonkos templomban Sopronban, Németkér, Nagyatád, Csepreg, Döbörhegy, Kallósd, Nagykanizsa-Bajcsa, Olaszfalu, Süllysáp; Szlovákiában: Bart, Csári, Galánta, Gúta, Nagykovalló, Sastin-Stráze templomaiban. Színes üvegablakai : Csapod, Kapuvár, Körmend, Salköveskút, Und; maratott üvegablakai Nagyatád-Bodvica, Stagersbach templomait díszítik.

Többször rendeztek feleségével közös kiállítást.

Elismerései

Restaurálási munkáinak híre, sikere eljutott Rómába, a Vatikánba is ahonnan Szent József- emlékérmét kapott. A stuttgarti püspök ugyancsak emlékérmét adományozott neki.

Kilencvenedik születésnapjára Göncz Árpád köztársasági elnöki aranyéremben részesítette. A sarródi művésztelepi tevékenységéért Sarród díszpolgárává avatták 1997-ben.

1998-ban a Képzőművészeti Főiskolán átvehette a rubindiplomáját.

Oroszlányban utcát neveztek el róla. Sziksárkányban emlékfát ültettek a tiszteletére.

Egyéni kiállítások

1924 • Városháza, Pápa

1966, 1986, 1994 • Művelődési Központ, Oroszlány

1967 • Megyei Rendőrkapitányság, Tatabánya

1987 • Városi Galéria Závoryné Székely Emíliával, Pápa

1993 • Farád

1994 • Bogyoszló

1996 • Művelődési Ház, Csorna • Művelődési Ház, Szil

1997 • Művelődési Ház, Sarród.

Válogatott csoportos kiállítások

1925-42-ig évente Pápán

1959-65-ig Komárom megyei tárlatok

1965 • Országos Pedagógiai Képzőművész kiállítás.

Termékenység - freskó a művész szilsárkányi házában falán.

Szent Ágota. A sár-szentágotai templom oltárképének részlete.

Forrás:

Kortárs magyar művészeti lexikon / főszerk. Fitz Péter; felelős szerk. F. Almási Éva Enciklopédia Kiadó 2001.

Aki életre kelti a mennyországot. Találkozás a 94 éves Závory Zoltán oltárképfestővel In.: Népszabadság 1999. dec.1.

Akinél örökké tart az élet: Závory Zoltán kilencvenkét évesen is tervekkel teli In.:Kisalföld 1998.febr.20.

Az igazi művészet alázatra kötelez "... az elődök munkájának megbecsülése tölt el" : Látogatóban Závory Zoltánnál In.:Kisalföld 1996.jan.20.

Kálmán Gyula: Műértékek megmentője és alkotója. Beszélgetés Závory Zoltán festőművész restaurátorral. In: Kisalföld, 1991. április 20. 9. p.

Látogatóban Závory Zoltán festőművésznél Szilsárkányban: műértékek megmentője és alkotója / Kálmán Gyula In.:Rábaköz : honismereti évkönyv 1219-1205, p. 59-62.

Gosztonyi Miklós A sarródiak díszpolgári címet Kisalföld (1997. aug. 4.), p. 1,2.

Závory Zoltán kitüntetése Kisalföld (1996. febr. 8.), p. 9.

Ismerős tájak, emberek: Z. Székely Emilia és Závory Zoltán munkái Kisalföld (1996. jún. 31.) p. 9. Végső búcsú Závory Zoltántól In.:Kisalföld 2000.febr.5

Képek forrása:

Nyolcvanhat évesen az állványokon. In.: Kisalföld, 1992. ápr. 16.

Külső forrás:

http://artportal.hu/lexikon/muveszek/zavory_zoltan

<http://www.hontar.hu/szulott/kalman2.htm>

<http://www.tankonyvtar.hu/konyvek/kortars-magyar-muveszeti/kortars-magyar-muveszeti-081028-758>

<http://www.ferenczitabor.hu/index.php>

http://www.szoborlap.hu/10722_i_vilaghaborus_emlekmu_papa_zavory_zoltan_935.html?l&nr=1

http://galeriasavaria.hu/hu/muveszek/reszletek/9418_zavory_zoltan/

http://szilsarkany.network.hu/kepek/Talbi-10475/zavory_zoltan_0_szuletesnapjan

Závoryné Székely Emília

Szil, 1941. febr. 23. - Szilsárkány, 2003. okt. 9.

Szilsárkányi művésztanár

Mesterei

A pécsi Tanárképző Főiskolán szerzett diplomát 1960-1964 között. Kelle Sándor és Cseh László voltak a tanárai.

A falképfestést és a restaurálást férje, Závory Zoltán mellett sajátította el.

1973-ban a győri Petőfi-pályázatot nyerte meg, majd 1989-ben a Duna-pályázat III. ill. I. díját is megkapta.

Művészete

„Egyaránt hozzáértő kézzel kezelte az olaj-, víz- és temperafestékbe mártott ecsetet, mint a pasztellkrétát és a rajztollat. Művei kiérlelt festői, grafikus látásmódjáról, nagy műgonddal s a nemes értelemben vett művészi alázattal végzett alkotómunkájáról beszélnek.”¹

Akvarelljein, pasztelljein a Rábaközi tájak, emberek jelennek meg. Alkotásain az ember és a természet kapcsolatára mindennapi élethelyzetekben mutatta be. A Rába, a Hanság, a Kisalföld természeti szépségeit csodálhatjuk meg képein.

Férjével több közös kiállításon mutatták be műveiket, rendszeres résztvevői voltak a sarródi művésztelepnek.

A pedagógus

A festészet mellett elsősorban pedagógus volt, kezdetektől nyugdíjazásáig a szilsárkányi általános iskola rajz-orsz illetve magyar tanáraként dolgozott. Évtizedeken át elhivatottsággal formálta a tanulók művészeti látásmódját. Támogatta és segítette kibontakozni a tehetséges diákokat.

Egyéni kiállítások (Závory Zoltánnal)

1987 • Városi Galéria, Pápa

1993 • Farád

1994 • Bogyoszló

1996 • Csorna • Szil

1997 • Művelődési Ház, Sarród.

Válogatott csoportos kiállítások

1975 • Fáklya Klub, Budapest

1977 • Múcsarnok, Győr

1985 • Bartók Galéria, Budapest

1992 • Művelődési Központ, Tatabánya.

Forrás:

Kortárs magyar művészeti lexikon / főszerk. Fitz Péter ; felelős szerk. F. Almási Éva Enciklopédia
Kiadó 2001

Az alkotás öröme. In.: Kisalföld, 1993. ápr. 26.

Ismerős tájak, emberek : Z. Székely Emilia és Závory Zoltán munkái In.:Kisalföld 1996.jún.31.

Megnyílt a Rábaközi Galéria In.:Kisalföld 1997.okt.13.

A sarródiak díszpolgári címet In:Kisalföld 1997.aug.4.

1: Az alkotás öröme. In.: Kisalföld, 1993. ápr. 26.

Képek forrása:

szócikk szerzője

Külső forrás:

<http://artportal.hu/lexikon/muveszek/z>

<http://www.szil.hu/vakbarat/elemek/egyesulet/eletmod.htm>

<http://www.ferenczitabor.hu/index.php>

Zettl Gusztáv

Sopron, 1852. október 8. – Sopron, 1917. február 23.

Jómódú ecetgyáros, szenvedélyes műgyűjtő, a híres Zettl-Langer gyűjtemény megalapítója

Gyerekkora

Dédszülei, akiket még ekkor Zodl-nak hívtak, a 18. században Bajorországból költöztek Magyarországra. Először Kőszegen, majd Sopronban telepedtek le. Nagyjaja már Zoedl-ként használta a nevét.

Apja Zettl József gyáros és anyja Alberth Barbara, Alberth Xavér Ferenc fűszerkereskedő lánya 1830-ban telepedett le Sopronban. Apja megvásárolta Ringeisen Antalt kádártól az ecetfőzőt és a 442. számú házat (ma Balfi út 11.) és borkimérést nyitott. Gusztáv abban a családi házban született, amelyben később berendezte gyűjteményét.

Apja felesége halála után két évvel 1858-ban újra házasságot kötött, Heckl Konrád és Seitz Terézia bécsi lakosok leányával, Johannával, aki korábban a gyerekei nevelőnője volt. Megszületett a negyedik gyermekként Gusztáv. Testvére volt Anna, Hermina, Emma. 1860-as évek elején Gusztáv cseregyerekként Kisfaludra került Szabóékhoz. Ott tanulta a magyar nyelvet.

Zettl Gusztáv

Tanulmányai

Elemi iskoláit Sopronban végezte. 1866. októberben befejezte a II. reálosztályt, majd Flandorffer bornagykereskedésében volt inas, két év múlva felszabadult. Erre az időszakra keserű tanoncévekként emlékszik. A kereskedőséget kényszerből választotta, igazából művész szeretett volna lenni.

1870-től Bécsben esti tanfolyamon kereskedelmi iskolában tanult, mellette hetente kétszer előadásokat hallgatott a műegyetem kémia szakán Pohl professzornál. Titkos álma volt, hogy művész lesz, rendszeresen látogatta a bécsi festőakadémia stúdióit, de édesapja kérésére hamarosan haza kellett térnie, átvette a családi szeszfőzde és ecetgyár irányítását, az üzletet felvirágoztatta 1871-ben beállt apja üzletébe dolgozni, majd 1878-ban végleg megkapta a gyárat. 1917-ig vezette, majd halála után özvegye irányította a céget 1933. december 7-ig. Az ő halála után Langer Herbert örökölte. Az 1947-es Soproni Iparkiállításon kaptak először díjat a cég termékei, amik később is díjat és oklevelet is nyertek.

Számla

A gyár

Zettl József 1844-ben alapította meg a szesz és ecetgyárat, aminek tulajdonosa és vezetője volt. 1845. január 6-án vette meg felesége hozományából a Balti u. 11. szám alatt lévő házat Ringeisen

Antaltól, melyben később az üzlete volt. 1844-ben a jobb üzlet reményében likörgyártásra is szerzett engedélyt, és exportálta. Bécsben is voltak jól működő leányvállalatai, borecetet szállított Német- és Csehországba. A gyárnak több likorkészítmények volt: Orange Rosoliglio, Inlander Rum, Oedenburger Bitter. Apja bevette társként az üzletbe és kibővítették a lakó- és gyárrészt. Újításokat vezettek be, 1912-ben motorizálták az üzemet.

Művészi pályája

Szíve szerint festő és archeológus lett volna, ezért nagyobb tanulmányi utakat tett Németországban. Gyalog és vonaton utazott, közben festegetett. Nürnbergben meglátogatta az ott tanuló Stornó Ferencet, akivel egész életében szoros kapcsolatot ápolt. és ott a gótika emlékeit tanulmányozta két hónapig. 1875-ben megfordult Rómában, Velencében és Olaszország szinte minden művészileg rangos városában. 1877-ben Erdélybe utazott. Mint barátja Stornó Ferenc, ő is archeológiai tanulmányokat folytatott, együtt végeztek ásatásokat, kutattak római kori kincsek után Sopronban. Festett, rajzolt és régiségeket gyűjtött. Zenélt, színházba járt, kirándult sokat utazott. Apja megengedte, hogy a Balfi úti lakásban műtermet rendezzen be, és ide hordta kincseit. Stornó Ferencsel és Steiner Rezsővel együtt festettek egy félreeső szobában. Steiner Rezső később a város neves arcképfestője lett.

Zettl a gazdasági és kulturális közélet kiemelkedő egyénisége volt. Támogatta a rászorulókat, adakozott a közösségnek is. 1897-ben Steiner Rezsővel megalapította a Soproni Képzőművészeti Kört, amelynek elnöke lett öt évig. Tagja volt a Régészeti Társulatnak és tiszteletbeli öre a Soproni Múzeumnak és számos pénzintézetnek.

A röjtökmuzsaji templom belső munkájának befejezésében segített Handler Ferdinándnak. 1881. december 8-án feleségül vette Bauer Antal milliomos sertéskereskedő lányát, Irmát, esküvői tanúja Flandorffer Ignác, Sopron híres mecénása volt. Feleségével együtt vették meg a Balfi u. 7. és 9. számú házat, de tulajdonukat képezte még a Balfi u. 11., Halász u. 8. és a Fenyvessor 12. számú nyaraló is.

Gyűjteménye

A gyár bevételei lehetővé tették, hogy megalapíthassa Magyarország egyik legszebb magánygyűjteményét. A családi gyűjtemény érdekessége, hogy minden darab a lakás tartozéka. Egykori otthona ma is lakásként szolgál, és egyúttal múzeum is, amelyben Zettl Gusztáv leszármazottai élnek 1917. február 23-án hosszú szenvedés után meghalt. Halála után felesége őrizte a hagyatékot. Egyes bútorok elkerültek a lakásból. Özv. Zettl Gusztávné halála után, 1933-tól unokája dr. Langer Herbert tulajdonába került a gyűjtemény, ő átrendezte, de meghagyta a lakás jellegét. Később lánya, Langer Ágnes ápolta a gyűjteményt. A Zettl-Langer gyűjtemény nyitva áll a látogatók előtt. A Soproni Városszépítő Egyesület emléktáblát avatott a szülői ház falán.

A gyár terméke

Márványtábla a ház falán

Házának homlokzata

Forrás:

Aranykor 2000. /Sarkady Sándor. Sopron, Quint Reklámügynökség, 1999. p.56.

Langer Róbert : 150 éve született Zettl Gusztáv. In: Soproni Szemle, 2002. p. 146-161.

Thier László : A Zettl-Langer gyűjtemény Sopronban. Budapest, Panoráma Kiadó, 1972.

Horváth Zoltán: A Zettl család története. In: Nyugati Kapu2002. január 4. p. 12.

Zettl Gusztáv egyben tévedett. In: Nyugati Kapu, 2002. július 26. p. 6.

Horváth László : Sopron és Sopronvármegye ismertetője, 1914-1934. Sopron: Székely és Társa Könyvnyomdája, [1934]. p. .

Képek forrása:

http://www.sopronkirandulas.hu/sopron/zettl-langer_gyujtemeny.html

Múzeumbelső

Zsirai Miklós

Mihályi, 1892 - Budapest, 1955.
nyelvész, pedagógus, egyetemi dékán

Gyermek- és tanulóévek

Földműves szülők első gyermekeként született 1892. október 10-én Mihályiban. A tehetséges fiúra tanítója figyelte fel, s ő vette rá a szülőket arra, hogy taníttassák tovább gyermeküket. 1896-ban rövid időn belül elhunyt édesanyja és egyik testvére, 1904-ben pedig édesapja is.

A soproni líceumi évek

1904 őszén, az akkor 12 éves kisdíák Sopronba, a magas színvonalú és nagy múltú, hagyományairól méltán híres evangélikus líceumba került. Az iskola serkentő, nemesítő légkörében mohón szívta magába azt a tudásanyagot, amit a gimnázium közvetített. Tevékenyen részt vett a líceumi Magyar Társaság, azaz az önképzőkör munkájában. Több pályamunkával (irodalomtörténet, versek, latinból és németből történő fordítások, történelem, biológia) is eredményesen szerepelt. 1910-ben a líceum gyorsíró körének jegyzője lett, valamint a „Soproni Gyorsíró” folyóirat társszerkesztője. A líceumban ébredt fel a magyarságtudata is, ott szerette meg a könyveket és a tudományokat.

Bölcsészhallgató és kezdő nyelvész

1912-ben kitűnőre érettségizett, s a budapesti tudományegyetemre került tanárjelölt bölcsészhallgatónak, magyar-latin-görög szakon tanult. Az Eötvös Collegiumnak, azaz a kiemelkedő tehetségű egyetemisták iskolájának volt a tagja. Érdeklődése egyre inkább a magyar és finnugor nyelvészet felé fordult. A nyelvtudomány ekkor vált szívügyévé, sőt szenvedélyévé.

I. világháború és hadifogság

Tanári alapvizsgálója után, 1914 nyarán Finnországba utazott, de az első világháború félbeszakította munkáját és terveit. 1915 tavaszán az uzsoki harcokban orosz fogságba esett, s öt és fél évig Szibériában volt hadifogoly. Ekkor tanult meg oroszul és zürjén nyelven. A Vöröskereszten keresztül olvasnivalókhoz is hozzájutott, így bővítette nyelvészeti, néprajzi és történelmi ismereteit. A hadifogságból 1920 végén térhetett haza, ekkor tudta meg, hogy másik öccse a délvidéki fronton eltűnt, halottnak nyilvánították. Újra beiratkozott az egyetemre, figyelmét ekkor a finnugrisztikára és a szlavisztikára összpontosította. Egyetemi tanulmányait 1921-ben fejezte be, bölcsészdoktori címmel. Nagy lendülettel és felszabadultan dolgozott, sorra jelentette meg cikkeit, tanulmányait, szakmai tekintélye fokozatosan növekedett. Még ebben az évben a Magyar Tudományos Akadémia főtitkári irodájának vezetője lett.

Elismert egyetemi tanár

1924-ben az Eötvös Collegium tanárává, 1932-ben a Pázmány Péter Tudományegyetem finnugor tanszéke professzorává nevezték ki. 1932-től nyilvános rendkívüli, 1935-től pedig nyilvános rendes egyetemi tanári kinevezést szerzett. Legendásan jó előadó volt. Színes, magával ragadó előadásait zsúfolásig megtelt termekben tartotta, hallgatói között szép számmal voltak orvosok és jogászok is. 1932-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1945-ben pedig rendes tagja lett. Budapesti lakásán a háborúig értékes könyvtárat hozott létre.

Az 1944-es évben már beteg volt, orvosai pihenést javasoltak neki. A telet családjával együtt szülőfalujában, rokonoknál töltötte; egy másik jelentős nyelvész, Országh László is itt töltötte a budapesti ostrom ideje alatti heteket, ahol többször találkozott Zsiraival is.

Hazatérve azt tapasztalta, hogy Budapest ostromakor könyvtára és feljegyzései szinte teljesen megsemmisültek. Lakását kifosztották, tönkretették a megszálló szovjet katonák. Családjával ezután közel két évig az egyetem Trefort utcai gyakorló gimnáziumának, a „Mintának” egyik helységében lakott.

Élete a második világháború után

A háború után kinevezték a Szent-Györgyi Albert által vezetett Országos Köznevelési Tanács igazgatóságába Bibó István, Illyés Gyula, Kodály Zoltán és mások társaságában. A Tanács csak tanácsadói testület volt, érdemi döntést nem hozhattak. Az 1949-es évtől kezdve élete zaklatottá vált, egyre inkább kiábrándult a közéletből és a politikából is. Az 1947/1948-as és az 1948/1949-es egyetemi tanévben a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja volt. A kommunista rendszer hívei szakmailag támadták, nem tudta megvédeni nemzetközi híru tudóstársait, nem tudott segíteni internált mihályi rokonain, s csalódások érték kollégái, tanítványai viselkedése miatt is. Utolsó évei a súlyos betegséggel vívott harcban teltek, 1955. szeptember 9-én halt meg Budapesten.

Díjai, elismerései

Sámuel-díj (1923)

Sámuel-Kölber-jutalom (1928)

MTA nagyjutalom a „Finnugor rokonságunk” című könyvéért (1939)

Kossuth-díj (1949)

Magyar Népköztársasági Érdemrend IV. fokozata (1950)

Mihályi Község Díszpolgára (posztumusz) (1998)

Több magas finn és észt tudományos és állami kitüntetést kapott.

Főbb művei

Jugria (1930)

Az obi-ugor igekötők (1933)

Merja. Adalékok egy kihalt finnugor nép ismeretéhez (1934)

Finnugor rokonságunk (1937, 1994 -Zaicz Gábor jegyzeteivel)

Osztják hősénekek (I. kötet:1944, II. kötet 1951)

A modern nyelvtudomány magyar úttörői (1952)

A finnugorság ismertetése (1952, 1963)

Őstörténeti csodabogarak (1943, 1986)

Képek forrása:

<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/img/5109a.jpg>

Forrás:

Pájer Imre: Neves Rábaköziek. Csorna-Kapuvár, 1989. p. 62-63.

Új magyar irodalmi lexikon III. (P–Zs). Főszerk. Péter László. Budapest: Akadémiai. 1994. 2330. o. ISBN 963-05-6807-1